Izdevējs: Ministru kabinets
Veids: likums
Pieņemts: 28.01.1937.
Stājas spēkā: 01.09.1992.

Publicēts:
Valdības Vēstnesis, 41, 20.02.1937.

Attēlotā redakcija: 30.03.2026. - ...

Grozījumi:

07.07.1992. likums / Ziņotājs, 29/31, 30.07.1992.; Diena, 132, 21.07.1992. / Stājas spēkā 01.09.1992.
22.12.1992. likums / Ziņotājs, 1/2, 14.01.1993.; Diena, 4, 08.01.1993. / Stājas spēkā 01.03.1993.
25.05.1993. likums / LV, 35, 08.06.1993.; Ziņotājs, 22/23, 10.06.1993.; Diena, 117, 11.06.1993. / Stājas spēkā 01.09.1993.
15.06.1994. likums / LV, 75, 30.06.1994. / Stājas spēkā 14.07.1994.
24.04.1997. likums / LV, 112, 07.05.1997.; Ziņotājs, 11, 05.06.1997. / Stājas spēkā 21.05.1997.
16.10.1997. likums / LV, 286, 31.10.1997.; Ziņotājs, 23, 11.12.1997. / Stājas spēkā 14.11.1997.
14.05.1998. likums / LV, 153/154, 27.05.1998.; Ziņotājs, 12, 18.06.1998. / Stājas spēkā 10.06.1998.
11.06.1998. likums / LV, 184/185, 20.06.1998.; Ziņotājs, 14, 16.07.1998. / Stājas spēkā 04.07.1998.
17.09.1998. likums / LV, 280/281, 29.09.1998.; Ziņotājs, 21, 05.11.1998. / Stājas spēkā 13.10.1998.
12.12.2002. likums / LV, 187, 20.12.2002.; Ziņotājs, 2, 23.01.2003. / Stājas spēkā 01.01.2003.
Satversmes tiesas 11.10.2004. spriedums / LV, 161, 12.10.2004. / Stājas spēkā 12.10.2004.
10.03.2005. likums / LV, 49, 24.03.2005.; Ziņotājs, 8, 28.04.2005. / Stājas spēkā 07.04.2005.
26.01.2006. likums / LV, 24, 09.02.2006.; Ziņotājs, 5, 09.03.2006. / Stājas spēkā 01.03.2006.
22.06.2006. likums / LV, 107, 07.07.2006.; Ziņotājs, 15, 10.08.2006. / Stājas spēkā 01.01.2007.
22.02.2007. likums / LV, 40, 08.03.2007.; Ziņotājs, 7, 12.04.2007. / Stājas spēkā 22.03.2007.
04.06.2009. likums / LV, 94, 17.06.2009.; Ziņotājs, 14, 23.07.2009. / Stājas spēkā 01.07.2009.
28.10.2010. likums / LV, 183, 17.11.2010. / Stājas spēkā 01.02.2011.
Satversmes tiesas 27.12.2010. spriedums / LV, 206, 30.12.2010. / Stājas spēkā 30.12.2010.
29.11.2012. likums / LV, 200, 20.12.2012. / Stājas spēkā 01.01.2013.
17.01.2013. likums / LV, 21, 30.01.2013. / Stājas spēkā 31.01.2013.
23.05.2013. likums / LV, 112, 12.06.2013. / Stājas spēkā 26.06.2013.
20.06.2013. likums / LV, 128, 04.07.2013. / Stājas spēkā 01.01.2014.
19.09.2013. likums / LV, 188, 26.09.2013. / Stājas spēkā 01.01.2014.
08.05.2014. likums / LV, 98, 22.05.2014. / Stājas spēkā 01.07.2014.
05.03.2015. likums / LV, 56, 19.03.2015. / Stājas spēkā 01.01.2017.
29.10.2015. likums / LV, 227, 19.11.2015. / Stājas spēkā 03.12.2015.
Satversmes tiesas 05.12.2019. spriedums / LV, 246, 06.12.2019. / Stājas spēkā 06.12.2019.
16.09.2021. likums / LV, 186A, 27.09.2021. / Stājas spēkā 11.10.2021.
Satversmes tiesas 04.11.2021. spriedums / LV, 216, 08.11.2021. / Stājas spēkā 08.11.2021.
03.02.2022. likums / LV, 33, 16.02.2022. / Stājas spēkā 01.05.2022.
02.06.2022. likums / LV, 115, 15.06.2022. / Stājas spēkā 29.06.2022.
13.10.2022. likums / LV, 207, 25.10.2022. / Stājas spēkā 01.01.2023.
07.09.2023. likums / LV, 186, 26.09.2023. / Stājas spēkā 10.10.2023.
21.03.2024. likums / LV, 67, 05.04.2024. / Stājas spēkā 01.01.2025.
Satversmes tiesas 19.12.2025. spriedums / LV, 247, 23.12.2025. / Stājas spēkā 23.12.2025.
Satversmes tiesas 26.03.2026. spriedums / LV, 62, 30.03.2026. / Stājas spēkā 30.03.2026.

Iespējas pie pantiem (skatīt tiesu nolēmumus; drukāt pantu; saglabāt kā PDF; pievienot piezīmi; veidot atsauci uz pantu; skatīt uz panta pamata izdotos tiesību aktus), satura rādītājs ar saitēm nodaļu un pantu līmenī, kā arī pilnīgs vēsturisko redakciju saraksts ir pieejams Civillikuma publikācijās pa daļām:

- **Civillikums. Ievads;**
- **Civillikums. PIRMĀ DAĻA. Ģimenes tiesības;**
- **Civillikums. OTRĀ DAĻA. Mantojuma tiesības;**
- **Civillikums. TREŠĀ DAĻA. Lietu tiesības;**
- **Civillikums. CETURTĀ DAĻA. Saistību tiesības.**

LATVIJAS REPUBLIKAS LIKUMS

Civillikums

Ievads

1. Tiesības izlietojamas un pienākumi pildāmi pēc labas ticības.

2. Likums piemērojams visos tiesību jautājumos, uz kuriem attiecas tā teksts vai iztulkojums.

Ieradumu tiesības nevar ne atcelt, ne grozīt likumu. Ieradumu tiesības piemērojamas likumā noteiktos gadījumos.

3. Katra civīltiesiska attiecība apspriežama pēc likumiem, kas bijuši spēkā tad, kad šī attiecība radusies, pārgrozījusies vai izbeigusies. Neskartas paliek jau iegūtās tiesības.

4. Likuma noteikumi iztulkojami vispirms pēc to tieša jēguma; vajadzības gadījumā tie iztulkojami arī pēc likuma sistēmas, pamata un mērķa, un, beidzot, arī pēc analoģijas.

5. Kad lieta jāizšķir pēc tiesas ieskata vai atkarībā no svarīgiem iemesliem, tad tiesnesim jāspriež pēc taisnības apziņas un vispārīgiem tiesību principiem.

6. Saistību tiesību vispārējie noteikumi attiecīgi piemērojami arī ģimenes, mantojuma un lietu tiesību attiecībām.

7. Dzīves vieta (domicils) ir tā vieta, kur persona ir labprātīgi apmetusies ar tieši vai klusējot izteiktu nodomu tur pastāvīgi dzīvot vai darboties.

Vienai personai var būt arī vairākas dzīves vietas.

Pagaidu uzturēšanās nerada dzīves vietas tiesiskās sekas un ir apspriežama ne pēc tās ilguma, bet pēc nodoma.

8. Fiziskas personas tiesību un rīcības spēja noteicama pēc viņas dzīves vietas likuma. Ja personai ir vairāk dzīves vietu un viena no tām Latvijā, tad viņas tiesību un rīcības spēja, kā arī tiesiskās darbības sekas jāapspriež pēc Latvijas likuma.

Ārzemnieku, kam nav rīcības spējas, bet kam to varētu atzīt pēc Latvijas likuma, saista viņa tiesiskā rīcība, kas izdarīta Latvijā, ja to prasa tiesiskās apgrozības intereses.

Juridiskas personas tiesību un rīcības spēja nosakāma pēc viņas reģistrācijas vietas likuma.

Neskarti paliek Latvijas likumu noteikumi, kas ierobežo ārzemnieku tiesību vai rīcības spēju Latvijā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 03.02.2022. likumu, kas stājas spēkā 01.05.2022.)

9. Aizbildnību un aizgādnību nodibina pēc Latvijas likuma, ja aizbildnībai vai aizgādnībai pakļaujamās personas dzīves vieta ir Latvijā. Ja šādu personu manta atrodas Latvijā, tad šās mantas ziņā viņas ir pakļautas Latvijas likumam arī tad, kad viņām Latvijā nav dzīves vietas.

Otra laulātā bērna adopciju apstiprina pēc Latvijas likuma, ja adoptējamās personas dzīvesvieta ir Latvijā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 10.03.2005. likumu, kas stājas spēkā 07.04.2005.)

10. Nozudušu personu var izsludināt par mirušu pēc Latvijas likuma, ja viņas pēdējā dzīves vieta ir bijusi Latvijā. Ja šādu personu manta atrodas Latvijā, tad šās mantas ziņā viņas ir pakļautas Latvijas likumam arī tad, ja viņām nav bijis dzīves vietas Latvijā.

11. Tiesība doties laulībā, laulības noslēgšanas forma un laulības spēks noteicami pēc Latvijas likuma, ja laulību noslēdz Latvijā.

Tāpat pēc Latvijas likuma noteicama Latvijas pilsoņu tiesība doties laulībā ārzemēs. Laulības slēgšanas formu tādā gadījumā nosaka tās valsts likums, kur laulību noslēdz.

12. Laulības šķiršana un tās atzīšana par neesošu, ja to izdara Latvijā, apspriežama pēc Latvijas likuma,

neraugoties uz laulāto valsts piederību. Šajā ziņā pielaižams izņēmums no 3. panta noteikuma tajā nozīmē, ka pēc Latvijas likuma apspriežamas arī laulāto attiecības pirms laulāto pakļaušanas Latvijas likumam.

Ārzemēs izdarīta Latvijas pilsoņu laulības šķiršana un atzīšana par neesošu atzīstama arī Latvijā, izņemot gadījumus, kad tām pamatā liktie iemesli neatbilst Latvijas likumam un runā pretim Latvijas sabiedriskai iekārtai vai labiem tikumiem.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 28.10.2010. likumu, kas stājas spēkā 01.02.2011.)

13. Laulāto personiskās un mantiskās attiecības noteicamas pēc Latvijas likuma, ja laulāto dzīves vieta ir Latvijā. Ja laulāto manta atrodas Latvijā, tad viņi šās mantas ziņā ir pakļauti Latvijas likumam arī tad, kad viņiem pašiem nav dzīves vietas Latvijā.

14. Tiesiskās attiecības, kas saistītas ar bērna paternitāti un tās apstrīdēšanu, apspriežamas pēc Latvijas likuma, ja bērna mātes dzīvesvieta bērna dzimšanas laikā bija Latvijā.

Latvijas likums piemērojams arī tad, ja strīds par bērna paternitāti rodas Latvijā.
(12.12.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

15. Tiesiskās attiecības starp vecākiem un bērnu ir pakļautas Latvijas likumam, ja bērnam noteiktā dzīvesvieta ir Latvijā.

Tādas mantas ziņā, kura atrodas Latvijā, vecāki un bērns pakļauti Latvijas likumam arī tad, ja bērnam noteiktā dzīvesvieta nav Latvijā.
(12.12.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

16. Mantojuma tiesības uz mantojumu, kas atrodas Latvijā, apspriežamas pēc Latvijas likuma.

17. Mantojuma izdošana uz ārzemēm pielaižama tikai iepriekš apmierinot to personu likumīgās prasības pret mantojumu, kurām dzīves vieta ir Latvijā.

18. Lietu tiesības - ieskaitot valdījumu - noteicamas pēc lietas atrašanās vietas likuma.

Kustamas mantas atrašanās vietai mainoties, neskartas paliek trešo personu lietu tiesības, kas iegūtas pēc šās mantas iepriekšējās atrašanās vietas likumiem.

Ieilguma un noilguma sekas lietu tiesībās apspriežamas pēc tās vietas likuma, kur lieta atrodas termiņam notekot.

Lietu tiesību iegūšana, pārgrozīšana vai izbeigšana, ja tās attiecas uz Latvijā esošu nekustamu mantu, kā arī no tiesiskiem darījumiem izrietošas saistību tiesības, uz kuru pamata šādas lietu tiesības var iegūt, pārgrozīt vai izbeigt, formas un satura ziņā noteicamas vienīgi pēc Latvijas likuma vienalga, kādas personas un kur taisījušas attiecīgos tiesiskos darījumus. Pretēji noteikumi un formas šajos tiesiskos darījumos Latvijā nav spēkā.

19. Saistību tiesībās un pienākumos, kas izriet no līgumiem, vispirms jāapsver, vai līdzēji nav vienojušies par to, pēc kādiem likumiem apspriežamas viņu savstarpējās attiecības. Tāda vienošanās ir spēkā, ciktāl tā nerunā pretim Latvijas likuma pavēlošām vai aizliedzošām normām.

Ja vienošanās nav bijusi, tad jāpieņem, ka līdzēji pakļāvuši savu saistību, pēc tās satura un sekām, tās valsts likumam, kur saistība jāizpilda.

Ja saistības izpildīšanas vieta nav noteicama, piemērojams līguma noslēgšanas vietas likums.

Latvijas valsts un pašvaldības iestāžu noslēgtie līgumi satura un seku ziņā apspriežami pēc Latvijas likuma, ja pašā līgumā nav noteikts citādi.

20. Saistība, kas nepamatojas uz līgumu, apspriežama satura un seku ziņā pēc tās vietas likuma, kur radies tas pamats, no kura izriet saistība. Saistība, kas izriet no neatļautas darbības, apspriežama pēc tās vietas likuma, kur neatļautā darbība izdarīta.

21. Tiesisku darījumu formai var piemērot tiklab tās vietas likumu, kur darījums taisīts, kā arī tās vietas likumu, kur tas izpildāms.

Tādu darījumu formā, kuri attiecas uz Latvijā esošu nekustamu mantu, attiecīgos gadījumos ievērojami 18. panta

ceturtās daļas noteikumi.

22. Kad Latvijas likums atļauj piemērot ārvalsts likumu, tad tā saturu noskaidro likumos noteiktā kārtībā. Ja tas nav iespējams, tad pieņemams, ka attiecīgās ārvalsts tiesiskā iekārta apspriežamā tiesību nozarē atbilst Latvijas tiesiskai iekārtai tajā pašā nozarē.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

23. Ja pēc šā ievada noteikumiem jāpiemēro kādas ārvalsts likums, bet tas savkārt nosaka, ka piemērojams Latvijas likums, tad jāpiemēro pēdējais.

24. Ārvalsts likums nav piemērojams Latvijā, ja tas runā pretim Latvijas sabiedriskai iekārtai vai labiem tikumiem, vai Latvijas likuma pavēlošām vai aizliedzošām normām.

25. Šā ievada noteikumi piemērojami, ciktāl starptautiskos līgumos un konvencijās, kurās piedalās Latvija, nav noteikts citādi.

PIRMĀ DAĻA. Ģimenes tiesības

PIRMĀ NODAĻA

Laulība

Pirmā apakšnodaļa

Saderināšanās

26. Saderināšanās ir savstarpējs solījums savienoties laulībā. Saderināšanās nedod tiesību prasīt tiesas ceļā laulības noslēgšanu.

Līgumsods, kas noteikts gadījumam, ja kāds atsakās doties laulībā, nav spēkā.

27. Ja saderināšanos atceļ vai ja kāds saderinātais no tās atkāpjas, katram saderinātajam jāatdod visa manta, ko viņam dāvinājis otrs, viņa vecāki vai cita persona sakarā ar nodomāto laulību. Tiesība atprasīt dāvanas nepāriet uz mirušā dāvinātāja mantiniekiem, bet mirušā celto prasību mantinieki var turpināt.

Nav jādod atpakaļ dāvanas, ja laulība nenotiek tāpēc, ka:

1) saderinātais dāvinātājs miris;

2) dāvinātājs atteicies doties laulībā bez svarīga iemesla un

3) dāvinātāja uzvešanās bijusi otram saderinātajam svarīgs iemesls no laulības atteikties.

28. Ja viens no saderinātajiem bez svarīga iemesla atsakās doties laulībā vai tā uzvedas, ka šī uzvešanās ir otram saderinātajam svarīgs iemesls no laulības atteikties, šis pēdējais saderinātais, viņa vecāki vai personas, kas kaut ko izdevušas saderināto labā, var prasīt no vainīgā saderinātā, lai atlīdzina tiešos zaudējumus, kas viņiem cēlušies sakarā ar to, ka viņi nākamās laulības izredzē kaut ko izdevuši vai noslēguši kādas saistības.

Neatkarīgi no tā pats saderinātais var prasīt no otra saderinātā, kas devis iemeslu atcelt saderināšanos, lai atlīdzina zaudējumus, kurus viņš cietis no tādas darbības, kas attiecas uz viņa mantu un varbūtējo peļņu un ko viņš izdarījis sakarā ar nodomāto laulību.

Zaudējumu atlīdzības apmērs saskaņojams ar vainīgā saderinātā mantas līdzekļiem.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

29. Izslēgts.

30. Izslēgts.

31. No saderināšanās izrietošās prasības noilgst viena gada laikā, skaitot no tās dienas, kad saderināšanās

atcelta vai kad saderinātais no tās atkāpies, bet saderinātās līgavas grūtniecības gadījumā — no tās dienas, kad viņa dzemdējusi, ja tajā laikā saderināšanās jau bijusi atcelta vai saderinātais no tās bijis atkāpies.

Otrā apakšnodaļa

Laulības noslēgšana un izbeigšanās

I. Šķēršļi laulības noslēgšanai

32. Aizliegta laulība pirms astoņpadsmit gadu vecuma sasniegšanas, izņemot 33. pantā paredzēto gadījumu.

33. Izņēmuma gadījumā ar vecāku vai aizbildņu piekrišanu var doties laulībā persona, kas sasniegusi sešpadsmit gadu vecumu, ja laulība tiek noslēgta ar pilngadīgu personu. Ja vecāki vai aizbildņi bez svarīga iemesla liedzas dot atļauju, tad atļauju var dot bāriņtiesa pēc tās vietas, kur dzīvo vecāki vai iecelti aizbildņi.

34. *(Izslēgts ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)*

35. Aizliegta laulība radiniekiem taisnā līnijā, brāļiem ar māsām un pusbrāļiem ar pusmāsām (213. p.).

Aizliegta laulība starp viena dzimuma personām.

36. Izslēgts.

37. Aizliegta laulība starp adoptētāju un adoptēto.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

38. Aizliegta jauna laulība personai, kas jau atrodas laulībā.

Tāpat aizliegta laulība aizbildnim ar aizbilstamo, iekām nav izbeigtas aizbildnības attiecības.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

39. Izslēgts.

II. Laulības noslēgšana

(Iedaļas nosaukums 29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

40. *(Izslēgts ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)*

41. Laulību noslēdz ne agrāk kā viena mēneša un ne vēlāk kā sešu mēnešu laikā pēc iesnieguma un citu laulības noslēgšanai nepieciešamo dokumentu iesniegšanas dzimtsarakstu nodaļā, ja laulības noslēgšanai nav šā likuma 32., 35., 37. un 38.pantā norādīto šķēršļu.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

42. *(Izslēgts ar 28.10.2010. likumu, kas stājas spēkā 01.02.2011.)*

43. *(Izslēgts ar 28.10.2010. likumu, kas stājas spēkā 01.02.2011.)*

44. *(Izslēgts ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)*

45. Steidzamos gadījumos dzimtsarakstu nodaļas amatpersonai ir tiesības saīsināt šā likuma 41.pantā minēto minimālo termiņu.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

46. *(Izslēgts ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)*

47. *(Izslēgts ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)*

48. *(Izslēgts ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)*

49. *(Izslēgts ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)*

50. *(Izslēgts ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)*

51. Ja laulājamie pieder pie ev.-luterāņu, Romas katoļu, pareizticīgo, vecticībnieku, metodistu, baptistu, septītās dienas adventistu, dievturu vai Mozus ticīgo (judaistu) konfesijas un vēlas salaulāties pie savas konfesijas garīdznieka, kuram ir attiecīgās konfesijas vadības atļauja, tad viņus laulā pēc attiecīgās konfesijas noteikumiem.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. un 07.09.2023. likumu, kas stājas spēkā 10.10.2023. Grozījums pantā attiecībā uz tiesībām noslēgt laulību arī pie dievturu konfesijas garīdznieka, kuram ir konfesijas vadības atļauja, stājas spēkā 06.11.2025. Sk. 07.09.2023. likuma 30. pantu)

52. *(Izslēgts ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)*

53. Laulā dzimtsarakstu nodaļas amatpersona vai 51. pantā norādīto konfesiju garīdznieki, ja ir ievēroti laulības noslēgšanas noteikumi.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 10.03.2005. un 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

54. Dzimtsarakstu nodaļas amatpersona vai garīdznieks nelaulā, ja viņiem ir zināmi šķēršļi laulības noslēgšanai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 10.03.2005. un 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

55. *(Izslēgts ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)*

56. Laulāšana notiek, personīgi klātesot līgavainim un līgavai. Līgavainis un līgava var pieaicināt vienu vai divus pilngadīgus lieciniekus. Liecinieku neierašanās nav šķērslis laulības noslēgšanai.

Dzimtsarakstu nodaļā laulā atklāti nodaļas telpās vai citā piemērotā vietā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 10.03.2005., 29.11.2012. un 07.09.2023. likumu, kas stājas spēkā 10.10.2023. Grozījums panta pirmajā daļā par atteikšanos no liecinieku obligātas klātbūtnes laulības noslēgšanas procesā stājas spēkā 01.07.2024. un piemērojams gadījumos, kad iesniegums un citi laulības noslēgšanai nepieciešamie dokumenti dzimtsarakstu nodaļā vai Latvijas Republikas diplomātiskajā vai konsulārajā pārstāvniecībā ārvalstī iesniegti pēc minētā datuma. Sk 07.09.2023. likuma 28. pantu)

57. Dzimtsarakstu nodaļas amatpersona jautā līgavainim un līgavai, vai viņi vēlas doties laulībā. Ja abi izsaka šo vēlēšanos, amatpersona izsludina, ka uz šīs vienošanās un likuma pamata laulība ir noslēgta.

(Otrā daļa izslēgta ar 29.11.2012. likumu)

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 10.03.2005. un 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

58. Garīdznieki par katru noslēgtu laulību četrpadsmit dienu laikā laulību reģistram vajadzīgās ziņas piesūta tai dzimtsarakstu nodaļai, kuras teritorijā laulāšana notikusi. Par šā pienākuma neizpildīšanu garīdznieku var saukt pie administratīvās atbildības.

III. Laulības neesamība

(Iedaļas numerācija grozīta ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

59. Atzīt laulību par neesošu var tikai turpmākajos (60.—67.) pantos paredzētajos gadījumos.

60. Par neesošu atzīstama laulība, ja laulāšanu nav veikusi dzimtsarakstu nodaļas amatpersona vai garīdznieks (53. p.).

Par neesošu atzīstama laulība, kas noslēgta fiktīvi, t. i., bez nolūka izveidot ģimeni.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

61. Par neesošu atzīstama laulība, kas noslēgta, iekām laulātie vai viens no viņiem sasnieguši 32. vai 33. pantā paredzēto vecumu.

Šī laulība nav atzīstama par neesošu, ja tai sekojusi sievas grūtniecība vai ja abi laulātie līdz tiesas spriedumam noteikto vecumu ir sasnieguši.

62. Par neesošu atzīstama laulība, kuras noslēgšanas laikā viens no laulātajiem bijis tādā stāvoklī, ka nav varējis saprast savas darbības nozīmi vai to vadīt.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

63. Par neesošu atzīstama laulība, kas aizliegta laulāto radniecības dēļ (35. p.).

64. Par neesošu atzīstama laulība, kuras noslēgšanas laikā viens no laulātajiem atradies citā laulībā.

Otro laulību nevar atzīt par neesošu, ja pirmā laulība līdz tiesas spriedumam izbeigusies ar nāvi, šķiršanu vai atzīšanu par neesošu.

65. 60.—64. pantā norādītajos gadījumos laulības neesamības prasību var celt kā ieinteresētās personas, tā arī prokurors.

Kad laulība izbeigusies ar nāvi vai šķirta, prasību var celt tikai tās personas, kuru tiesības šī laulība aizskar. Ja miruši abi laulātie, laulības neesamības prasību celt nevar.

66. 60.—64. pantā norādītajos gadījumos laulības neesamības prasība nenoilgst.

67. Laulātais var apstrīdēt laulību, ja viņš tajā devies sodāmu draudu ietekmēts.

Prasība iesniedzama sešu mēnešu laikā no draudu ietekmes izbeigšanās.

68. Iepriekšējos (60.—64. un 67.) pantos paredzētajos gadījumos laulība uzskatāma par neesošu no noslēgšanas brīža.

IV. Laulības šķiršana

(Iedaļas numerācija grozīta ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

69. Laulību var šķirt tikai tiesa vai notārs. Laulību var šķirt tad, ja laulība ir izirusi.

Tiesa laulību var šķirt šajā nodaļā noteiktajos gadījumos. Laulība ir šķirta no dienas, kad tiesas spriedums par laulības šķiršanu stājies likumīgā spēkā.

Notārs laulību var šķirt Notariāta likumā noteiktajā kārtībā, ja abi laulātie vienojas par laulības šķiršanu. Laulība ir šķirta no dienas, kad notārs taisījis laulības šķiršanas apliecību.
(28.10.2010. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.02.2011.)

70. Tiesa laulību šķir, pamatojoties uz viena laulātā pieteikumu.

Notārs laulību šķir, pamatojoties uz abu laulāto iesniegumu par laulības šķiršanu, kas sastādīts Notariāta likumā noteiktajā kārtībā.
(28.10.2010. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.02.2011.)

71. Laulība uzskatāma par izirušu, ja nepastāv laulāto kopdzīve un nav vairs sagaidāms, ka laulātie to atjaunos.
(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 28.10.2010. likumu, kas stājas spēkā 01.02.2011.)

72. Pieņemams, ka laulība ir izirusi, ja laulātie vismaz gadu dzīvo šķirti.
(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 03.02.2022. likumu, kas stājas spēkā 01.05.2022.)

73. Laulātie dzīvo šķirti, ja viņiem nav kopīgas saimniecības un viens no laulātajiem noteikti negrib to atjaunot, noliedzot laulības kopdzīves iespējamību. Kopīga saimniecība var nepastāvēt arī tad, ja laulātie šķirti dzīvo kopīgā dzīvoklī.
(12.12.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

74. Ja laulātie dzīvo šķirti mazāk nekā gadu, tiesa laulību var šķirt tikai tādā gadījumā, ja:

1) laulības iziršanas iemesls ir laulātā fiziska, seksuāla, psiholoģiska vai ekonomiska vardarbība pret laulāto, kas pieprasa laulības šķiršanu, vai pret viņa bērnu vai laulāto kopīgo bērnu;

2) viens laulātais piekrīt otra laulātā prasībai šķirt laulību;

3) viens no laulātajiem uzsācis kopdzīvi ar citu personu un šajā kopdzīvē ir piedzimis bērns vai ir gaidāma bērna

piedzimšana.

(Otrā daļa izslēgta ar 03.02.2022. likumu)

Ja laulātie dzīvo šķirti mazāk nekā gadu, notārs laulību var šķirt tikai tādā gadījumā, ja abi laulātie vienojas par laulības šķiršanu un Notariāta likumā noteiktajā kārtībā ir iesnieguši notāram iesniegumu par laulības šķiršanu.
(28.10.2010. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. un 03.02.2022. likumu, kas stājas spēkā 01.05.2022.)

75. Ja viens laulātais prasa laulības šķiršanu tādu iemeslu dēļ, kas nav minēti šā likuma 74.panta pirmajā daļā, un otrs laulātais nepiekrīt laulības šķiršanai, tiesa laulību nešķir pirms šā likuma 72.pantā norādītā termiņa un laulāto samierināšanas nolūkā atliek lietas izskatīšanu.
(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 28.10.2010. likumu, kas stājas spēkā 01.02.2011.)

76. *(Izslēgts ar 03.02.2022. likumu, kas stājas spēkā 01.05.2022.)*

77. Tiesa laulību nešķir, ja laulātie nav vienojušies par kopīgā nepilngadīgā bērna aizgādību, saskarsmes tiesību, bērna uzturlīdzekļiem, kopīgās mantas sadali vai attiecīgas prasības nav izšķirtas pirms laulības šķiršanas un netiek celtas kopā ar prasību par laulības šķiršanu.

Notārs laulību nešķir, ja laulātie nav apliecinājuši, ka laulība ir izirusi un nav vienojušies par kopīgā nepilngadīgā bērna aizgādību, saskarsmes tiesību, bērna uzturlīdzekļiem un kopīgās mantas sadali.
(28.10.2010. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.02.2011.)

78. *(Izslēgts ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)*

V. Laulības neesamības un šķiršanas sekas

(Iedaļas numerācija grozīta ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

79. Ja laulība atzīta par neesošu un tikai viens no bijušajiem laulātajiem, laulībā dodoties, ir zinājis, ka tā atzīstama par tādu, tad otram laulātajam, kurš to nav zinājis, ir tiesības prasīt no viņa:

1) atlīdzību par morālo kaitējumu;

2) samērā ar viņa mantas stāvokli līdzekļus iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai.
(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

80. Šķirot laulību vai pēc laulības šķiršanas bijušais laulātais var prasīt līdzekļus no otra bijušā laulātā samērā ar viņa mantas stāvokli iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai.
(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

81. Pienākums dot līdzekļus iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai bijušajam laulātajam atkrīt, ja:

1) pēc laulības šķiršanas vai atzīšanas par neesošu pagājis tikpat ilgs laiks, cik attiecīgi ilgusi šķirtā laulība vai kopdzīve laulībā, kas atzīta par neesošu;

2) bijušais laulātais devies jaunā laulībā;

3) bijušā laulātā ienākumi nodrošina uzturu;

4) bijušais laulātais izvairās iegūt līdzekļus uzturam ar savu darbu;

5) bijušajam laulātajam, kuram ir uzlikts pienākums uzturēt otru bijušo laulāto, nav pietiekamu iztikas līdzekļu vai viņš kļuvis darbnespējīgs;

6) bijušais laulātais izdarījis noziedzīgu nodarījumu pret otru bijušo laulāto vai viņa augšupējo vai lejupējo dzīvību, veselību, brīvību, mantu vai godu;

7) bijušais laulātais atstājis otru bijušo laulāto bezpalīdzības stāvoklī, ja bijis iespējams viņam palīdzēt;

8) bijušais laulātais pret kādu no šā panta 6.punktā minētajām personām ierosinājis apzināti nepatiesu apsūdzību par

noziedzīgu nodarījumu;

9) bijušais laulātais dzīvojis izšķērdīgi vai netikumīgi;

10) bijušais laulātais, kuram ir uzlikts pienākums uzturēt otru bijušo laulāto, vai viņa bijušais laulātais nomirst vai tiek pasludināts par mirušu;

11) ir citi svarīgi iemesli.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

82. Laulātais, kura laulība atzīta par neesošu, dabū atpakaļ savu pirmslaulības uzvārdu. Ja viņš, dodoties laulībā, nav zinājis, ka laulība atzīstama par neesošu, tiesa pēc viņa lūguma var atstāt viņam laulībā iegūto uzvārdu.

Laulātais, kas, dodoties laulībā, savu uzvārdu mainījis, ir tiesīgs arī pēc laulības šķiršanas saukties šai uzvārdā, vai arī pēc viņa lūguma tiesa vai zvērināts notārs piešķir viņam pirmslaulības uzvārdu. Pēc otra laulātā lūguma tiesa, ja tas neaizskar bērna intereses, var liegt laulātajam, kurš veicinājis laulības iziršanu, saukties laulībā iegūtajā uzvārdā.
(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

83. Ja laulība atzīta par neesošu, katrs bijušais laulātais patur savu pirmslaulības mantu, kā arī to mantu, ko viņš pats iegādājies kopdzīves laikā. Kopīgi iegūtā manta dalāma starp bijušajiem laulātajiem līdzīgās daļās.

Ja abiem laulātajiem, dodoties laulībā, nebija zināms, ka tā atzīstama par neesošu, vai tas nebija zināms vienam no viņiem, kopīgi iegūtā manta dalāma pēc noteikumiem par likumīgā laulībā iegūtas mantas dalīšanu: pirmajā gadījumā — attiecībā uz abiem bijušajiem laulātajiem, otrajā gadījumā — attiecībā uz to laulāto, kuram nebija zināms, ka laulība atzīstama par neesošu.
(12.12.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

Trešā apakšnodaļa

Laulāto personiskās tiesības

84. Laulība rada vīram un sievai pienākumu būt savstarpēji uzticīgiem, kopā dzīvot, vienam par otru gādāt un kopīgi rūpēties par ģimenes labklājību.

85. Ģimenes kopdzīves kārtošanā abiem laulātajiem ir vienādas tiesības. Domstarpību gadījumā laulātajiem jācenšas vienoties. Strīda izšķiršanai laulātie var griezties tiesā.

86. Noslēdzot laulību, laulātie pēc savas vēlēšanās izraugās viena laulātā pirmslaulības uzvārdu par savu kopējo uzvārdu.

Katrs laulātais laulības laikā var paturēt savu pirmslaulības uzvārdu, nepieņemot kopēju laulības uzvārdu.

Noslēdzot laulību, viens no laulātajiem var savam uzvārdam pievienot otra laulātā uzvārdu, izņemot gadījumus, kad vienam no laulātajiem jau ir dubults uzvārds, vai arī laulātie var veidot kopēju dubultu uzvārdu no abu laulāto pirmslaulības uzvārdiem.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 10.03.2005. likumu, kas stājas spēkā 07.04.2005.)

87. Laulātajiem neatkarīgi no viņu mantiskajām attiecībām ir tiesība mājas saimniecības ietvaros atvietot vienam otru. Darījumi, ko viens laulātais noslēdzis šīs darbības ietvaros, atzīstami par noslēgtiem arī otra laulātā vārdā, ja no lietas apstākļiem nav redzams pretējais.

Ja ir svarīgi iemesli, viens laulātais var šo otra laulātā tiesību aprobežot vai atņemt, bet pret trešajām personām šāds aprobežojums vai atņēmums ir spēkā tikai tad, ja tām par to bijis paziņots vai arī ja tas ierakstīts laulāto mantisko attiecību reģistrā (140. p.).

88. Katram laulātajam neatkarīgi no laulāto mantisko attiecību veida ir tiesība uz vispārēja pamata patstāvīgi rīkoties ar savu mantu nāves gadījumam.

Ceturtā apakšnodaļa

Laulāto mantiskās tiesības

I. Laulāto likumiskās mantiskās attiecības

89. Katrs laulātais patur mantu, kas piederējusi viņam pirms laulības, tāpat arī to mantu, ko viņš iegūst laulības laikā kā atsevišķu mantu.

Viss, ko laulības laikā laulātie iegūst kopīgi vai viens no viņiem, bet ar abu laulāto līdzekļiem vai ar otra laulātā darbības palīdzību, ir abu laulāto kopīga manta; šaubu gadījumā jāpieņem, ka šī manta pieder abiem līdzīgās daļās.

Ja kādas vienam laulātajam piederošas mantiskas vērtības laulības laikā atvieto ar citām, pēdējās ir šā laulātā manta.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

90. Katram laulātajam visā laulības pastāvēšanas laikā ir tiesība pārvaldīt un lietot visu savu mantu — kā pirms laulības piederējušo, tā arī laulības laikā iegūto.

Abu laulāto kopīgo mantu (89. p. 2. d.) laulātie pārvalda un ar to rīkojas kopīgi, bet, abiem laulātajiem vienojoties, to var pārvaldīt arī viens no viņiem. Viena laulātā rīcībai ar šo mantu nepieciešama otra laulātā piekrišana.

Trešo personu interesēs pieņemams, ka rīcībai ar kustamo mantu šāda piekrišana bijusi, izņemot gadījumus, kad trešās personas zināja vai tām vajadzēja zināt, ka piekrišanas nav bijis vai ka manta, ar kuru viens laulātais rīkojies, ir tāda, kas acīmredzami pieder otram laulātajam.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

91. Katra laulātā atsevišķa manta it sevišķi ir:

1) manta, kas laulātajam piederējusi pirms laulības vai ko laulātie līgumā noteikuši par atsevišķu mantu;

2) priekšmeti, kas noder tikai viena laulātā personīgai lietošanai vai vajadzīgi viņa patstāvīgā darbā;

3) manta, ko viens laulātais ieguvis bez atlīdzības laulības laikā;

4) laulātā atsevišķās mantas ienākumi, kas nav nodoti ģimenes un kopīgās mājsaimniecības vajadzībām;

5) manta, ar ko atvietota iepriekšējos (1.—4.) punktos minētā manta.

Tas, ka zināma manta ir atsevišķa, jāpierāda tam laulātajam, kas to apgalvo. Tas, ka nekustamais īpašums ir viena laulātā atsevišķa manta, ierakstāms zemes grāmatās.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

92. Izslēgts.

93. Laulātais savu mantu vai savu daļu laulāto kopīgajā mantā var nodot pārvaldībā otram laulātajam, kam šī manta ar visiem līdzekļiem jāsargā un jāglabā. Ja laulāto kopīgais nekustamais īpašums ierakstīts zemesgrāmatā uz viena laulātā vārda, pieņemams, ka otrs laulātais savu daļu šajā īpašumā nodevis viņa pārvaldībā.
(12.12.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

94. Ja laulātā pārvaldīšanā atrodas otram laulātajam piederošas ēkas, viņam jāizdara ne vien nepieciešamie izlabojumi, bet arī uzlabojumi, ciktāl to pieļauj ienākumi no šā otra laulātā mantas.

Viena laulātā nekustamo īpašumu otrs laulātais var iznomāt vai izīrēt uz laiku, ne ilgāku par trijiem gadiem un neierakstot līgumu zemes grāmatās.

Lai laulātais ar viņa pārvaldībā esošajām otra laulātā mantiskajām vērtībām varētu rīkoties tā, ka viņa rīcība pārsniegtu parastās pārvaldības robežas, viņam jāizprasa otra laulātā piekrišana.

(Ceturtā daļa izslēgta ar 12.12.2002. likumu.)

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

95. Abu laulāto pienākums ir segt ģimenes un kopīgās mājsaimniecības izdevumus no laulāto kopīgās mantas.

Ja laulāto kopīgās mantas nepietiek ģimenes uzturēšanai, katrs laulātais var prasīt, lai otrs laulātais piedalās ģimenes un kopīgās mājsaimniecības izdevumos samērā ar savas atsevišķās mantas stāvokli.

Gadījumā, kad laulātie dzīvo šķirti, laulātais, ja nepieciešams, var prasīt no otra laulātā samērā ar viņa mantas stāvokli līdzekļus iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

96. Par saistībām, ko laulātie kopīgi noslēguši ģimenes vai kopīgās mājsaimniecības vajadzībām, viņi atbild ar kopīgo mantu un katrs ar savu atsevišķo mantu, ja kopīgās mantas nepietiek.

Par saistībām, ko viens no laulātajiem noslēdzis ģimenes vai kopīgās mājsaimniecības vajadzībām, šis laulātais atbild ar savu mantu tad, ja laulāto kopīgās mantas nepietiek. Otrs laulātais par šīm saistībām ar savu mantu atbild tikai tad, ja pēc saistības saņemtais izlietots ģimenes vai kopīgās mājsaimniecības vajadzībām.

97. *(Izslēgts ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)*

98. Par saistībām, kas izriet no viena laulātā neatļautas darbības, atbild vispirms šis laulātais ar savu atsevišķo mantu, bet, ja tās nepietiek, — ar savu daļu laulāto kopīgajā mantā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

99. Par saistībām, ko laulātais noslēdzis uz savu personīgo rēķinu vai bez otra laulātā piekrišanas, šis laulātais atbild vispirms ar savu atsevišķo mantu, bet, ja tās nepietiek, — ar savu daļu laulāto kopīgajā mantā.

Par netaisnu iedzīvošanos sakarā ar viena laulātā noslēgtām saistībām otrs atbild uz vispārēja pamata.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

100. Viena laulātā manta neatbild par otra laulātā saistībām.

Ja par viena laulātā parādiem vērsta piedziņa uz otra laulātā atsevišķo mantu, pēdējais var prasīt, lai šo mantu atsvabina no piedziņas.

Ja par viena laulātā parādiem vērsta piedziņa uz laulāto kopīgo mantu, otrs laulātais var prasīt mantas dalīšanu un viņa daļas atsvabināšanu no piedziņas.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

101. Ja viens laulātais, pārvaldot otra laulātā mantu, taisījis no savas mantas nepieciešamus izdevumus, tad viņš tikai pēc pārvaldības izbeigšanās var prasīt no pēdējā, lai šos izdevumus atlīdzina, ciktāl tie nav jāsedz viņam pašam.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

102. *(Izslēgts ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)*

103. Izslēgts.

104. *(Izslēgts ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)*

105. *(Izslēgts ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)*

106. Izslēgts.

107. Kad viena laulātā pārvaldības tiesība izbeigta, otram laulātajam atdodama viņa manta ar visiem pieaugumiem, kas laulības laikā pie tās varējuši rasties, ieskaitot arī to mantu, kas iegūta bojātās vai iznīcinātās vietā. Atvietojamas lietas jāatdod atpakaļ vienlīdzīgas šķiras un labuma.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

108. Laulāto savstarpēja norēķināšanās ar mantu, viena laulātā pārvaldībai izbeidzoties, neatņem laulāto kreditoriem viņu tiesības. Trešo personu iegūtās tiesības paliek spēkā.

109. Laulāto likumiskās mantiskās attiecības izbeidzas:

1) pēc laulāto vienošanās;

2) ja viens laulātais mirst;

3) šķirot laulību vai pastāvot laulībai — pēc viena laulātā pieprasījuma, ja otra laulātā parādi pārsniedz viņa atsevišķās mantas vērtību vai arī viņa rīcības rezultātā manta var ievērojami samazināties vai izputēt.

Ja laulāto likumiskās mantiskās attiecības izbeidzas ar viena laulātā nāvi, tad pēc pārdzīvojušā laulātā daļas nodalīšanas mirušā laulātā daļa pāriet viņa mantiniekiem.

Dalot laulāto kopīgo mantu, ņem vērā visu laulāto mantu, kas nav atzīstama par viena laulātā atsevišķo mantu, — kustamās un nekustamās lietas ar visiem piederumiem, kā arī laulāto prasījumus un saistības.

Laulāto kopīgā manta dalāma pēc mantojuma dalīšanas kārtības vispārējiem noteikumiem (731.p. un turpmākie panti).
(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

110. Ja, pastāvot laulībai, laulāto kopīgā manta sadalīta, viņu mantiskajām attiecībām piemērojami noteikumi par visas laulāto mantas šķirtību (117.p. un turpmākie panti). Saistošu spēku attiecībā uz trešajām personām līgums un tiesas spriedums iegūst pēc to ierakstīšanas laulāto mantisko attiecību reģistrā, bet par nekustamo īpašumu — pēc to ierakstīšanas zemesgrāmatā.

Laulāto mantas sadalīšana neatņem laulāto kreditoriem viņu tiesības. Trešo personu iegūtās tiesības paliek spēkā.
(12.12.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

II. Pūrs

111. Pūrs, ko sievietei laulības gadījumam piešķīruši vecāki, radi vai citas personas, pieder sievai, kaut arī tas būtu nodots vīram.

112. Lai solījums dot pūrā kustamo mantu vērtībā pāri par 700 *euro* vai nekustamo mantu būtu saistošs, tas izteicams rakstiski.

Pūra solījuma izpildīšanu var prasīt vai nu pati sieva, vai arī viņas labā vīrs, turklāt tiesība prasīt pūra izdošanu noilgst divu gadu laikā no laulības noslēgšanas vai pūra izdošanai noteiktās dienas.

Pūru nevar prasīt, ja laulība noslēgta bez tās personas ziņas un piekrišanas, kas to solījusi.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 19.09.2013. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2014.)

113. Tiesības, kas pamatotas ar pūra solījumu, nevar atdot trešajām personām; šīs tiesības pāriet mantojuma ceļā tikai uz tās laulības bērniem, kuras noslēgšanas gadījumam pūra solījums dots, un uz vīru, kas palicis ar bērniem.

III. Laulāto līgumiskās mantiskās attiecības

1. Vispārīgi noteikumi

114. Savas mantiskās tiesības laulātie var nodibināt, pārgrozīt un izbeigt ar laulības līgumiem kā pirms došanās laulībā, tā arī laulības laikā.

Ja kāds no laulājamiem ir aizbildnībā, viņš laulības līgumu noslēdz ar vecāku vai aizbildņa piekrišanu.

Ja kādam no laulājamiem vai laulātajiem ir ierobežota rīcībspēja, viņš laulības līgumu noslēdz pats tādā apjomā, kādā tiesa nav ierobežojusi viņa rīcībspēju, bet pārējā daļā — ar aizgādņa piekrišanu. Ja persona, kuras rīcībspēja ir ierobežota, nevar patstāvīgi rīkoties un laulājamais vai laulātais vienlaikus ir arī tās aizgādnis, par laulības līguma slēgšanu lemj bāriņtiesa.

Laulības līgumi, kas satur rīkojumu nāves gadījumam, pakļauti arī vispārējiem noteikumiem par mantojuma līgumiem.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

115. Laulības līgumos to slēdzējus nevar atvietot pilnvarnieki. Šos līgumus noslēdz notariālā kārtībā, personīgi klātesot vienā laikā abiem laulājamiem vai laulātajiem. Ja laulājamais ir nepilngadīgs, šos līgumus slēdz, klātesot arī

viņa likumiskajam pārstāvim.

Lai laulības līgumiem piešķirtu saistošu spēku pret trešajām personām, tie ierakstāmi laulāto mantisko attiecību reģistrā un par nekustamo mantu — arī zemes grāmatās.

Laulības līguma noteikumi, kas aprobežo trešo personu iegūtās tiesības uz laulāto mantu, šīs trešās personas nesaista.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

116. Laulības līgumā tā slēdzēji var laulāto likumisko mantisko attiecību (89. un turpm. p.) vietā noteikt visas laulāto mantas šķirtību (117. un turpm. p.) vai kopību (124. un turpm. p.).

2. Visas laulāto mantas šķirtība

117. Ja laulības līgumā noteikta visas laulāto mantas šķirtība, katrs laulātais ne vien patur viņam pirms laulības piederējušo mantu, bet arī laulības laikā var to patstāvīgi iegūt, lietot un ar to rīkoties neatkarīgi no otra laulātā.

118. Laulātais nevar otra laulātā mantu pārvaldīt, lietot vai citādā kārtā ar to rīkoties bez viņa piekrišanas.

Laulātais, kura mantu pārvalda otrs laulātais, var no tā prasīt norēķinu. Iepriekšēja atteikšanās no tiesības atņemt pārvaldību vai prasīt norēķinu nav spēkā.

119. Laulātais, kas pārvalda otra laulātā mantu, atbild par zaudējumiem, kuri cēlušies aiz viņa rupjas neuzmanības.

No tā laika, kad viens laulātais uzteicis otram savas mantas turpmāko pārvaldību, kā arī kad vispār laulātajam radies pienākums atdot mantu, pēdējais atbild pēc vispārējiem noteikumiem.

120. Katrs laulātais piedalās ģimenes un kopīgās mājsaimniecības izdevumos samērīgi ar savu mantas stāvokli.

121. Par saviem parādiem katrs laulātais atbild ar savu mantu.

122. Ja viens laulātais atsavina vai ieķīlā otra laulātā kustamo lietu, persona, kas to saņēmusi, atzīstama par lietas labticīgu ieguvēju vai ķīlas ņēmēju, ja tā nav zinājusi vai tai nav vajadzējis zināt, ka lieta pieder otram laulātajam vai abiem laulātajiem un ka tā atsavināta vai ieķīlāta pret otra laulātā gribu.

123. Kad, laulībai pastāvot, izbeidzas visas laulāto mantas šķirtība un laulātie līgumā nenoteic tās vietā mantas kopību, piemērojami 89. pants un turpmākie panti.

Trešo personu iegūtās tiesības paliek spēkā.

3. Laulāto mantas kopība

124. Ja laulības līgumā noteikta laulāto mantas kopība, viņiem pirms laulības piederējusī, kā arī laulības laikā iegūtā manta, izņemot atsevišķo (125. p.), ir apvienota vienā kopīgā nedalāmā masā, kura laulības laikā nepieder nevienam laulātajam atsevišķā daļā. Laulības līgumā, nosakot laulāto mantas kopību, laulātie vienojas par to, kurš no viņiem būs mantas kopības valdītājs (vīrs, sieva vai abi kopīgi). Ja mantas kopības valdītājs ir viens no laulātajiem, viņš ar 128. pantā paredzētajiem aprobežojumiem bez norēķina lieto un ar to rīkojas savā vārdā un viņam ir pienākums segt ģimenes un kopīgās mājsaimniecības izdevumus.

Ja laulātajam, kura valdījumā atrodas mantas kopība, slimības vai prombūtnes dēļ nav iespējams noslēgt darījumu, kas attiecas uz kopīgā masā ietilpstošo mantu, vai vest tiesā uz šo mantu attiecošos lietu, otrs laulātais var atvietot viņu, ja vilcināšanās ir bīstama.

Ja laulātais, kura valdījumā atrodas mantas kopība, atzīst, ka otra laulātā noslēgtais darījums kaitē tās mantas interesēm, kas ietilpst mantas kopībā, viņš var viena gada laikā no dienas, kad par to uzzinājis, to apstrīdēt. Šādā gadījumā viņam jāpierāda, ka otram laulātajam nav bijis šā panta otrajā daļā minēto pamatu viņu atvietot.

125. Pastāvot laulāto mantas kopībai, tajā neietilpst manta, ko laulības līgumā laulātie noteikuši par katra atsevišķo mantu. Katrs laulātais ar savu atsevišķo mantu rīkojas patstāvīgi.

126. Katrs laulātais ar savu atsevišķo mantu samērīgi piedalās ģimenes un kopīgās mājsaimniecības izdevumos,

ciktāl tos nesedz kopīgā manta.

127. Tas, ka nekustamais īpašums vai lietu tiesība ietilpst mantas kopībā, ierakstāms zemes grāmatās.

Katrs laulātais var prasīt, lai ieraksta zemes grāmatās uz abu laulāto vārda tādu nekustamo īpašumu vai lietu tiesību, kas ietilpst laulāto mantas kopībā.

128. Mantas kopībā ietilpstoša nekustamā īpašuma atsavināšanai, ieķīlāšanai vai apgrūtināšanai ar lietu tiesībām, ko izdara viens laulātais, jebkurā gadījumā vajadzīga otra laulātā piekrišana.

129. Otra laulātā piekrišana vajadzīga arī mantas kopībā ietilpstošas kustamās mantas dāvināšanai, ja šāds dāvinājums pārsniedz parasto, nelielo dāvanu apmēru.

130. Laulātais atbild ar savu atsevišķo mantu, bet, ja tās nepietiek, — arī ar mantas kopībā ietilpstošo mantu:

1) par savām saistībām, kas cēlušās pirms laulības;

2) par savām saistībām, kas ceļas no pienākuma uzturēt vecākus vai vecvecākus;

3) par saistībām, kas ceļas no mantojuma, ko viņš pieņēmis ar otra piekrišanu;

4) par savām saistībām, kas ceļas no viņam piederoša patstāvīga uzņēmuma, kurš ir viņa atsevišķā manta, vai patstāvīgas nodarbošanās;

5) par visām citām savām saistībām, ko viņš uzņēmies ar otra laulātā piekrišanu.

Par otra laulātā parādiem ģimenes un kopīgās mājsaimniecības labā laulātais atbild arī ar savu atsevišķo mantu, bet tikai tad, ja mantas kopībā ietilpstošās un otra laulātā atsevišķās mantas nepietiek.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

131. Par saistībām no mantojuma, ko viens laulātais pieņēmis bez otra piekrišanas, viņš atbild tikai ar savu atsevišķo mantu.

132. Laulātais atbild tikai ar savu atsevišķo mantu:

1) par saistībām, ko viņš noslēdzis tikai uz savu rēķinu vai bez otra laulātā piekrišanas;

2) par saistībām, ko viņš noslēdzis, aizskarot otram laulātajam piešķirtās tiesības uz mantas kopībā ietilpstošās mantas valdījumu.

Ja sakarā ar šajā pantā minētajām saistībām mantas kopībā ietilpstošā manta ir guvusi labumu, piemērojami noteikumi par netaisnu iedzīvošanos.

133. Par saistībām, kas ceļas no viena laulātā neatļautas darbības, atbild viņa atsevišķā manta, bet mantas kopībā ietilpstošā manta tikai tad, ja vainīgā laulātā atsevišķās mantas nepietiek.

134. Ar laulības līgumu noteiktā laulāto mantas kopība izbeidzas:

1) kad viens laulātais mirst;

2) kad laulība šķirta vai atzīta par neesošu;

3) kad vienu laulāto atzīst par maksātnespējīgu;

4) pēc laulāto vienošanās par mantas kopības izbeigšanu.

Laulātais, kura pārvaldībā manta neatrodas, var prasīt mantas kopības izbeigšanu tiesā, ja:

1) manta, paliekot turpmāk otra laulātā rokās, var ievērojami samazināties vai izputēt;

2) laulātais, kura pārvaldībā atrodas manta, nedod līdzekļus ģimenes un kopīgās mājsaimniecības vajadzībām;

3) laulātais, kura pārvaldībā ir manta, bez otra piekrišanas pārkāpj parastās pārvaldības un lietošanas robežas;

4) laulātais, kura pārvaldībā ir manta, nonāk aizgādnībā.

Laulātais, kura pārvaldībā atrodas manta, var prasīt mantas kopības izbeigšanu, ja otra laulātā parādi pārsniedz viņa atsevišķās mantas vērtību.

Laulāto mantas kopība ir izbeigta no brīža, kad viens no viņiem miris vai mantisko attiecību reģistrā par mantas kopības izbeigšanu izdarīts ieraksts. Laulāto mantas kopības izbeigšana neatņem laulāto kreditoriem viņu tiesības.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

135. Ja laulāto mantas kopība (124. p.) izbeidzas ar viena laulātā nāvi, tad, iepriekš sedzot uz šo mantu gulošos parādus, puse no mantas kopībā ietilpstošās mantas paliek pārdzīvojušajam laulātajam, bet otra puse pāriet uz mirušā mantiniekiem.

Ar laulības līgumu var noteikt citādu mantas sadalījumu. Neatņemamās daļas tiesīgie, kuru tiesības šāds līgums aizskar, var to apstrīdēt.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

136. Ja viens no laulātajiem mirst, pārdzīvojušais laulātais paliek personīgi atbildīgs par visiem mantas kopībā ietilpstošās mantas parādiem neatkarīgi no mirušā laulātā mantinieku atbildības — uz vispārēja pamata.

Pārdzīvojušais laulātais var aprobežot savu atbildību par minētās mantas parādiem ar to, ko viņš ieguvis no mirušā laulātā kā mantojumu, ievērojot noteikumus par mantojuma pieņemšanu ar inventāra tiesību.

137. Kad laulāto mantas kopība izbeidzas laulātajiem dzīviem esot, pēc parādu nolīdzināšanas varbūtējais mantas pārpalikums izdalāms starp laulātajiem uz pusēm, ja laulības līgumā nav noteikts citādi.

138. Laulātā pienākums ir atlīdzināt to, ko viņš no mantas kopībā ietilpstošās mantas izdevis savas atsevišķās mantas labā.

Ja viens no laulātajiem kaut ko izdevis mantas kopībā ietilpstošās mantas labā no savas atsevišķās mantas, tad viņš var jau laulības laikā prasīt izdotā atlīdzinājumu no mantas kopībā ietilpstošās mantas.

139. Kad, laulībai pastāvot, laulātie labprātīgi izbeidz laulāto mantas kopību un laulības līgumā nenoteic tās vietā visu laulāto mantas šķirtību, piemērojami 89. pants un turpmākie panti.

Trešo personu iegūtās tiesības paliek spēkā.

4. Laulāto mantisko attiecību reģistri

140. Ar laulības līgumiem noteiktās laulāto mantiskās attiecības, ciktāl tām jābūt spēkā pret trešajām personām, kā arī citas likumā norādītās ziņas ierakstāmas laulāto mantisko attiecību reģistrā.
(Otrā un trešā daļa izslēgta ar 12.12.2002. likumu.)

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 11.06.1998. un 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

141. Ierakstus reģistrā izdara uz attiecīgā kārtībā apliecināta abu vai viena laulātā pieprasījuma vai tiesas nolēmuma pamata.
(Otrā un trešā daļa izslēgta ar 12.12.2002. likumu.)

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

142. Reģistrā jāieraksta līgumi, spriedumi, lēmumi un paziņojumi, kas attiecas uz laulāto mantiskajām attiecībām.

143. Izraksti no ierakstiem laulāto mantisko attiecību reģistrā nekavējoties izsludināmi zināšanai oficiālā laikrakstā un par nekustamo mantu paziņojami zemes grāmatu nodaļai ierakstīšanai zemes grāmatās.
(Otrā daļa izslēgta ar 12.12.2002. likumu.)

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

144. *(Izslēgts ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)*

145. Katrs var ieskatīties reģistrā un pieprasīt no tā izrakstus.

OTRĀ NODAĻA

Vecāku un bērnu savstarpējās tiesības un pienākumi

Pirmā apakšnodaļa

Bērna izcelšanās noteikšana

(Apakšnodaļas nosaukums 12.12.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

146. Par bērna māti atzīstama sieviete, kas bērnu dzemdējusi.

Par tēvu bērnam, kurš piedzimis sievietei laulības laikā vai ne vēlāk kā 306.dienā pēc tam, kad laulība izbeigusies ar vīra nāvi, laulības šķiršanu vai laulības atzīšanu par neesošu, uzskatāms bērna mātes vīrs (paternitātes pieņēmums).

Bērns, kas piedzimis sievietei ne vēlāk kā 306.dienā pēc laulības izbeigšanas, ja sieviete jau ir stājusies jaunā laulībā, uzskatāms par dzimušu jaunajā laulībā. Šajā gadījumā bijušajam vīram vai viņa vecākiem ir tiesības apstrīdēt bērna izcelšanos (149.p.).

Bērna izcelšanos no tēva, kas ir laulībā vai ir bijis laulībā ar bērna māti, apstiprina ieraksts laulību reģistrā.

Paternitātes pieņēmums nav spēkā, ja paternitāte atzīta šā likuma 155.panta astotajā daļā noteiktajā kārtībā.
(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

147. *(Izslēgts ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)*

148. Paternitātes pieņēmumu var apstrīdēt tiesā. Paternitātes pieņēmuma apstrīdēšana ir samērojama ar bērna tiesībām uz identitāti un stabilu ģimenes vidi.
(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

149. Paternitātes pieņēmumu bērna mātes vīrs var apstrīdēt divu gadu laikā no dienas, kad viņš uzzināja, ka bērns nav cēlies no viņa.

Tādas pašas tiesības apstrīdēt paternitātes pieņēmumu ir bērna mātei.

(Trešā daļa izslēgta ar 29.11.2012. likumu)

Bērns, kurš sasniedzis pilngadību, paternitātes pieņēmumu var tiesā apstrīdēt divu gadu laikā, skaitot no dienas, kad viņš uzzināja par apstākļiem, kas izslēdz paternitāti. Ja par apstākļiem, kas izslēdz paternitāti, bērns uzzināja pirms pilngadības sasniegšanas, paternitātes pieņēmumu viņš var tiesā apstrīdēt divu gadu laikā pēc pilngadības sasniegšanas.

Vīra vecāki var apstrīdēt paternitātes pieņēmumu šā panta pirmajā daļā norādītajā termiņā, ja vīrs līdz nāves brīdim nav zinājis par bērna dzimšanu.

Personai, kas sevi uzskata par bērna bioloģisko tēvu, izņemot gadījumu, kad bērns ieņemts noziedzīga nodarījuma pret tikumību un dzimumneaizskaramību rezultātā, ir tiesības apstrīdēt paternitātes pieņēmumu divu gadu laikā no bērna piedzimšanas šādos gadījumos:

1) bērna māte ir mirusi dzemdībās;

2) bērna māte un bērna mātes vīrs dzīvo šķirti vismaz 306 dienas pirms bērna piedzimšanas.

Tiesība apstrīdēt bērna izcelšanos ir personiska. Tā nepāriet uz mirušā mantiniekiem, bet viņa celto prasību mantinieki var turpināt.
(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012., 08.05.2014. un 07.09.2023. likumu, kas stājas spēkā 10.10.2023. Sk. 07.09.2023. likuma 29. pantu)

150. Ja tiesa apmierina prasību, ar kuru apstrīdēts paternitātes pieņēmums, ieraksts par tēvu dzimšanas reģistrā atzīstams par neesošu no tā izdarīšanas dienas.
(12.12.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

151. Bērna uzvārdu nosaka pēc vecāku uzvārda. Ja vecākiem ir dažādi uzvārdi, bērnam saskaņā ar vecāku vienošanos dod tēva vai mātes uzvārdu. Ja vecāki nevar vienoties par bērna uzvārdu, to nosaka pēc bāriņtiesas lēmuma.

(Otrā daļa izslēgta ar 29.11.2012. likumu)

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

152. *(Izslēgts ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)*

153. *(Izslēgts ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)*

154. Ja bērna izcelšanās no tēva nav konstatējama atbilstoši šā likuma 146.panta noteikumiem vai tiesa atzinusi, ka bērns nav cēlies no viņa mātes vīra, bērna izcelšanās no tēva pamatojas uz paternitātes brīvprātīgu atzīšanu vai tās noteikšanu tiesas ceļā.
(12.12.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

155. Paternitātes atzīšana notiek, ja bērna tēvs un māte personiski iesniedz kopīgu iesniegumu dzimtsarakstu nodaļā vai dzimtsarakstu nodaļai adresētu iesniegumu, uz kura notariāli apliecināts iesniedzēju paraksta īstums. Paternitātes atzīšana noformējama ar ierakstu dzimšanas reģistrā.

Iesniegumu paternitātes atzīšanai var iesniegt, reģistrējot bērna dzimšanu, kā arī pēc tam, kad bērna dzimšana reģistrēta, vai jau pirms bērna dzimšanas.

Ja bērna māte mirusi, kā arī tad, ja nav zināma viņas atrašanās vieta, iesniegumu paternitātes atzīšanai var iesniegt bērna tēvs viens pats. Ja bērns ir nepilngadīgs, nepieciešama bērna aizbildņa piekrišana vai bāriņtiesas piekrišana, ja bērnam nav nodibināta aizbildnība.

(Ceturtā daļa izslēgta ar 29.11.2012. likumu)

Bērna tēvs, kurš vēl nav sasniedzis pilngadību, iesniegumu bērna paternitātes atzīšanai var iesniegt ar savu vecāku vai aizbildņa piekrišanu.

(Sestā daļa izslēgta ar 10.03.2005. likumu.)

Paternitātes atzīšanai nepieciešama bērna piekrišana, ja viņš sasniedzis divpadsmit gadu vecumu.

Paternitāti var atzīt arī tad, ja bērna māte, bērna mātes vīrs vai bērna mātes bijušais vīrs un bērna bioloģiskais tēvs personiski iesniedz kopīgu iesniegumu dzimtsarakstu nodaļā vai dzimtsarakstu nodaļai adresētu iesniegumu, uz kura notariāli apliecināts iesniedzēju paraksta īstums.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002., 10.03.2005. un 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

156. Paternitātes atzīšanu tiesa var atzīt par neesošu tikai tad, ja persona, kas bērnu atzinusi par savu, nevar būt viņa bioloģiskais tēvs un bērnu atzinusi par savu maldības, viltus vai spaidu rezultātā.

Apstrīdēt paternitātes atzīšanu var persona, kas paternitāti atzinusi, vai bērna māte divu gadu laikā, skaitot no dienas, kad viņi uzzināja par apstākļiem, kas izslēdz paternitāti.

Persona, kas sevi uzskata par bērna bioloģisko tēvu, izņemot gadījumu, kad bērns ieņemts noziedzīga nodarījuma pret tikumību un dzimumneaizskaramību rezultātā, paternitātes atzīšanu var apstrīdēt divu gadu laikā no bērna piedzimšanas dienas.

Bērns pats paternitātes atzīšanu var apstrīdēt pēc pilngadības sasniegšanas divu gadu laikā, skaitot no dienas, kad viņš uzzināja par apstākļiem, kas izslēdz paternitāti. Ja par apstākļiem, kas izslēdz paternitāti, bērns uzzināja pirms pilngadības sasniegšanas, paternitātes atzīšanu viņš var tiesā apstrīdēt divu gadu laikā pēc pilngadības sasniegšanas.

Paternitātes atzīšanas apstrīdēšana ir samērojama ar bērna tiesībām uz identitāti un stabilu ģimenes vidi.

Tiesība apstrīdēt paternitātes atzīšanu ir personiska. Tā nepāriet uz mirušā mantiniekiem, bet viņa celto prasību mantinieki var turpināt.
(29.11.2012. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 07.09.2023. likumu, kas stājas spēkā 10.10.2023.)

157. Paternitāti tiesa nosaka, ja dzimtsarakstu nodaļai nav iesniegts kopīgs iesniegums par paternitātes atzīšanu vai pastāv šā likuma 155.pantā norādītie šķēršļi paternitātes ieraksta izdarīšanai dzimšanas reģistrā.

Izskatot prasību par paternitātes noteikšanu, tiesa ņem vērā jebkurus pierādījumus, ar kuriem iespējams pierādīt bērna izcelšanos no konkrētas personas vai izslēgt šādu faktu.

(Trešā daļa izslēgta ar 10.03.2005. likumu.)

(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 10.03.2005. likumu, kas stājas spēkā 07.04.2005.)

158. Prasību paternitātes noteikšanai tiesā var iesniegt bērna māte vai bērna aizbildnis, bērns pats pēc pilngadības sasniegšanas, kā arī persona, kas sevi uzskata par bērna bioloģisko tēvu.

Ja persona, no kuras bērns cēlies, ir mirusi, bērna māte, bērna aizbildnis un bērns pats pēc pilngadības sasniegšanas var prasīt tiesas ceļā konstatēt paternitātes faktu.
(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

159. Nevar apstrīdēt paternitāti, kas noteikta ar likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu.

160. Ja bērna tēvs brīvprātīgi atzīst paternitāti, bērna uzvārdu, arī pēc bērna reģistrācijas, nosaka atbilstoši šā likuma 151.panta noteikumiem.

Ja paternitāte noteikta tiesas ceļā vai arī tiesa apmierina paternitātes apstrīdēšanas prasību, bērna uzvārdu nosaka tiesa, ņemot vērā bērna intereses.
(12.12.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

161. *(Izslēgts ar 10.03.2005. likumu, kas stājas spēkā 07.04.2005.)*

Otrā apakšnodaļa

Adopcija

162. Nepilngadīga bērna adopcija ir atļauta, ja tā ir bērna interesēs.

Nepilngadīgu bērnu var adoptēt, ja pirms adopcijas apstiprināšanas viņš ir atradies adoptētāja aprūpē un uzraudzībā un ir konstatēta bērna un adoptētāja savstarpējā piemērotība, kā arī ir pamats uzskatīt, ka adopcijas rezultātā starp adoptētāju un adoptējamo izveidosies patiesas bērnu un vecāku attiecības. Adoptētāja aprūpē bērnu var nodot ar bāriņtiesas lēmumu uz laiku līdz sešiem mēnešiem atbilstoši Ministru kabineta noteiktajai adopcijas kārtībai.

(Trešā daļa izslēgta ar 10.03.2005. likumu.)

(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 10.03.2005. un 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

163. Adoptētājam jābūt vismaz divdesmit piecus gadus vecam un vismaz astoņpadsmit gadus vecākam par adoptējamo.

Nosacījumu par adoptētāja minimālo vecumu un pieļaujamo adoptētāja un adoptējamā vecuma starpību var neievērot, ja adoptē sava laulātā bērnu. Tomēr arī šajā gadījumā adoptētājam jābūt vismaz divdesmit vienu gadu vecam.

Šā panta pirmajā daļā noteiktos ierobežojumus var neievērot, ja starp adoptētāju un adoptējamo izveidojušās patiesas vecāka un bērna attiecības.

Par adoptētāju nedrīkst būt persona:

1) kura sodīta par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, — neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas;

2) kura sodīta par noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību, — neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas;

3) kura atcelta no aizbildņa pienākumu pildīšanas to nekārtīgas pildīšanas dēļ;

4) kurai atņemts audžuģimenes vai viesģimenes statuss, jo tā nav pildījusi attiecīgos pienākumus atbilstoši bērna interesēm;

5) kurai ar tiesas spriedumu atņemtas aizgādības tiesības;

6) kurai tiesa ir piemērojusi Krimināllikumā noteiktos medicīniska rakstura piespiedu līdzekļus par nepieskaitāmības stāvoklī izdarītu Krimināllikumā paredzētu noziedzīgu nodarījumu.

Lai konstatētu piemērotību adopcijai, bāriņtiesa atbilstoši Ministru kabineta noteiktajai adopcijas kārtībai ne ilgāk kā sešus mēnešus veic adoptētāja ģimenes izpēti.
(29.11.2012. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015. Ceturtās daļas 1. punkts, ciktāl tas nosaka absolūtu aizliegumu attiecībā uz personām, kas iesniedz pieteikumu otra laulātā bērna adopcijai, atzīts par spēkā neesošu ar Satversmes tiesas 05.12.2019. spriedumu, kas stājas spēkā 06.12.2019. Ceturtās daļas 1. punkts attiecībā uz laulātajiem, kas kopīgi iesniedz pieteikumu par tāda bērna adopciju, kurš, dzīvojot viņu ģimenē, atrodas ārpusģimenes aprūpē un ar kuru tiem abiem ir izveidojušās faktiskas ģimenes attiecības, atzīts par spēkā neesošu ar Satversmes tiesas 19.12.2025. spriedumu, kas stājas spēkā 23.12.2025.)

164. Laulātie bērnu adoptē kopīgi, izņemot gadījumus, kad:

1) adoptē otra laulātā bērnu;

2) otrs laulātais atzīts par pazudušu (bezvēsts promesošu);

3) *(izslēgts ar 29.11.2012. likumu).*
(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

165. Adoptēt reizē var vairākus bērnus. Adoptējot brāļi (pusbrāļi) un māsas (pusmāsas) nav šķirami. Bērnu interesēs pieļaujama brāļu (pusbrāļu) un māsu (pusmāsu) šķiršana, ja kādam no viņiem ir neārstējama slimība vai ir šķēršļi, kas traucē brāļus (pusbrāļus) un māsas (pusmāsas) adoptēt kopā.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

166. Personas, kas savā starpā neatrodas laulībā, nevar adoptēt vienu un to pašu bērnu.
(12.12.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

167. Aizbildnim ir tiesības adoptēt savu aizbilstamo. Adoptējot aizbilstamo, aizbildnis galanorēķinu nodod vienlaikus ar adopcijas pieteikumu bāriņtiesai. Pēc galanorēķina pieņemšanas bāriņtiesa līdz dienai, kad stājas spēkā tiesas spriedums par adopcijas apstiprināšanu, pārstāv adoptējamā tiesības un likumiskās intereses adopcijas jautājumos.

Aizbildni no pienākumu pildīšanas atlaiž pēc tam, kad stājies spēkā tiesas spriedums par adopcijas apstiprināšanu.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

168. Adopciju nedrīkst aprobežot ne ar kādiem nosacījumiem vai termiņiem.

169. Ir nepieciešams, lai adopcijai dod savu piekrišanu visi tās dalībnieki:

1) adoptētājs;

2) adoptējamais, ja viņš ir sasniedzis divpadsmit gadu vecumu;

3) adoptējamā vecāki, ja viņiem nav atņemtas aizgādības tiesības;

4) aizbildnis.

Māte piekrišanu sava bērna adopcijai nevar dot ātrāk kā sešas nedēļas pēc dzemdībām.

Piekrišanu adopcijai tās dalībnieki bāriņtiesai izsaka personīgi vai arī iesniedz to notariāla akta formā vai ar bāriņtiesā apliecinātu piekrišanu. Piekrišanu adopcijai tās dalībnieki var atsaukt līdz brīdim, kad bērns tiek nodots adoptētāju aprūpē.

(Ceturtā daļa izslēgta ar 29.10.2015. likumu)

Bērna adopcijai ir nepieciešams bāriņtiesas lēmums, ka adopcija ir bērna interesēs. Bāriņtiesa, pieņemot lēmumu, noskaidro adoptējamā viedokli, ja vien viņš pats spēj to formulēt, kā arī ņem vērā ziņas par adoptētāju, tai skaitā viņa personību, reliģisko pārliecību, ja tāda ir, mantisko stāvokli, sadzīves apstākļiem, spēju izaudzināt bērnu, kā arī ziņas par adoptējamo, tai skaitā viņa personību, reliģisko pārliecību, ja tāda ir, veselību, priekštečiem.

Pēc ārzemnieka, kuram nav pastāvīgās uzturēšanās atļaujas Latvijā, vai ārvalstīs dzīvojošas personas lūguma bērnu var adoptēt ar atbildīgā ministra atļauju un tikai tad, ja Latvijā nav iespējams nodrošināt bērna audzināšanu ģimenē un pienācīgu aprūpi.
(29.11.2012. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 17.01.2013. un 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

170. *(Izslēgts ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)*

171. Adopcija uzskatāma par notikušu, tiklīdz tiesa to apstiprina.

Tiesa var atļaut adoptētājus neierakstīt adoptētā dzimšanas reģistrā kā vecākus, ja šāds adoptētāju lūgums ir pamatots.

Bez adoptētāja piekrišanas ziņas par adopciju līdz bērna pilngadībai nav izpaužamas.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 10.03.2005. likumu, kas stājas spēkā 07.04.2005.)

172. Adoptētais kļūst par adoptētāju ģimenes locekli, un adoptētājs iegūst tiesības īstenot aizgādību. Adoptētajam var piešķirt adoptētāju uzvārdu atbilstoši šā likuma 151.panta noteikumiem. Adoptētājs var lūgt adoptējamā uzvārdam pievienot savu uzvārdu, izņemot gadījumus, kad adoptētājam vai adoptējamam jau ir dubults uzvārds.

Ja adoptējamā vārds neatbilst adoptētāja tautībai vai ir grūti izrunājams, adoptējamā vārdu atļauts mainīt vai tam pievienot otru vārdu, izņemot gadījumus, kad adoptējamam jau ir dubults vārds.

Pēc adoptētāju lūguma tiesa var atļaut mainīt arī adoptējamā personas kodu. Aizliegts mainīt adoptējamā dzimšanas datumu.
(10.03.2005. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 07.04.2005.)

173. Adoptētais bērns un viņa pēcnācēji attiecībā pret adoptētāju un viņa radiniekiem iegūst adoptētāja bērna tiesisko stāvokli (radniecību) kā personiskajās, tā mantiskajās attiecībās.

Ar adopciju bērnam izbeidzas radniecības attiecības ar vecākiem un viņu radiniekiem un ar tām saistītās personiskās un mantiskās tiesības un pienākumi pret viņiem.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002., 10.03.2005. un 21.03.2024. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

174. *(Izslēgts ar 10.03.2005. likumu, kas stājas spēkā 07.04.2005.)*

175. Adopciju var atcelt tiesa, ja pilngadīgais adoptētais ar adoptētāju vienojušies par adopcijas atcelšanu. Izņēmuma gadījumā adopciju var atcelt arī tad, ja šādas vienošanās nav, taču pilngadīgais adoptētais pierāda, ka adopcijas rezultātā starp adoptētāju un adoptējamo nav izveidojušās patiesas vecāka un bērna attiecības. Atceļot adopciju, tā izbeidzas ar dienu, kad stājies spēkā tiesas spriedums par adopcijas atcelšanu.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

176. Ar adopcijas atcelšanu tiek atjaunotas radniecības tiesiskās attiecības adoptētajam un viņa pēcnācējiem ar adoptētā bioloģiskajiem vecākiem un viņu radiniekiem.

Ja ar adopcijas nodibināšanu adoptētais ir ieguvis adoptētāja uzvārdu vai citu vārdu vai viņam ir mainīts personas kods, tiesa, ja tas ir adoptējamā interesēs, var saglabāt iegūto uzvārdu, vārdu un personas kodu pēc adopcijas atcelšanas.

(10.03.2005. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 07.04.2005.)

Trešā apakšnodaļa

Aizgādība

(Apakšnodaļas nosaukums 12.12.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

I. Vecāku un bērnu personiskās attiecības

(Iedaļas nosaukums 12.12.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

177. Līdz pilngadības sasniegšanai (219.p.) bērns ir vecāku aizgādībā.

Aizgādība ir vecāku tiesības un pienākums rūpēties par bērnu un viņa mantu un pārstāvēt bērnu viņa personiskajās un mantiskajās attiecībās.

Rūpes par bērnu nozīmē viņa aprūpi, uzraudzību un tiesības noteikt viņa dzīvesvietu.

Bērna aprūpe nozīmē viņa uzturēšanu, t.i., ēdiena, apģērba, mājokļa un veselības aprūpes nodrošināšanu, bērna kopšanu un viņa izglītošanu un audzināšanu (garīgās un fiziskās attīstības nodrošināšana, pēc iespējas ievērojot viņa individualitāti, spējas un intereses un sagatavojot bērnu sabiedriski derīgam darbam).

Bērna uzraudzība nozīmē rūpes par bērna paša drošību un trešās personas apdraudējuma novēršanu.

Ar tiesībām noteikt bērna dzīvesvietu saprotama dzīvesvietas ģeogrāfiskā izvēle un mājokļa izvēle.

Rūpes par bērna mantu nozīmē gādību par bērna mantas uzturēšanu un izmantošanu tās saglabāšanai un vairošanai.
(12.12.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

178. Kopā dzīvojoši vecāki aizgādību īsteno kopīgi.

Ja vecāki dzīvo šķirti, vecāku kopīga aizgādība turpinās. Bērna aprūpi un uzraudzību īsteno tas no vecākiem, pie kura bērns dzīvo.

Jautājumos, kas var būtiski ietekmēt bērna attīstību, vecāki lēmumu pieņem kopīgi. Vecāku domstarpības izšķir bāriņtiesa, ja likumā nav noteikts citādi.

Vecāku kopīga aizgādība izbeidzas, kad, pamatojoties uz vecāku vienošanos vai tiesas nolēmumu, tiek nodibināta viena vecāka atsevišķa aizgādība.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

178.[1] Tam no vecākiem, kura atsevišķā aizgādībā bērns atrodas, ir visas no aizgādības izrietošās tiesības un pienākumi.

Vecāku strīds par aizgādības tiesībām izšķirams, ņemot vērā bērna intereses un noskaidrojot bērna viedokli, ja vien viņš pats spēj to formulēt.

Ja mirst tas no vecākiem, kura atsevišķā aizgādībā atrodas bērns, kā arī tad, ja viņam nav iespējams aizgādību īstenot, to īsteno otrs vecāks, ja vien viņam nav atņemtas vai pārtrauktas aizgādības tiesības.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

179. Vecāku pienākums ir samērā ar viņu spējām un mantas stāvokli uzturēt bērnu. Šis pienākums gulstas uz tēvu un māti līdz laikam, kad bērns pats var sevi apgādāt. Strīdus par uzturlīdzekļiem bērnam izšķir tiesa.

Pienākums gādāt par bērna uzturēšanu neizbeidzas, ja bērns ir šķirts no ģimenes vai nedzīvo kopā ar vienu no vecākiem vai abiem vecākiem.

Ja bērnam ir pašam sava manta, bet vecākiem tās nepietiek bērnam nepieciešamo uzturēšanas izdevumu segšanai, šos izdevumus var segt no bērna mantas ienākumiem; ja šo ienākumu nepietiek, var izlietot daļu no bērna mantas, bet vienīgi ar bāriņtiesas atļauju.

Ja vecāku nav vai viņi nespēj uzturēt bērnu, šis pienākums līdzīgās daļās gulstas uz vecvecākiem. Ja vecvecāku mantas stāvoklis ir nevienlīdzīgs, tiesa var noteikt viņiem uzturēšanas pienākumu samērā ar katra mantas stāvokli.

Minimālo uzturlīdzekļu apmēru, kuru bērnam nodrošināt ir pienākums katram no vecākiem neatkarīgi no viņa spējām uzturēt bērnu un mantas stāvokļa, nosaka Ministru kabinets, ņemot vērā valstī noteikto minimālo mēnešalgu un bērna vecumu.

Tiesa pēc prasītāja lūguma nekavējoties pieņem lēmumu par to, kādā apmērā atbildētājam pagaidām, līdz strīda izšķiršanai, jāsedz bērna uzturēšanas izdevumi. Bērna pagaidu uzturlīdzekļu apmērs nevar būt mazāks par Ministru kabineta noteikto minimālo bērna uzturlīdzekļu apmēru.
(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

180. *(Izslēgts ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)*

181. Bērnam ir tiesības uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus ar jebkuru no vecākiem (saskarsmes tiesība).

Katram vecākam ir pienākums un tiesības uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus ar bērnu. Šis noteikums piemērojams arī tad, ja bērns ir šķirts no ģimenes vai nedzīvo kopā ar vienu no vecākiem vai abiem vecākiem. Tam vecākam, kurš nedzīvo kopā ar bērnu, ir tiesības saņemt ziņas par viņu, it īpaši ziņas par viņa attīstību, veselību, sekmēm mācībās, interesēm un sadzīves apstākļiem.

Bērnam ir tiesības uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus ar brāļiem, māsām un vecvecākiem, kā arī citām personām, ar kurām bērns ilgu laiku ir dzīvojis nedalītā saimniecībā, ja tas atbilst bērna interesēm (saskarsmes tiesība).

Jebkurai personai ir pienākums atturēties no tādām darbībām, kas varētu negatīvi iespaidot bērna attiecības ar kādu no vecākiem.
(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. un 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

182. Strīda gadījumā kārtību, kādā var izmantot saskarsmes tiesību, nosaka tiesa, izprasot bāriņtiesas atzinumu.

Nosakot saskarsmes tiesības izmantošanas kārtību, tiesa var noteikt, ka zināmu laika periodu (nedēļas nogales, brīvdienas skolā, vecāku atvaļinājuma laiku u. tml.) bērns pavada pie tā vecāka, pie kura viņš nedzīvo, vai arī viņu tikšanās laiku.

Tiesa, ciktāl tas atbilst bērna interesēm, saskarsmes tiesību var ierobežot, turklāt, ja nepieciešams, noteikt, ka ar bērnu drīkst tikties tikai saskarsmes personas klātbūtnē vai bāriņtiesas ieteiktā noteiktā vietā, vai noteikt pienākumu noteiktā laikā kopā ar bērnu ierasties bāriņtiesā. Ja tiesa konstatē, ka ar bērnu drīkst tikties tikai saskarsmes personas klātbūtnē, un puses nevar vienoties par saskarsmes personu vai bāriņtiesa nepiekrīt pušu izvēlei attiecībā uz saskarsmes personu, saskarsmes tiesību īsteno bāriņtiesas pārstāvja vai bāriņtiesas pilnvarotas personas klātbūtnē. Tiesa var uz laiku atņemt saskarsmes tiesību, ja saskarsme kaitē bērna interesēm un kaitējums citādi nav novēršams.

Saskarsmes persona ir fiziskā persona, kuras klātbūtnē, ja tā piekrīt, īsteno saskarsmes tiesību. Saskarsmes persona var būt arī juridiskā persona, kas nodrošina speciālista klātbūtni saskarsmes tiesības īstenošanas laikā.

Ja bērns ir šķirts no ģimenes, saskarsmes tiesību var ierobežot bāriņtiesa.
(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. un 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

183. Kamēr vecāki nodrošina bērna uzturēšanu, bērnam jāstrādā vecāku mājas darbi bez tiesībām prasīt par to kādu atlīdzību, ja vien tā viņam nav noteikti apsolīta.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

184. *(Izslēgts ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)*

185. Ja bērni neklausa vai nepakļaujas vecāku audzināšanai, vecāki var griezties pēc palīdzības bāriņtiesā.

Bērns var vērsties pēc palīdzības bāriņtiesā, ja vecāki noteikuši viņam nepamatotus ierobežojumus vai radušās citas domstarpības viņu attiecībās.

Domstarpību atrisināšanai, ja nepieciešams, bērnam ieceļams aizbildnis.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

186. Vecāki kopīgi pārstāv bērnu viņa personiskajās un mantiskajās attiecībās (koppārstāvība). Ja vecāki dzīvo šķirti, koppārstāvība iespējama tikai tad, ja abi vecāki ir vienojušies par kopīgu aizgādību vai ir pieņemams, ka pastāv vecāku kopīga aizgādība (178.p.).

Viens no vecākiem vienpersoniski pārstāv bērnu viņa personiskajās un mantiskajās attiecībās, ja:

1) otrs vecāks nav sasniedzis pilngadību, izņemot gadījumu, kad viņš ir stājies laulībā;

2) otrs vecāks ir miris;

3) ar vienošanos vai tiesas spriedumu nodibināta viena vecāka atsevišķa aizgādība, izņemot gadījumus, kad saskaņā ar likumu bērnu viņa personiskajās attiecībās pārstāv abi vecāki;

4) *(izslēgts ar 29.11.2012. likumu).*

Vecāks ar rīcībspējas ierobežojumu pārstāv bērnu mantiskajās attiecībās tādā apjomā, kādā tiesa nav ierobežojusi vecāka rīcībspēju.

Katram no vecākiem ir tiesības veikt tiesiskas darbības, kuras ir bērna interesēs, ja pastāv risks, ka attiecībā uz bērnu var iestāties nelabvēlīgas sekas. Par veiktajām darbībām viņam ir pienākums nekavējoties paziņot otram vecākam, izņemot gadījumu, kad šīs darbības veicis tas vecāks, kuram ir tiesības vienpersoniski pārstāvēt bērnu.
(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

187. Īstenojot tiesības noteikt bērna dzīvesvietu, vecāki var atprasīt bērnu no jebkuras trešās personas. Šīs vecāku tiesības var ierobežot, ja bāriņtiesa atzīst, ka ir faktiski šķēršļi, kas vecākiem liedz iespēju īstenot aizgādību (203.p.).
(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

188. Pienākums uzturēt vecākus un vajadzības gadījumā arī vecvecākus gulstas uz visiem bērniem samērā ar viņu spējām uzturēt vecākus vai vecvecākus un mantas stāvokli. Strīdus par uzturlīdzekļiem vecākiem vai vecvecākiem izšķir tiesa.

Bērnu var atbrīvot no pienākuma uzturēt vecākus vai vecvecākus, ja tiek konstatēts, ka vecāki vai vecvecāki bez dibinātiem iemesliem izvairījušies pildīt savus pienākumus pret bērnu.

Mazbērniem jāuztur katrs no vecvecākiem, ja to nevar pēdējā laulātais un bērni.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

189. Bērni var noslēgt ar saviem vecākiem visādus tiesiskus darījumus. Kamēr bērni ir nepilngadīgi, šādi darījumi noslēdzami tikai ar bāriņtiesas līdzdalību, kura ieceļ šim gadījumam aizbildņus.

II. Vecāku un bērna mantiskās attiecības

(Iedaļas nosaukums 12.12.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

190. Nepilngadīgo bērnu manta, izņemot 195. pantā minēto, atrodas vecāku pārvaldībā; ja viens no vecākiem mirst vai citu iemeslu dēļ nevar bērnu mantu pārvaldīt, to pārvalda otrs no vecākiem viens pats.

191. Vecāki pārvalda bērnu mantu ar aizbildņu tiesībām un pienākumiem, bet viņi ir atsvabināti no pienākuma sniegt norēķinos sīkas ziņas par izdevumiem bērnu uzturam, norādot tikai šo izdevumu kopsummu.

192. Atsavināt bērnu mantu vecāki var tikai ar aizbildņu tiesībām.

193. Kad bērnam piekrīt kāda manta, tad tas no vecākiem, kam piekrīt šīs mantas pārvaldība, sastāda mantas sarakstu un iesniedz to bāriņtiesai.

194. Ja vecāki bērna mantu pārvalda neatbilstoši bērna interesēm, bāriņtiesa var uzlikt viņiem par pienākumu sniegt norēķinos sīkas ziņas arī par izdevumiem bērna uzturam (191.p.), pieprasīt pietiekamu bērna mantas nodrošinājumu, kā arī atstādināt viņus no bērna mantas pārvaldības, uzdodot to vienam no vecākiem vai īpaši šim

nolūkam ieceltam aizbildnim.

Ja vecākam atņemtas aizgādības tiesības ar spēkā stājušos tiesas spriedumu (200.p.), viņam saglabājas pienākums uzturēt bērnu.
(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

195. Par bērnu brīvo mantu, kas izņemta no vecāku pārvaldības, ja bērni sasnieguši sešpadsmit gadu vecumu, jāatzīst:

1) viss, ko bērni ieguvuši ar savu personisko darbu vai ar vecāku piekrišanu patstāvīgi nodarbojoties kādā arodā, rūpniecībā vai tirdzniecībā u. tml.;

2) viss, ko vecāki no bērniem piederošās mantas nodod viņu brīvā pārvaldībā;

3) visa manta, kuru bērniem bez atlīdzības piešķīruši radinieki vai citas personas ar nosacījumu, lai bērni to pārvaldītu un lietotu patstāvīgi, izņemot mantu, kas piešķirta noteiktam mērķim.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

196. Kad bērniem ir strīds ar vecākiem par savu mantu, viņi var aizstāvēt savas tiesības tiesas ceļā.

197. Par saistībām, ko noslēguši vecāku aizgādībā esošie nepilngadīgie bez vecāku ziņas un piekrišanas, vecāki neatbild, ja viņi paši nav no tā ieguvuši kādu labumu. Tāpat vecāki neatbild ar savu mantu arī par piedziņām par viņu bērnu izdarītu neatļautu darbību, izņemot likumā īpaši norādītos gadījumus.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

III. Aizgādības tiesību izbeigšanās un aprobežošana

(Iedaļas nosaukums 12.12.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

198. Aizgādība izbeidzas:

1) ar vecāku vai bērna nāvi;

2) kad pazudušais no vecākiem atzīts par mirušu;

3) kad bērnu adoptējusi trešā persona;

4) kad bērns sasniedzis pilngadību;

5) *(izslēgts ar 29.11.2012. likumu).*
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

199. Ar tiesas spriedumu atņemtās aizgādības tiesības (200.p.) var atjaunot ar tiesas spriedumu.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

200. Vecākam var atņemt aizgādības tiesības, ja:

1) viņa vainas dēļ (vecāka apzinātas rīcības vai nolaidības dēļ) ir apdraudēta bērna veselība vai dzīvība;

2) vecāks ļaunprātīgi izmanto savas tiesības vai nenodrošina bērna aprūpi un uzraudzību un tas var apdraudēt bērna fizisko, garīgo vai tikumisko attīstību.

Atņemot aizgādības tiesības vienam vecākam, tiesa nodod bērnu otra vecāka atsevišķā aizgādībā. Ja aizgādība, ko varētu īstenot otrs vecāks, nepietiekami aizsargātu bērnu no apdraudējuma vai aizgādības tiesības tiek atņemtas abiem vecākiem, tiesa uzdod bāriņtiesai nodrošināt bērnam ārpusģimenes aprūpi.
(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 10.03.2005., 22.06.2006. un 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

201. Ja nepilngadīgais dodas laulībā, vecāki zaudē tiesību pārstāvēt savu nepilngadīgo bērnu un pārvaldīt viņa nebrīvo mantu (190. p.). Ja šādu laulību šķir vai atzīst par neesošu, vecāku tiesības pārvaldīt nebrīvo mantu neatjaunojas.

202. *(Izslēgts ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)*

203. Aizgādības tiesības vecākam tiek pārtrauktas, ja bāriņtiesa atzīst, ka:

1) ir faktiski šķēršļi, kas liedz vecākam iespēju aprūpēt bērnu;

2) bērns atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos vecāka vainas dēļ (vecāku apzinātas rīcības vai nolaidības dēļ);

3) vecāks ļaunprātīgi izmanto savas tiesības vai nenodrošina bērna aprūpi un uzraudzību;

4) vecāks ir devis piekrišanu bērna adopcijai, izņemot gadījumu, kad viņš kā laulātais ir devis piekrišanu tam, ka bērnu adoptē otrs laulātais;

5) konstatēta vecāka vardarbība pret bērnu vai ir pamatotas aizdomas par vecāka vardarbību pret bērnu.

Šajos gadījumos aprūpi īsteno otrs vecāks, bet, ja arī tam ir šķēršļi, bāriņtiesa gādā par bērna ārpusģimenes aprūpi.

Aizgādības tiesības vecākam var tikt pārtrauktas arī gadījumos, kad vecāks ļaunprātīgi izmanto savas tiesības, nepildot tiesas nolēmumu lietā, kas izriet no aizgādības vai saskarsmes tiesībām, ja tas nodara būtisku kaitējumu bērnam un ja nepastāv otram vecākam šķēršļi īstenot bērna aprūpi.

Pārtrauktās aizgādības tiesības vecākam atjauno, ja bāriņtiesa atzīst, ka nepastāv šā panta pirmajā vai trešajā daļā minētie apstākļi. Ja gada laikā no aizgādības tiesību pārtraukšanas nav iespējams tās atjaunot, bāriņtiesa lemj par prasības celšanu tiesā aizgādības tiesību atņemšanai, izņemot gadījumu, kad aizgādības tiesības nevar atjaunot no vecāka neatkarīgu apstākļu dēļ.

Bāriņtiesai ir tiesības lemt par prasības celšanu tiesā aizgādības tiesību atņemšanai pirms šā panta ceturtajā daļā noteiktā termiņa iestāšanās, ja tas ir bērna interesēs.
(22.06.2006. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. un 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

204. Ja viens no vecākiem atzīts par maksātnespējīgu, bērna mantu pārvalda otrs no vecākiem vai šim nolūkam bāriņtiesas iecelts sevišķs aizbildnis. Ja abi vecāki atzīti par maksātnespējīgiem, bērna mantas pārvaldīšanai bāriņtiesa ieceļ sevišķu aizbildni.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

205. Ja tiek izbeigta viena vai abu vecāku maksātnespējas lieta vai atcelta aizgādnība pār vecāku, bāriņtiesa lemj par sevišķā aizbildņa atcelšanu.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

TREŠĀ NODAĻA

Radniecība un svainība

206. Par radniecību sauc divu vai vairāku personu starpā ar dzimšanu radušos attiecību.

Radniecības tuvumu noteic pēc līnijām un pakāpēm.

Vienas personas izcelšanās no otras tieši ar dzimšanu rada pakāpi. Ar katru jaunu dzimšanu rodas jauna pakāpe. Vairāku nepārtraukti turpinošos pakāpju sakaru sauc par līniju. Līnijas ir taisnas un sāņu.

207. Radinieki taisnā līnijā ir tie, kuri cēlušies viens no otra ar dzimšanu un kurus sauc vai nu par augšupējiem, vai lejupējiem radiniekiem, raugoties pēc tā, vai skaita no bērniem uz vecākiem, vai otrādi. Saskaņā ar to arī pašu līniju sadala augšupējā un lejupējā. Pie pirmās pieder tēvs, māte, vectēvs, vecmāmuļa, vectēva un vecmāmuļas vecāki utt., bet pie otrās — dēli, meitas, bērnu bērni, šo pēdējo bērni utt.

208. Radinieki sāņu līnijā ir tie, kas cēlušies no vienas kopējas trešās personas — ciltstēva vai ciltsmātes. Tādi radinieki ir brāļi un māsas, viņu bērni, tēva un mātes brāļi un māsas ar viņu lejupējiem, vectēva un vecmāmuļas brāļi un māsas ar lejupējiem utt.

209. No vienas kopējas trešās personas cēlušos radinieku kopību sauc par cilti.

210. Radniecības tuvumu starp divām personām taisnā līnijā noteic pēc pakāpju, t. i., dzimšanu skaita. Dēls attiecībā pret tēvu stāv pirmajā radniecības pakāpē, bērna bērns pret vectēvu — otrajā, bērna bērna bērns pret vectēva tēvu — trešajā radniecības pakāpē utt.

211. Radniecības tuvuma noteikšanai sāņu līnijā starp divām personām ievēro tikai pakāpju jeb dzimšanu skaitu, un no vienas no šīm personām, neieskaitot viņu pašu, skaita augšup taisnā līnijā uz viņu kopējo trešo personu un no šīs pēdējās lejup uz otru no šīm personām. Īsti brāļi un māsas atrodas otrajā radniecības pakāpē, tēva vai mātes brālis ar brāļa vai māsas meitu un tēva vai mātes māsa ar brāļa vai māsas dēlu — trešajā, brālēni un māsīcas — ceturtajā radniecības pakāpē utt.

212. Radniecību, kas saista personas divās vai vairākās radniecības attiecībās, sauc par divkāršu vai vairākkārtēju radniecību.

213. Radniecība brāļu un māsu starpā ir vai nu pilnīga, vai nepilnīga. Tā uzskatāma par pilnīgu, kad brāļi un māsas cēlušies no vieniem un tiem pašiem vecākiem, un par nepilnīgu, kad viņi cēlušies no viena tēva, bet no dažādām mātēm, vai otrādi — no vienas mātes, bet no dažādiem tēviem; pirmajā gadījumā brāļus un māsas sauc par īstiem brāļiem un īstām māsām, bet otrajā — par pusbrāļiem un pusmāsām.

Piezīme. Divu laulāto bērnus, ko katrs no viņiem piedzīvojis agrākās laulībās, neskaita savā starpā par radiniekiem.

214. Pie ģimenes šaurākā nozīmē pieder laulātie un viņu bērni, kamēr tie vēl atrodas nedalītā saimniecībā.

215. Viena laulātā attiecību ar otra radiniekiem sauc par svainību.

Ar laulību nodibinātā svainība paliek spēkā arī pēc laulības izbeigšanās.

Svainības pakāpe ar vienu no laulātajiem ir tāda pati kā radniecības pakāpe ar otru.

CETURTĀ NODAĻA

Aizbildnība un aizgādnība

Vispārīgi noteikumi

216. Personas, kam vajadzīga aizsardzība, kā arī mantu, kas palikusi bez pārvaldītāja, uztic aizbildņu vai aizgādņu gādībai, kuriem minētās personas un manta jāpārstāv.

217. Aizbildnību nodibina pār nepilngadīgajiem.

Aizgādnību nodibina:

1) pār personām ar garīga rakstura vai citiem veselības traucējumiem, kuru rīcībspēju ierobežojusi tiesa (358.^{1}p.);

1^{1}) pār personām ar garīga rakstura vai citiem veselības traucējumiem steidzamos gadījumos bez rīcībspējas ierobežošanas (364.^{2} p.);

2) pār personām izlaidīgas vai izšķērdīgas dzīves dēļ vai pār personām, kuras alkohola vai citu apreibinošo vielu pārmērīgas lietošanas dēļ draud novest sevi vai savu ģimeni trūkumā vai nabadzībā un kuru rīcībspēju ierobežojusi tiesa (365.p.);

3) pār promesošu un pazudušu personu mantu (371. p.);

4) pār mantojuma masu;

5) pār konkursa masu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. un 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

218. Aizbildnības un aizgādnības lietas pārzina bāriņtiesas.

(22.06.2006. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2007.)

Pirmā apakšnodaļa

Aizbildnība pār nepilngadīgajiem

I. Nepilngadība

219. Nepilngadība personām turpinās tik ilgi, kamēr tās sasniedz astoņpadsmit gadu vecumu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

220. Izņēmuma gadījumos un sevišķi svarīgu iemeslu dēļ, kad nepilngadīgā aizbildņi un tuvākie radinieki apliecina, ka viņš uzvedas nevainojami un spēj patstāvīgi aizsargāt un aizstāvēt savas tiesības un izpildīt savus pienākumus, nepilngadīgo var izsludināt par pilngadīgu arī pirms astoņpadsmit gadu vecuma sasniegšanas, bet ne agrāk, kamēr viņš sasniedzis pilnus sešpadsmit gadus.

221. Pilngadību pirms termiņa (220. p.) piešķir attiecīgā bāriņtiesa, kuras lēmumu apstiprina tiesa.

Par pilngadīgu uzskatāma persona, kas likumā paredzētajā kārtībā stājusies laulībā pirms astoņpadsmit gadu vecuma.

II. Aizbildnības nodibināšana

222. Bez vecāku aizgādības palikušam bērnam ieceļams aizbildnis. Tiklīdz kādai personai ir informācija par gadījumu, kad nepilngadīgajam ieceļams aizbildnis, tā paziņo par to attiecīgajai bāriņtiesai. Ja kāda no šā likuma 235. un 236.pantā minētajām personām nevar uzņemties aizbildnību, bāriņtiesa lemj par citu ārpusģimenes aprūpes veidu.
(29.10.2015. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

223. Tēvs un māte uz aizgādības tiesību pamata ir sava nepilngadīgā bērna dabiskie aizbildņi.
(12.12.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

224. Vecāki, kuri zaudējuši aizgādības tiesības, nevar būt arī bērna aizbildņi. Ja pēc tiesas sprieduma vai kāda cita no pašu gribas neatkarīga iemesla dēļ abi vecāki zaudē aizgādības tiesības, bērnam nodibināma aizbildnība vai bāriņtiesa lemj par citu ārpusģimenes aprūpes veidu, bet, ja tās zaudē tikai viens vecāks, aizbildnība nodibināma vai bāriņtiesa lemj par citu ārpusģimenes aprūpes veidu gadījumos, kad tas nepieciešams bērna interesēs.

Tas pats attiecas arī uz nepilngadīgā mantu, kas tam dāvināta vai novēlēta ar nosacījumu, lai to nepārvaldītu vecāki.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

225. Kad viens no vecākiem mirst, aizbildnība piekrīt otram bez bāriņtiesas apstiprinājuma, ja bērns bija abu vecāku kopīgā aizgādībā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

226. Kad viens no vecākiem mirst, otrs joprojām paliek par savu nepilngadīgo bērnu dabisko aizbildni, bet viņam ir pienākums izdalīt mirušā mantu saskaņā ar mantojuma tiesību noteikumiem, kā arī izdot vai pienācīgi nodrošināt bērniem pienākošos mantas daļu.

Tas no vecākiem, kura atsevišķā aizgādībā atrodas bērns, dodoties jaunā laulībā, ir pakļauts vispārējiem noteikumiem par aizbildnību.
(29.10.2015. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

227. Ja laulātais, kas pārdzīvojis otru laulāto, dodas jaunā laulībā, viņš iepriekšējās laulības bērnu mantas pārvaldībā ir pakļauts vispārējiem noteikumiem par aizbildnību un viņam jāsastāda un jāiesniedz bāriņtiesai bērnu mantas saraksts un ik gadus — pārskats par savu pārvaldību.

228. *(Izslēgts ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)*

229. Abiem vecākiem ir tiesība testamentā iecelt aizbildņus saviem bērniem — kā jau esošiem, tā arī gaidāmiem.

Rīkojums par aizbildnību paliek spēkā arī tādā testamentā, kura citi noteikumi atzīti par spēkā neesošiem.

Noteikti un neapšaubāmi pierādītam tēva vai mātes nodomam iecelt par aizbildni saviem bērniem zināmas personas ir tāds pats spēks kā iecelšanai ar testamentu.

(Ceturtā daļa izslēgta ar 12.12.2002. likumu.)

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

230. Aizbildņi, kas iecelti vecāku testamentā, nekavējoties jāapstiprina bāriņtiesai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

231. Arī visas citas personas, kas testamentā kaut ko novēl nepilngadīgajiem, var tiem iecelt aizbildņus novēlētās mantas pārvaldībai; tā pati tiesība pieder katram, kas, dzīvs būdams, piešķir nepilngadīgajam kaut ko no savas mantas. Šādā kārtā ieceltie aizbildņi tomēr jāapstiprina bāriņtiesai.

232. Testamentā ieceltos aizbildņus bāriņtiesa var apstiprināt, tikai pārliecinājusies par viņu atbilstību aizbildņa pienākumu pildīšanai.
(29.10.2015. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

233. Testamentā ieceļamiem aizbildņiem vecāki var dot par aizbildnību sevišķus priekšrakstus, kā arī pašu viņu iecēlumu saistīt ar zināmiem nosacījumiem vai termiņiem.

234. Ja bērns palicis bez aizgādības, ikvienam, bet it īpaši bērna tuvākajiem radiniekiem, ir pienākums vērsties bāriņtiesā par aizbildņa iecelšanu.
(12.12.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

235. Aizbildnība pār nepilngadīgajiem, izņemot šā likuma 229.pantā minēto gadījumu, piekrīt vispirms viņu tuvākajiem radiniekiem, bet tam ir nepieciešams bāriņtiesas apstiprinājums.

Par tuvākajiem nepilngadīgo radiniekiem uzskatāmi tie, kas, šiem nepilngadīgajiem mirstot, būtu viņu likumiskie mantinieki.

Par aizbildņiem bāriņtiesa izrauga no vienādi tuviem radiniekiem piemērotākos, bet, ja tuvākie izrādītos nepiemēroti, tad tālākos.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

236. Ja starp nepilngadīgo radiniekiem neatrodas spējīgi vai arī ja spējīgie nevar uzņemties aizbildnību, vai ja viņus atlaiž vai atceļ no aizbildņa pienākumu pildīšanas, kā arī ja nepilngadīgajiem nemaz nav radinieku, aizbildņus ieceļ bāriņtiesa no citu personu vidus, un tai jārīkojas šajā ziņā pašai no sevis, tiklīdz tā dabū zināt, ka ir tādi pilnīgi bāriņi.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

237. Ja aizbildnis ir pagaidām kavēts uzņemties aizbildnību, līdz šo kavēkļu novēršanai bāriņtiesa ieceļ aizbildni uz laiku.
(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

238. Neviens nedrīkst piesavināties aizbildņa tiesības pār nepilngadīgajiem un viņu mantu, kamēr nav iecelts par aizbildni. Tādēļ nekāda tādu personu darbība, kuras patvarīgi uzņēmušās aizbildnību, nav spēkā un tām jāatlīdzina nepilngadīgajiem visi ar to nodarītie zaudējumi.

Tomēr vecāku testamentā ieceltie aizbildņi, kurus vēl nav apstiprinājusi bāriņtiesa, tuvākie radinieki, bet, ja tādu nav, arī citas personas var iepriekšēji ņemt nepilngadīgos savā aprūpē un pagaidām apsargāt viņu mantu, kamēr bāriņtiesa pēc šo personu paziņojuma dod attiecīgus rīkojumus.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

239. Aizbildņus ieceļ ar bāriņtiesas lēmumu, pamatojoties uz personas iesniegumu, pēc tam, kad izvērtēta attiecīgās personas atbilstība aizbildņa pienākumu pildīšanai.
(29.10.2015. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

III. Personas, ko var iecelt par aizbildņiem

240. Visos gadījumos bāriņtiesai ir pienākums izvērtēt par aizbildni ieceļamās personas atbilstību aizbildņa pienākumu pildīšanai.
(29.10.2015. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

241. Bāriņtiesai pienākas vispār nepielaist pie aizbildnības, bet, ja iecelšana jau notikusi, atcelt no aizbildnības visus tos, no kuru pārvaldības varētu draudēt kāds zaudējums nepilngadīgajam vai ciest viņa intereses.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

242. Par aizbildņiem nevar būt:

1) personas, ko vecāki testamentā noraidījuši no aizbildnības pār saviem palikušajiem nepilngadīgajiem;

2) personas, kuru intereses acīm redzami runā pretim svarīgām aizbilstamā interesēm;

3) tās bāriņtiesas locekļi, kura uzrauga attiecīgo aizbildnību;

4) nepilngadīgas personas;

5) personas, kuras sodītas par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, — līdz dienai, kad sodāmība dzēsta vai noņemta;

6) personas, kuras sodītas par noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību, — neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas;

7) personas, kuras atceltas no aizbildņa pienākumu pildīšanas nekārtīgas aizbildņa pienākumu izpildīšanas dēļ;

8) personas, kurām atņemts audžuģimenes vai viesģimenes statuss, jo tās nav pildījušas pienākumus atbilstoši bērna interesēm;

9) personas, kurām ar tiesas spriedumu atņemtas aizgādības tiesības;

10) personas, kurām tiesa ir piemērojusi Krimināllikumā noteiktos medicīniska rakstura piespiedu līdzekļus par nepieskaitāmības stāvoklī izdarītu Krimināllikumā paredzētu noziedzīgu nodarījumu;

11) ārvalstnieki, izņemot gadījumus, kad aizbildnība piekrīt bērna radiniekiem vai personām, kuras atrodas ar nepilngadīgo nedalītā saimniecībā.
(29.10.2015. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar Satversmes tiesas 04.11.2021. spriedumu un 02.06.2022. likumu, kas stājas spēkā 29.06.2022.)

243. *(Izslēgts ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)*

244. Visi 242. pantā minētie iemesli, kas nepieļauj personas iecelšanu par aizbildni, ir arī iemesli tās atcelšanai, ja tie atklājas tikai pēc tās iecelšanas.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

IV. Aizbildņa pienākums

(Iedaļa 29.10.2015. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

245. Aizbildņa pienākums ir sabiedrisks pienākums.

246. Par aizbildni ieceļ personu, kurai piemīt aizbildņa pienākuma pildīšanai nepieciešamās spējas un īpašības.

247. Kas uzņēmies aizbildņa pienākumu, tas nevar bez pamatota iemesla vēlāk lūgt, lai viņu no tā atsvabina.

Par pamatotiem iemesliem uzskata faktiskus šķēršļus, kas liedz iespēju aizbildnim aprūpēt bērnu, vai tādus iemeslus, kuru dēļ aizbildņa atsvabināšana no aizbildņa pienākuma atbilst bērna interesēm.

248. Tas, kas pieņēmis novēlējumu pēc tā paša testamenta, ar kuru viņš iecelts par aizbildni, var atteikties no aizbildņa pienākuma tikai dēļ bērna interesēm.

249. Kas pamatota iemesla dēļ lūdz sevi atsvabināt no aizbildņa pienākuma, tam jāpaziņo bāriņtiesai.

250. Kaut arī aizbildnis ir lūdzis sevi atsvabināt no aizbildņa pienākuma, viņš atbild par visu, kas noticis

aizbildnībā no tā laika, kad attiecīgā bāriņtiesa viņam par iecelšanu paziņojusi, līdz laikam, kamēr bāriņtiesa viņu no tā ar lēmumu atsvabina.

251. Kamēr apspriež par aizbildni ieceltā uzdoto atteikšanās iemeslu pamatotību, bāriņtiesai pēc iespējas jāapsargā nepilngadīgā intereses un, ja vajadzīgs, jārīkojas atbilstoši šā likuma 222.panta noteikumiem.

V. Aizbildnības pārvaldība

1. Aizbildņa pienākumi pret aizbilstamo personu

252. Aizbildņi atvieto saviem aizbilstamajiem vecākus.

253. Ja aizbildnim un aizbilstamajam rodas domstarpības, aizbildnis un aizbilstamais to atrisināšanai var vērsties bāriņtiesā.
(29.10.2015. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

254. Aizbildnim savs aizbilstamais visādi jāatbalsta un jāaizstāv.

255. Aizbildnim sevišķi jāgādā par sava aizbilstamā audzināšanu ar tādu pašu rūpību, ar kādu apzinīgi vecāki gādātu par savu bērnu audzināšanu. Aizbildnis pats var uzņemties audzināšanu vai arī uzticēt to kādai citai personai, kurai uz to ir vajadzīgās spējas. Bet arī šajā pēdējā gadījumā aizbildnim jāuzrauga audzināšana.
(29.10.2015. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

256. Nepilngadīgā audzināšanas mērķis ir līdz ar gādību par viņa veselību viņu tikumiski un garīgi attīstīt samērā ar viņa spējām un tieksmēm.
(29.10.2015. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

257. Nepilngadīgā izglītības un nākamā dzīvesveida izvēles ziņā sevišķi jāievēro viņa vecāku griba, ja tā bijusi izteikta.

Ja vecāku atstātie rīkojumi neatbilst aizbilstamā interesēm, aizbildnis var ar bāriņtiesas piekrišanu no tiem atkāpties.
(29.10.2015. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

258. Aizbilstamā uzturam var izlietot vienīgi nepieciešamos līdzekļus, sedzot patēriņu no viņa mantas ienākumiem un samērojot ar tiem visus izdevumus, lai daļu no šiem ienākumiem, ja vien iespējams, vēl ietaupītu. Ja rodas šaubas, aizbildnis lūdz bāriņtiesas padomu. Bāriņtiesa, izvērtējusi apstākļus, samazina izdevumus un cenšas atrast trūkstošos līdzekļus.

Spiedīgos gadījumos, īpaši ja aizbilstamais izrāda spējas, ko ir lietderīgi attīstīt, audzināšanas izdevumu segšanai var izlietot arī daļu no viņa kapitāla, bet tikai ar bāriņtiesas piekrišanu.

Ja trūkst aizbilstamā līdzekļu viņa uzturam, aizbildnim nav pienākums aizbilstamo uzturēt uz sava rēķina.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

259. Aizbildnis, kā arī viņa lejupējie radinieki un vispār viņa mantinieki var doties laulībā ar viņa aizbilstamajiem tikai ar bāriņtiesas atļauju.

2. Aizbildnis kā nepilngadīgā pārstāvis

260. Savu brīvo mantu (195. p.) nepilngadīgais pārvalda patstāvīgi. Viņš var par šo mantu noslēgt darījumus parastās pārvaldības robežās, un viņš par tiem atbild ar savu brīvo mantu.

Ja nepilngadīgais atbilstoši likumiem stājas darba attiecībās vai patstāvīgi nodarbojas kādā arodā, amatniecībā, tirdzniecībā u. tml., viņš var noslēgt darījumus, kas nepieciešami sakarā ar viņa patstāvīgo nodarbošanos, un viņš par tiem atbild ar visu savu mantu.

Nepilngadīgais arī šajos gadījumos nevar patstāvīgi slēgt tādus darījumus, kurus aizbildnis nevar slēgt bez bāriņtiesas atļaujas.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

261. Izņemot gadījumus, kas paredzēti 221. un 260. pantā, nepilngadīgajam nav rīcības spējas, tādēļ viņu visos

tiesiskos darījumos pārstāv aizbildnis.

Ja nepilngadīgais noslēdzis darījumu, kaut arī bez sava aizbildņa piedalības, bet acīm redzami sev par labu, tas ir spēkā un saista otru pusi.

Nepilngadīgā tiesiskie darījumi iegūst saistošu spēku, ja viņš, sasniedzis pilngadību un kļuvis spējīgs pats aizstāvēt savas tiesības, noteikti atzīst no šiem darījumiem izrietošās saistības.

262. Aizbildnis visās sava aizbilstamā lietās darbojas patstāvīgi un ved tās ar saimnieka tiesībām. Bet visos svarīgākajos gadījumos viņam jālūdz bāriņtiesas norādījumi.

263. Tiesiski darījumi, ko aizbildnis noslēdzis pie bāriņtiesas vai ar tās piekrišanu, ir saistoši, un vēlāk tos nevar apstrīdēt.

264. Prāvās aizbildnim jāpārstāv savs aizbilstamais. Bez viņa tas nevar tiesā ne celt prasību, ne atbildēt, izņemot likumā norādītos gadījumus.

265. Prāvas, kuru priekšmets ir svarīgs un vērtīgs un kuras var būt saistītas ar lieliem izdevumiem, kā arī tādas, kuru iznākumu grūti paredzēt, aizbildnis var uzsākt nepilngadīgā vietā, iepriekš izlūdzot bāriņtiesas piekrišanu un vajadzīgos norādījumus. Ja šā noteikuma neievērošanas dēļ nepilngadīgajam rodas zaudējums, aizbildnim jāatlīdzina viņam visi izdevumi un zaudējumi.

266. Aizbildnis atbild ar savu mantu par tiesas izdevumiem tādās prasībās, kuras viņš aiz nolaidības pieļauj celt pret viņam uzticēto nepilngadīgo.

267. Kad starp nepilngadīgo un aizbildni izceļas prāva, kā arī vispār kad aizbildņa un aizbilstamā intereses saduras, bāriņtiesa ieceļ aizbilstamajam sevišķu aizbildni. Bet, ja aizbilstamajam ir vairāki aizbildņi, tad viens no viņiem, kas nav ieinteresēts, var vest prāvu pret pārējiem.

268. Līgumus un citus tiesiskus darījumus starp nepilngadīgo un viņa aizbildni var noslēgt tikai ar bāriņtiesas piekrišanu. Ja nepilngadīgajam ir tikai viens aizbildnis, tad šādā gadījumā viņam jāieceļ vēl otrs.

3. Nepilngadīgā mantas pārvaldība

269. Aizbildnim jāpārvalda aizbilstamā manta ar tādu pašu rūpību un apzinību, ar kādu viņš kā labs saimnieks pārvalda savas paša lietas.

270. Pēc aizbildnības pieņemšanas aizbildnis vispirms noskaidro nepilngadīgā mantas sastāvu un sastāda tās sarakstu. Sarakstu izgatavo vienā eksemplārā — oriģinālu glabā bāriņtiesā, bet kopiju izsniedz aizbildnim.
(29.10.2015. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

271. Ja kāds uzsāk pārvaldīt nepilngadīgā mantu, nesastādot tās sarakstu, tas atceļams no aizbildnības un atbild par visiem zaudējumiem, kas rodas aizbilstamajam no viņa pārvaldības.

272. *(Izslēgts ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)*

273. Ja mantojums, kas atstāts aizbilstamajam, ir apgrūtināts parādiem, aizbildnim vispirms jāiesniedz attiecīgajam notāram lūgums izsludināt mantojuma atklāšanos.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 21.03.2024. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

274. Kad kreditori uzzināti, aizbildnim jārūpējas, lai viņus apmierinātu pēc iespējas no mantojumā esošās skaidrās naudas vai no tīrajiem ienākumiem, kas paliek, atskaitot izdevumus vai arī ieskaitot abpusējus parādu prasījumus.

275. Ja ar iepriekšējā (274.) pantā norādītajiem līdzekļiem nav iespējams kreditorus apmierināt, aizbildnis var šim nolūkam ar bāriņtiesas piekrišanu noslēgt aizņēmumu, bet, kad tas nav iespējams, — pārdot nevajadzīgāko no nepilngadīgā mantas.

276. Aizbildnim ir tiesība ar bāriņtiesas piekrišanu noslēgt ar nepilngadīgā kreditoriem izlīgumus viņam par labu; bet, ja aizbildnis pats ir kreditors, viņam, izlietojot savu prasījumu, jāapmierinās ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi paredzēti pārējiem kreditoriem.

277. *(Izslēgts ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)*

278. Aizbilstamajam piekritušās kustamās lietas, kas maitājas vai vispār kļūst nevērtīgākas un turklāt nav vajadzīgas viņam lietošanai, aizbildnim nekavējoties jāpārdod par iespējami izdevīgāku cenu, nelūdzot šim nolūkam īpašu atļauju, bet dodot bāriņtiesai norēķinu par pārdošanu un ieņemto naudu.

279. Pārdot nepilngadīgajam piederošas kustamās lietas, kas nemaitājas, pieļaujams:

1) ja tas nepieciešams parādu samaksai, kuri guļ uz šim nepilngadīgajam piekritušo mantojumu, vai arī viņa uzturam;

2) ja minētās lietas ir bijušas preces, ar ko mantojuma atstājējs tirgojies.

Katrai šādai pārdošanai aizbildnim iepriekš jālūdz bāriņtiesas atļauja.

280. Pārdot nepilngadīgajam piederošu nekustamo īpašumu pieļaujams:

1) izdalot mantojumu starp pilngadīgajiem un nepilngadīgajiem mantiniekiem;

2) neatliekamu parādu samaksai, kas pārgājuši uz viņu kopā ar mantojumu;

3) ja nav nekādu citu līdzekļu viņa uzturam;

4) ja pārdošana ir vienīgais līdzeklis novērst nepilngadīgajam draudošu ievērojamu zaudējumu.

Par tādiem gadījumiem aizbildnim jāziņo bāriņtiesai, kura, apsvērusi norādītos apstākļus un pārliecinājusies par nodomātās pārdošanas vajadzību vai derīgumu, vai nu pati atļauj pārdot, ja nekustamais īpašums novērtēts ne augstāk par 14 000 *euro*, vai arī, ja tas novērtēts augstāk, iesniedz lietu izšķirt tiesai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 22.06.2006. un 19.09.2013. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2014.)

281. Pārdošanai nav vajadzīga tiesas atļauja šādos gadījumos:

1) kad to izdara, izpildot likumīgā spēkā nākušu tiesas spriedumu;

2) kad tā persona, no kuras mantojuma lieta pārgājusi nepilngadīgajam īpašumā, pati testamentā vai kā citādi noteikusi to pārdot;

3) kad to prasa trešā persona, kam ir uz to tiesība. Visos šajos gadījumos pārdošana izdarāma bāriņtiesas uzraudzībā.

282. Ja mantojuma atstājējs tieši aizliedzis pārdot kādu lietu, kuru paturot nepilngadīgajam rastos acīm redzams zaudējums, aizbildnis var lūgt bāriņtiesu, lai minēto aizliegumu atceļ.

283. Nepilngadīgā kustamo un nekustamo mantu var pārdot vai nu izsolē, vai paši aizbildņi par brīvām cenām, raugoties pēc tā, kā bāriņtiesa atzīst par izdevīgāku. Aizbildņi, viņu laulātie un bērni nekādā ziņā nedrīkst pirkt aizbilstamā mantu.

284. 279.—283. panta noteikumi par pārdošanu attiecas arī uz visiem citiem aizbilstamo mantas atsavināšanas veidiem.

285. Ja aizbilstamajam piederošu nekustamo īpašumu atsavina vai apgrūtina ar lietu tiesībām vai parādiem bez bāriņtiesas atļaujas gadījumos, kad tā pēc likuma vajadzīga, šāds atsavinājums vai apgrūtinājums nav spēkā un nav koroborējams.

Šādus darījumus par kustamo mantu vai saistību tiesībām, ja tie kaitē aizbilstamajam, var apstrīdēt.

Tiklīdz bāriņtiesai nāk zināmi šādi gadījumi, tai jāgādā, lai jaunieceļamais aizbildnis ceļ attiecīgas prasības pret bijušo aizbildni vai aizbilstamā pretlīdzēju, vai tālākiem ļaunticīgiem ieguvējiem.

Bijušais aizbilstamais pats var celt prasību gada laikā pēc pilngadības sasniegšanas.

286. Bez bāriņtiesas atļaujas aizbildnis nevar nepilngadīgajam piederošos kapitāla prasījumus ne uzteikt, ne cedēt.

287. Ja aizbildnim cedē kādas trešās personas prasījumu pret nepilngadīgo, aizbildnis zaudē savu prasījuma tiesību
nepilngadīgajam par labu.

288. Ja nepilngadīgā manta sastāv no lauku nekustamiem īpašumiem, aizbildnim jāgriež sevišķa vērība uz to, lai lauki būtu
pienācīgi apstrādāti, lopi labi uzturēti, ēkas izlabotas, visādi ienākumi pienācīgi ievākti, nodevas un citas sabiedriskas nastas laikā segtas un uzņēmumi uzturēti.

289. Nekustamie īpašumi pilsētās aizbildnim jāuztur lietojami un labā stāvoklī, ievācot no tiem ienākumus un laikā sedzot uz tiem krītošās nodevas.

290. Jaunas ēkas un ietaises, kas saistītas ar tādiem izdevumiem, ko nevar segt no nekustamā īpašuma ienākumiem, aizbildnis nedrīkst celt un ierīkot bez bāriņtiesas iepriekšējas atļaujas.

291. Ja nekustamā īpašuma iznomāšana ir aizbilstamajam izdevīgāka, nomas līguma projekts jāiesniedz bāriņtiesai apstiprināt. Aizbildnim pašam, viņa laulātajam un bērniem ir aizliegts nomāt aizbilstamā nekustamo īpašumu.

292. Nepilngadīgā mantots tirdzniecības, rūpniecības vai kāds cits uzņēmums aizbildnim jāturpina uz nepilngadīgā rēķina, ja vien tāda turpināšana nav saistīta ar risku vai tai nestāv ceļā kādi šķēršļi. Jautājums par uzņēmuma turpināšanu vai izbeigšanu jāizšķir bāriņtiesai.

293. Aizbildnis var nepilngadīgā lietās un viņa interesēs noslēgt visādus līgumus, kā arī pieņemt un izdarīt maksājumus. Visa tāda darbība saista nepilngadīgo, ja vien aizbildnis to izdarījis labā ticībā, palikdams turklāt saimnieciskās pārvaldības ietvaros un nesaistīdams nepilngadīgo bez sevišķas vajadzības uz ilgāku laiku kā līdz viņa pilngadībai.

294. Ja aizbildnis ieskata sava aizbilstamā interesēm par izdevīgu iegūt nekustamo īpašumu vai jau piederošam nekustamam īpašumam sevišķas tiesības vai servitūtus, viņam jālūdz šim nolūkam bāriņtiesas iepriekšēja atļauja.

295. Aizbildnis nedrīkst bez bāriņtiesas atļaujas mantojumu pieņemt vai atraidīt.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 21.03.2024. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

296. Visa skaidrā nauda, izņemot nepilngadīgā kārtējiem izdevumiem nepieciešamo, aizbildnim jānogulda uz procentiem kādā no kredītiestādēm.

Ar bāriņtiesas atļauju aizbildnis var noguldīt nepilngadīgā naudu uz procentiem pret pietiekamu nodrošinājumu ar nekustamo īpašumu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

297. Aizbildnis atbild nepilngadīgajam par tiem kapitāliem, ko viņš nodevis uz procentiem bez pietiekama nodrošinājuma.

Tāpat aizbildnis atbild par katru neattaisnotu nokavējumu nepilngadīgā naudas noguldīšanā uz procentiem, un viņam jāatlīdzina nepilngadīgajam ar to radies procentu zaudējums.

298. Aizbildnim aizliegts aizņemties no sava aizbilstamā, un viņš nedrīkst lietot aizbilstamā mantu.

299. Ja aizbildnis aizbilstamā lietās piesaistījis citas personas, tad viņš atbild par šo personu darbību.
(29.10.2015. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

4. Norēķināšanās

300. Aizbildnim ik gadus jādod attiecīgajai bāriņtiesai norēķins par savu aizbildņa pārvaldību.

No norēķinu došanas nav atsvabināti arī tie aizbildņi, kurus testators atsvabinājis no šāda pienākuma.

301. Gada norēķins iesniedzams bāriņtiesai rakstiski katra gada sākumā ne vēlāk par februāri; tajā jābūt mantas sastāva apzīmējumam un sīkam sarakstam, pieliekot pēc iespējas kvītis tiklab par visiem gada laikā bijušajiem izdevumiem nepilngadīgā labā, kā arī par saņemtajiem ienākumiem un tāpat par ienākumu summām, kas palikušas nesaņemtas.

Ja bāriņtiesai pret gada norēķinu nav iebildumu, tā apstiprina gada norēķinu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

302. Bāriņtiesa pārbauda aizbildņu norēķinu pareizību gadu pēc gada; konstatējot kļūdas un vispār nepilngadīgā interesēm neizdevīgu aizbildņu darbību, tā pieprasa no viņiem paskaidrojumus un sper attiecīgus soļus.

5. Atlīdzība aizbildņiem par izdevumiem un pūlēm

303. Visi aizbildņa izdevumi nepilngadīgā mantas pārvaldībai sedzami no attiecīgās mantas ienākumiem.
(29.10.2015. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

304. Visu, ko aizbildnis izlicis no saviem līdzekļiem nepilngadīgā lietās, viņš saņem atpakaļ no nepilngadīgā mantas līdz ar procentiem, ja, pat taupīgi saimniekojot, ir bijis nepieciešams naudu izlikt vai aizņemties.

Šie izdevumi jānorāda pirmajā norēķinā pēc to taisīšanas.

305. Izdevumi un izliktie līdzekļi (303. un 304. p.) jādabū aizbildnim atpakaļ arī tad, kad lieta, kurai tie izlietoti, izbeidzas nelabvēlīgi, ja vien pašu lietu viņš uzsācis ar nodomu sekmēt nepilngadīgā intereses un turklāt ar pienācīgu uzmanību.

306. Nejauši zaudējumi, kas aizbildnim, izpildot savus pienākumus, radušies bez viņa vainas, kā arī tie zaudējumi, kas viņam nodarīti aizbilstamā vainas dēļ, jāatlīdzina no aizbilstamā mantas.

307. Bāriņtiesa noteic aizbildnim taisnīgu un aizbilstamā mantai samērīgu atlīdzību, bet ne augstāku par pieciem procentiem no tīrā ienākuma pēc ikgadējā norēķina apstiprināšanas.

Raugoties pēc apstākļiem, bāriņtiesa ikgadējas atlīdzības vietā var noteikt aizbildnim vienreizēju atlīdzību pēc aizbildnības nobeigšanas, aizbildņa pārskatu caurlūkošanas, pieņemšanas un galīgās norēķināšanās ar aizbildni. Šī atlīdzība nevar pārsniegt 7114 *euro*.

Atlīdzību nesaņem aizbildņi, kas atrodas taisnas līnijas radniecībā ar aizbilstamo.

Piezīme. Ja aizbildņa atlīdzība pārsniedz 426 *euro*, bāriņtiesas lēmumi iesniedzami tiesai apstiprināšanai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 19.09.2013. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2014.)

308. Kad aizbildņi ir vairāki, atlīdzība starp viņiem dalāma līdzīgās daļās, ja bāriņtiesa nenosaka citādu sadalījumu.

309. Atlīdzības izmaksai nedrīkst izlietot nepilngadīgā kapitālo mantu.

310. Ja persona, kas atstājusi nepilngadīgajam mantojumu, līdz ar to testamentā aizbildnim noteikusi zināmu atlīdzību, viņam vairs nav tiesības saņemt likumā noteikto atlīdzību (307. p.), ja vien testators nav tieši noteicis pretējo.

VI. Aizbildņa atbildība

311. Aizbildnis atbild par visiem zaudējumiem, ko viņš, neizpildīdams savu pienākumu (269. p.), nodarījis aizbilstamajam.

312. Aizbildnis, kas pierādījis, ka viņš ievērojis tādu pašu rūpību, ar kādu viņš kā labs saimnieks pārvalda savas paša lietas,
ir atsvabināts no jebkādas atbildības.

313. Ja, piedzenot nepilngadīgā mantotu vai viņa agrākā aizbildņa ieguldītu kapitālu vai pērkot viņam nekustamo īpašumu, nepilngadīgajam rodas kādi zaudējumi, aizbildnis atbild tikai par ļaunu nolūku un rupju neuzmanību.

314. Ja aizbildnim viņa pārvaldības dēļ radies pienākums aizbilstamajam atlīdzināt, tas pāriet arī uz viņa mantiniekiem saskaņā ar 707. pantu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 21.03.2024. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

315. Aizbildņa mantinieki atbild tikai par viņa ļaunu nolūku un rupju neuzmanību. Bet, ja atlīdzības prasība bijusi celta vēl aizbildnim dzīvam esot, viņa mantinieki atbild bez izšķirības par visu to, par ko būtu bijis jāatbild pašam

mantojuma atstājējam kā aizbildnim.

VII. Līdzaizbildņi

(Iedaļas nosaukums 29.10.2015. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

316. Katras aizbildnības pārvaldībai ieceļams viens aizbildnis. Sevišķi grūtām un sarežģītām aizbildnībām var iecelt arī vairākus aizbildņus, tomēr ne vairāk par trijiem. Ja nepilngadīgajam ir iecelts aizbildnis ar ierobežotu rīcībspēju, bāriņtiesa ieceļ aizbilstamajam līdzaizbildni, kurš pārstāv aizbilstamo mantiskajās attiecībās tādā apjomā, kādā tiesa ir ierobežojusi aizbildņa rīcībspēju.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

317. Ja testamentā iecelts viens aizbildnis, bāriņtiesa pretēji viņa gribai var iecelt viņam līdzaizbildni tikai tad, kad tas tieši nerunā pretim testamentam, bet arī pēdējā gadījumā var iecelt līdzaizbildni, ja, to nedarot, nepilngadīgajam būtu paredzams ievērojams zaudējums.

318. Pēc vispārēja noteikuma līdzaizbildņi pārvalda aizbildnību kopīgi un nedalīti, un tāpēc viņiem pārvaldības ziņā ir vienādas tiesības un vienādi pienākumi.

Katra aizbildņa atsevišķi izdarīta darbība aizbildnības lietās ir spēkā un saista, ja vien viņš nav vispār pārkāpis savas aizbildņa tiesības un līdzaizbildņi nav pret viņa darbību cēluši noteiktas ierunas.

Tādai darbībai, kuras sekas ir aizbildnības izbeigšanās, kā, piemēram, nepilngadīgā adopcijai, ir vajadzīga visu aizbildņu piekrišana.

319. Visos aizbilstamā prasījumos, kas izriet no aizbildņu pārvaldības, aizbildņi atbild solidāri.

320. Ja zaudējumus, kas aizbilstamajam nodarīti ar līdzaizbildņu kopīgu darbību vai nolaidību, atlīdzinājis tikai viens no
viņiem, tad viņam ir tiesība prasīt no pārējiem samērīgu piedalību šajā atlīdzinājumā. Ja kāds aizbildnis ir maksātnespējīgs, viņa daļa samērīgi sadalāma starp pārējiem.

321. Ja darbībā vai nolaidībā, kuras dēļ radies zaudējums, ir vainīgs tikai viens aizbildnis, viņam jāatlīdzina pārējiem viņa vietā samaksātā zaudējumu atlīdzība.

(Otrā daļa izslēgta ar 29.10.2015. likumu)
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

322. Ja pilngadību sasniegušais vērš savu prasību pret katru aizbildni atsevišķi, katram no viņiem piespriež samaksāt tikai savu daļu, neuzliekot tādā gadījumā solidāru atbildību visiem par to aizbildni, kas izrādītos maksātnespējīgs.

323. Aizbildņu solidārā atbildība pāriet uz viņu mantiniekiem. Aizbilstamā mantinieki, tāpat kā viņš pats, var griezties ar saviem prasījumiem pēc pašu ieskata arī pie katra aizbildņa atsevišķi.

324. Aizbildņu solidārā atbildība aptver tikai viņu pārvaldības laiku. Par darbību vai nolaidību, kas notikusi pēc līdzaizbildņa izstāšanās vai aizbildnības izbeigšanās, atbild vienīgi vainīgais.

325. Ja pēc aizbildnības izbeigšanās pilngadību sasniegušais dod vienam aizbildnim parakstu par aizbildnībā bijušās mantas pienācīgu nodošanu, tad paraksts aizsargā arī līdzaizbildņus pret jebkādām turpmākām prasībām.

326. Ja aizbildņi vienojas sadalīt savā starpā kopīgos aizbildnības pienākumus, viņi var to darīt tikai uz savu pašu atbildību, turklāt šāds sadalījums nekādā ziņā neietekmē ne aizbilstamā, ne trešo personu tiesības. Tomēr arī šajā gadījumā par katru darbību atbild vispirms tās izdarītājs.

327. Ja iecelti vairāki aizbildņi, viņi var prasīt, lai attiecīgā bāriņtiesa sadala starp viņiem aizbildnības pienākumus.

Ja bāriņtiesa sadala aizbildnības pienākumus starp aizbildņiem vai ja tādu sadalījumu noteikusi persona, kas atstājusi nepilngadīgajam mantojumu, tad katrs atsevišķs aizbildnis pārzina tikai viņam norādīto daļu un atbild tikai par to.

328. Aizbildnim, kas dabū zināt, ka no līdzaizbildņa pārvaldības nepilngadīgajam draud izcelties zaudējums, jāpaziņo par to bāriņtiesai. Aizbildnis, kas šo pienākumu nav ievērojis, kopā ar vainīgo līdzaizbildni atbild par tā

darbību vai nolaidību un nevar aizbildināties ar to, ka aizbildnība bijusi sadalīta.

329. Ja bez aizbildņiem, kam uzlikta visa aizbildnība, ieceļ vēl sevišķo aizbildni kādai atsevišķai darbībai (267. un 268.p.) vai tāda nekustamā īpašuma pārvaldībai, kurš atrodas tālumā, tad šis aizbildnis rīkojas atsevišķi no citiem un viens pats atbild par visu savu darbību un nolaidību.
(29.10.2015. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

VIII. Bāriņtiesa un tās attiecības ar aizbilstamajiem un aizbildņiem

330. Bāriņtiesas pienākums ir nekavējoties, negaidot radinieku vai citu piederīgo lūgumu, iecelt nepilngadīgajam aizbildni (222. p.).

Tiklīdz valsts un pašvaldības iestādes dabū zināt par gadījumu, kad jāieceļ aizbildnis nepilngadīgajiem, tās paziņo par to attiecīgajai bāriņtiesai. Tāds pats pienākums ir ģimenes locekļiem, radiniekiem un personām, kuru gādībā atrodas nepilngadīgais.

331. Bāriņtiesa gādā par nepilngadīgā mantas saraksta sastādīšanu, pastāvīgi uzrauga aizbildņu rīcību, dara visu, ko prasa nepilngadīgā intereses, un atbalsta tos.

332. Atklājot nekārtības, bāriņtiesa nekavējoties tās novērš, un, ja tā pēc līdzaizbildņu vai radinieku paziņojuma vai arī pēc pašas ieskata atzīst aizbildni par nepiemērotu, tā šo aizbildni atceļ un viņa vietā ieceļ citu.

(Otrā daļa izslēgta ar 29.10.2015. likumu)
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

333. Bāriņtiesa var par tās rīkojumu vai lēmumu neizpildīšanu uzlikt aizbildņiem naudas sodu līdz 140 *euro*. Nauda ieskaitāma attiecīgās pašvaldības ienākumos.

(Otrā daļa izslēgta ar 29.10.2015. likumu)
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 19.09.2013. un 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

334. Bāriņtiesa, ja nepieciešams, dod aizbildnim norādījumus par bērna mantas pārvaldību un bērna interešu aizsardzību.
(29.10.2015. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

335. Ja bāriņtiesa pieļauj aizbildņu nelikumīgu darbību un nolaidību, bet aizbildņi nespēj atlīdzināt aizbilstamajam tādējādi nodarītos zaudējumus, tie ir jāsedz pašvaldībai.

336. Izslēgts.

337. Pašvaldība atbild par bāriņtiesas nolaidību it sevišķi šādos gadījumos:

1) kad, dabūjusi zināt par kādu bez vecāku aizgādības palikušo bērnu, neieceļ viņam aizbildni;

2) kad ieceļ vai apstiprina par aizbildni acīm redzami nepiemērotu personu;

3) kad nepietiekami pārliecinās par tās personas atbilstību aizbildņa pienākumu pildīšanai, kura iecelta par aizbildni;

4) kad laikus nesper vajadzīgos soļus pret nepiemērotu aizbildni.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

338. Ja bāriņtiesa tīši aizskārusi aizbilstamā intereses, pašvaldība regresa kārtībā var prasīt pilnīgu zaudējumu atlīdzību no bāriņtiesas locekļiem.

IX. Aizbildnības izbeigšanās

339. Aizbildnība izbeidzas aizbilstamajam:

1) ar viņa nāvi;

2) ar viņa pilngadību;

3) viņu adoptējot;

4) ja vecākiem atjaunotas aizgādības tiesības.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

340. *(Izslēgts ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)*

341. Aizbildnība izbeidzas aizbildnim:

1) ar viņa nāvi;

2) ja viņu ar bāriņtiesas lēmumu atlaiž no aizbildņa pienākumu pildīšanas sakarā ar nespēju pamatotu iemeslu dēļ pildīt aizbildņa pienākumus;

3) ja viņu atceļ no aizbildņa pienākumu pildīšanas;

4) aizbildnībās, kas nodibinātas ar zināmiem nosacījumiem vai uz noteiktu laiku, — iestājoties šiem nosacījumiem vai notekot noteiktajam laikam.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

342. Iepriekšējā (341.) pantā norādītajos gadījumos bāriņtiesa atkritušā aizbildņa vietā ieceļ citu. Ja mirst viens no aizbildņiem, pārējiem nekavējoties jāpaziņo par to bāriņtiesai.

343. Šķēršļi, kas pagaidām neatļauj izpildīt aizbildņa pienākumus, nedod aizbildnim tiesību pavisam atteikties pildīt savus pienākumus. Līdz tāda šķēršļa novēršanai bāriņtiesa, ja nepieciešams, ieceļ aizbildni uz laiku.
(29.10.2015. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

344. Aizbildni atlaiž tā bāriņtiesa, kas viņu iecēlusi vai apstiprinājusi.

345. Ja kāds no radiniekiem vai arī no svešām personām dabū zināt par nepilngadīgajam no aizbildņa pārvaldības draudošām briesmām, tad katram no viņiem, kā arī nepilngadīgajam pašam ir tiesība ziņot par to bāriņtiesai.

346. Bāriņtiesas tiesība atcelt aizbildni attiecas uz visiem aizbildņiem, tajā skaitā arī uz testamentā ieceltajiem aizbildņiem.
(29.10.2015. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

347. Aizbildnību nobeidzot, aizbildnim jādod savam līdzšinējam aizbilstamajam bāriņtiesā galīgs norēķins. Lūkojot to cauri, aizbildnim nevar uzlikt atbildību par tādiem norēķiniem, ko bāriņtiesa jau agrāk pārbaudījusi un atzinusi, izņemot gadījumus, kad aizbildnis tajos pielaidis kļūdu vai viltu.

348. Līdz ar galīgā norēķina iesniegšanu aizbildnim nekavējoties jānodod visa viņa pārvaldībā esošā manta pēc saraksta un galīgā norēķina bijušajam aizbilstamajam, bet pēdējam savukārt jāsamaksā viss, kas pienākas bijušajam aizbildnim.

349. Ja no aizbildnības atbrīvotais bez svarīga iemesla izvairās pieņemt savu mantu, aizbildnis nekavējoties par to ziņo bāriņtiesai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

350. Kad aizbildnību nobeidz, no aizbildnības atbrīvotais dod bijušajam aizbildnim parakstu par to, ka visu viņam pienākošos mantu viņš ir saņēmis un ka pret aizbildni viņam nekādu prasījumu nav. Kad bāriņtiesai iesniegts šāds paraksts līdz ar lūgumu par atlaišanu, tā aizbildni atlaiž. Strīds par minēto parakstu pieļaujams tikai tad, ja vēlāk atklāj acīm redzamu viltu vai kļūdu.

351. Ierunas pret aizbildņa galīgo norēķinu bijušajam nepilngadīgajam jāceļ sešu mēnešu laikā no galīgā norēķina saņemšanas. Bāriņtiesa, pieprasījusi no aizbildņa paskaidrojumus, divu nedēļu laikā taisa savu lēmumu un attiecīgos gadījumos piemēro 1308. panta noteikumus.

352. Neatkarīgi no ierunu celšanas vai necelšanas bāriņtiesā un no bāriņtiesas lēmuma (351. p.) bijušajam nepilngadīgajam ir tiesība viena gada laikā no galīgā norēķina saņemšanas vai no mantas nodošanas, ja tā notiktu vēlāk, celt prasību pret bijušo aizbildni attiecīgajā tiesā. Viena gada laikā no norēķina iesniegšanas arī bijušais aizbildnis var celt prasību pret bijušo aizbilstamo.

353. Ja aizbilstamais nomirst, nesasniedzis pilngadību, aizbildnis dod savu galīgo norēķinu viņa mantiniekiem.

354. Aizbildnim, kas atlaists vai atcelts no aizbildnības pirms tās nobeiguma, jādod norēķins savam pēcnācējam vai līdzaizbildņiem. Ja viņš mirst, šis pienākums pāriet uz viņa mantiniekiem.

Otrā apakšnodaļa

Aizgādnība pār pilngadīgajiem

I. Vispārīgi noteikumi

355. Aizgādņus pār pilngadīgajiem pēc tiesas sprieduma ieceļ attiecīgā bāriņtiesa, kurai jānoskaidro personas viedoklis par ieceļamo aizgādni, ja vien šī persona spēj to formulēt. Bāriņtiesa par aizgādni var iecelt personas izraudzīto aizgādni, aizgādnībā nododamā laulāto vai kādu no tuvākajiem radiniekiem, turklāt bāriņtiesai jāievēro tās personas pēdējās gribas rīkojums, kura atstājusi viņam mantojumu.

Aizgādnībā esošās personas viedoklis jāņem vērā, ja vien tas neapdraud pašas personas labklājību, veselību, dzīvību vai citas intereses. Aizgādnis, pildot aizgādņa pienākumus, noskaidro aizgādnībā esošās personas viedokli, ja vien viņa spēj to formulēt, un rīkojas personas interesēs.

Aizgādnībā esošas personas domstarpības ar aizgādni vispirms izšķir bāriņtiesa, bet strīdu pēc tam — tiesa.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

356. Aizgādnība pār pilngadīgajiem pakļauta attiecīgiem noteikumiem par aizbildnību pār nepilngadīgajiem, ciktāl šie noteikumi nerunā pretim sekojošiem.

356.[1] Persona nav ierobežojama personiskajās nemantiskajās tiesībās, kā arī aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses iestādēs un tiesā saistībā ar tās rīcībspējas un brīvības ierobežojumiem, domstarpībām, strīdiem ar aizgādni un aizgādņa iecelšanu un atcelšanu.
(29.11.2012. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 17.01.2013. likumu, kas stājas spēkā 31.01.2013.)

II. Aizgādnība pār personām ar garīga rakstura vai citiem veselības traucējumiem

(Sadaļas nosaukums 29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

357. Ja personai ir garīga rakstura vai citi veselības traucējumi, tās rīcībspēju var ierobežot, ja tas nepieciešams šīs personas interesēs un ir vienīgais veids, kā tās aizsargāt. Šādā gadījumā personai nodibināma aizgādnība.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

358. *(Izslēgts ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)*

358.[1] Rīcībspēja personai ar garīga rakstura vai citiem veselības traucējumiem var tikt ierobežota tādā apjomā, kādā tā nespēj saprast savas darbības nozīmi vai nespēj savu darbību vadīt.

Tiesa, izvērtējot personas spējas, vispirms nosaka, vai un kādā apjomā aizgādnis ar aizgādnībā esošo rīkojas kopā, un tikai pēc tam — vai un kādā apjomā aizgādnis rīkosies patstāvīgi.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

359. Garīga rakstura vai citi veselības traucējumi ir savienoti ar tiesiskām sekām tikai tad, ja personas rīcībspēju ierobežojusi tiesa Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

360. Ja tiesa ierobežo personas rīcībspēju garīga rakstura vai citu veselības traucējumu dēļ, tā paziņo par to bāriņtiesai, kas pēc vajadzības ieceļ pār šo personu vienu vai vairākus aizgādņus, kam uzdod rīkoties tiesas noteiktajā apjomā.

Aizgādnis palīdz aizgādnībā esošajam apgūt prasmes un spējas, kas nepieciešamas, lai viņš varētu atjaunot savu rīcībspēju.

Aizgādnis nodrošina aizgādnībā esošās personas kopšanu, tomēr viņam nav pienākuma pašam kopt šo personu.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

361. Tādas aizgādnībā esošas personas darbības, kurai ir garīga rakstura vai citi veselības traucējumi, atzīstamas par spēkā neesošām, ja tās veiktas tiesas noteiktā rīcībspējas ierobežojuma apjomā.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

362. Darbība, ko persona ar garīga rakstura vai citiem veselības traucējumiem izdarījusi pirms aizgādnības nodibināšanas, ir spēkā.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

363. *(Izslēgts ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)*

364. *(Izslēgts ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)*

364.[1] Personai noteikto rīcībspējas ierobežojumu pārskata Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

Tiesas spriedums par rīcībspējas ierobežojumu ir spēkā līdz brīdim, kad tiek pieņemts cits tiesas nolēmums šajā jautājumā. Tiesas spriedumu par rīcībspējas ierobežojumu var pārskatīt jebkurā brīdī, bet ne retāk kā reizi septiņos gados no tā spēkā stāšanās dienas.

Ja tiesa atceļ personai noteikto rīcībspējas ierobežojumu, tā uzdod bāriņtiesai atbrīvot aizgādņus no attiecīgo pienākumu pildīšanas pēc tam, kad viņi iesnieguši galanorēķinu un nodevuši šai personai mantu, kas atradusies viņu pārvaldībā.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

II[1] Pagaidu aizgādnība

(Sadaļa 29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

364.[2] Personai, kurai ir garīga rakstura vai citi veselības traucējumi un kura nespēj saprast savas darbības nozīmi vai nespēj savu darbību vadīt, tiesa var nodibināt pagaidu aizgādnību bez rīcībspējas ierobežojuma Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā, ja:

1) tas steidzami nepieciešams personas interesēs;

2) traucējumi ir pārejoši;

3) persona ar savu aktīvo darbību nespēj radīt sev kaitējumu.

Tiesa pagaidu aizgādnību nodibina uz laiku, kas nepārsniedz divus gadus.

Pagaidu aizgādnību nodibina, ja tas ir vienīgais veids, kā aizsargāt personas intereses.

Tiesa, nodibinot pagaidu aizgādnību, nosaka aizgādņa pienākumu vest tikai noteiktas lietas. Noteiktu lietu vešana saistāma ar personas neatliekamu lietu kārtošanu vai personas pamatvajadzību vai kopšanas nodrošināšanu.

Pagaidu aizgādni ieceļ bāriņtiesa.

364.[3] Pagaidu aizgādnība izbeidzas:

1) ar tiesas nolēmumā noteikto termiņu;

2) ar tiesas nolēmumu par pagaidu aizgādnības izbeigšanu;

3) rīcībspējas ierobežošanas lietās — ar cita nolēmuma par pagaidu aizgādnības nodibināšanu vai ar sprieduma spēkā stāšanos attiecīgajā lietā.

Ja pagaidu aizgādnība izbeidzas, bāriņtiesa atbrīvo aizgādņus no attiecīgo pienākumu pildīšanas pēc tam, kad viņi iesnieguši galanorēķinu un nodevuši no aizgādnības atbrīvotajai personai mantu, kas atradusies viņu pārvaldībā.

III. Aizgādnība pār personām izlaidīgas vai izšķērdīgas dzīves dēļ

365. Personām, kas, izlaidīgi vai izšķērdīgi dzīvojot, kā arī alkohola vai citu apreibinošo vielu pārmērīgas lietošanas dēļ draud novest sevi vai savu ģimeni trūkumā vai nabadzībā, tiesa nosaka rīcībspējas ierobežojumu un nodibina aizgādnību Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

366. Nosakot rīcībspējas ierobežojumu un nodibinot aizgādnību, tiesa šā likuma 365.pantā minētajai personai atņem rīcību un pārvaldību pār viņas mantu tādā apjomā, kāds nepieciešams šīs personas mantas pārvaldībai un ar ģimenes uzturēšanu saistīto izdevumu segšanai. Tiesa, ierobežojot rīcībspēju un nodibinot aizgādnību, vispirms nosaka, vai aizgādnis ar aizgādnībā esošo rīkojas kopā, un pēc tam — vai aizgādnis rīkojas patstāvīgi, un uzdod attiecīgajai bāriņtiesai iecelt vienu vai vairākus aizgādņus.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

367. Mantas pārvaldības ziņā 365. pantā minētās personas pielīdzināmas nepilngadīgajiem. Atņemot tām mantas pārvaldību un rīcību, tām tomēr atļauta brīva rīcība ar tiem tīrajiem ienākumiem, kas paliek pēc visu ar mantas pārvaldību un ģimenes uzturu saistīto izdevumu segšanas.

368. Darbība, ko šā likuma 365.pantā minētā persona izdarījusi pirms rīcībspējas ierobežošanas, ir spēkā un saista.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

369. Aizgādnība par šā likuma 365.pantā minēto personu turpinās līdz tam laikam, kad vairs nav šaubu, ka tā galīgi grozījusi savu dabu un dzīvesveidu, un kamēr to nav pārskatījusi tā pati tiesa, kas ierobežojusi rīcībspēju un nodibinājusi aizgādnību. Tiesas spriedums par aizgādnības nodibināšanu ir spēkā līdz brīdim, kad tiek pieņemts cits tiesas nolēmums šajā jautājumā. Tiesas spriedumu par aizgādnības nodibināšanu var pārskatīt jebkurā brīdī, bet ne retāk kā reizi septiņos gados no tā spēkā stāšanās dienas.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

IV. Aizgādnība pār promesošo un pazudušo personu mantu

370. No savas pastāvīgās dzīvesvietas aizgājušā tiesības, ja viņš nav atstājis savā vietā pilnvarnieku, var pārstāvēt nepilnvarots lietvedis.

371. Ja tāda nepilnvarota lietveža (370. p.) nav vai ja neuzdotā lietvedība nav pieļaujama, bet tiesību pārstāvība attiecīgajā gadījumā tomēr ir nepieciešama, tad tai tiesai, kurai aizgājušais pirms savas dzīvesvietas atstāšanas bijis personiski pakļauts, ir tiesība un pienākums nodibināt aizgādnību.

372. Aizgādnis apsargā un pārvalda promesošā mantu, bet viņam nav tiesības iejaukties promesošā pārējās lietās, izņemot tikai spiedīgas vajadzības gadījumus.

373. Aizgādnim par viņam uzticēto mantu jāsastāda saraksts un ik gadus jādod bāriņtiesai norēķins.

374. Ja promesošajam piekrīt mantojums, to var pieņemt aizgādnis tādā pašā kārtā, kā aizbildnis pieņem viņa aizbilstamajam piekritušu mantojumu. Bet, ja pirms likumā noteiktā noilguma termiņa notecējuma pierāda, ka promesošais mantojuma atklāšanās brīdī nav vairs bijis dzīvs, mantojums pāriet uz tiem, kas minētajā brīdī bijuši tuvākie mantinieki pēc promesošā.

375. Aizgādnība pār promesošā mantu izbeidzas:

1) kad viņš atgriežas atpakaļ savā dzīvesvietā vai ziņo par sevi un pats dod rīkojumus par savas mantas pārvaldību;

2) kad dabūtas noteiktas ziņas par viņa nāvi;

3) kad tiesa viņu izsludina par mirušu.

376. Ja saņemtas drošas ziņas par promesošā nāvi, viņa manta pakļaujama vispārējiem noteikumiem par mantošanu un nododama pēc saraksta un norēķina tai personai, kas promesošā nāves brīdī bijusi viņa tuvākais mantinieks.

377. Pazudušo tiesa izsludina par mirušu pēc ieinteresētu personu, bet, ja tādu nav, — pēc viņa mantas aizgādņa vai prokurora lūguma, kuru var iesniegt, tiklīdz notecējuši desmit gadi no tā gada beigām, kad par pazudušo saņemtas pēdējās ziņas.

Ja pazudušais, kad saņemtas pēdējās ziņas par viņu, bijis sasniedzis septiņdesmit gadu vecumu, tad jau pēc

pieciem gadiem no šo ziņu saņemšanas var lūgt izsludināt viņu par mirušu.

378. Pazudušo var atzīt par mirušu:

1) ja viņš ir pazudis kaujas laukā un divu gadu laikā no karadarbības izbeigšanās nav ziņu par viņu;

2) ja viņš atradies uz bojā gājuša kuģa vai lidmašīnas vai nokļuvis citās nāves briesmās un sešu mēnešu laikā nav ziņu par viņu.

379. Kad tiesa izsludinājusi pazudušo par mirušu, viņa manta, ja viņš nav atstājis testamentu, nododama tiem mantiniekiem, kas pieņemamā nāves dienā, ja tā noteikta tiesas lēmumā, vai, ja šo dienu nevar noteikt, lietas ierosināšanas brīdī bijuši viņa tuvākie radinieki vai laulātais.

380. Ja pazudušais, ko tiesa izsludinājusi par mirušu (377. p.), atgriežas atpakaļ, viņš var atprasīt savu mantu no tām personām, kam tā bijusi nodota (379. p.), vai no viņu mantiniekiem, bet tikai tajā sastāvā, kādā tā uzglabājusies, vai tik daudz, par cik šajā laikā mantinieki ar šo mantu iedzīvojušies.

381. Ja pēc pazudušā izsludināšanas par mirušu pierāda, ka viņš nomiris citā laikā, tās personas, kam šajā laikā piederējusi tiesība mantot, var prasīt, lai tām nodod palikušo mantu, bet arī tikai ar 380. pantā norādītajiem aprobežojumiem.

OTRĀ DAĻA. Mantojuma tiesības

PIRMĀ NODAĻA

Vispārīgi noteikumi

382. Mantojums ir kopība, kurā ietilpst visa kustamā un nekustamā manta, kā arī citiem atdodamās tiesības un saistības, kas mirušam vai par mirušu izsludinātam piederējušas viņa patiesās vai tiesiski pieņemamās nāves laikā. Šajā ziņā mirušo vai par mirušu izsludināto sauc par mantojuma atstājēju.

383. Mantojums ir juridiska persona. Mantojums var iegūt tiesības un uzņemties saistības.

384. Tiesību iestāties mirušā mantisko attiecību kopībā sauc par mantojuma tiesību. Personu, kam pieder tāda tiesība, sauc par mantinieku.

385. Kam vispār ir tiesība iegūt mantu, tam ir arī tiesība iegūt mantojumu vai tā sastāvdaļu. Mantot spēj fiziskas un juridiskas personas.

386. Fiziska persona spēj mantot, ja mantojuma atklāšanās laikā viņa ir ieņemta, kaut arī vēl nav piedzimusi.

387. Mantot spēj arī tādas juridiskas personas, kuru nodibināšanu mantojuma atstājējs paredz savā rīkojumā nāves gadījumam, ieceļot tās par mantiniecēm un novēlot tām mantu. Jaundibinātā juridiskā persona iegūst juridisko personību ar tās apstiprināšanu vai reģistrāciju uz vispārēja pamata, bet skaitās par mantinieci jau no mantojuma atklāšanās dienas.

388. Mantotspējai jāpastāv mantojuma atklāšanās dienā (655.p.) un jāturpinās līdz mantojuma pieņemšanai (687. p.).

389. Aicinājums mantot iestājas mantojumam atklājoties (655. p.). Aicinājuma pamati ir mantojuma atstājēja tiesīgi izteikta griba vai likums.

Mantojuma atstājējs savu gribu var izteikt testamentā vai mantojuma līgumā.

Līgumiskai mantojuma tiesībai ir priekšroka pret testamentāro, un kā pirmai, tā otrai ir priekšroka pret likumisko; visi trīs mantojuma tiesību veidi var pastāvēt kopīgi.

OTRĀ NODAĻA

Likumiskā mantošana

Pirmā apakšnodaļa

Vispārīgi noteikumi

390. Mantinieki manto pēc likuma, kad nav mantojuma līguma vai testamenta, vai kad tie nav spēkā (784. un 820. p.).

Ja rīkojums nāves gadījumam gan ir, bet bijis dots vai palicis spēkā tikai par vienu mantojuma daļu, tad pārējās daļas pāriet likumiskās mantošanas kārtībā.

391. Pēc likuma aicināti mantot:

1) laulātais,

2) radnieki,

3) adoptētie (173. p.).

Otrā apakšnodaļa

Laulāto mantošana

392. Pārdzīvojušais laulātais manto no mirušā neatkarīgi no tam, kāds mantisko attiecību veids pastāvējis starp laulātiem laulības laikā.

393. Laulātais saņem bērna daļu, ja gribu mantot izteikušo bērnu skaits ir mazāks par četriem, bet, ja gribu mantot izteikušo bērnu skaits ir četri vai vairāk, — ceturto daļu.
(08.05.2014. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

394. Ja mantojums ir tik mazs, ka to sadalot nav iespējams uzturēt nepilngadīgos bērnus, tad pārdzīvojušam laulātam ir tiesība pārvaldīt un lietot visu nedalīto mantojumu, bet laulātam no visa mantojuma ienākumiem jāsedz vispirms uzturlīdzekļi bērnam (179.p.).

Pārdzīvojušā laulātā tiesība pārvaldīt un lietot nedalītu mantojumu izbeidzas:

1) ar visu bērnu pilngadību;

2) ar laulātā atteikšanos no šās tiesības;

3) ar mantojuma labprātīgu sadalīšanu;

4) par atsevišķā bērna daļu - ar viņa nodalīšanu no mantojuma pēc vienošanās vai laulātā vienpusējās vēlēšanās;

5) pēc pilngadīga bērna pieprasījuma - aiz svarīgiem iemesliem.

(Trešā daļa izslēgta ar 12.12.2002. likumu.)

Piezīme. Šā panta 3.-5. punktā minētos gadījumos vajadzīga bāriņtiesas atļauja.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

395. Ja pārdzīvojušais laulātais mantojumu pārvalda vai lieto nekārtīgi, tad bāriņtiesa, pēc pilngadīgo bērnu ierosinājuma vai arī pēc pašas ieskata, saņemot par to ziņas un tās pārbaudot, var atņemt laulātam tiesību pārvaldīt un lietot mantojumu, uzdodot šo pārvaldību sevišķi šim nolūkam ieceltam aizbildnim.

396. Ja mirušam laulātam nepaliek pirmās šķiras mantinieku vai ja tie atkrīt, pārdzīvojušais laulātais saņem pusi no mantojuma un bez tam dzīvokļa iekārtu.

Ja mirušam laulātam nepaliek pirmās, otrās vai trešās šķiras mantinieku vai ja tie atkrīt, visu mantojumu dabū pārdzīvojušais laulātais.
(21.03.2024. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

397. Ja laulība šķirta vai atzīta par neesošu, tad bijušie laulātie viens no otra nemanto.

397.[1] Ja mantojuma masas sastāvā ietilpst laulāto kopīga manta, kas nav reģistrēta kā laulāto kopīga manta, tad laulātais savu laulātā kopīgās mantas daļu var prasīt izdalīt saskaņā ar 89.panta otrās daļas un 109.panta otrās daļas noteikumiem. Ja mantinieks ceļ iebildumus par laulātā kopīgās mantas daļas izdalīšanu no mantojuma masas, laulātā kopīgās mantas daļa ir izdalāma prasības kārtībā.
(08.05.2014. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

Trešā apakšnodaļa

Radnieku un adoptēto mantošana

I. Radniecība, kas nodibina mantojuma tiesību

398. Likumisko mantojuma tiesību nodibina radniecība un adopcija. Svainība šo tiesību nedod.

399. Likumisko mantojuma tiesību nodibina tikai tāda radniecība, kas rodas:

1) ar dzimšanu likumīgā laulībā;

2) ar dzimšanu tādā laulībā, kura vēlāk atzīta par neesošu, vai ne vēlāk kā 306.dienā no šādas laulības izbeigšanās;

3) ar paternitātes atzīšanu vai tās noteikšanu tiesas ceļā.
(12.12.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

400. Bērni, kas cēlušies no vecākiem, kuri nav savstarpējā laulībā, ja izcelšanās no tēva un mātes ir noteikta likumā paredzētajā kārtībā, manto tāpat kā laulībā dzimušie bērni. No šādiem bērniem manto kā māte un tās radinieki, tā tēvs un tā radinieki.
(07.07.1992. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.09.1992.)

401. Adoptētais un viņa lejupējie manto no adoptētāja un viņa radiniekiem. No adoptētā manto viņa lejupējie, kā arī adoptētājs un viņa radinieki.
(08.05.2014. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

402. Personas, kas ar mantojuma atstājēju stāv vairākkārtējā radniecībā (212. p.), dabū, pēc savu radniecības saišu skaita, vairākas mantojuma daļas.

II. Mantošanas kārtība

403. Mantojuma atstājēja radnieki manto pēc zināmas kārtas, kas pamatota pa daļai uz radniecības veidu, pa daļai uz tās pakāpju tuvumu.

404. Mantošanas kārtības ziņā izšķir četras likumisko mantinieku šķiras:

1) pirmā šķirā manto, bez pakāpju tuvuma izšķirības, visi tie mantojuma atstājēja lejupējie, starp kuriem, no vienas puses, un mantojuma atstājēju, no otras puses, nav citu lejupējo, kam būtu tiesība mantot;

2) otrā šķirā manto mantojuma atstājēja pēc pakāpes tuvākie augšupējie, kā arī mantojuma atstājēja īstie brāļi un māsas un pirms viņa mirušo īsto brāļu un māsu bērni;

3) trešā šķirā manto mantojuma atstājēja pusbrāļi un pusmāsas un pirms viņa mirušo pusbrāļu un pusmāsu bērni;

4) ceturtā šķirā manto pārējie pēc pakāpes tuvākie sāņu radnieki, neizšķirot pilnīgo radniecību no nepilnīgās.

405. Zemākas šķiras mantinieks nemanto, ja savu gribu mantot izteicis kāds augstākas šķiras mantinieks.
(08.05.2014. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

406. Ja kādā šķirā atkrīt pirms citiem aicinātais mantinieks, tad mantojums pāriet uz viņa līdzmantiniekiem, kuriem ir tāda pati mantojuma tiesība (834.p.).

Ja atkrīt arī līdzmantinieki, tad mantojums pāriet uz tām personām, kas šajā pašā šķirā aicinātas mantot no

mantojuma atstājēja; ja šajā šķirā nav tādu, kam ir tiesība mantot, vai ja atkrīt visi šās šķiras mantinieki, tad mantojums pāriet uz nākošās šķiras mantiniekiem (782.p.).

Atkrišana ir mantojuma atraidīšana pēc aicinājuma mantot un mantojuma atraušana necienīgām personām.
(08.05.2014. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

407. Bērni, kas dzimuši no vairākām viena vecāka laulībām, manto no sava kopējā vecāka kopīgi, bet no atsevišķā atsevišķi.

408. Mantojot no augšupējā, attālākie lejupējie iestājas sava pirms mantojuma atstājēja mirušā vecāka vietā, bez aprobežojuma pakāpju tuvuma ziņā, ar pārstāvības tiesību. Pēc pārstāvības tiesības lejupējie dabū to mantojuma daļu, kādu būtu dabūjis viņu vecākais, ja tas būtu mantojuma atstājēju pārdzīvojis un no viņa mantojis.

409. Pārstāvības tiesība pieder arī pirms mantojuma atstājēja mirušo īsto brāļu un māsu, kā arī pusbrāļu un pusmāsu bērniem. Viņu bērnu bērniem pārstāvības tiesības nav.

Pārstāvības tiesība izriet nevis no mantinieka tiesības uz vecāka atstāto mantojumu, bet gan no paša mantinieka, kā lejupējā, patstāvīgas mantojuma tiesības. Mantiniekam, kas nepieņem sava vecāka atstāto mantojumu, nav jāatbild par šā vecāka parādiem ar to mantu, ko viņš manto no mantojuma atstājēja pēc pārstāvības tiesības (408. p.).

410. Ceturtā šķirā nav pārstāvības tiesības, kādēļ tuvākās pakāpes radnieki nepielaiž mantot attālākās, bet ja ir vairāki vienāda tuvuma radnieki, tad tie visi dala mantojumu savā starpā pēc galvām. Šajā šķirā arī neievēro ne vairākkārtēju radniecību (212. un 402. p.), ne izšķirību starp pilnīgu un nepilnīgu radniecību (213. p.).

411. Kad piemērojama pārstāvības tiesība (408. un 409. p.), mantojums dalāms nevis pēc personu, bet gan pēc cilšu skaita, t. i. visi pārstāvamā pēcnācēji dabū kopā to mantojuma daļu, kuru būtu dabūjis mirušais tēvs vai māte, ja tie būtu vēl dzīvi aicinot mantot.

412. Radniecības tuvumu noteicot, jāievēro mantojuma atklāšanās laiks (655. p.). Tādēļ, ja mantojuma atstājējs nomirst, neatstādams ne testamentu, ne mantojuma līgumu, radniecības tuvums noteicams pēc viņa miršanas laika, un ja arī palicis testaments vai līgums, bet pēc tiem neviens nav mantojis, tad pēc tā laika, kad tas kļuvis droši zināms. Ja mantinieks pēc testamenta vai līguma atkritis to spēkā neesamības dēļ, tad jautājums par radniecības tuvumu no jauna izšķirams pēc mantojuma atstājēja miršanas laika.

413. Pēc mantojuma atklāšanās laika (655.p.) noteicamas arī līdzmantinieku mantojuma daļas.
(08.05.2014. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

414. Ja mantojuma atstājējam paliek otrā šķirā augšupējie un bez tam īstie brāļi un māsas, kā arī pirms viņa mirušo īsto brāļu un māsu bērni, tad puse no mantojuma pāriet augšupējiem, bet otra puse brāļiem un māsām un mirušo brāļu un māsu bērniem; augšupējie, kā arī brāļi un māsas dala savas puses līdzīgās daļās, t. i. pēc galvām, bet mirušo brāļu un māsu bērni pēc ciltīm.

Kad manto vairāki augšupējie, vienalga, vai vieni paši, vai kopā ar brāļiem un māsām un brāļu un māsu bērniem, tuvākie nepielaiž mantot tālākos. Vienāda tuvuma augšupējie manto pēc līnijām, tā ka no visas viņu daļas tēva līnija saņem vienu pusi, bet mātes līnija - otru. Ja vienai vai otrai līnijai ir vairākas atzarojumu līnijas, tad pēdējās dala mantojumu arī pēc līnijām.

Pārējās attiecībās mantinieku otrā šķirā piemērojami 404., 409. un 411. panta noteikumi.

415. Trešās šķiras mantinieki (404. p. 3. pk.) manto un dalās savā starpā pēc 409. un 411. panta, bet ceturtās šķiras mantinieki (404. p. 4. pk.) pēc 410. panta noteikumiem.

Ceturtā apakšnodaļa

Bezmantinieku manta

416. Ja pēc mantojuma atstājēja nāves viņam mantinieki nav palikuši vai šie mantinieki likumiskā termiņā pēc publikācijas par mantojuma atklāšanos nav ieradušies vai nav pierādījuši savas mantojuma tiesības, tad manta piekrīt valstij. Likumā noteiktos gadījumos bezmantinieka manta piekrīt pašvaldībai.

Par parādiem valsts vai pašvaldība atbild tikai ar to mantu, kuru viņa tādā kārtā patiesi iegūst. Valsts vai pašvaldība atzīst parādus, kuri nodrošināti ar hipotēku vai komercķīlu, kā arī tos parādus, kuri pieteikti kā kreditoru

pretenzijas mantojuma lietā zvērinātam notāram uzaicinājumā (sludinājumā par mantojuma atklāšanos) norādītajā termiņā un kuri likumā noteiktajā kārtībā ir pamatoti un atzīti.

Ar dienu, kad taisa notariālo aktu par mantojuma lietas izbeigšanu, apstājas procentu, līgumsoda un citu blakusprasījumu pieaugums.

Par nekustamo īpašumu, kas atzīts par bezmantinieku mantu saskaņā ar šā panta pirmo daļu, zemesgrāmatā tiek izdarīta atzīme, ka tā ir bezmantinieku manta. Atzīme par bezmantinieku mantu ir šķērslis jebkuram labprātīgam nostiprinājumam, izņemot Zemesgrāmatu likuma 45.panta 6.punktā paredzētās atzīmes.

Valstij nozīmīgi bezmantinieku mantas sastāvā esošie objekti, tai skaitā kultūrvēsturiskie objekti, mākslas priekšmeti, dabas objekti, var tikt saglabāti valsts īpašumā.

Valstij nozīmīgu bezmantinieku mantas sastāvā esošo objektu, tai skaitā kultūrvēsturisko objektu, mākslas priekšmetu, dabas objektu, saglabāšanas nepieciešamību valsts īpašumā un izvērtēšanas kārtību nosaka Ministru kabinets.

Ierakstot zemesgrāmatā īpašuma tiesības valstij vai pašvaldībai uz nekustamo īpašumu, kas atzīts par bezmantinieka mantu, vienlaikus tiek dzēstas uz šo īpašumu ierakstītās parādu saistības, apgrūtinājumi un aizlieguma atzīmes.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 17.01.2013., 29.10.2015. un 13.10.2022. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2023. Septītā daļa, ciktāl tā nosaka pienākumu dzēst nomas tiesības gadījumā, kad zemesgrāmatā tiek nostiprinātas īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu, kas piekrīt valstij kā bezīpašnieka lieta pēc tam, kad Uzņēmumu reģistrs izslēdzis kooperatīvo sabiedrību no reģistra bez likvidācijas, atzīta par spēkā neesošu ar Satversmes tiesas 26.03.2026. spriedumu, kas stājas spēkā 30.03.2026.)

417. Manta, kas paliek pēc juridisku personu izbeigšanās, izņemot peļņas sabiedrības, pielīdzināma bezmantinieku mantai un piekrīt valstij, ja likums, viņu dibināšanas akts vai statūti nenosaka citādi. Likumā noteiktos gadījumos bezīpašnieka lieta piekrīt pašvaldībai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 13.10.2022. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2023.)

TREŠĀ NODAĻA

Testamentārā mantošana

Pirmā apakšnodaļa

Vispārīgi noteikumi

418. Katru vienpusēju rīkojumu, ko kāds dod savas nāves gadījumam par visu savu mantu, vai par kādu mantas daļu, vai par atsevišķām lietām vai tiesībām, sauc par testamentu.

419. Testators var testamentu katrā laikā atcelt, grozīt vai papildināt (792. un turpm.p.)

Otrā apakšnodaļa

Spēja taisīt testamentu

420. Testamentu var taisīt katra persona, izņemot nepilngadīgos.

Nepilngadīgie, ja viņi sasnieguši 16 gadu vecumu, var taisīt testamentu par savu brīvo mantu (195.p.).

Testamentu var taisīt arī tie, kas atrodas aizgādnībā.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

421. Kas nespēj paust savu gribu, tas nespēj taisīt testamentu.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

Trešā apakšnodaļa

Neatņemamās daļas tiesīgie un neatņemamā daļa

(Apakšnodaļas nosaukums 08.05.2014. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

422. Testators savam nāves gadījumam var brīvi noteikt par visu savu mantu, ar to ierobežojumu, ka viņa neatņemamās daļas tiesīgajiem atstājamas viņu neatņemamās daļas.

Šis noteikums jāievēro arī ieceļot pēcmantinieku.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

423. Neatņemamās daļas tiesīgie ir laulātais un lejupējie, bet, ja nav lejupējo, kas pārdzīvojuši mantojuma atstājēju, tad laulātais un tuvākās pakāpes augšupējie.

Neatņemamās daļas tiesīgajiem ir tikai prasījuma tiesība uz neatņemamās daļas izdošanu naudā (788.p.). Tiesība uz neatņemamo daļu ir mantojama un tālāk nododama tiesība.

Neatņemamās daļas tiesīgajam, ja viņš savas tiesības nav pieteicis kā legātārs vai mantinieks, ir jāpiesaka savas tiesības uz neatņemamo daļu līdz sludinājumā par mantojuma atklāšanos mantiniekiem noteiktā termiņa notecējumam. Ja līdz šā termiņa notecējumam viņš savu tiesību nepiesaka, tad atzīstams, ka viņš no tās atteicies.

Ja neatņemamās daļas tiesīgais, kas pārdzīvojis mantojuma atstājēju, ir atteicies no tiesības uz neatņemamo daļu vai nu pirms, vai pēc mantojuma atklāšanās, tad viņa atteikšanās šajā ziņā saista arī viņa lejupējos.
(08.05.2014. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 21.03.2024. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

424. Neatņemamo mantojuma daļu noteic pēc tā mantinieku skaita, kāds palicis testatora nāves dienā, ieskaitot pārdzīvojušo laulāto un ar testamentu atstumtos mantiniekus, bet neskaitot līdzi atteikušos mantotāju.

Ja neatņemamās daļas tiesīgais atkrīt, tad viņa neatņemamā daļa uz citiem neatņemamās daļas tiesīgajiem nepāriet.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

425. Neatņemamā daļa ir puse no tās mantojuma daļas vērtības, kādu neatņemamās daļas tiesīgais manto pēc likuma. Šo daļu noteic pēc tā mantas sastāva un vērtības, kāds bijis testatora nāves dienā.

Neatņemamā daļā ieskaita tiklab to, ko testators atstājis mantiniekam kā mantojumu vai legātu, kā arī to, kas saņemts testatora dzīves laikā, ja uz saņemto attiecas pievienojuma pienākums (757. un turpm. p.).

Neatņemamo daļu aprēķina no testatora skaidras mantas, atskaitot visus viņa parādus.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

426. Neatņemamo daļu nevar aprobežot ar nosacījumiem vai termiņiem vai apgrūtināt ar legātiem vai citām nastām. Šādi blakus noteikumi nav spēkā.

Ceturtā apakšnodaļa

Atstumšana no mantojuma

427. Ar atstumšanu no mantojuma jāsaprot rīkojumā nāves gadījumam izteiktā griba, lai tas, kam ir tiesība mantot pēc likuma, nekļūst par mantinieku.

Neatņemamās daļas tiesīgos var atstumt no neatņemamās daļas vienīgi aiz likumā paredzētiem un rīkojumā nāves gadījumam tieši norādītiem patiesībai atbilstošiem iemesliem. Neatņemamās daļas tiesīgā atstumšana no neatņemamās daļas nesaista atstumtā lejupējos.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

428. Augšupējais var atstumt lejupējo, ja pēdējais:

1) izdarījis noziedzīgu nodarījumu pret testatora, viņa laulātā vai viņa augšupējā dzīvību, veselību, brīvību vai godu;

2) ierosinājis apzināti nepatiesu apsūdzību pret kādu no 1. punktā minētām personām par noziedzīgu nodarījumu;

3) atstājis testatoru bezpalīdzības stāvoklī, ja bijis iespējams viņam palīdzēt;

4) dzīvojis izšķērdīgi vai netikumīgi;

5) nav izpildījis viņam ar likumu uzlikto pienākumu uzturēt testatoru vai viņa laulāto;

6) mēģinājis kavēt testatoru taisīt testamentu;

7) mantojuma atstājējam dzīvam esot, bez viņa ziņas un piekrišanas noslēdzis ar kādu personu līgumu par viņa nākamo mantojumu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

429. Lejupējie var atstumt savus augšupējos no viņu neatņemamās mantojuma daļas, bez 428. pantā norādītiem iemesliem, arī tajā gadījumā, ja vecāki nemaz nav gādājuši par testatora audzināšanu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

430. Ja pirms testamenta taisīšanas mantojuma atstājējs ar savu neatņemamās daļas tiesīgo samierinājies vai mantinieks savā dzīves veidā labojies, tad viņu no mantojuma atstumt nevar.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

431. Testators var atstumt no mantojuma savu laulāto aiz 428. pantā paredzētiem iemesliem, kā arī gadījumos, kad:

1) laulātais pārkāpis laulību;

2) laulātais apdraudējis otra laulātā dzīvību, veselību, sitis vai spīdzinājis viņu;

3) laulība ir izirusi un laulātie vairāk nekā gadu dzīvo šķirti.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 03.02.2022. likumu, kas stājas spēkā 01.05.2022.)

Piektā apakšnodaļa

Testamenta forma

432. Testamenti pēc savas formas ir vai nu publiski, vai privāti.

I. Publiski testamenti

433. Publiskos testamentus taisa pie notāra vai bāriņtiesā.
(08.05.2014. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

434. Publisks testaments taisāms testatora personīgā klātbūtnē.
(08.05.2014. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

435. *(Izslēgts ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)*

436. Par publiska testamenta oriģinālu atzīstams testaments, kas ierakstīts notāra vai konsula aktu grāmatā, bet bāriņtiesā - testamentu grāmatā. Pēc oriģināla parakstīšanas testatoram izdodams izraksts.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 22.06.2006. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2007.)

437. Izrakstam, kas izdots testatoram, ir tāds pats spēks kā testamenta oriģinālam. Izceļoties strīdam par nesaskaņu starp šiem diviem dokumentiem, priekšroka dodama oriģinālam, ja tajā neizrādās apstrīdamos pantos izdzēsumi vai pārlabojumi, uz kuriem nav attiecīgā kārtā aizrādīts.

Otro un turpmākos izrakstus no publiska testamenta, testatoram dzīvam esot, var izdot tikai viņam pašam vai viņa pilnvarniekam, kas pilnvarots ar sevišķu pilnvaru.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

438. Privātus testamentus var nodot glabāšanā notāram, ievērojot Notariāta likumu, vai bāriņtiesai, ievērojot Bāriņtiesu likumu. Pieņemot testamentu glabāšanā, jāpārliecinās par testatora personību.
(22.06.2006. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

439. Testamentiem, kas uz iepriekšējā (438.) panta pamata nodoti notāram vai bāriņtiesai glabāt, ir publisko testamentu spēks, ja pie tam ievēroti sekojošie noteikumi:

1) testaments jāiesniedz slēgtā aploksnē personīgi pašam testatoram;

2) testatoram pie tam (1. pk.) jāpaziņo, ka iesniedzamā aktā izteikta viņa pēdējā griba;

3) aploksne jāapzīmogo ar pieņēmējas amatpersonas vai iestādes zīmogu un uz aploksnes jāparakstās testatoram un pieņēmējam;

4) par testamenta pieņemšanu glabāt jāsastāda sevišķs akts, kurā jāapliecina, ka 1.-3. punkta noteikumi ir ievēroti, kā arī jāapzīmē aploksnes un zīmoga ārējais veids.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002., 22.06.2006. un 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

440. Iepriekšējā (439.) panta kārtībā taisītam testamentam nav vajadzīgas nekādas citas formālitātes, ne arī liecinieku līdzdalība un paraksti.

441. Testamentu, kas nodots glabāt notāram vai bāriņtiesai, izdod pēc pieprasījuma atpakaļ testatoram vai viņa pilnvarniekam, kurš uz to pilnvarots ar sevišķu pilnvaru.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002., 22.06.2006. un 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

442. Testaments, ko pēc nodošanas notāram vai bāriņtiesai glabāt testators vēlāk ņem atpakaļ, zaudē ar to publiska testamenta spēku un tādā gadījumā ir spēkā tikai tad, ja ievēroti visi privāto testamentu noteikumi.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002., 22.06.2006.un 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

443. Izteikt šaubas par publiska testamenta īstumu nevar; pret šādu testamentu var celt tikai viltojuma strīdu.

444. Testaments, kam nav publiska testamenta spēka, nezaudē privāta testamenta spēku, ja to taisot nav pārkāpti privāto testamentu noteikumi.

II. Privāti testamenti

445. Lai privāts testaments būtu spēkā, jābūt pārliecībai, ka to taisījis mantojuma atstājējs un ka tas izteic pareizi viņa pēdējo gribu.

446. Privāts testaments taisāms rakstiski, mantojuma atstājējam pašrocīgi visu testamentu uzrakstot un parakstot.
(08.05.2014. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

447. *(Izslēgts ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)*

448. *(Izslēgts ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)*

449. *(Izslēgts ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)*

450. *(Izslēgts ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)*

451. *(Izslēgts ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)*

452. *(Izslēgts ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)*

453. *(Izslēgts ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)*

454. *(Izslēgts ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)*

455. Privātu testamentu var taisīt jebkurā valodā.

456. Izlabojumi testamentā neatņem tam spēku, ja pierāda, ka tos izdarījis testators pats ar savu roku, vai ka tie izdarīti pēc viņa gribas un ar viņa ziņu, un pie tam skaidri un salasāmi.

Testatoram pašam jāaizrāda savā testamentā viss tas, kas tajā ar nodomu svītrots vai izdzēsts; bet ja tas nav darīts, ar to nezaudē spēku tās testamenta daļas, kas palikušas nepārgrozītas.

Kad testators svītrojis savā testamentā kādu rīkojumu aiz pārskatīšanās un pie tam tā, ka nosvītroto nevar vairs izlasīt, tad šis rīkojums joprojām paliek spēkā, ja pierāda tā saturu un to, ka tas nosvītrots tikai aiz pārskatīšanās.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

457. Ja testamentā izlaists vai kļūdaini lietots kāds vārds, bet tā, ka no tam nevar rasties šaubas par testatora nodomu, tad šāda izlaiduma vai kļūdas dēļ testaments nezaudē spēku.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

458. Ja testamentārais rīkojums acīmredzot nav nobeigts un noslēgts, tad tam nav nekāda spēka.

459. Ja testators pašā testamentā solījies to vēlāk papildināt ar jauniem rīkojumiem, bet dzīvs būdams nav to izdarījis, tad tas neietekmē testamenta spēku, ja vien to vispār var izpildīt bez nodomātiem papildinājumiem.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

III. Privilēģēti testamenti

(Nodaļa izslēgta no 17.08.2015. ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014. Sk. 08.05.2014. likumu)

460.
(Izslēgts no 17.08.2015. ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014. Sk. 08.05.2014. likumu)

461.
(Izslēgts no 17.08.2015. ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014. Sk. 08.05.2014. likumu)

462.
(Izslēgts no 17.08.2015. ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014. Sk. 08.05.2014. likumu)

Sestā apakšnodaļa

Testamenta saturs

463. Testamenta saturam jāizteic mantojuma atstājēja patiesa griba. Testaments taisāms bez spaidiem, maldības vai viltus.

464. Vienkārša pierunāšana nav uzskatāma par spaidiem un neatņem testamentam tā spēku.

465. Ja par mantojuma atstājēja nodomu nav nekādu šaubu, tad testaments nezaudē spēku tādēļ, ka testators maldījies nosaukumā vai aprakstā vai ka personā vai lietā norādītā īpašība vēlāk izzudusi.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

466. Ja mantojuma atstājēja uzdotais iemesls testamenta taisīšanai vai zināma rīkojuma došanai izrādās par neatbilstošu īstenībai, tad tas neatņem spēku minētam testamentam vai rīkojumam, izņemot gadījumu, kad pierādītu, ka bez šā iemesla mantojuma atstājējs nemaz nebūtu taisījis savu testamentu vai nebūtu devis minēto rīkojumu.

Septītā apakšnodaļa

Mantinieka iecelšana un substitūcija

I. Mantinieka iecelšana

467. Mantinieka iecelšanai nav vajadzīga nekāda sevišķa forma, un pietiek, ja testators izteic par to savu gribu skaidri un saprotami, vienalga, kādos izteicienos.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

468. Ja mantojuma atstājējs ieceļ tikai vienu mantinieku, neaprobežojot pie tam viņu ar kādu mantojuma daļu, tad viņš dabū visu mantojumu.

469. Ja tādam mantiniekam (468. p.) testamentā noteikta tikai kāda mantojuma daļa, tad pārējo daļu saņem likumiskie mantinieki.

470. Ja testamentā iecelti vairāki mantinieki, nenoteicot katra mantojamo daļu, tad viss mantojums dalāms starp viņiem līdzīgās daļās.

471. Ja testamentā iecelti vairāki mantinieki un katram no tiem noteikta zināma daļa, bet pie tam šīs daļas visas kopā neaptver visu mantojumu, tad pārpalikums piekrīt likumiskiem mantiniekiem. Ja turpretim testators saviem ieceltiem mantiniekiem piešķīris tieši visu mantojumu un tikai kļūdījies daļu aprēķinā, tad pārpalikums sadalāms starp ieceltiem mantiniekiem, samērā ar viņu daļām.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

472. Ja testamentā iecelti vairāki mantinieki un katram noteikta zināma daļa, pie kam šīs daļas visas kopā līdzinās visam mantojumam, tad personas, kuras testators būtu iecēlis par mantiniekiem, neminot viņu daļas vai noteicot viņām atlikumu, nedabū neko.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

473. Ja testamentā iecelti vairāki mantinieki un katram noteikta zināma daļa, bet šīs daļas visas kopā pārsniedz mantojumu, tad katram no mantiniekiem samērīgi samazināma viņa daļa.

474. Ja testamentā iecelts viens vai vairāki mantinieki ar noteiktām daļām un bez tam vēl viens vai vairāki bez noteiktām daļām, tad pēdējie dabū visu to, kas paliek pēc pirmo apmierināšanas; ja viņu ir vairāki, tad viņi šo atlikumu dala savā starpā līdzīgās daļās.

475. Ja iecelts viens mantinieks visam mantojumam un bez tam vēl vienam vai vairākiem noteiktas zināmas mantojuma daļas, tad pēdējie dabū viņiem noteiktās daļas, bet pirmais atlikumu. Bet ja minētās daļas aptver vai pārsniedz visu mantojumu, tad pirmajam viņa tiesu aprēķina kā pilnu daļu (2/2 vai 3/3 vai 4/4 u. t. t.) un mantojumu dala starp visiem pēc 473. panta.

476. Ja testamentā mantojums izdalīts starp vairākām personām tā, ka viņām piešķirti noteikti mantojuma priekšmeti, tad katra no viņām dabū tikai to, kas tai noteikts; bet ja minētās personas ieceltas tieši par mantiniekiem, tad viņām novēlētie priekšmeti uzskatāmi par prelegātiem (515. p.) un mantojuma atlikums dalāms līdzīgās daļās.

II. Substitūcija

477. Testamentā ieceltam mantiniekam, ja tas negribētu vai kautkāda iemesla dēļ nevarētu mantojumu pieņemt, testators var iecelt atvietotāju, kuru sauc par substitūtu.

Testators var iecelt substitūtu, pēc sava ieskata, vai nu tikai vienam no šajā pantā norādītiem gadījumiem, vai abiem; tomēr, ja rodas šaubas, jāpieņem, ka viņš domājis abus gadījumus, kaut arī būtu minējis tikai vienu.

Ja 695. pantā norādītajā gadījumā saduras substitūta un citu mantot aicināto intereses, tad priekšroka dodama substitūtam, ja vien testators nav tieši noteicis citādi.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 21.03.2024. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

478. Substitūtus var iecelt nevien katram mantiniekam atsevišķu, bet arī vairākus vienam, kā arī vienu vairākiem; tāpat arī līdzmantiniekus var iecelt par substitūtiem savstarpēji vienu otram.

479. Testators drīkst testamentā noteikt arī vairākas substitūcijas pakāpes, t. i. noteikt, kam jāmanto pēc substitūta, ja arī tas negribētu vai nevarētu mantojumu pieņemt.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

480. Substitūts dabū, ja testamentā nav noteikts citādi, to pašu mantojuma daļu, kādu dabūtu viņa atvietojamais mantinieks.

481. Ja savstarpēji viens otram par substitūtiem ir iecelti līdzmantinieki, tad, sadalot viņu starpā atkrītošo daļu, šaubu gadījumā par pamatu jāpieņem katram no tiem noteiktā daļa.

Substituēts līdzmantinieks var izlietot savu tiesību tikai pēc savas mantojuma daļas iegūšanas.

482. Lai substitūts iegūtu savu substitūta daļu, viņam jāpārdzīvo nevien testators, bet arī tas apstāklis, kura dēļ atkrīt tiešais mantinieks.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

483. Vairākiem mantiniekiem iecelts substitūts var izlietot savu tiesību tikai pēc tam, kad tie visi atkrituši.

484. Substitūcija izbeidzas tiklab tiešam mantiniekam iegūstot mantojumu, kā arī substitūtam nomirstot pirms tā apstākļa iestāšanās, kuram bijusi nodibināta viņa tiesība, un vispār zaudējot mantotspēju.

485. Otrais un tam sekojošie substitūti nezaudē savu tiesību, ja iepriekšējais substitūts nomirst pirms tiešā mantinieka.

Astotā apakšnodaļa

Pēcmantinieka iecelšana

486. Mantojuma atstājējs testamentā vai mantojuma līgumā var uzlikt ieceltam mantiniekam kā pirmmantiniekam pienākumu izdot mantojumu vai tā daļu kādai citai personai kā pēcmantiniekam.

Pēcmantiniekam šādu pienākumu nevar uzlikt.

Šās apakšnodaļas noteikumi attiecīgi piemērojami arī legātiem.

487. Par laiku, kurā mantojums jāizdod pēcmantiniekam, uzskatāms pirmmantinieka nāves brīdis, ja testamentā vai mantojuma līgumā nav noteikts citādi.

Ja ir noteikts kāds cits brīdis un ja tas pirmmantiniekam nomirstot vēl nav iestājies, tad mantojums pāriet uz pirmmantinieka mantiniekiem, kuriem līdz ar to tiek uzlikts pienākums attiecīgā brīdī izdot mantojumu pēcmantiniekam.

Ja šis brīdis kaut kāda iemesla dēļ vairs nevar iestāties, tad mantojums piekrīt pirmmantinieka mantiniekiem galīgi.

488. Ja notārs no viņam iesniegtā testamenta vai mantojuma līguma redz, ka mantojumam iecelts pēcmantinieks, viņš mantojuma saraksta sastādīšanai (665.p.) taisa notariālo aktu par aizgādnības nodibināšanu mantojumam. Ja šajā mantojumā ietilpst arī nekustams īpašums, tad pirmmantinieka pienākums izdot to pēcmantiniekam norādāms attiecīgajā zemesgrāmatu reģistrā saskaņā ar Zemesgrāmatu likuma 81.panta ceturto daļu.
(08.05.2014. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

489. Pirmmantinieks iegūst mantojumu tāpat kā katrs mantinieks. Viņš paliek par mantojuma īpašnieku ar pienākumu izdot to pēcmantiniekam. Šajās robežās viņš var celt prasības, atbildēt un saistīties par mantojumu ar līgumiem, kā arī maksāt mantojuma kreditoriem. Viņš saņem savā labā ienākumus no mantojuma.

490. Atsavināt mantojumu vai apgrūtināt to lietu tiesībām pirmmantinieks drīkst tikai tādā mērā, kādā viņam to atļāvis rīkojumā nāves gadījumam mantojuma atstājējs vai rakstiski pēcmantinieks, vai arī cik tas vajadzīgs neatliekamu mantojuma parādu samaksai un legātu vai neatņemamās daļas izdošanai. Bez tam viņš var atsavināt lietas, kas maitājas.

Katru citādu atsavinājumu vai apgrūtinājumu pēcmantinieks var apstrīdēt kā spēkā neesošu un panākt atsavinātās lietas atdabūšanu mantojumā vai apgrūtinājuma dzēšanu, ja pirmmantinieka pretlīdzējs vai attiecīgais tiesību pēcnieks, kura rokās lieta atrodas vai kam par labu ierakstīts apgrūtinājums, zinājis, ka atsavinātā vai apgrūtinātā lieta pieder pie pēcmantiniekam izdodamā mantojuma.

491. Viss, ko pirmmantinieks ieguvis par mantojuma naudu un lietām, nāk mantojuma pirmējo sastāvdaļu vietā un tādēļ ir jāizdod pēcmantiniekam, ja pēc iepriekšējā (490.) panta apstrīdot atsavinājumu pēcmantinieks nav jau atsavinātās lietas atdabūjis mantojumā.

492. Pirmmantiniekam jārūpējas par mantojuma uzturēšanu un uzglabāšanu, bet viņam nav jāizdod tas, kas gājis bojā sakarā ar nejaušu gadījumu vai nepārvaramu varu.

Par mantas bojājumiem pirmmantinieks atbild vienīgi tad, ja viņš rīkojies ar ļaunu nolūku vai rupju neuzmanību.

493. Pēcmantinieks iegūst atstāto mantojumu, ja viņš piedzīvo tā izdošanai noteikto brīdi.

Ja pēcmantinieks šo brīdi nepiedzīvo un ja mantojuma atstājējs nav noteicis citādi, tad izdodamais mantojums pāriet pēcmantinieka mantiniekam. Ja turpretim minētā brīdī pēcmantinieks vēl nav dzimis, vai vismaz ieņemts, un

mantojuma atstājējs nav noteicis citādi, tad izdodamais mantojums paliek pirmmantinieka mantiniekam.

Ja pirmmantinieks nepārdzīvo mantojuma atstājēju, vai ir mantot necienīgs, vai atraida mantojumu, tad tas piekrīt pēcmantiniekam.

Ja par pēcmantinieku iecelta juridiska persona, tad attiecīgi jāievēro 387. panta noteikumi.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 07.07.1992. likumu, kas stājas spēkā 01.09.1992.)

Devītā apakšnodaļa

Novēlējumi vispārnoderīgiem un labdarīgiem mērķiem

494. Mantojuma atstājējs var novēlēt visu savu mantu, vai tās daļu, vai atsevišķus priekšmetus vispārnoderīgiem un labdarīgiem mērķiem. Šādai mantai par mantinieku vai legātāru var būt arī mantojuma atstājēja paredzēta jaundibināma juridiska persona.

495. Ja tādu juridisku personu (494. p.) uzdots nodibināt testamentā ieceltam testamenta izpildītājam un pie tam ir arī mantinieks, tad testamenta izpildītājam jāsper visi vajadzīgie soļi uzdevuma izpildīšanai un viņam ir tiesība celt prasību pret mantinieku par attiecīgas mantas izdošanu.

496. Ja testamenta izpildītājs neko nedara, vai nav nemaz iecelts un arī mantinieks negādā par tādas juridiskas personas nodibināšanu, tad notārs pēc prokurora vai attiecīgas iestādes ierosinājuma nodibina aizgādnību un paziņo par to bāriņtiesai aizgādņa iecelšanai ar testamenta izpildītāja tiesībām un pienākumiem.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

497. Ja nav tieša mantinieka, tad testatora izraudzītais testamenta izpildītājs vai bāriņtiesas ieceltais aizgādnis (496 p.) ņem novēlēto mantu savā tiešā pārvaldībā un sper vajadzīgos soļus juridiskās personas (494. p.) nodibināšanai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

498. Šādām juridiskām personām (494. p.) novēlētās mantas pārvaldības ziņā ir nepilngadīgo tiesības, un uzraudzības ziņā tās ir pakļautas bāriņtiesai.

499. Ja mērķis, kuram manta novēlēta, kaut kādā kārtā izbeidzas vai mantu vairs nav iespējams izlietot mantojuma atstājēja noteiktam mērķim, un šādam gadījumam mantojuma atstājējs nav devis nekādus rīkojumus, tad bāriņtiesa par novēlētās mantas tālāko likteni izstrādā priekšlikumu un caur tieslietu ministri iesniedz to izlemt Ministru kabinetam.

Šis noteikums piemērojams arī tad, ja novēlēto mantu neizlieto noteiktam mērķim, pie kam šajā gadījumā bāriņtiesai savā priekšlikumā jāņem vērā mantojuma atstājēja priekšraksti.

Desmitā apakšnodaļa

Legāti

I. Vispārīgi noteikumi

500. Ja kādam novēlēts nevis viss mantojums, ne arī tā daļa attiecībā pret visu mantojumu, bet tikai atsevišķs mantojuma priekšmets, tad novēlējumu sauc par legātu, bet to, kam tas novēlēts, par legātāru.

501. Legātu var piešķirt testamentā vai nu tieši, vai uzlikt to izpildīt mantiniekam vai citam legātāram.

502. Par legāta priekšmetu var būt viss tas, kas pēc savas dabas vai pēc likuma nav izņemts no apgrozības, vienalga, vai tā ir atsevišķa ķermeniska vai bezķermeniska lieta, vai lietu kopība. Arī tiesība uz legāta izpildītāja personīgu darbību var būt par legāta priekšmetu.

503. Piešķirot legātu nedrīkst aizskart neatņemamās daļas tiesīgo tiesības.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

II. Legāta dalībnieki

504. Legātāram var uzlikt pienākumu dot kaut ko trešai personai, bet tikai nepārsniedzot paša legātāra saņemtā legāta vērtību; pretējā gadījumā legātāram ir tiesība neizdot un neizpildīt to, kas pārsniedz legāta vērtību.

Ja legātāram uzlikts visu legātu nodot trešai personai, tad jānodod arī ienākumi un procenti, ko viņš no legāta saņēmis.

505. Ja testamentā nav apzīmēts legāta izpildītājs, tad legāts izdodams no mantojuma pirms mantinieku daļu nodalīšanas.

506. Kad legātu izpildīt uzlikts vairākiem mantiniekiem, nosaucot tos vārdā, tad pēdējie izpilda, ja testators nav noteicis citādi, šo pienākumu samērā ar savām mantojuma daļām.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

507. Legāta izpildītāji neatbild solidāri pat arī tad, kad legāts uzlikts viņiem visiem kopīgi, izņemot tikai tos gadījumus, kad tas izriet no uzlikuma veida vai no novēlētā priekšmeta īpašībām.

508. Ja vārdā nosauktie legāta izpildītāji vēlāk atkrīt, tad šis pienākums pāriet uz tiem, kas iestājas viņu vietā, lai tie būtu vai nu viņu līdzmantinieki vai substitūti, pieņemot tomēr, ka legātu spēj izpildīt katrs un ka tā tad testators nav ņēmis vērā tā personiskās īpašības, kam viņš uzlicis to izpildīt.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

509. Saņemt legātu var katrs, kas vispār spēj mantot. Uzturu var piešķirt arī tādām personām, kas nespēj mantot.

510. Ja viens un tas pats priekšmets piešķirts kā legāts vairākām personām, kas nosauktas visas kopā vai katra atsevišķi, tad viņas sadala to līdzīgās daļās.

511. Ja legāts piešķirts vairākām personām alternātīvi, tieši neparedzot tā izpildītājam tiesību izvēlēties starp šīm personām, tad novēlētais priekšmets dalāms starp tām visām līdzīgās daļās.

512. Ja vienam piešķirts kā legāts viss priekšmets, bet citiem daļas no tā, tad pirmais dabū tikai to, kas paliek pēc pārējiem piešķirto daļu nodalīšanas.

513. Ja testators piešķir kā legātu kaut ko savam bērnam, kura dzimšana sagaidāma pēc testatora nāves, bet atraitne dzemdē vairāk kā vienu bērnu, tad legāts dalāms starp viņiem līdzīgās daļās, ja vien tas acīmredzot nerunā pretim testatora gribai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

514. Legātāram, tāpat kā mantiniekam (477. p.), var iecelt substitūtu.

515. Legātu var novēlēt arī mantiniekam par labu, un tādu legātu, ja tas piešķirts no mantojuma vienam no vairākiem līdzmantiniekiem virs viņam pienācīgās mantojuma daļas, sauc par prelegātu.

516. Ja testamentā nav apzīmēts prelegāta izpildītājs, tad prelegāts izdodams mantiniekam no mantojuma pirms mantinieku daļu nodalīšanas.

517. Legātu, kas piešķirts vairākām personām, no kurām viena līdz ar to ir mantinieks, viņas visas dala savā starpā līdzīgās daļās.

518. Prelegāts, kas piešķirts vairākiem mantiniekiem kopīgi, dalāms viņu starpā samērā ar viņu mantojuma daļām.

519. Tiesība uz mantiniekam piešķirto prelegātu pāriet uz viņa substitūtu tikai tad, ja tas tieši noteikts testamentā.

520. Kad mantinieks iecelts ar zināmu nosacījumu, tad, ja testamentā nav noteikts citādi, šis nosacījums attiecas arī uz viņam piešķirto prelegātu.

III. Legāta tiesiskās sekas

521. Ja legāta saņemšana nav aprobežota ne ar kādu nosacījumu, tad legātāram tas piekrīt no mantojuma atstājēja nāves brīža.

Ja legātārs nomirst pirms mantojuma atstājēja, tad viņa mantiniekiem nav tiesības uz viņam piešķirto legātu, ja vien tie nav tieši šim gadījumam testamentā iecelti par viņa substitūtiem.

522. Legāts, kura priekšmetu nevar pēc likuma tālāk dot, legātāram piekrīt tikai no tā laika, kad mantinieks pieņēmis mantojumu.

Nosacīts legāts legātāram piekrīt tikai pēc tam, kad nosacījums iestājies vai tiesiski atzīstams par iestājušos, ja vien tas nav jau iestājies pirms testatora nāves.

Ar termiņu saistīts legāts legātāram piekrīt kā beznosacījuma legāts (521. p. 1. d.), ja vien nav bijis nolikts nenoteikts termiņš, kuram ir nosacījuma nozīme.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

523. Ja nosacīti ieceltam mantiniekam ar to pašu nosacījumu uzdots izpildīt legātu, tad šis legāts uzskatāms par beznosacījuma legātu. Tas pats attiecināms arī uz legātu, ko izpildīt uzlikts substitūtam.

524. Legātu, kas piekritis uz tāda pamata (521.-523. p.), ja legāta izpildīšana uzlikta mantiniekiem, legātārs vai viņa mantinieki var prasīt tūliņ pēc tam, kad mantinieks ieguvis viņam piekritušo mantojumu; bet ja legāts bijis piešķirts ar zināmu nosacījumu vai termiņu, tad to var prasīt tikai pēc tam, kad šis nosacījums iestājies vai termiņš pienācis.

525. Ja izpildīšanas laiku atvēlēts noteikt legāta izpildītājam pēc savas gribas, tad legātāram ir tiesība prasīt izpildījumu tikai pēc viņa nāves, no viņa mantiniekiem.

526. Ja legāta izpildīšana nav uzlikta mantiniekam, bet tas novēlēts tieši legātāram, vai ja mantinieks, kuram legāta izpildīšana uzlikta, atkritis un legāta iegūšana pie tam nav bijusi aprobežota ne ar kādiem nosacījumiem vai termiņiem, tad legātārs var to prasīt tūliņ pēc testamenta nākšanas likumīgā spēkā.

527. Legāta izpildītājam jāievēro visa rūpība un jāatbild legātāram par katru savu neuzmanību, kuras dēļ legāta priekšmetam būtu noticis kaitējums; bet ja viņam uzlikts pienākums visu, kas viņam piešķirts, nodot kādam citam, tad viņš atbild pēdējam tikai par tiem kaitējumiem, ko viņš nodarījis ļaunā nolūkā vai aiz rupjas neuzmanības.

528. Kad kaitējums noticis bez mantinieka neuzmanības vai nokavējuma, legātārs var tikai prasīt, lai mantinieks cedē tam tiesību celt prasību pret vainīgo, vai lai dod nodrošinājumu, ka izdos novēlēto priekšmetu, ja tas nāktu viņa rokās.

529. Legāti vispārnoderīgiem un labdarīgiem mērķiem to izpildītājam jāizpilda tūliņ pēc tam, kad testaments nācis likumīgā spēkā un viņš pieņēmis mantojumu; pretējā gadījumā viņam jāatbild par visām nokavējuma sekām.

IV. Legāta iegūšana un atraidīšana

530. Legātārs iegūst tiesību uz legātu no tā brīža, kad tas viņam piekritis (521. p. 1. d.), kaut arī viņam tas nebūtu zināms. Tomēr ar to vien novēlētais priekšmets vēl nekļūst par legātāra mantas sastāvdaļu, bet nodibinās tikai iespēja tam pāriet uz viņa mantiniekiem.

Legātārs var pēc savas gribas viņam tādā kārtā piekritušo legātu vai nu pieņemt vai atraidīt.

531. Legātu pieņemot legātārs uzņemas visus ar legātu saistītos apgrūtinājumus un nastas, kā arī atlīdzināt tā izpildītājam visus novēlētam priekšmetam vai tā dēļ taisītos izdevumus, un beidzot izpildīt viņam no testatora puses uzliktos nosacījumus.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

532. Legātārs nedrīkst vienu legāta daļu pieņemt un otru atraidīt, bet no viņa mantiniekiem viens var legātu pieņemt, otrs to atraidīt.

Ja legātāram piešķirti vairāki legāti, tad viņš var dažus pieņemt un citus atraidīt.

Lietu kopība, kas novēlēta kā viens vesels, uzskatāma par vienu legātu; bet ja vairākas lietas, kaut arī pie vienas kopības piederīgas, nosauktas atsevišķi, tad katra no tām ir atsevišķs legāts.

533. Ja legātārs nomirst neizteicis, vai viņš grib pieņemt legātu vai ne, tiesība to pieņemt vai to atraidīt pāriet uz viņa mantiniekiem.

V. Legāta izpildīšana

534. Legātārs var celt personisku prasību pret mantinieku par viņam piešķirtā legāta izdošanu. Ja novēlētā lieta bijusi testatora īpašums, bet atrodas citas personas valdījumā, tad legātārs var celt pret katru valdītāju īpašuma prasību, ciktāl to būtu varējis celt pats testators.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

535. Legātāram nav tiesības piespiest mantinieku, lai viņš pieņem mantojumu un sakarā ar to izpilda legātāra labā uzliktos pienākumus.

536. Ja legātu izpildīt nav uzlikts mantiniekam, bet tas novēlēts legātāram tieši, kā arī ja mantinieks, kam uzlikts legātu izpildīt, atkritis, tad legātārs var prasīt no testamenta izpildītāja vai mantojuma masas aizgādņa, lai izdod legātu no mantojuma.

537. Tam, kam uzlikts pienākums izpildīt legātu, jāizdod tas saskaņā ar testatora rīkojumiem un pie tam ar visiem tā piederumiem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

538. Ja novēlētas atsevišķas noteikti apzīmētas lietas, par to piederumu uzskatāms viss tas, ar ko palielinās pati lietas būtība; bet ja novēlēti prasījumi, pie to piederumiem skaitāmi visi blakus prasījumi, kādi pienākušies mantojuma atstājēja nāves brīdī uz tās saistības pamata, uz kuru prasījumi dibināti.

539. Novēlētās lietas augļi pieder legātāram no tā laika, kad viņš iegūst uz šo lietu tādu tiesību, kas viņam dod iespēju prasīt to tiesas ceļā.

540. Ja legāts piešķirts ar nosacījumu vai ar termiņu, tad augļi līdz nosacījuma vai termiņa iestājai pieder legāta izpildītājam, ja vien nav skaidri redzama testatora griba, lai tas, kam par labu legāts piešķirts, dabūtu lietu ar visiem tās pieaugumiem, kādi radušies no testatora nāves brīža.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

541. Par piederumu (537. p.) uzskatāms arī tas, kas legāta izpildītājam jādod legātāram pēc vispārējiem noteikumiem par zaudējumu atlīdzību, ja viņš nav pienācīgi izpildījis savu saistību.

542. Ja novēlētā lieta tiešām atrodas mantojumā, tad legāta izpildītājs nevar piespiest legātāru, lai viņš šās lietas vietā pieņem tās vērtību.

543. Ja legāta pareiza izpildīšana tā izpildītājam ir netaisni apgrūtināta vai ja viņam ar labāko gribu nav iespējams izdot novēlēto lietu dabā, tad viņam jāsamaksā šās lietas vērtība. Bet ja izpildīšana kļuvusi pilnīgi neiespējama, viņš atbild tikai tad, ja viņš pielaidis nokavējumu vai neuzmanību (527. un 547. p. 3. d.).

544. Ja legāta izpildītājs tikai uz laiku aizkavēts to izpildīt, tad legātārs var prasīt, lai viņš izpildījumu nodrošina.

545. Ja vispārnoderīgam vai labdarīgam mērķim piešķirtam legātam testamentā nav noteikts apmērs, tad to noteic tiesa pēc sava ieskata, no vienas puses - samērā ar vajadzību, bet no otras- samērā ar mantojuma lielumu.

546. Ja par izpildījuma vietu testamentā nav nekādu tuvāku rīkojumu, tad noteikti apzīmētās, kā arī pie vienas kopības piederīgās lietas jāizdod tur, kur tās atrodas; bet ja izpildītājs ļaunā nolūkā tās aizgādā prom no turienes, kur tās bijušas mantojuma atstājējam mirstot, tad tās izdodamas tur, kur tās prasa legātārs.

Atvietojamas lietas (844. p.) var prasīt un izdot visur, kur tas iespējams bez apgrūtinājuma un neērtībām otrai pusei, ja vien nav noteikts, ka tās jāņem no noteikta zemes gabala.

547. Legāta izpildīšanas laiks noteicams pēc 524.-526. un 529. panta.

Ja novēlēta nauda vai kas cits, ko legāta izpildītājs, bez paša vainas, nevar tūliņ piegādāt, tad viņam ir tiesība prasīt taisnīgu termiņa pagarinājumu.

Ja legāta izpildītājs vilcinās legātu izpildīt, viņam jāatlīdzina legātāram zaudējumi, kas tam ar to nodarīti, un vispār jāatbild par sava nokavējuma sekām.

VI. Atsevišķie legātu veidi

548. Īpašuma tiesību uz noteikti apzīmētām novēlētām lietām, kas pieder pie mantojuma atstājēja mantas, legātārs iegūst no mantojuma iegūšanas brīža.

Tādu lietu legātārs saņem tajā veidā, kādā tā bijusi mantojuma atstājējam pašam, ar visām pie tās piederīgām tiesībām un pieaugumiem, bet arī ar visām uz to gulošām nastām.

549. Par trūkumiem testatora paša lietas īpašībās, kā arī par tās attiesājumu (559. p.) un par servitūtiem vai citām nastām, kas uz to guļ, legāta izpildītājs legātāram neatbild.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

550. Ja novēlētā noteikti apzīmētā lieta testatora nāves brīdī mantojumā vairs neatrodas, tad legātāram nav tiesības šo lietu prasīt.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

551. Ja no vairākām novēlētām lietām dažas gājušas bojā, tad visas pārējās jāizdod legātāram pilnīgi.

Ja bojā gājušo legāta priekšmetu atjauno, tad atjaunojas arī legātāra tiesība uz to.

552. Ja testators novēl kādam kustamu lietu, to noteikti neapzīmējot, bet tikai pēc šķiras, tad šāds legāts ir spēkā, vienalga, vai tādas lietas mantojumā ir vai nav.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

553. Legāts, kas novēlēts lietu noteikti neapzīmējot, dod legātāram vai viņa mantiniekiem izvēles tiesību, ja vien testators nav tieši noteicis pretējo.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

554. Ja mantojumā ir tādas lietas (553. p.), tad mantiniekam jāuzrāda tās legātāram, bet pēdējam savkārt jāaprobežojas savā izvēlē vienīgi ar tām.

555. Ja testators izvēles tiesību piešķīris kādai trešai personai, bet tā negrib vai nevar izvēlēties, vai neizvēlas gada laikā, tad tās vietā izvēlas legātārs.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

556. Ja testators izvēles tiesību piešķīris legāta izpildītājam, tad viņam nav tiesības izdot sliktāko lietu, un ja viņš neizdara savu izvēli pēc legātāra lūguma tiesas noteiktā laikā, tad izvēles tiesība pāriet uz legātāru.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

557. Ja legātāram novēlētas vairākas vienas un tās pašas šķiras lietas, noteikti nenosakot daudzumu, tad viņam nav tiesības prasīt no tām vairāk par trim.

558. Ja izvēle izdarīta, tad visu risku par izvēlēto lietu nes legātārs. Bet ja viena vai otra no vienādas šķiras lietām vēl pirms izvēles iet bojā bez mantinieka vainas, tad legātārs izvēlas no pārējām vai saņem pēdējo palikušo lietu.

559. Ja izvēlēto lietu pieprasa kāda trešā persona un viņai to piespriež, tad legātārs var izvēlēties no jauna, ja mantojumā atrodas vēl citas tās pašas šķiras lietas.

560. Izņemot 559. pantā norādīto gadījumu, izdarīto izvēli vairs nevar grozīt.

561. Ja testators ir domājis vienu zināmu lietu, bet izteicies tik nenoteikti, ka nevar zināt, kādu īsti, tad izvēles tiesība pieder nevis legātāram, bet legāta izpildītājam.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

562. Ja legāta priekšmets ir testatoram piekritis mantojums, tad legātārs dabū visu to, kas no tā vēl palicis testatoram mirstot.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

563. Ja novēlētas atvietojamas lietas, kā skaidra nauda, labība u. t. l., nenoteicot to daudzumu, tad legātāram ir tiesība uz visām attiecīgās šķiras lietām, kas atrodas mantojuma atstājēja mantā.

564. Ja novēlēts noteikts daudzums atvietojamu lietu, tad legāta izpildītājam jāizdod tieši šis daudzums, kaut arī

tāda nebūtu testatora mantā, izņemot tomēr gadījumu, kad apzīmēto daudzumu testamentā noteikts ņemt no šim nolūkam tieši norādīta zemes gabala; tad legātāram ir tiesība tikai uz to, kas tur atrodas.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

565. Legātāram izdodamo lietu labums, ja testators to nav noteikti norādījis, noteicams pēc legāta izpildītāja ieskata.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

566. Ja legāta izpildītājam uzdots izdot legātāram noteiktu daudzumu atvietojamu lietu zināmos termiņos, kā ikgadus, ikmēnešus u. t. t., tad tāds legāts uzskatāms it kā par vairāku legātu kopību, no kuriem pirmais ir beznosacījuma legāts, bet pārējie nosacīti ar to, lai legātārs, iestājoties devuma termiņam, būtu vēl dzīvs.

Zināmas summas legāts, kuras nomaksa sadalīta termiņos tikai šā legāta izpildītāja atvieglojumam, vienmēr uzskatāms par beznosacījuma legātu.

567. Tiesība uz šādu legātu (566. p.) iestājas nevis uz vienu reizi, bet vairākas reizes, un proti, ar katru jaunu termiņu.

Katram atsevišķam termiņam, tāpat kā atsevišķam prasījumam, tek arī sevišķs noilgums.

568. Tiesība uz šādu legātu (566. p.), ja testamentā nav noteikts citādi, izbeidzas tikai ar legātāra nāvi, bet juridiskām personām tā turpinās, kamēr viņas pastāv.

569. Ja kādam novēlēts uzturs, neapzīmējot to tuvāki, tad legātāram ir tiesība uz ēdienu, apģērbu un dzīvokli, bet viņš nevar prasīt, lai sedz izdevumus viņa mācībai un izglītībai.

Ja uztura daudzums testamentā nav noteikts, tad to noteic tiesa pēc sava ieskata, samērīgi ar novēlētāja mantu un legātāra dzīves apstākļiem.

Nepilngadīgajiem novēlētais uzturs jādod, līdz viņi sasniedz 18 gadu vecumu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 07.07.1992. likumu, kas stājas spēkā 01.09.1992.)

570. Vispārējos vārdos izteikts agrāk nodibināto legātu atcēlums šaubu gadījumā uz uztura legātu neattiecas.

571. 566. un turpmāko pantu noteikumi par termiņa devumu legātiem attiecas arī uz uztura legātu.

572. Novēlētā uztura došana izbeidzas ar uzturamās personas nāvi, kaut arī tam nolūkam noteiktā summa nebūtu vēl pilnīgi iztērēta.

573. Kad novēlēti ienākumi no nekustama īpašuma vai no visas mantas, šā legāta izpildītājs patur galvenās lietas valdījumu un pārvaldību, ja testators nav devis par to citādu rīkojumu, un viņam tikai jāizdod legātāram ienākumi no tā pēc caurmēra aprēķina un jādod par to attiecīgs nodrošinājums.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

574. Ja vienam novēlēta lietojuma tiesība, bet otram īpašuma tiesība uz vienu un to pašu lietu, tad īpašuma tiesība pāriet uz pēdējo no testatora nāves brīža, bet tā ir aprobežota līdz lietojuma tiesības izbeigšanās brīdim.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

575. Ja lietojuma vai dzīvokļa tiesības legāts aprobežots ar zināmiem gadiem vai ar kādiem citiem termiņiem, vai arī atvēlēts legātāram lietot šo tiesību tikai ik pārgadus, tad tiesība uz šādu legātu iestājas, tāpat kā uz termiņa devumiem (566. un 567. p.), nevis uz vienu reizi, bet ar katru jaunu termiņu.

576. Testators var nevien novēlēt jau pastāvošas saistību tiesības, bet arī ar legātu nodibināt jaunas.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

577. Legāts, ar kuru tā izpildītājam uzdots noslēgt ar legātāru kādu saistību, ir spēkā, ja legātārs ar to var iegūt kādu labumu.

578. Ja testators novēl kādam savu prasījumu, tad legātārs var izlietot to, līdz ar piederīgiem blakus prasījumiem, tieši pret parādnieku.

Ja testators savu novēlēto prasījumu vēl dzīvs būdams pats piedzen, vai ja tas kā citādi izbeidzas, tad ar to

izbeidzas arī legāts. Bet ja legāta priekšmets ir noteikta summa, kura tikai jāpiedzen no norādītā parādnieka, tad tas vien, ka testators dzīvs būdams to saņēmis, vēl neatceļ legātu. Vispār šeit jāievēro testatora griba un šaubu gadījumā legāts jāatzīst par spēkā esošu.

Novēlētā prasījuma pārjaunojums legātu neatceļ.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

579. Testators var ar legātu atsvabināt savu parādnieku no parāda.

Ja parāda nemaz nav, tad arī tā legāts nav spēkā, kaut arī parāda summa būtu norādīta.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

VII. Legātu samazināšana

580. Ja no mantojuma nepietiek visu legātu izpildīšanai, tad visi legāti samērīgi samazināmi.

581. Ja mantojums pārāk apgrūtināts legātiem, tad neatņemamās daļas tiesīgie var ņemt no legātāriem samērīgu atvilkumu tādā apmērā, lai viņiem pašiem paliktu likumā noteiktā neatņemamā daļa.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

582. Ja tāda legāta priekšmets, kas atņem vai samazina neatņemamās daļas tiesīgajam neatņemamo daļu, ir uzturs vai citi termiņa devumi, kā arī kāda lietošanas tiesība, tad šāda legāta vērtība aprēķināma, kapitālizējot viena gada devumu ar likumiskiem procentiem (1765. p.), bet ja tāds legāts piešķirts juridiskai personai, tad šī summa aprēķināma, kapitālizējot ikgadējos devumus ar četriem procentiem.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

583. Legātāriem nav jāpiedalās mantojuma atstājēja parādu samaksā. Bet ja legāti pārsniedz mantojuma vērtību un pie tam nav tieša mantinieka, tad mantojuma atstājēja kreditoriem ir priekšroka pret legātāriem un no tiem ņemams samērīgs atvilkums minēto parādu samaksai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 21.03.2024. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

Vienpadsmitā apakšnodaļa

Nosacījumi un citi pēdējās gribas rīkojumu aprobežojumi.

I. Nosacītie pēdējās gribas rīkojumi

584. Mantiniekus var iecelt, kā arī legātus piešķirt tiklab ar atliekošiem, kā arī ar atceļošiem nosacījumiem.

Arī substitūciju var nodibināt nosacīti; bet ja pirmais mantinieks iecelts nosacīti un par substitūtu nosacījums nav noteikti atkārtots, tad pēdējais uzskatāms par nenosacīti ieceltu.

585. Nosacījums var būt nevien tieši izteikts testamentā, bet to var arī secināt no citiem testamenta noteikumiem.

586. Ja nosacīti ieceltam mantiniekam bez tam vēl piešķir legātu, tad nosacījums attiecināms arī uz legātu. Turpretim nosacījums, ar kuru piešķirts legāts, neattiecas uz mantinieka iecēlumu.

587. Fiziski vai tiesiski neiespējami, kā arī nepareizi, netikumīgi un citādi neatļauti nosacījumi - pēdējie tomēr tikai tad, ja tie izteikti apstiprinošā formā - nav jāievēro, bet pats rīkojums ir spēkā.

588. Pēdējās gribas rīkojumam nevar pievienot tādus nosacījumus, ar kuriem aprobežo apveltītā personiskās tiesības. Turpretim var saistīt to, ko ieceļ par mantinieku vai kam piešķir legātu, ar sekojošiem nosacījumiem:

1) iedoties laulībā ar zināmu personu, ja tas nerunā pretim likumam un saskan ar pieklājības un personiskas cieņas prasībām;

2) neiedoties laulībā ar zināmu personu, ja vien pie tam nav nolūka aizturēt to, kam kautkas ar šo nosacījumu novēlēts, no iedošanās laulībā vispār vai vismaz viņam to apgrūtināt.

589. Nav atļauti un tādēļ nav spēkā visi tādi mantinieka iecēlumi vai legāta noteikumi, kas saistīti ar nosacījumu, lai apveltītais dotu pēdējās gribas rīkojumu par labu testatoram vai citai personai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

590. Legāti, kas legāta izpildītājam jāizdod tajā gadījumā, ja viņš neizpilda kādu testatora uzlikumu, ir spēkā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

591. Ja kādu nosacījumu iespējams izpildīt tikai pa daļai, tad šī daļa jāizpilda; bet ja nosacījumu izpildīt pat pa daļai nav iespējams, tad viss nosacījums jāuzskata par neizpildāmu un tādēļ nav jāievēro.

Nosacījums, kas tikai pagaidām ir neiespējams, jāizpilda, ja vien šo pagaidu šķērsli kādreiz var novērst; bet ja neiespējamība pastāvējusi jau testamenta taisīšanas laikā, tad nosacījums nav jāievēro, kaut arī vēlāk tas kļūtu iespējams.

592. Ja starp alternātīvi uzliktiem nosacījumiem kaut viens ir neiespējams vai nepielaižams, tad neviens no tiem nav jāievēro un rīkojums uzskatāms par nenosacītu.

593. To, kas novēlēts ar zināmu nosacījumu, nevar prasīt pirms šā nosacījuma izpildīšanas.

Izņēmuma kārtā mantojumu var izdot nosacīti ieceltam mantiniekam arī pirms nosacījuma iestāšanās, kad viņš pietiekoši nodrošina šā mantojuma atdošanu tam, kam tas piekristu, ja nosacījums neiestātos.

Ar nosacījumu piešķirta legāta izpildītājam jādod nodrošinājums legātāram par to, ka pēc šā nosacījuma iestāšanās legātu izpildīs. Bet ja nosacījums ir tāds, ka vienīgi legātāram mirstot būs iespējams noteikt, vai tas izpildīts vai ne, tad legātārs var legātu dabūt tikai tad, ja viņš nosacījuma neizpildīšanas gadījumam nodrošina šā legāta un no tā ievākto augļu atpakaļ atdošanu tā devējam vai tam, kam legāts šādā gadījumā piekristu.

594. Ar nosacījuma iestāšanos rīkojums uzskatāms par tādu, kas it kā no paša sākuma būtu bijis nenosacīts.

Ja nosacījums nav iestājies, tad attiecīgais rīkojums atzīstams it kā par nebijušu, bet pats nosacītais piešķīrums - par dzēstu.

Šaubu gadījumā nosacījums vienmēr atzīstams par iestājušos.

Ja testators pats padarījis nosacījuma izpildīšanu neiespējamu, tad viss rīkojums līdz ar tajā nodibināto tiesību zaudē spēku.

Ja legāta izpildītājs vai vispār tas, kas ieinteresēts, lai nosacījumu neizpildītu, kavē tā iestāšanos, tad nosacījums atzīstams par izpildītu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

595. Ja patvaļīgs nosacījums, t. i. tāds, kura izpildīšana atkarājas vienīgi no testamentā apveltītā gribas, nevar iestāties nejauša šķēršļa dēļ, tad nosacījums atzīstams par izpildītu, ja vien izpildīšana, kas bijusi iespējama vēl pirms minētā šķēršļa, nav palaista taisni minētās personas nokavējuma dēļ.

Jaukts nosacījums, t. i. tāds, kura izpildīšana atkarājas nevien no testamentā apveltītā gribas, bet arī no gadījuma vai no kāda trešā gribas, atzīstams par izpildītu, ja vien apveltītam jau tad, kad izpildīšana vēl bijusi iespējama, bijis nopietns nodoms uzdevumu izpildīt; bet ja nejaušs šķērslis gadās pirms tam, tad nosacījums nav uzskatāms par izpildītu.

596. Nosacījums, kura izpildīšana uzlikta vairākām personām, visām tām arī jāizpilda; bet ja dažas no tām to neizpilda, tad pārējās, kas to izpildījušas, dabū savas daļas no visiem novēlētās tiesības.

597. Ja testatora noteiktā laikā nosacījuma izpildījums norādītā kārtā nenotiek, tad ar nosacījumu saistītā tiesība atkrīt, ja vien nosacījums izņēmuma kārtā nav atzīstams par izpildītu.

Ja testators nav noteicis izpildīšanas termiņu, tad nejauša, no testamentā apveltītā gribas neatkarīga nosacījuma iestāšanās laikam nav nekādas nozīmes, un nosacījums uzskatāms par iestājušos pat arī tad, ja tas iestājas vēl testatoram dzīvam esot.

Nosacījums, kas testatoram nezinot iestājies jau testamenta taisīšanas laikā, atzīstams par iestājušos.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

598. Ja patvaļīgi nosacījumi jāizpilda pēc testatora nāves un viņš nav noteicis nekādu termiņu, tad tos var izpildīt katrā laikā, kamēr vien tas iespējams, tā tad visā apveltītās personas mūžā, bet viņai mirstot nosacītā tiesība izbeidzas. Tomēr, ja apveltītais pārāk ilgi vilcinās, tiesa var, izpildīšanā ieinteresētām personām pieprasot, nolikt

viņam apstākļiem piemērotu izpildīšanas termiņu un, ja viņš joprojām izvairās, nodibināt mantojumam aizgādnību, lai no tā apmierinātu ieinteresēto personu prasījumus.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

II. Termiņa apzīmējums pēdējās gribas rīkojumos

599. Termiņa apzīmējums atšķiras no nosacījuma ar to, ka pirmais atliek tikai iespēju tiesību izlietot, bet otrais - pašu tiesību spēku.

Termiņš, kas kaut kādā ziņā nolikts nenoteikti, tā ka par to nevar droši zināt, vai tas vispār iestāsies un kad iestāsies, ja vien tas nav acīmredzot attiecināts tikai uz izpildīšanas laiku - pielīdzināms nosacījumam.

Ja kādam piešķirts legāts uz viņa nāves dienu, tad to var prasīt tikai pēc legātāra nāves viņa mantinieki.

III. Citi pēdējās gribas rīkojumu aprobežojumi

600. Pēdējās gribas rīkojumus var aprobežot nevien ar nosacījumiem un termiņiem, bet arī citādi, un proti, ar uzlikumiem, lietošanas ierobežojumiem, kā arī uzliekot pienākumu atdot to, kas saņemts, citai personai, vai tā vietā izdarīt kādu darbību.

601. Ja ar tādiem aprobežojumiem (600. p.) saistīts legāts, tad legātāram jādod legāta izpildītājam nodrošinājums par to ievērošanu.

602. Ja legātārs neievēro testatora blakus noteikumus, tad legāta izpildītājs var doto atprasīt.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

603. Trešai personai, kurai par labu noteikts kāds uzlikums, ir pret legātāru patstāvīga prasības tiesība.

Divpadsmitā apakšnodaļa

Savstarpēji testamenti

604. Testamentu, kurā viena kopīga akta veidā divas vai vairāk personas savstarpēji ieceļ viena otru sev par mantinieku, sauc par savstarpēju. Bet ja šādā testamentā vienas personas iecēlums par mantinieku noticis ar nosacījumu, ka jāpastāv un jābūt spēkā otras personas iecēlumam, tā ka viens iecēlums var būt vai nebūt spēkā tikai kopā ar otru, tad testamentu sauc par korrespektīvu.

605. Savstarpējs testaments atzīstams līdz ar to arī par korrespektīvu tikai tad, ja testatori noteikti izsacījuši savu nodomu tādu testamentu taisīt, vai ja tas skaidri redzams no lietas apstākļiem.

Tāpat savstarpējs testaments atzīstams par korrespektīvu, ja tajā noteikts, kam piekrīt mantojums pēc tā nāves, kas pārdzīvojis visus citus līdzmantiniekus; šaubu gadījumā par korrespektīvu uzskatāms arī laulāto savstarpējs testaments.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

606. Savstarpējs testaments, izņemot gadījumus, kad no paša tā satura skaidri redzams pretējais, nav uzskatāms par mantojuma līgumu, un tādēļ katrs testators var to vienpusēji atsaukt.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

607. Ja nekorrespektīvu savstarpēju testamentu atsauc viens testators, vai ja viņa rīkojums kā citādi zaudē spēku, tad tas neietekmē citu testatoru rīkojumu spēku.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

608. Korrespektīvā testamentā viena testatora izdarīts atsaukums pilnīgi atceļ arī otra rīkojumu, izņemot tikai gadījumu, kad pēdējais būtu dabūjis zināt par pirmā atsaukumu un tomēr ar nodomu atstājis negrozītus savus rīkojumus.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

609. Kad miris viens no korrespektīva testamenta taisītājiem, pārdzīvojušam ir tiesība pirms mantojuma pieņemšanas atteikties no testamentārās mantošanas; tādā gadījumā mantojums piekrīt mirušā likumiskiem mantiniekiem, līdz ar ko pārdzīvojušais dabū atpakaļ tiesību brīvi noteikt par savu mantu arī nāves gadījumam.

610. Ja pārdzīvojušam testamentā piešķirta mirušā manta un viņš mantojumu pieņem, tad viņa mirušam par labu taisītais testaments atzīstams pēdējā nāves dēļ par dzēstu, un viņš iegūst tiesību brīvi noteikt par visu mantu, kā par savu, tā arī par to, kas dabūta pēc testamenta.

611. Izšķirot jautājumu par to, kas atzīstami par katra testatora tuvākiem radniekiem, uz kuriem jāpāriet mantai pēc pēdējā pārdzīvojušā nāves, pieņemams par pamatu, ja testamentā par to nekas nav noteikts, šā pēdējā pārdzīvojušā nāves brīdis.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

612. Ja savstarpējā testamentā testatori kopīgi piešķīruši legātus tādā kārtā, lai tie kristu uz visu kopējo mantas masu, tad tiem iestājas termiņš tikai pēc pēdējā pārdzīvojušā nāves, ja vien tas acīmredzami nerunā pretim testatoru nodomam. Bet ja legātus piešķīris katrs testators atsevišķi no savas paša mantas, tad katrs tāds rīkojums uzskatāms par patstāvīgu. Tādēļ pārdzīvojušā legāti atkrīt paši no sevis, bet viņam jāizpilda mirušā nodibinātie, un, ja testaments bijis korrespektīvs, viņš nevar atsvabināties no šā pienākuma pat mantojumu atraidot.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

Trīspadsmitā apakšnodaļa

Pēdējās gribas rīkojumu izpildīšana

I. Testamenta pierādījumi

613. Notāra aktu grāmatā vai bāriņtiesas testamentu grāmatā ierakstīts testaments vai 439. panta kārtībā sastādīts akts par testamenta pieņemšanu glabāt uzskatāms par pēdējās gribas esamības un īstuma pilnīgāko pierādījumu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 22.06.2006. un 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

614. Rakstiska privāta testamenta īstums pieņemams par pierādītu, ja tā vēl dzīvie liecinieki atzīst savus parakstus, bet ja liecinieku nav, tā īstumu var pierādīt ar citiem līdzekļiem.

(Otrā daļa izslēgta ar 08.05.2014. likumu)

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

615. Nevien mantiniekam, bet arī katrai mantojumā ieinteresētai personai, kā legātāriem un viņu mantiniekiem, ir tiesība pret katru, kura rokās ir testaments vai kurš to ļaunprātīgi nogādājis pie malas, celt prasību, lai tas vai nu izdod testamentu, vai samaksā mantojuma vai legāta vērtību.

II. Testamenta izpildīšana

616. Likumīgā spēkā nākušu testamentu izpilda testamenta izpildītājs, kas šim nolūkam iecelts vai nu tajā pašā testamentā, vai citā testatora sevišķā aktā, bet ja testamenta izpildītājs nav iecelts, tad testamentā ieceltais mantinieks, un beidzot, ja nav arī tiešā testamentārā mantinieka, tad mantojuma aizgādnis, kuru iecēlusi bāriņtiesa uz notāra lēmuma pamata.

Piezīme. Persona, kurai paši mantinieki uzdevuši testamentu izpildīt, uzskatāma nevis par testamenta izpildītāju, bet par viņu pilnvarnieku.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

617. Par testamenta izpildītāju nevar iecelt personu, kurai tiesa nodibinājusi aizgādnību, un nepilngadīgo.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

618. Neviens nav saistīts uzņemties testamenta izpildītāja pienākumu, ko viņam uzticējis testators; bet kas to jau uzņēmies, tam vairs nav tiesības no tā atteikties bez svarīga iemesla. Ja par testamenta izpildītāju ieceltais pieņēmis testatora piešķirto legātu, tad viņš vairs nevar atteikties arī no testamenta izpildītāja pienākuma.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

619. Testamenta izpildītāju viņa pienākumu robežās aizsargā un atbalsta bāriņtiesa, bet šās tiesas apstiprinājums viņam nav vajadzīgs un viņš neatrodas tās uzraudzībā, izņemot gadījumus, kuri attiecas uz sabiedrisku labumu vai iestāžu vai tādu personu interesēm, kurām vajadzīga sevišķa aizsardzība, kā nepilngadīgiem un tiem, kam piešķirts uzturs.

620. Testamenta izpildītāja tiesisko stāvokli un viņa tiesību un pienākumu robežas noteic testamentā izteiktā

testatora griba. Bet ja pēdējais neko tuvāku par to nav noteicis, tad testamenta izpildītājam tikai jārūpējas par testatora pēdējās gribas ievērošanu un izpildīšanu, kā arī jāgādā, cik tas šim nolūkam nepieciešams, par mantojuma nokārtošanu un izdalīšanu starp mantiniekiem un legātāriem.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

621. Testaments tā izpildītājam ir instrukcija, no kuras viņš nekādā ziņā nedrīkst atkāpties; bet ja apstākļi nepieciešami to prasa, tad papriekš jānoklausās ieinteresētās personas un, kad starp tām un testamenta izpildītāju izrādās domstarpības, lieta jāizšķir, pēc apstākļiem, bāriņtiesai.

622. Bez testatora noteikta uzdevuma testamenta izpildītājam nav ne tiesības, ne pienākuma pārvaldīt mantojumu. Bet kamēr testatora ieceltais mantinieks vēl nav mantojumu pieņēmis vai - ja tāda mantinieka nav - kamēr nav nodibināta aizgādnība, testamenta izpildītājs atvieto mantinieku, t. i. iestājas mantojuma valdījumā, sastāda tā sarakstu, maksā mantojuma parādus, piedzen neievāktos prasījumus, ved mantojuma prāvas u. t. t.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

623. No atstātās mantas testamenta izpildītājs var atsavināt vienīgi to, ko testators noteikti atļāvis, vai arī cik tas katrā ziņā vajadzīgs, lai uzturētu mantojumu un izpildītu testamentu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

624. Testamenta izpildītājam jāprasa, lai mantinieki izteicas, vai viņi mantojumu pieņem. Ja viņi mantojumu pieņēmuši, viņš nodod to viņu valdījumā, un var prasīt vai aizturēt no tā tikai tos priekšmetus un summas, kas vajadzīgi legātāru apmierināšanai un citu testatora sevišķu rīkojumu izpildīšanai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

625. Testamenta izpildītājs var nodot savu pienākumu citam tikai tad, ja tas viņam testamentā noteikti atļauts. Tomēr ar to viņam nav atņemta tiesība vajadzības gadījumā rīkoties caur pilnvarniekiem.

626. Testamenta izpildītājam jāizpilda viņam uzliktie pienākumi pēc iespējas ātri un ar to rūpību, ar kādu viņš rīkojas savās paša lietās. Ja viņam noteikta par viņa pūlēm atbilstoša atlīdzība, tad viņš atbild mantiniekiem un citām mantojumā ieinteresētām personām arī par vieglu neuzmanību.

627. Ja ir vairāki testamenta izpildītāji un testators nav pienākumus viņu starpā sadalījis, tad viņiem pēc iespējas jādarbojas kopīgi. Tomēr spiedīgos gadījumos viņi var darboties arī atsevišķi. Ja viņi pienākumus sadala savā starpā labprātīgi vienojoties, tad tomēr viņi atbild solidāri.

Ja izpildīt kādu atsevišķu rīkojumu testators uzlicis sevišķam testamenta izpildītājam, tad pēdējais darbojas tikai viņam uzliktā uzdevuma aplokā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

628. Testamenta izpildīšanas izdevumi atlīdzināmi tā izpildītājam no mantojuma; bet viņš nevar prasīt atlīdzību par savām pūlēm, ja testamentā par to nekas nav noteikts.

629. Kad testamenta izpildītājs nobeidzis viņam uzliktos pienākumus, viņam jādod mantiniekiem un citām ieinteresētām personām norēķins par savas pārziņas laiku, ciktāl mantojums atradies viņa pārvaldībā (619.-623. p.).

630. Ja testamenta izpildītājs darbojas gausi vai pretēji mantinieku, legātāru vai citu lietā ieinteresēto interesēm, tie var nevien sūdzēties par viņu bāriņtiesā, bet arī prasīt, lai viņu atceļ.

631. Ja testamentā ieceltais testamenta izpildītājs negrib uzņemties šo pienākumu (618. p.), vai ja viņu atceļ no tā pēc ieinteresēto personu pieprasījuma (630. p.), vai ja viņš nomirst, un testators šos gadījumus nav paredzējis, tad testamenta izpildīšanai uz notāra lēmuma pamata bāriņtiesa ieceļ aizgādni.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 21.03.2024. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

III. Pēdējās gribas rīkojumu iztulkošana

632. Pēdējās gribas rīkojumu iztulkošanai piemērojami vispārējie noteikumi tiesisko darījumu iztulkošanai, ievērojot pie tam sekojošo 633.-635. pantu sevišķos priekšrakstus.

633. Ja testamentā atrod neskaidrus, divdomīgus vai neveikli lietotus izteicienus, tad tie iztulkojami saskaņā ar šķietamām testatora domām, pie kam sevišķi jāievēro viņa attiecības pret mantinieku, kā arī viņa parastais domu un runas veids. Nesaprotami izteicieni uzskatāmi par neesošiem.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

634. Visi rīkojumi, kas nerunā pretim likumam un veselam prātam, jāiztulko tādā kārtā, lai testaments pēc iespējas paliktu spēkā.

635. Šaubu gadījumā priekšroka dodama tam iztulkojumam, kas izdevīgāks testatora lejupējiem, bet pēc tā tam, kas izdevīgāks mantiniekam un legātāram. Ja saduras legātāra un legāta izpildītāja intereses, tad legātāram dodama priekšroka pret legāta izpildītāju.

Četrpadsmitā apakšnodaļa

Testamenta apstrīdēšana

636. Katru testamentu, kas neatbilst kādam likuma noteikumam, ieinteresētās personas (637. p.) var apstrīdēt.

637. Apstrīdēt testamentu var tikai tie, kas iecelti par mantiniekiem kādā citā pēdējās gribas rīkojumā vai kas testatora miršanas brīdī bijuši viņa tuvākie likumiskie mantinieki.

Tos rīkojumus, kurus minētās personas nav apstrīdējušas, vai kuriem viņas piekritušas, vai kurus viņas apstrīdēt nokavējušas, vai arī uz kuriem viņas kautkā citādi zaudējušas tiesību, attālākie radnieki vairs nevar apstrīdēt.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

638. Kad strīds pret testamentu nav bez pamata, tad, prasītājam lūdzot, tiesa var testamentā ieceltam mantiniekam, ja viņš mantojumu pieņem vai ir jau pieņēmis, uzlikt pienākumu dot pietiekošu nodrošinājumu par mantojuma pareizu pārvaldīšanu un varbūtēju izdošanu. Raugoties pēc apstākļiem, tiesa var nodibināt mantojuma aizgādnību. Bet ja testamentā ir ievērotas visas noteiktās ārējās formālitātes, tad tajā ieceltais mantinieks var prasīt, lai viņu nekavējoties ieved valdījumā līdz tam laikam, kamēr pretinieks nepierāda savas tiesības priekšrocību.

CETURTĀ NODAĻA

Līgumiskā mantošana

Pirmā apakšnodaļa

Līgumiskās mantošanas veidi un mantojuma līgums

639. Līgumisko mantošanu nodibina ar līgumu, ar kuru viens līdzējs otram vai vairāki līdzēji cits citam piešķir tiesību uz savu nākamo mantojumu vai tā daļu. Tādu līgumu sauc par mantojuma līgumu.

Mantojuma līgumā viens līdzējs var arī piešķirt legātu otram līdzējam vai trešai personai.

Mantojuma līgumā atstumšana no mantojuma nav atļauta.

640. Ar mantojuma līgumu nodibina nevis tikai personisku saistību, bet pašu mantojuma tiesību. Turpretim tādu seku nav līgumam, kurā atrodas tikai apsolījums kādreiz iecelt kādu par savu mantinieku, kaut arī abas puses būtu vienojušās par nākamā mantojuma līguma galveniem noteikumiem.

641. Noslēgt mantojuma līgumu var tikai tas, kam ir nevien tiesība slēgt līgumus vispār, bet arī spēja taisīt testamentu (420. p.) un mantot pēc testamenta. Saskaņā ar to no mantinieka, kas iecelts pēc līguma, jāprasa, lai viņš būtu spējīgs vispār mantot, bet no mantojuma atstājēja - lai viņam būtu tiesība noteikt par savu mantu nāves gadījumam. Ja mantinieks, kuru ieceļ pēc līguma, ir nepilngadīgs, tad, lai darījumam būtu tiesisks spēks, vajadzīga aizbildņa un bāriņtiesas piekrišana; bet ja mantojuma atstājējs ir nepilngadīgs, tad noslēgtais mantojuma līgums viņu saista tikai tad, ja tas attiecas uz viņa brīvo mantu (195. p.).

642. Mantojuma līgumos jāievēro noteikumi par neatņemamo daļu, ja vien tie, kam tā nākas, paši tieši vai piedaloties līgumā, nav atteikušies no savām tiesībām. Ja tas nav ievērots, tad pēc mantojuma atstājēja nāves neatņemamās daļas tiesīgie var pieprasīt izdot viņu neatņemamo daļu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

643. Mantojuma līgums jāapliecina notariālā kārtībā. Bet ja līgums attiecas uz nekustamu īpašumu, tad, lai tas būtu spēkā pret trešām personām, tas jāieraksta zemes grāmatās (649.p.).
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

644. Mantojuma līgumiem arī nepieciešami visi tie noteikumi, ko likums prasa vispār līgumu spēkā esamībai.

645. Mantojuma līgumam pievienotie nosacījumi, ciktāl tie zīmējas uz pašiem līdzējiem, apspriežami pēc tiem pašiem noteikumiem kā līgumu nosacījumi vispār; nosacījumi par citām līgumā apveltītām personām pakļauti noteikumiem par testamentu nosacījumiem.

Otrā apakšnodaļa

Mantojuma līguma sekas

646. Mantojuma līgums nodibina tikai nākamo aicinājumu mantot un tādēļ, kamēr mantojuma atstājējs vēl ir dzīvs, piešķir līgumiskam mantiniekam vienīgi nogaidu tiesību uz viņa nākamo mantojumu, bet nevis tūliņ spēkā esošu tiesību uz mantojuma atstājēja tagadējo mantu.

647. Līgumisku mantinieka iecēlumu nevar atsaukt vienpusēji, ne tieši, ne ar jaunu, agrākam pretēju rīkojumu nāves gadījumam, ja vien mantojuma atstājējs nav paturējis sev tiesību vēl rīkoties nāves gadījumam citādi ar zināmām lietām vai mantojuma daļu. Bet ja viņš šādu tiesību nav sev paturējis un līgumiskais mantinieks ir iecelts par vienīgo mantinieku, tad visa atstātā manta piekrīt tam pilnīgi. Ja turpretim mantiniekam bijusi noteikti piešķirta zināma daļa, tad viņš arī tikai to vien dabū, bet viss pārējais piekrīt likumiskiem mantiniekiem.

648. Mantojuma līgums neaprobežo mantojuma atstājēja tiesību - kaut arī par to nebūtu atsevišķi pielīgts, ja vien viņš pats nav tieši no tam atteicies - rīkoties savas dzīves laikā ar savu kustamu mantu un pat mērenos apmēros to dāvināt.

Ja mantojuma atstājējs kaut ko atsavina ar acīmredzamu nolūku atņemt līgumā ieceltam mantiniekam ar līgumu piešķirto tiesību, tad šis mantinieks, vēl mantojuma atstājējam dzīvam esot, var tādu atsavinājumu apstrīdēt.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 21.03.2024. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

649. Ja mantojuma līguma priekšmets ir nekustams īpašums un šo līgumu ieved zemes grāmatās mantojuma atstājējam dzīvam esot, tad viņš šo nekustamo īpašumu var atsavināt, ieķīlāt vai apgrūtināt ar lietu tiesībām tikai ar līgumiskā mantinieka piekrišanu.

650. Kamēr mantojuma atstājējs vēl ir dzīvs, līgumiskais mantinieks nevar vienpusēji atteikties no līguma, neraugoties uz to, vai viņš uzņēmies kādus pienākumus vai ne.

651. Ar mantojuma atstājēja nāvi līgumiskam mantiniekam piekrīt tiesība mantot un līdz ar to arī tiesība pieņemt mantojumu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 21.03.2024. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

652. Ja līgumiskais mantinieks mirst pirms mantojuma atstājēja, pirmajam piešķirtā mantojuma tiesība izbeidzas.

653. Mantojuma līgumā nodibinātie legāti līgumiskam mantiniekam jāizpilda tāpat kā testamentāram mantiniekam, un vispār legātārs atrodas vienādās attiecībās ar līgumiskiem un testamentāriem mantiniekiem.

654. Mantojuma līgumus var noslēgt arī trešai personai par labu, bez viņas piedalības tajos, un tādā gadījumā tie nodibina viņai patstāvīgu tiesību, pie kam tomēr līdzēji var savstarpēji vienojoties noslēgto līgumu pārgrozīt vai arī pavisam atcelt. Bet tiklīdz minētā trešā persona pati pievienojas līgumam vai viens no pirmējiem līdzējiem nomirst, vai zaudē spēju izteikt savu gribu, ar šo līgumu nodibinātā trešās personas tiesība vairs nav atsaucama.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

PIEKTĀ NODAĻA

Mantojuma atklāšanās, apsardzība un mantojuma prasība.

Pirmā apakšnodaļa

Mantojuma atklāšanās

655. Mantojums atklājas ar mantojuma atstājēja nāvi vai ar viņa izsludināšanu par mirušu ar tiesas lēmumu (377. p.).

Mantojuma atstājēja nāve jāpierāda mantojuma pieprasītājam.

656. Ja divas vai vairāk personas mirušas nedabiskā nāvē, un pie tam nav zināms, kura no tām nomirusi agrāk,

tad pieņemams, ka tās mirušas visas reizē.

Ja mirušie stāvējuši savstarpējās augšupējo un lejupējo attiecībās, tad šaubu gadījumā pieņemams, ka lejupējie, ja viņi bijuši nepilngadīgi, miruši agrāk par augšupējiem, bet ja viņi bijuši pilngadīgi - vēlāk par tiem.

Otrā apakšnodaļa

Mantojuma apsardzība un aizgādnība

657. Kad piekritīgam notāram ienāk ziņas par kādas personas nāvi, viņam jāgādā, ja apstākļi to prasa (658. un 659. p.), par palikušā mantojuma apsardzību.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

658. Ja mirušā mantinieki, kā likumiskie, tā arī testamentārie vai līgumiskie, ir zināmi un pie tam ir pilngadīgi un ir sasniedzami, tad notārs nesper nekādus apsardzības soļus, ja vien šie mantinieki vai kāds no tiem paši to noteikti nelūdz.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

659. Notāram pēc mantinieka, mantojuma aizgādņa, testamenta izpildītāja, mantojuma atstājēja kreditora vai citu ieinteresēto personu lūguma jāgādā par mantojuma apsardzību šādos gadījumos:

1) kad mantinieki, vai nu vispār, vai daži no tiem, nav zināmi;

2) kad viņi kaut arī ir zināmi, bet nav visi sasniedzami un nav arī viņiem pilnvarnieku vai citu personu, kas tos pēc likuma pārstāv;

3) kad mantinieki kaut arī ir zināmi un ir sasniedzami, bet negrib vai nevar mantojumu pieņemt;

4) kad viņu starpā atrodas kaut viens nepilngadīgais vai tāds, kas aiz kautkāda cita iemesla nespēj personīgi aizsargāt savas tiesības, un pie tam viņam arī nav iecelts aizbildnis vai aizgādnis;

5) kad droši zināms, ka mantojums pārāk apgrūtināts parādiem un ka kreditoru intereses ir apdraudētas, kā arī kad jābaidās, ka mantojumu izputinās.

Ieinteresētajai personai tās taisītie mantojuma apsardzības izdevumi sedzami no mantojuma.

Piezīme. Kad pēc tēva vai mātes nāves paliek nepilngadīgi bērni un kad tas no vecākiem, kurš otru pārdzīvojis, ir sasniedzams, tad bērnu nepilngadība vien, ja nav citu iemeslu, nav par pamatu mantojuma apsardzībai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

660. Notārs pēc mantinieka lūguma vai 659.pantā norādītajos gadījumos, saņēmis attiecīgu paziņojumu, nodibina aizgādnību mantojumam, par ko paziņo bāriņtiesai izpildīšanai. Ja mantinieki ir nepilngadīgi un viņiem nav vecāku, tad bāriņtiesa ieceļ viņiem aizbildņus, kuriem uzliek arī mantojuma aizgādņa pienākumus.
(08.05.2014. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

661. Aizgādņus izrauga mantojuma lietā ieinteresētās personas un, ja viņiem ir vajadzīgās īpašības, apstiprina bāriņtiesa. Bet kad lietā ieinteresētās personas nevienu neieteic par aizgādni, tad aizgādņus ieceļ pati bāriņtiesa.

662. Aizgādņi mantojuma pārvaldībā un pārstāvēšanā rīkojas patstāvīgi un mantojuma vārdā. Aizgādnis mantojumu pārvalda ar tādu pašu rūpību un apzinību, ar kādu viņš kā labs saimnieks pārvalda savas paša lietas. Aizgādnis atbild par zaudējumiem, ko viņš nodarījis mantojumam.
(08.05.2014. likuma redakcijā ar
grozījumiem, kas izdarīti ar 21.03.2024. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

662.[1] Aizgādnis var ar mantojumu saistītajās lietās un mantojuma interesēs noslēgt visādus līgumus, kā arī pieņemt un izdarīt maksājumus. Visa tāda darbība saista mantojumu un mantiniekus, ja vien aizgādnis to paveicis kā krietns un rūpīgs saimnieks. Pārvaldot mantojumu, aizgādnim jāņem vērā mantojuma atstājēja griba, ja tāda ir zināma.
(21.03.2024. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

663. Aizgādņiem savas pārvaldības laikā jādod ikgadus par to norēķins bāriņtiesai, bet kad mantojumu nododot mantiniekiem vai aiz citiem iemesliem aizgādnība izbeidzas - jādod galīgs norēķins. Bez tam bāriņtiesa var uzlikt

aizgādnim pienākumu dot jebkurā laikā norēķinu.

664. Pārvaldības izdevumi sedzami no mantojuma. Atlīdzība aizgādņiem par viņu pūlēm nosakāma pēc 307. panta. Par mantojuma saraksta sastādīšanu aizgādnis atlīdzību nesaņem.

665. Aizgādnim, uzņemoties savus pienākumus, tūliņ jāsastāda mantojuma saraksts un jālūdz notārs, lai uzaicina mantiniekus.

Sastādot sarakstu, aizgādnis rīkojas atbilstoši šā likuma 696.[1] panta prasībām.

Aizgādnis var arī lūgt tiesu izpildītājam sastādīt mantojuma sarakstu.

Ja kāds uzsāk pārvaldīt mantojumu, neuzsākot sastādīt tā sarakstu, viņš atceļams no aizgādnības un atbild par visiem zaudējumiem, kas mantojumam rodas no viņa pārvaldības.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 07.07.1992., 12.12.2002., 22.06.2006. un 21.03.2024. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

665.[1] Mantojuma aizgādnis neatbild par mantojumam nodarītajiem zaudējumiem, ja pierāda, ka rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks.
(21.03.2024. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

665.[2] Ja aizgādnim viņa pārvaldības dēļ radies pienākums atlīdzināt mantiniekiem, tas pāriet arī uz viņa mantiniekiem saskaņā ar 707. pantu.
(21.03.2024. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

665.[3] Aizgādņa mantinieki atbild tikai par viņa ļaunu nolūku un rupju neuzmanību, bet, ja atlīdzības prasība bijusi celta, vēl aizgādnim dzīvam esot, viņa mantinieki atbild bez izšķirības par visu to, par ko būtu bijis jāatbild pašam mantojuma atstājējam kā aizgādnim.
(21.03.2024. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

665.[4] Ieinteresētās personas var prasīt bāriņtiesai, lai tā atceļ mantojuma aizgādni no aizgādnības svarīga iemesla dēļ.
(21.03.2024. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

666. Kad mantinieki pieņēmuši mantojumu (694. p.), aizgādnība izbeidzas un līdz ar to izbeidzas aizgādņa tiesība rīkoties mantojuma masas vārdā.

Aizgādnis nodod mantojumu līdz ar galīgo norēķinu (663. p.) atzītiem mantiniekiem pret parakstu un iesniedz to bāriņtiesai, kas pēc paraksta saņemšanas atsvabina aizgādni no viņa pienākumiem. Ja mantinieku nav, aizgādnis galīgo norēķinu iesniedz piekritīgajam notāram pievienošanai mantojuma lietai.
(21.03.2024. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

Trešā apakšnodaļa

Mantojuma prasība

667. Mantojuma prasību, ar kuru aizsargā mantojuma tiesību, var celt katrs mantinieks, vienalga, vai viņš aicināts pēc likuma, testamenta vai līguma un vai viņš prasa visu mantojumu vai tikai tā daļu.

668. Mantojuma prasību var celt pret katru, kas apstrīd prasītāja mantojuma tiesību, vienalga, vai apstrīdētājs valda mantojumu pilnīgi vai pa daļai, un neraugoties uz to, vai viņš uzskata pats sevi par mantinieku un uzdodas par to vai ne; tālāk pret to, kas agrāk valdījis apstrīdamo mantojumu, bet pēc tam ļaunprātīgi no valdījuma atteicies; beidzot arī pret mantojuma parādnieku, kas liedzas maksāt, atsaukdamies uz savu paša tiesību uz mantojumu.

669. Pret to, kas valda pie mantojuma piederīgas atsevišķas lietas un, neapstrīdēdams prasītāja mantojuma tiesību uz tām, aiztur tās aiz kāda cita iemesla, jāceļ īpašuma prasība.

670. Mantojuma prasības mērķis ir atzīt prasītāju vai nu par vienīgo mantinieku, vai par līdzmantinieku, un saskaņā ar to izdot viņam ar visiem pieaugumiem vai nu visu atstāto mantojumu, vai viņam pienākošos daļu, vai arī tos mantojuma priekšmetus, kas atrodas atbildētāja valdījumā.

671. Šo prasību var celt nevien pret katru trešo personu, bet arī pret līdzmantiniekiem, kas valda mantojumu un neatzīst prasītāja tiesību; bet ja līdzmantinieks valda tikai savu daļu, kamēr pārējās atrodas trešās personas valdījumā, tad prasība ceļama tikai pret pēdējo.

672. Ar mantojuma prasību var prasīt arī tādus priekšmetus, kas gan nav piederējuši pie mantojuma atstājēja mantas, bet par kuriem viņš atbildējis un tā tad tagad par tiem jāatbild mantiniekam, kā piemēram, mantojuma atstājējam ieķīlātas vai glabājumā nodotas lietas u. t. l.

673. Ar mantojuma prasību prasa arī maksu, kas saņemta par atsavinātiem mantojuma priekšmetiem, kā arī mantojumam iegūtās lietas, ja to iegūšana bijusi vajadzīga.

674. Ja atbildētājs valdījis mantojumu ļaunā ticībā, tad viņam jānes risks par atsevišķiem priekšmetiem; turpretim labticīgs valdītājs atbild tikai no tā brīža, kad pret viņu celta prasība, un tikai par tādu zaudējumu, kas noticis viņa vainas dēļ; bet par iepriekšējo laiku viņš neatbild pat arī tad, ja viņš vainojams acīmredzamā nolaidībā.

675. Ja labticīgs valdītājs pirms prasības celšanas atsavinājis kādu mantojuma priekšmetu, tad viņam jāatdod mantiniekam tiklab par to patiesi saņemtā maksa, kā arī no pēdējās iegūtie procenti, ciktāl viņš šo maksu vai procentus nav iztērējis. Turpretim ļaunticīgam valdītājam vai nu jāatdod pati atsavinātā lieta vai jāatlīdzina visi prasītājam nodarītie zaudējumi.

676. Ja mantojuma nauda nodota svešās rokās, labticīgam valdītājam tikai jācedē prasījumi un jāatdod saņemtie procenti, bet ļaunticīgais atbild arī par paša kapitāla risku.

677. Ja mantojuma valdītājs saņēmis sakarā ar mantojumu vai no tā kādu sevišķu labumu, tad viņam tas jāatdod mantiniekam, vienalga, vai viņš mantojumu valdījis labā vai ļaunā ticībā.

678. Ļaunticīgam valdītājam jāatdod visi augļi, neizņemot arī tos, kurus viņš būtu varējis saņemt; turpretim labticīgajam no tiem augļiem, kurus viņš saņēmis, iekam prasība pret viņu celta un viņam paziņota, jāatdod tikai vēl esošie, bet par pārējiem jāatlīdzina tikai tādā mērā, par cik viņš no tiem iedzīvojies. Pēc prasības celšanas saņemtie augļi labticīgam valdītājam jāatdod visi, atbildot arī par tiem, kurus viņš būtu varējis saņemt, ja vien viņš nav tos zaudējis nejauša gadījuma dēļ.

679. Par atdodamiem augļiem valdītājs nekādā gadījumā nemaksā procentus.

680. Izdodot mantojumu, valdītājam ir tiesība atvilkt no tā apstākļiem piemērīgi taisītos mantojuma atstājēja slimības un apbedīšanas izdevumus, kā arī visu, kas samaksāts viņa kreditoriem un legātāriem. Ja ir izmaksāti legāti, kas nav bijuši jāizpilda, labticīgam valdītājam tikai jācedē mantiniekam prasības tiesība pret legāta saņēmēju, bet ļaunticīgais atbild šajā gadījumā pilnā apmērā arī par visu risku.

681. Labticīgs valdītājs var atvilkt pilnīgi visus savus paša prasījumus pret mantojuma atstājēju, bet ļaunticīgais - tikai tos, kurus neatliekami prasa izpildīt paša prasītāja intereses.

682. Visas nastas un saistības, kas bijušas jāizpilda valdītājam sakarā ar mantojumu un pie tā piederīgiem priekšmetiem, jāuzņemas prasītājam.

683. Izdevumi augļu iegūšanai un uzglabāšanai prasītājam jāatlīdzina tikai tādā mērā, ciktāl tie attiecas uz pašiem atdodamiem vai atlīdzināmiem augļiem; bet labticīgam valdītājam jādabū no viņa arī to izdevumu atlīdzība, kuri veltīgi taisīti augļu iegūšanai un uzglabāšanai.

684. Pašam mantojumam taisītie izdevumi atlīdzināmi pēc vispārējiem noteikumiem (865.-868. p.), tikai ar to izņēmumu, ka arī ļaunticīgam valdītājam jāatlīdzina viņa derīgie izdevumi, ja vien priekšmets, kura vērtība ar tiem palielināta, vēl tiešām pastāv.

685. Mantojuma prasība noilgst pēc piecu gadu notecējuma, skaitot no tās dienas, kad radusies tiesība šo prasību celt (1896. p.).

686. Visām tām personām, kas bez viņu pašu vainas nav dabūjušas zināt par savu tiesību celt mantojuma prasību, iepriekšējā (685.) pantā minētais noilgums aprēķināms no tās dienas, kad viņām kļuvusi zināma viņu tiesība celt prasību.

SESTĀ NODAĻA

Mantojuma pieņemšana un iegūšana

Pirmā apakšnodaļa

Mantojuma pieņemšana

687. Lai iegūtu mantojumu, kā likumiskiem, tā arī testamentāriem un līgumiskiem mantiniekiem jāpiedzīvo tā atklāšanās (655. p.) un reizē ar to aicinājums mantot (389. p. 1. d.), bet ar zināmu nosacījumu ieceltam mantiniekam jāpiedzīvo šā nosacījuma iestāšanās.

688. Ar aicinājumu mantot nodibinās vienīgi iespēja kļūt par mantinieku. Mantojuma iegūšanai vēl vajadzīgs, lai aicinātais izteiktu savu gribu pieņemt viņam piekritušo mantojumu.

689. Neviens nav spiests pieņemt viņam piekritušo mantojumu, bet gan katrs var pēc patikas to pieņemt vai to atraidīt.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 21.03.2024. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

690. Katrs var kā personīgi, tā arī caur vietnieku izteikt savu gribu pieņemt mantojumu. Tāda vietniecība ir nepieciešama, ja pats mantot aicinātais ir persona ar rīcībspējas ierobežojumu vai nepilngadīgais. Nepilngadīgo vietā viņu gribu izteic vecāki vai aizbildņi, personu ar rīcībspējas ierobežojumu vietā — aizgādņi kopā ar attiecīgo personu vai patstāvīgi, bet juridisko personu vietā — to likumiskie pārstāvji.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

691. Gribu pieņemt mantojumu var izsacīt vai nu noteikti mantojuma iesniegumā, iesniedzot to mantojuma lietā, vai arī klusējot, ar tādu darbību, kuru attiecīgos apstākļos var iztulkot vienīgi tā, ka zināma persona atzīst sevi par mantinieku.
(21.03.2024. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

692. Mantojuma pieņemšanu vēl nevar secināt no tam vien, ka kāda persona atzīst testatora pēdējo gribu un izdara tādu darbību, kas attiecas uz mantojuma atstājēja apbedīšanu vai kuras mērķis ir tikai uzglabāt, uzturēt un noskaidrot mantojumu.

Tāpat mantojuma pieņemšanu nevar secināt no tam vien, ka mantojums tā atklāšanās laikā paliek to mantot aicināto personu faktiskā valdījumā, kuras līdz mantojuma atstājēja nāvei dzīvojušas ar viņu vienā kopīgā saimniecībā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

693. Ja mantinieki ir uzaicināti, mantot aicinātam un mantiniekam, kurš mantojumu pieņēmis klusējot (691. p.), sava griba par mantojuma pieņemšanu jāizteic notāram sludinājumā par mantojuma atklāšanos noteiktajā termiņā.

Sludinājumā par mantojuma atklāšanos noteiktajā termiņā nepieteiktās mantinieku tiesības dzēš. Minētais neattiecas uz mantiniekiem, kas nezināja vai nevarēja zināt, ka mantojuma atklāšanās ir bijusi izsludināta.
(21.03.2024. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

694. Ja mantinieks izteicis gribu notāram un pierādījis savas tiesības, pēc sludinājumā par mantojuma atklāšanos norādītā termiņa notecējuma atzīstams, ka viņš mantojumu pieņēmis. Bet ja mantinieks, kurš līdz mantojuma izsludināšanai pieņēmis mantojumu klusējot, palaiž garām nolikto termiņu, noteikti neizsakot savu gribu pie notāra, viņa jau iegūtās tiesības tiek dzēstas (693. p. 2. d.). Šādā gadījumā piemērojami likuma noteikumi, kas attiecas uz atceļoša nosacījuma iestāšanās tiesiskajām sekām (1565. p.).
(21.03.2024. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

695. Ja mantot aicinātais nomirst pirms viņa gribas izteikšanai noliktā termiņa (693. p.), neizteicies par mantojuma pieņemšanu, tad viņa mantiniekiem atvēlēti tie paši termiņi, lai viņi varētu izteikties tiklab par viņa atstāto, kā arī par viņam piekritušo, bet vēl nepieņemto mantojumu.

696. Mantot aicinātam ir tiesība, iekam viņš izteic savu gribu par mantojuma pieņemšanu, pārliecināties par tā sastāvu.

696.[1] Katram mantojumam sastādāms mantojuma saraksts, kurā norāda mantojamo mantu un tās vērtību Ministru kabineta noteikumos noteiktajā kārtībā.

Ziņas par mantojuma atstājējam piederējušo mantu mantojuma sarakstā iekļauj notārs un mantot aicinātie. Mantojuma sarakstu var sastādīt arī zvērināts tiesu izpildītājs. Katrā mantojuma lietā ir viens mantojuma saraksts.
(21.03.2024. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

697. *(Izslēgts ar 21.03.2024. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2025.)*

698. *(Izslēgts ar 21.03.2024. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2025.)*

699. Gribas izteikumam par mantojuma pieņemšanu jāatbilst visiem spēkā esoša gribas izteikuma noteikumiem: tam jābūt izsacītam noteikti un bez nosacījumiem un jāattiecas uz visu piekritušo mantojumu, bet ne tikai uz kādu tā daļu. Ja šie noteikumi nav ievēroti, gribas izteikums uzskatāms par nenotikušu.

700. Mantojuma pieņemšana ir spēkā tikai tad, ja tā pieņēmējam bijis zināms, ka viņš aicināts mantot un uz kāda pamata, vai pēc likuma, vai testamenta, vai līguma, un vai viņš iecelts par mantinieku ar zināmiem nosacījumiem vai bez tiem.

Otrā apakšnodaļa

Mantojuma iegūšanas sekas

701. Ar mantojuma pieņemšanu un iegūšanu visas mantojuma atstājēja tiesības un saistības, ciktāl tās neizbeidzas ar viņa personu, pāriet uz mantinieku.

Piezīme. Ārzemnieku tiesības iegūt mantošanas ceļā nekustamus īpašumus paredzētas citos likumos.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 07.07.1992. likumu, kas stājas spēkā 01.09.1992.)

702. Uz atsevišķām pie mantojuma piederīgām ķermeniskām lietām mantinieks iegūst tās pašas lietu tiesības, kas bijušas mantojuma atstājējam. Tāpat viņš iegūst mantojuma atstājējam piederējušās lietu tiesības uz svešām lietām, izņemot personālservitūtus.

Ar mantojuma iegūšanu izbeidzas mantiniekam piederējušās lietu tiesības uz mantojuma atstājēja mantu, kā arī otrādi, pēdējā tiesības uz mantinieka mantu.

703. Tāpat kā lietu tiesības (702. p. 1. d.), arī visi tie mantojuma atstājēja prasījumi, kas nav piekrituši vienīgi viņam personīgi, pāriet uz mantinieku.

Ar mantojuma iegūšanu izbeidzas visi mantojuma atstājēja prasījumi pret mantinieku un, otrādi, mantinieka prasījumi pret mantojuma atstājēju.

704. Tiesības, kas bijušas piešķirtas vienīgi mantojuma atstājēja personai, uz mantiniekiem nepāriet.

705. Ar mantojuma iegūšanu uz mantinieku pāriet līdz ar mantojuma atstājēja tiesībām (702. pants un turpmākie panti) arī visas viņa saistības, izņemot tīri personiskās.

Sludinājumā par mantojuma atklāšanos norādītajā termiņā mantojuma atstājēja kreditoriem, kuru prasījumi nav nodrošināti ar hipotēku vai komercķīlu, jāpiesaka savas kreditora pretenzijas.

Nepieteiktās kreditoru pretenzijas dzēš, un saistību tiesības, kas netiek pieteiktas kā pretenzijas sludinājumā par mantojuma atklāšanos noteiktajā termiņā, izbeidzas.

Mantojuma pieņemšana nenozīmē sludinājumā par mantojuma atklāšanos norādītajā termiņā pieteikto kreditoru pretenziju atzīšanu.

Piezīme. Par kreditoriem, kuru prasījumi nodrošināti ar hipotēku vai komercķīlu, mantiniekus informē notārs, kurš ved mantojuma lietu.
(21.03.2024. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

706. Mantiniekam jāizpilda visi viņam testamentā uzliktie uzdevumi, kā arī visi pienākumi, kurus viņš uzņēmies pēc mantojuma līguma.

707. Mantojuma atstājēja kreditoriem jāgriežas ar saviem prasījumiem pie mantiniekiem. Mantinieki par mantojuma atstājēja kreditoru prasījumiem atbild mantojuma apmērā. Mantinieki atbild mantojuma apmērā arī tad, ja vēlas paturēt mantojumu.

Norēķinoties ar mantojuma atstājēja kreditoriem, mantiniekiem jāievēro prasījumu priekšrocība, vispirms sedzot uz

nekustamo īpašumu gulstošos nodokļu prasījumus, kas pieteikti sludinājumā par mantojuma atklāšanos norādītajā termiņā, un pēc tam nodrošināto kreditoru prasījumus.

Ja no mantojuma nepietiek, lai pilnībā segtu visus to kreditoru prasījumus, kuriem ir priekšrocība, tos sedz samērīgi.

Ja pēc to kreditoru prasījumu segšanas, kuriem ir priekšrocība, no mantojuma paliek pāri manta, tad pārējos kreditoru pieteiktos prasījumus sedz samērīgi.

Strīda gadījumā mantojuma atstājēja kreditoru prasījumu apmierināšanas kārtību nosaka tiesa. Mantiniekam ir tiesības celt ierunu par tā atbildību mantojuma apmērā.

Kad mantinieki norēķinājušies ar mantojuma atstājēja kreditoriem mantojuma apmērā, no tiem vairs nevar prasīt, lai tie samaksā atlikušos mantojuma atstājēja parādus.
(21.03.2024. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

708. Ja kreditoru prasījumi pārsniedz mantojuma vērtību, mantiniekiem jārūpējas par mantotās mantas uzturēšanu un glabāšanu, bet viņiem nav jāatbild par to, kas gājis bojā sakarā ar nejaušu gadījumu vai nepārvaramu varu.

Par mantas bojājumiem un bojā eju mantinieks atbild vienīgi tad, ja viņš rīkojies ar ļaunu nolūku vai rupju neuzmanību.
(21.03.2024. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

709. Mantojuma atstājēja kreditoriem, kas sludinājumā par mantojuma atklāšanos noteiktajā termiņā pieteikuši savas kreditoru pretenzijas, un kreditoriem, par kuriem ziņas mantojuma lietā ir iekļāvis notārs, ir tiesības iepazīties ar mantojuma sarakstu, un tie var apstrīdēt mantinieku sastādītajā mantojuma sarakstā norādīto mantotās mantas vērtību, ko novērtējuši paši mantinieki, un prasīt, lai notārs uzdod tiesu izpildītājam sastādīt mantojuma sarakstu, ja tāds jau nav sastādīts.

Ja mantojuma lietā ir gan mantinieku sastādīts mantojuma saraksts, gan tiesu izpildītāja sastādīts saraksts, priekšroka dodama mantojuma sarakstam, ko sastādījis tiesu izpildītājs.
(21.03.2024. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

710. Kamēr tiek sastādīts mantojuma saraksts, kreditori un legātāri nevar vērst savus prasījumus pret mantiniekiem, un viņu prasību noilguma tecējums pa visu sludinājumā par mantojuma atklāšanos noteikto termiņu apstājas.
(21.03.2024. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

711. Mantinieks, kas pieņēmis mantojumu, atbild par mantojuma atstājēja parādiem un citiem prasījumiem pret to tikai šā mantojuma apmērā, un viņam ir tiesība atvilkt no tā vajadzīgās summas mantojuma atstājēja apbedīšanai, mantojuma saraksta sastādīšanai un citiem ar mantojuma lietas vešanu saistītiem izdevumiem. Arī kreditora izdevumi par mantojuma saraksta sastādīšanu atvelkami no mantojuma pirms citiem parādiem un prasījumiem.
(21.03.2024. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

712. Ja mantinieks ir maksātnespējīgs, mantojuma atstājēja kreditori, kā arī legātāri var prasīt, lai atdala mantojumu no mantinieka paša mantas, apmierinot viņus no mantojuma pirms mantinieka kreditoriem.

Tādu atdalīšanu var prasīt arī no mantinieka pēcnācējiem, kā arī no tiem, kas kā kreditori saņēmuši no mantinieka pie mantojuma piederīgu lietu valdījumu.

713. Šādas atdalīšanas gadījumā (712. p.) no mantojuma apmierināmi vispirms mantojuma atstājēja kreditori, tad legātāri, un tikai pēc tam palikušais atlikums pievienojams atpakaļ mantinieka mantai.

Ja atdalītā mantojuma (712. p.) nepietiek kreditoru un legātāru apmierināšanai, tad viņiem pēc jau notikušās atdalīšanas vairs nav tiesības vērst prasījumus pret mantinieku un viņa mantu.

714. Tiesība prasīt atdalīšanu nav pielaižama:

1) ja no mantojuma pieņemšanas dienas pagājuši pieci gadi;

2) ja kreditori ar sevišķu darījumu ir atzinuši mantinieku par savu parādnieku;

3) attiecībā uz tām lietām, kuras mantinieks labticībā jau atsavinājis;

4) ja noticis tāds abēju mantu saplūdums, ka atdalīt tās vienu no otras nav iespējams.

SEPTĪTĀ NODAĻA

Līdzmantinieku savstarpējās attiecības un mantojuma dalīšana

Pirmā apakšnodaļa

Līdzmantinieku savstarpējās attiecības

715. Ja mantojums piekritis vairākām personām kopīgi, tad viņas var vai nu valdīt to nedalīti vai prasīt tā dalīšanu.

Piezīme. Atvietojamas lietas nevar valdīt nedalīti, tās sadala samērīgi ar katra mantinieka mantojuma daļu (734. p.) vai pirms mantojuma apliecības izņemšanas, līdzmantinieku starpā vienojoties par mantojuma sadali.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 21.03.2024. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

716. Kamēr līdzmantinieki valda mantojumu nedalīti, viņi saņem mantojuma augļus un pārējos ienākumus samērā ar katra daļu un tādā pašā samērā nes uz to gulošās nastas, kā arī varbūtējos zaudējumus, ciktāl pēdējie nav cēlušies aiz viena līdzmantinieka vainas (723. p.).

Ja mantojuma atstājējs nav noteicis nedalītā mantojuma pārvaldīšanas un lietošanas kārtību, tad to nosaka līdzmantinieku vairākums pēc mantojuma daļu lieluma.

717. Par parādiem, kas guļ uz mantojumu, atbild visi līdzmantinieki samērā ar savām daļām. Pat arī tad, ja mantojuma atstājējs uzliek parādus samaksāt tikai vienam no viņiem vai ja viņi paši savā starpā citādi vienojas par šo samaksu, tāda rīcība saista vienīgi pašus mantiniekus un neatņem mantojuma atstājēja kreditoram tiesību piedzīt parādu no katra līdzmantinieka samērā ar viņa mantojuma daļu.

718. Mantojuma atstājēja parādnieki atbild katram līdzmantiniekam tāpat samērā ar viņa mantojuma daļu; bet ja parādnieks samaksājis parādu tam mantiniekam, kam mantojuma atstājējs šo prasījumu tieši novēlējis, tad viņš ar to ir atsvabināts no jebkādām līdzmantinieku prasībām.

719. Rīcībai ar mantojumu vajadzīga visu līdzmantinieku piekrišana un nepietiek tikai ar balsu vairākumu. Tādēļ nevienam mantiniekam nav tiesības vienam pašam pārdot vai ieķīlāt savu līdzmantinieku daļas, vai apgrūtināt mantojumu ar parādiem pāri par savas daļas vērtību, vai vispār ar neizdalīto masu rīkoties, sašaurinot pārējo līdzdalībnieku tiesības. Tāda rīcība nav spēkā, bet tomēr tas, kas labā ticībā ieguvis atsavinātu kustamu lietu, nezaudē tiesību uz to.

720. Ja līdzmantinieks atsavina savu nekustama īpašuma daļu personai, kas nav kopīpašnieks, tad pārējiem kopīpašniekiem pieder 1073. pantā paredzētās tiesības.

721. Viena līdzmantinieka izdevumi mantojumam, ciktāl tie bijuši nepieciešami tā uzturēšanai vai nesuši tam patiesu labumu, jānes visiem līdzmantiniekiem, samērā ar katra daļu. Ja kāds no viņiem nokavē atlīdzināt šos izdevumus par savu daļu, tam jāmaksā likumiskie nokavējuma procenti.

722. Ja kāds līdzmantinieks samaksā mantojuma atstājēja parādus vai izpilda tā piešķirtos legātus, tad viņš par to var prasīt no saviem līdzmantiniekiem atlīdzību samērā ar to daļām.

723. Mantiniekam, kura rokās atrodas mantojums vai tā sastāvdaļas, jārūpējas par tiem tāpat kā par savu mantu. Bet ja viņš kautko no mantojuma izlieto savām vajadzībām, tad viņam par to jānorēķinās ar līdzmantiniekiem.

Otrā apakšnodaļa

Mantojuma dalīšana

I. Personas, kas var prasīt mantojuma dalīšanu

724. Nevienu nevar piespiest palikt mantojuma kopvaldījumā, un katrs līdzmantinieks var prasīt tā dalīšanu.

Dalīt var arī tad, kad viens vai vairāki līdzmantinieki nav sasnieguši pilngadību vai atrodas aizgādnībā; viņu

tiesības tādā gadījumā aizsargā viņu aizbildņi vai aizgādņi. Aizbildņi vai aizgādņi var prasīt dalīšanu tikai ar bāriņtiesas atļauju.

Piezīme. Pārdzīvojušo bezbērnu laulāto līdzmantinieki nevar piespiest mantojumu dalīt, kamēr nav notecējuši trīs mēneši no mantojuma atstājēja nāves.

725. Ja mantojumu dalot jāievēro vēl nepiedzimuša bērna tiesības, tad dalīšana atliekama līdz viņa piedzimšanai.

726. Ja pēc viena vai vairāku līdzmantinieku prasījuma mantojums jādala, tad tie, kas vēlas palikt nedalītā mantojumā, var savas daļas paturēt mantojuma kopībā.

727. Vienošanās par to, lai mantojumu nekad nedalītu, nav spēkā. Līdzmantinieki var vienoties mantojumu paturēt nedalītu zināmu laiku, bet arī tad var prasīt mantojuma dalīšanu pirms nolīgtā laika, ja tiesa dalīšanas iemeslus atzīst par svarīgiem.

728. Mantojuma atstājējs var aizliegt uz noteiktu laiku atstātās mantas dalīšanu, bet aizliegt uz visiem laikiem dalīšanu viņš nevar.

Ja testamentā aizliegts mantu dalīt, nenorādot laiku, tad dalīšanu var izdarīt ne agrāk kā pēc pieciem gadiem no mantojuma atstājēja nāves dienas, bet ja viņš atstājis nepilngadīgus bērnus un tie līdz šā termiņa notecējumam nav sasnieguši pilngadību, tad ne agrāk kā pēc tam, kad tie visi kļuvuši pilngadīgi.

II. Dalāmā manta

729. Iekam sāk mantojumu dalīt, jānoteic dalāmā masa:

1) pievienojot tai visu to, ko atsevišķi mantinieki jau saņēmuši iepriekš;

2) pievienojot tai visus augļus un citus pieaugumus, kas radušies nedalītai masai kopš mantojuma atstājēja nāves;

3) atdalot svešu un legātāriem piešķirtu mantu, atskaitot uz mantojumu gulošos parādus, mantojuma masai taisītos izdevumus un legātāriem novēlētās summas, kuru izdošana nav uzlikta kādam mantiniekam personīgi, bet vispār visai masai.

730. Priekšmeti, ko jau izdalījis mantojuma atstājējs pats, nošķirami no dalāmās masas, ja tāda bijusi mantojuma atstājēja griba.

III. Dalīšanas kārtība

1. Vispārīgi noteikumi

731. Mantojumu dala labprātīgi (mājas kārtībā, pie notāra vai bāriņtiesā) vai tiesas ceļā, ja līdzmantinieki nevar vienoties. Ja starp līdzmantiniekiem ir aizbildnībā vai aizgādnībā esošas personas, tad mājas kārtībā izdarītas dalīšanas akts apstiprināms bāriņtiesā, pie kam, ja aizbildnībā vai aizgādnībā esošās personas daļa pārsniedz 14 000 *euro*, bāriņtiesas lēmums iesniedzams tiesai apstiprināt.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002., 22.06.2006. un 19.09.2013. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2014.)

732. Dalīšana vispirms notiek pēc mantojuma atstājēja dotiem norādījumiem; bet kad viņš sadalījis dažus sava mantojuma atsevišķus priekšmetus starp mantiniekiem zināmās daļās, tad pārējais - ja mantiniekiem nav piešķirtas noteiktas mantojuma daļas - dalāms starp viņiem nevis pēc minēto daļu samēra, bet līdzīgās daļās, pēc personu vai cilšu skaita (411. p.).
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

733. Dalot mantojumu tiesas ceļā, tiesai jārīkojas vispār pēc 1075. panta noteikumiem par kopīpašuma dalīšanu, ievērojot arī 734. un turpmāko pantu sevišķos noteikumus.

734. Naudu un citas atvietojamas lietas, kā arī naudas vai atvietojamu lietu prasījumus dala samērīgi ar katra mantinieka mantojuma daļu tik tālu, cik tās var sadalīt bez atlikuma. Mantojuma sadales rezultātā nesadalāmo naudas atlikumu kredītiestādē saņem tas mantinieks, kuram pēdējam izmaksā viņa naudas daļu. Pārējo atvietojamo lietu atlikums paliek mantiniekiem kopīpašumā, ja vien mantinieki nevienojas par pretējo.

Pamatkapitāla daļas (akcijas) ar vienādu tiesību apjomu dala samērīgi ar katra mantinieka mantojuma daļu, cik

tālu tās var sadalīt bez atlikuma.
(21.03.2024. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

735. Neatvietojamas kustamas lietas, kuras ķermeniski nevar sadalīt - ja mantinieki nevienojas citādi - vai nu pārdodamas izsolē, izdalot tajā ieņemto naudu, vai nododamas atsevišķiem mantiniekiem pēc lozes par novērtējuma summu, vai arī pārdodamas izsolē starp pašiem mantiniekiem, kas pēc tam izdala ieņēmumu samērīgi ar savām mantojuma daļām.

Šādā kārtībā dalāms arī nekustams īpašums, ja to nav iespējams sadalīt dabā.

736. Testamenta vai mantojuma līguma aizliegums atsavināt kustamu vai nekustamu mantu nekavē dalīšanu iepriekšējā (735.) pantā norādītā kārtībā, bet, pārdodot mantu izsolē, tajā var piedalīties tikai paši mantinieki.

737. Kustama vai nekustama manta pirms dalīšanas jānovērtē. Dalāma nekustama īpašuma īstās vērtības noteikšanai mantinieki var pārdot to izsolē un paši piedalīties solīšanā; izpirkuma tiesību mantinieki vai viens no tiem var izlietot šajā gadījumā tikai tad, ja to noteikti pieteic pirms izsoles.

738. Ja nekustams īpašums izsolē nolikts vienīgi tā īstās vērtības uzziņai, pie kam mantinieki aizrunā sev tiesību atdot to vairāksolītājam vai paturēt sev, tad tāda aizruna līdz ar pārējiem izsoles nosacījumiem noteikti jāpaziņo. Bet ja izsolē ieinteresēti arī nepilngadīgi vai aizgādnībā esoši mantinieki, tad nekustama īpašuma atdošana vairāksolītājam pielaižama tikai ar bāriņtiesas piekrišanu, pie kam, ja aizbildnībā vai aizgādnībā esošās personas daļa pārsniedz 14 000 *euro*, bāriņtiesas lēmums iesniedzams tiesai apstiprināt.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002., 22.06.2006. un 19.09.2013. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2014.)

739. Ja viens līdzmantinieks patur sev dalāmo nekustamo īpašumu par tā novērtējuma summu, tad viņam jāatlīdzina pārējiem, samērā ar to daļām, attiecīga naudas summa, kas pēc vienošanās vai nu izmaksājama skaidrā naudā vai nodrošināma ar ķīlas tiesībām uz pašu nekustamo īpašumu.

740. Dalot pie mantojuma piederīgu nekustamu īpašumu dabā, jāievēro noteikumi, kas aizliedz vai nu pārāk saskaldīt nekustamus īpašumus vai vispār tos sadalīt.

2. Ārpus pilsētu administrātīvām robežām esošas lauksaimnieciska rakstura zemes dalīšana

741. Ja dalāmās lauksaimnieciska rakstura zemes nepietiek, lai visiem mantiniekiem viņu daļas izdotu dabā (740. p.), un līdzmantinieki nevienojas, tad tēvs vai māte, daloties ar saviem pilngadīgiem bērniem, kā arī patēvs vai pamāte, daloties ar pabērniem, nevar prasīt savas daļas dabā.

Tāpat nevar prasīt savu daļu dabā, ja visiem tādu neiznāk, līdzmantinieks, kas nenodarbojas ar zemkopību, kā arī tas līdzmantinieks, kam pašam vai kura laulātam jau pieder lauksaimnieciska rakstura zeme, kuras platība pārsniedz likumā noteikto mazāko apmēru.

742. Vienādos apstākļos priekšroka saņemt daļu dabā dodama tam līdzmantiniekam, kuram vieglāk iespējams izmaksāt citiem līdzmantiniekiem pienākošos atlīdzību, vai tam, kuram priekšroku dod visi mantinieki, kas savas daļas dabā nesaņem.

743. No līdzmantiniekiem, kas savas daļas saņem dabā, priekšroka saņemt to saimniecības daļu, kurā ietilpst mājas vieta, ir tam, kas ilgāki strādājis saimniecībā (bērni pēc obligātoriskās skolas beigšanas) vai vairāk atbalstījis saimniecību ar saviem naudas līdzekļiem. Obligātoriskā kara dienestā un kara gaitās pavadītais laiks pielīdzināms saimniecībā pirms kara dienesta nostrādātam laikam. Vienādos apstākļos priekšroka dodama radiniekiem.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

744. Mantiniekiem, kas savas daļas saņem dabā, ir priekšroka paturēt dabā arī inventāru (861. p.), norēķinoties ar līdzmantiniekiem pēc inventāra parastās (871. p.) vērtības.

745. Uz atdalāmiem tirdzniecības un rūpniecības uzņēmumiem ir priekšroka tam mantiniekam, kas vēlas un spēj šādu uzņēmumu vadīt, vai tam, kam priekšroku dod visi mantinieki, kuri nesaņem savas daļas dabā.

746. Kad iepriekšējie (741.-745.) panti nedod pietiekošu norādījumu, kam piešķirama daļa dabā vai dodama mājas vieta, dalīšanas kārtību, ja mantinieki paši nevienojas citādi, nosaka tiesa pēc sava ieskata.

747. Dabā saņemamās daļas jānovērtē, pie kam nepieciešamās saimniecības ēkas nav novērtējamas atsevišķi, bet kopā ar zemi. Norēķini ar līdzmantiniekiem izdarāmi no šādā kārtā noteiktās vērtības divām trešdaļām. Šāds vērtības pazeminājums neattiecas uz pastāvoša tirdzniecības vai rūpniecības uzņēmuma zemi un ēkām, kā arī uz

tādām ēkām, kas nav saistītas ar lauksaimniecības tiešām vajadzībām; tāpat šāds vērtības pazeminājums nav ņemams vērā līdzmantiniekiem savstarpēji norēķinoties par mantojuma atstājēja parādiem.

748. Līdzmantinieki, kas saņēmuši savas daļas dabā, izdara pārējiem izmaksas samērīgi ar viņu daļām un to vērtību, kura noteikta uz iepriekšējā (747.) panta pamata.

749. Ja mantiniekam, kas dabūjis savu daļu dabā, izmaksām jāsagādā skaidrā naudā vairāk par 50% no saņemamās mantas vērtības un izmaksai iztrūkstošos līdzekļus viņam nav iespējams dabūt no ilgtermiņa kredītiestādes, vai ja viņš dabūjis zemi bez ēkām, tiesa var atļaut izmaksas izdarīt pa daļām; atkarībā no izmaksas summas lieluma, saimniecības ienākumiem un izmaksas saņēmēja apstākļiem, tiesa var noteikt izmaksai laiku līdz desmit gadiem. Šādu atvieglojumu nevar piešķirt, ja izmaksātājs nevar dot pietiekošu nodrošinājumu izmaksas saņēmējam.

750. Ja mantinieks, kas saņēmis savu daļu dabā, atsavina savu saimniecību vai tās daļu pirms desmit gadu notecējuma, tad līdzmantinieki var prasīt, lai tiem piemaksā starpību starp novērtējumu, pēc kura izdarītas izmaksas (747. un 748. p.), un tirgus vērtību dalīšanas laikā.

751. Iepriekšējā (750.) pantā paredzētā atsavināšanas gadījumā līdzmantiniekiem, kas nav dabūjuši savu daļu dabā, pieder pirmpirkuma vai izpirkuma tiesība (1073. p.). Ja izlietot pirmpirkuma vai izpirkuma tiesību pieteicas vairāki līdzmantinieki, tad viņi minēto saimniecību iegūst visi par kopīpašumu līdzīgās daļās.

3. Dokumenti

752. Ģimenes dokumenti, kā arī dokumenti, kas attiecas uz visu mantojumu, nav izdalāmi, un, ja mantinieki nevienojas citādi, tie jānodod glabāt tam mantiniekam, kas saņem mantojuma lielāko daļu, bet ja daļas ir vienādas - vecākajam līdzmantiniekam, kas sadalījumā piedalās.

Mantiniekam, kas dabūjis dokumentus savās rokās, jāļauj līdzmantiniekiem, kad viņi to prasa, tajos ieskatīties un izgatavot norakstus.

Dokumentus, kas attiecas uz kādu atsevišķu nekustamu īpašumu, dabū tas mantinieks, kurš dabū šo nekustamo īpašumu.

Ja nekustamu īpašumu sadala un mantinieki nevienojas citādi, tad dokumenti, kas attiecas uz šo īpašumu, nododami tam mantiniekam, kurš dabū savā īpašumā daļu ar agrāko hipotēkārā reģistra numuru.

IV. Dalījuma sekas

753. Ja mantojumu dalot līdzmantinieki viens otram no tā kautko atdod, tad ar to nodibinātās tiesiskās attiecības apspriežamas pēc pirkuma noteikumiem.

Katrs līdzmantinieks atbild pārējiem par viņam dalījumā piekritušiem priekšmetiem.

754. Ja tās lietas, kas jādabū katram līdzmantiniekam kā sava daļa, noteicis mantojuma atstājējs pats, norādot arī šo lietu vērtību, tad uz šā pamata izdarītu dalījumu nekādā ziņā nevar apstrīdēt, izņemot tikai to gadījumu, kad ar to aizskarta kāda mantinieka neatņemamās daļas tiesība,

Mantojuma dalījumu, kas izdarīts uz spēkā nākuša tiesas vai šķīrējtiesas sprieduma pamata, līdzmantinieki ne aiz kāda iemesla nevar apstrīdēt.

755. Mājas kārtībā izdarītu dalījumu var apstrīdēt, kad tajā atklāta ļaunprātība, spaidi vai viltus, vai vienam līdzmantiniekam nodarīts zaudējums vairāk kā par pusi, vai arī notikusi maldība. Cietušam ir tiesība prasīt vai nu atlīdzību, vai jaunu dalījumu.

756. Ja izrādās, ka kāds pie mantojuma piederīgs priekšmets dalījumā izlaists un nav sadalīts, tad agrākais dalījums tomēr paliek spēkā un izlaistais priekšmets dalāms starp mantiniekiem papildām.

Trešā apakšnodaļa

Iepriekšēji saņemtā pievienojums

757. Pārdzīvojušam laulātam un visiem lejupējiem, kas uz likuma pamata grib mantot no mirušā laulātā vai no kopējā auguma, tas, ko viņi dabūjuši papildus 762. un 763. pantā minētajam bez atlīdzības no mantojuma atstājēja,

tam dzīvam esot, pēdējo piecu gadu laikā, pirms mantojuma masas dalīšanas jāpievieno tai vai arī jāieskaita savās mantojuma daļās.

Ja ieskaitītās mantas vērtība pārsniedz mantojamās daļas vērtību, atlikusī daļa nav jāpievieno mantojumam.
(21.03.2024. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

758. Pienākumu izdarīt pievienojumu neietekmē tas, vai lejupējie, kas manto kopīgi, bijuši vienādā radniecības pakāpē ar kopējo augšupējo, vai dažādās.

759. Kas iestājies tādas personas mantiskās tiesībās, kurai jāizdara minētais pievienojums, tam jāpievieno mantojuma masai viss tas, kas būtu jāpievieno minētai personai, ja vien viņš nemanto uz patstāvīgas tiesības pamata un nav mantojis no sava pārstāvamā.

760. Pievienojums nav jāizdara:

1) kad tas, kam tas būtu jāizdara, vēl mantojuma atstājējam dzīvam esot atteicies no dalības mantojumā, vai arī pēc mantojuma atstājēja nāves paziņojis, ka apmierinās ar iepriekšēji saņemto un nevēlas piedalīties mantojumā;

2) kad mantojuma atstājējs noteikti atbrīvojis no pienākuma izdarīt pievienojumu;

3) kad pievienojamie priekšmeti gājuši bojā bez tās personas vainas, kurai pievienojums jāizdara.

Pievienojuma aizliegums, kā arī tās personas atteikšanās, kurai pievienojums jāizdara, nedrīkst aizskart līdzmantinieku neatņemamās daļas tiesības.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 21.03.2024. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

761. *(Izslēgts ar 21.03.2024. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2025.)*

762. Parastās augšupējo vai laulāto dāvanas jāpievieno tikai šādos gadījumos:

1) kad pievienojums tieši uzlikts par pienākumu dāvināšanas laikā vai pirms vai pēc tā;

2) kad apdāvinātam ir līdzmantinieki, kuriem jāpievieno tādas pašas dāvanas.

763. Tas, ko lejupējie dabūjuši no augšupējiem uzturam (179. p.) un izglītošanai vidējās izglītības pakāpes skolās, nav jāpievieno.

Lejupējiem, kuri sava stāvokļa dēļ paši sevi nevar apgādāt, nav jāpievieno tas, ko dabūjuši no augšupējiem.

Tāpat nav pievienojams tas, ko pārdzīvojušais laulātais dabūjis no mirušā laulātā ēdienam, miteklim, apģērbam un kopšanai.
(21.03.2024. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

764. Pievienojamo priekšmetu vērtība noteicama pēc stāvokļa, kādā tie atradušies saņemšanas laikā, un pēc tā laika cenām.

765. Ja persona, kurai pievienojums jāizdara, ir to nokavējusi, tad līdzmantiniekiem ir tiesība prasīt no viņas procentus un ienākumus no tā brīža, kad viņa uzaicināta izdarīt pievienojumu.

ASTOTĀ NODAĻA

Mantojuma tiesības izbeigšanās un zaudēšana

Pirmā apakšnodaļa

Mantojuma tiesības zaudēšana pēc mantotāja paša gribas

I. Atteikšanās no mantošanas pirms aicinājuma mantot

766. Mantotāja atteikšanās līgums ir tāds līgums, ar ko viena puse atteicas no mantošanas tiesības, kas viņai būtu piederējusi pēc otras puses nāves.

Mantotāja atteikšanās līgums ir spēkā tikai tad, ja tas noslēgts rakstiski.

767. Atteikšanās līgumu noslēdz starp nākamo mantinieku un to personu, no kuras mantot viņš atteicas.

Līgums, ar kuru viena puse apsolās otrai atteikties no trešās personas mantojuma, ja tas viņai piekristu, nav atteikšanās šajā nozīmē, bet ir līgums par trešās personas mantojumu.

Lai aizbildnībā vai aizgādnībā esošās personas atteikšanās būtu spēkā, vajadzīga kā aizbildņa vai aizgādņa, tā arī bāriņtiesas piekrišana.

768. Mantotāja atteikšanās līgums aptver arī viņa neatņemamo daļu.

769. Ar mantotāja atteikšanos izbeidzas viņa mantošanas tiesība un mantojuma atstājējs atbrīvojas no visiem aprobežojumiem noteikšanā par savu mantojumu, arī par neatņemamo daļu.

770. Ja mantojuma atstājējs ne testamentā, ne līgumā nav devis nekādus rīkojumus savam nāves gadījumam, tad tā vietā, kas atteicies mantot, iestājas tas, kam vienādas tiesības ar viņu, bet ja tāda nav, tad pēc viņa tuvākais mantojuma atstājēja likumiskais mantinieks.

771. Ja nav noteikti norunāts pretējais, tad visu, ko atteicies mantotājs nolīdzis sev par atteikšanos, viņš iegūst ne kā mantojuma daļu, bet kā atlīdzību.

772. Ja atteicies mantotājs nomirst pirms mantojuma atstājēja, tad viņa atteikšanās nesaista viņa lejupējos pat arī tajā gadījumā, ja līgums būtu noteikti noslēgts arī attiecībā uz viņiem, kādēļ viņu tiesības paliek neaizskartas; bet ja viņi pieņem mantojumu, kas viņiem piekritis pēc mantotāja, kurš atteicies, tad viņiem jāieskaita savās daļās tas, ko viņš saņēmis kā atlīdzību par atteikšanos.

773. Mantotāja atteikšanās līgumu var atcelt tikai abām pusēm rakstiski vienojoties.

774. Ja mantotājs atteicies par labu trešai personai un tā tieši piedalījusies pašā šā līguma noslēgšanā vai pievienojusies tam vēlāk, tad atteikšanās līgumu nevar atcelt bez viņas piekrišanas.

II. Mantojuma atraidīšana pēc aicinājuma mantot

775. Katram, kas var brīvi rīkoties ar savu mantu, ir arī tiesība mantojumu atraidīt, vienalga, vai tas viņam piekritis pēc likuma vai pēc testamenta. Līgumiska mantinieka tiesības šajā ziņā nosaka 689. pants.

776. Atraidīt mantojumu var tiklab to tieši izteicot, kā arī klusējot.

690., 699. un 700. panta noteikumi par mantojuma pieņemšanu attiecas arī uz tā atraidīšanu.

777. Lai atraidījums būtu spēkā, ir vajadzīgs, lai tas, kas atraida, zinātu to pamatu, pēc kura viņš aicināts mantot, kā arī to, ka viņš ir mantinieks.

778. Ja tuvākais likumiskais mantinieks iecelts par mantinieku testamentā, bet negrib šo iecēlumu izlietot, viņš patur tiesību mantot pēc likuma.

779. Ja kāds atteicas mantot pēc testamenta kādā savtīgā nolūkā, tad viņš, pieņemot mantojumu pēc likuma, neatbrīvojas no testatora noteiktiem aprobežojumiem rīcībā ar mantojumu; bez tam viņam jāapmierina legātāri.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

780. Ja tuvākais likumiskais mantinieks iecelts bez viņa ziņas par mantinieku testamentā, tad ar mantojuma atraidījumu, neatkarīgi no tam, kādos izteicienos tas izteikts, viņš nezaudē tiesību mantot pēc testamenta. Bet ja viņš, atraidot mantojumu vispārīgos izteicienos, zinājis, ka viņš iecelts par mantinieku testamentā, tad viņš vairs nevar mantot arī pēc likuma.

781. Kad aicinātais mantojumu jau pieņēmis, viņš to vairs nevar atraidīt. Kas reiz atraidījis viņam piekritušo mantojumu, tas vairs nevar to pieņemt vēlāk.

782. Pēc tam, kad mantinieks atraidījis viņam piekritušo mantojumu, viņa vietā iestājas tas, kas pēc mantojuma atstājēja gribas vai, ja tāda nav izteikta, pēc likuma aicināts mantot kā tuvākais pēc viņa; pie tam šim jaunajam

mantiniekam doti mantojuma pieņemšanai vai atraidīšanai tādi paši termiņi kā pirmajam, skaitot tos no tās dienas, kad viņš dabūjis zināt par pirmā atraidījumu. Šā panta noteikumi nav piemērojami 406.panta pirmajā daļā minētajā gadījumā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

783. Mantojuma atraidījums neaptver līdz ar to arī atteikšanos no tām tiesībām un prasījumiem, kas mantiniekam var būt pret mantojuma atstājēju un mantojumu pēc kādiem citiem pamatiem.

Otrā apakšnodaļa

Nepilnīgi un spēkā neesoši testamenti

I. Testamenta atcelšana pret testatora gribu

(Iedaļas nosaukums ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

784. Testaments var dažādā kārtā, tiklab visā savā sastāvā, kā arī tikai dažās atsevišķās daļās, vai nu no paša sākuma nebūt spēkā, vai arī spēku zaudēt vēlāk.

Ja bāriņtiesa noraida testamentā iecelto aizbildni (231. un 232.p.), testaments pats par sevi zaudē spēku šajā daļā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

785. Testaments, kas palicis nepabeigts (458. p.) vai kurā visi rīkojumi ir pretlikumīgi vai nesaprotami, kā arī testaments ar noziedzīgu vai pretlikumīgu saturu, pats par sevi nav spēkā un notārs to nenolasa.

Atsevišķu rīkojumu pretlikumība neatņem spēku ne visam testamentam, ne tā pārējiem rīkojumiem; tādā gadījumā viss tas, kas testamentā ir pretlikumīgs, notāram jāsaskaņo ar likumiem, vai, ja tas nav iespējams, no testamenta jāizmet.

Šā panta iepriekšējo daļu noteikumi piemērojami arī tad, kad ar tiesas spriedumu pierādīti 824. panta 1. punktā minētie apstākļi, kas padara mantinieku par necienīgu mantot.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

786. Prasīt, lai testamentu atzīst par spēkā neesošu visā tā sastāvā vai atsevišķās daļās, ieinteresētās personas var šādos gadījumos:

1) kad mantojuma atstājējs nav bijis spējīgs testamentu taisīt;

2) kad testamentu taisot nav ievērota noteiktā forma;

3) kad testamenta taisīšana panākta ar spaidiem vai viltu vai kad notikusi maldība.

787. Testamenta spēku neietekmē tas, ka no testamenta taisīšanas laika līdz testatora nāvei pagājuši desmit vai vairāk gadu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

788. Ja kāds neatņemamās daļas tiesīgais testamentā palicis neievērots vai bez likumiska iemesla atstumts no mantojuma, viņam ir tiesība prasīt, lai nodala viņa neatņemamo daļu, vai arī, ja viņam novēlēts mazāk par šo daļu, lai to papildina. Citādā ziņā testaments patur savu spēku.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

789. Ja mantojuma atstājējs, kam nav bērnu, ir taisījis testamentu, un viņam pēc tam, vai nu dzīvam esot, vai pēc nāves, piedzimst lejupējais, tad testaments uzskatāms par atceltu visā tā sastāvā, ja vien šis gadījums nav pašā testamentā tieši paredzēts. Bet ja testatoram jau agrāk bijuši bērni, tad pēc testamenta taisīšanas dzimušie tikai dabū ar saviem brāļiem un māsām vienlīdzīgu mantojuma daļu, pie kam citādā ziņā testaments nezaudē spēku.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

790. Ja tēvs atstāj lejupējam, kuram vēl jādzimst, kādu noteiktu mantojuma daļu, bet viena vietā piedzimst divi vai vairāk bērni, tad tie dabū vienlīdzīgas mantojuma daļas.

791. Ja likumiskais mantinieks, kam bijis iespējams testamentu apstrīdēt, reiz jau šo testamentu atzinis, vai nu noteikti, vai klusējot, t. i. izpildot tā atsevišķas daļas vai arī nepieteicot savas prasības sludinājumā par mantojuma

atklāšanos noteiktajā laikā, tad viņam šis testaments pilnīgi jāizpilda un nav vairs tiesības vēlāk to apstrīdēt.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 21.03.2024. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

II. Testamenta atcelšana, grozot testatoram savu gribu

(Iedaļas nosaukums ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

792. Noteikumi par testamenta atcelšanu, grozot testatoram savu gribu (793.-801. p.), piemērojami arī publiskiem testamentiem.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

793. Agrāko testamentu testators var atcelt vai nu taisot jaunu, vai vienkārši to atsaucot.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

1. Jauna testamenta taisīšana

794. Ar jaunu testamentu iepriekšējais tiek atcelts jau pats par sevi, arī noteikti to neizsakot.

Šajā ziņā ir vienalga, vai agrākais testaments bijis publisks vai privāts; publisko testamentu tāpat var atcelt ar vēlāku privāto.

Tas vien, ka testators izteicis nodomu taisīt jaunu testamentu vai grozīt jau pastāvošo, ja viņš nomirst savu nodomu neizpildījis, agrāko testamentu neatceļ.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 07.07.1992., 12.12.2002. un 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

795. Ja jaunajam testamentam ir tādi trūkumi, kuru dēļ tas zaudē spēku (785. un 786. p.), kā arī ja testators pats atceļ vēlāko testamentu ar nolūku atjaunot agrāko, tad agrākais atkal atdabū spēku.

Ja jaunais testaments zaudē spēku aiz 789. pantā minētā iemesla, agrākais ar to savu spēku neatdabū.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

796. Ar jaunu testamentu agrākais nav atzīstams par atceltu, kad jaunais neapšaubāmi ir tikai agrākā papildinājums vai kādas tā daļas grozījums.

797. Ja testators jaunajā testamentā noteic, lai arī agrākais paliek spēkā, vai ja viņš atstāj divus testamentus, kas taisīti vienā un tajā pašā dienā, bet pēc sava būtiskā satura ir dažādi, vai beidzot, ja nevar droši noteikt, kurš no diviem testamentiem taisīts agrāk, kurš vēlāk, tad visos šajos gadījumos paliek spēkā abi testamenti viens otram blakus, ciktāl tas pēc apstākļiem iespējams. Bet ja tas būtu pavisam neiespējami, tad abi testamenti nav spēkā.

798. Ja testatoru pamudinājusi taisīt jaunu testamentu nepatiesa ziņa par ieceltā mantinieka nāvi, tad agrākais testaments paliek spēkā.

2. Testamenta atsaukšana

799. Mantojuma atstājējs var atsaukt savu testamentu netaisot jaunu, ar katru gribas izteikumu, kas izsacīts vai nu noteikti vai klusējot, ar zināmu darbību.

800. Noteikti atsauc testamentu ar skaidru un neapšaubāmu izteikumu, kuru var izsacīt notariālā vai bāriņtiesas taisītā testamenta atsaukšanas aktā, kā arī pašrocīgi uzrakstītā un parakstītā aktā.
(08.05.2014. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

801. Klusējot atsauc testamentu ar tādu darbību, kas nepielaiž šaubas par testatora nodomu.

802. Kad testators pats vai viņa uzdevumā kāda trešā persona tīši iznīcina visu testamentu, to ieplēšot, sagriežot vai sadedzinot, vai arī tikai pārsvītrojot visu tā saturu, vai kā citādi, tad visi tajā esošie rīkojumi, ja tas nav uzglabājies vēl kādā citā oriģināleksemplārā, zaudē spēku.

803. Ja testators iznīcina tikai dažas pēdējās gribas rīkojuma daļas, tad visas pārējās patur savu spēku.

804. Tas, ko iznīcinājis testators pats, bet ne tīši, vai arī kāds cits bez testatora piekrišanas, paliek spēkā, ja vien var salasīt vai kā citādi pierādīt tā saturu.

TREŠĀ APAKŠNODAĻA

Legāta atcelšana

I. Legāta atcelšana pēc legātāra gribas

805. Legātārs vienmēr var atraidīt viņam piekritušo legātu, bet ja viņš mirst par to neizsacījies, šī tiesība pāriet uz viņa mantinieku.

Atraidīt var tiklab noteikti, kā arī klusējot, ar darbību, kas nepielaiž nekādas šaubas par legātāra nodomu.

806. Ja mantinieks atraida viņam piekritušo mantojumu, tad ar to viņš nav atraidījis arī viņam piešķirto prelegātu.

807. Ar legāta atraidīšanu izbeidzas arī legāta piekrituma spēks (521. un turpm.p.), ja vien legāts nav piekritis uz vairākiem pamatiem un atraidījumu varētu attiecināt tikai uz vienu no tiem.

808. Ar nosacījumu vai ar termiņu piešķirta legāta atraidījums nav spēkā, ja tas noticis pirms nosacījuma vai termiņa iestāšanās.

II. Legāta atcelšana pēc mantojuma atstājēja gribas

809. Mantojuma atstājējs var atcelt paša piešķirto legātu ar katru gribas izteikumu, kas izsacīts vai nu noteikti, vai klusējot, ar zināmu darbību, kura nepielaiž šaubas par mantojuma atstājēja nodomu.

810. Katrs legāta pārgrozījums pats par sevi ir agrākā legāta atcēlums un jauna nodibinājums; tādēļ, legātu pārgrozot, jāievēro viss tas, kas vispār jāievēro legātu nodibinot; citādi jāatzīst, ka pārgrozījums gan atceļ agrāko, bet nenodibina jaunu legātu.

811. Ja legātu pārgroza, noteicot jaunu legātāru, vai legāta izpildītāju, vai legāta priekšmetu, tad, rodoties šaubām, pieņemams, ka legātam pievienotais nosacījums ar pārgrozījumu nav atcelts, bet paliek spēkā.

III. Legāta atcelšana testamenta atkrišanas dēļ

812. Ja testaments atkrīt, tad atkrīt arī tajā nodibinātie legāti.

IV. Legāta tieša atkrišana

813. Legāts atkrīt, ja tas jau no paša sākuma nav bijis spēkā, un proti, sekojošos gadījumos:

1) kad mantojuma atstājējs nav bijis spējīgs legātu piešķirt vai legātārs - to pieņemt;

2) kad novēlējums nav varējis būt par legāta priekšmetu;

3) kad dotais rīkojums bijis nesaprotams;

4) kad legāts ierosināts ar spaidiem vai viltu vai piešķirts maldības dēļ.

814. Spēkā neesoši legāti (813.p.) neatdabū spēku arī tad, kad vēlāk to spēkā neesamības iemesls atkrīt, ja vien tie nav piešķirti ar nosacījumu un spēkā neesamības iemesls nav atkritis pirms nosacījuma iestāšanās.

815. Ja testamentu uzrakstījis nevis testators pats, bet kāda cita persona, tad neviens šai personai par labu taisīts rīkojums, un tā tad arī viņai piešķirts legāts, nav spēkā, ja vien testators nav šo rīkojumu vēl noteikti un sevišķi apstiprinājis vai ja testamentu nav uzrakstījis viņa vienīgais likumiskais mantinieks.

816. Sākumā spēkā esošs legāts vēlāk zaudē spēku:

1) ja legātārs nomirst pirms mantojuma atstājēja vai pirms nosacījuma iestāšanās;

2) ja legāta priekšmets gājis bojā vai pārvērsts citā;

3) ja testators vēl dzīvs būdams novēlēto priekšmetu legātāram dāvinājis.

817. Ja testamentā ieceltais mantinieks izpilda kādu legātu, kas viņam nav bijis jāizpilda, tad viņam vairs nav tiesības prasīt to atpakaļ, ja vien viņu nav pavedinājusi izpildīt faktiska maldība.

V. Legāta atcelšanas sekas

818. Kad kautkādā kārtā atkrīt legātārs, tad legāta priekšmets, ciktāl tas vēl pastāv, piekrīt vispirms viņa substitūtam, vai, pēc pieauguma tiesības (839. un 840. p.), līdzlegātāram, ja tāds iecelts.

Ja nav ne substitūta, ne līdzlegātāra, tad legāta priekšmets paliek legāta izpildītājam, bet ja nav arī tā, tad mantiniekam; bet ja viņu ir vairāki, tad tas dalāms starp viņiem samērā ar viņu mantojuma daļām.

Tas, kam uzlikts tikai izdot, kā piemēram, testamenta izpildītājs, nav uzskatāms par legāta izpildītāju un tādēļ arī novēlēto priekšmetu nedabū.

819. Tam, kas 818. pantā norādītā kārtībā iestājas atkritušā legātāra vietā, jāizpilda visi pēdējam uzliktie pienākumi, izņemot gadījumu, kad legāts jau no paša sākuma nav bijis spēkā.

Ceturtā apakšnodaļa

Mantojuma līguma atcelšana

820. Mantojuma līgumi zaudē spēku aiz tiem pašiem iemesliem kā testamenti.

Mantojuma līgumu var atcelt aiz tiem pašiem iemesliem kā vispār katru līgumu.

Neviena puse, ja viņa nav to noteikti pielīgusi, nevar ar vienpusēju atsaukumu atcelt mantojuma līgumu, kaut arī tam par iemeslu būtu līgumā ieceltā mantinieka nepateicība, vai kaut arī pēc līguma noslēgšanas vienai no pusēm piedzimtu lejupējais.

821. Neatņemamās daļas tiesīgo tiesību aizskārumam ir mantojuma līgumā tās pašas sekas, kā testamentā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

822. Iemesli, kas vispār dod tiesību prasīt agrākā stāvokļa atjaunošanu, var būt par pamatu arī mantojuma līguma atcelšanai.

823. Ja līgumā ieceltais mantinieks nomirst pirms mantojuma atstājēja un pie tam pirmā mantinieki nav bijuši noteikti iecelti par viņa substitūtiem, tad mantojuma līgums atzīstams par izbeigušos.

Piektā apakšnodaļa

Mantojuma un legāta atraušana necienīgām personām

824. Kā mantojumu, tā arī legātu zaudē kā necienīgs:

1) kas tīši sagādājis nāvi mantojuma atstājējam vai savam tuvākam priekšmantiniekam, vai tīši nodarījis mantojuma atstājējam tādu veselības bojājumu, kurš padara to nespējīgu taisīt vai atcelt pēdējās gribas rīkojumu;

2) kas ar vardarbību vai viltu pamudinājis vai atturējis mantojuma atstājēju taisīt, grozīt vai atcelt pēdējās gribas rīkojumu;

3) kas ļaunprātīgi nogādājis pie malas mantojuma atstājēja taisīto pēdējās gribas rīkojumu;

4) kas viltojis mantojuma atstājēja pēdējās gribas rīkojumu;

5) kas atteicies no viņam pēdējās gribas rīkojumā uzliktā aizbildņa amata vai pienākuma kādu audzināt;

6) kas neizpilda viņam uzlikto pienākumu rūpēties par mantojuma atstājēja apbedīšanu;

7) kas gada laikā no pēdējās gribas rīkojuma spēkā nākšanas bez ievērojamiem iemesliem neizpilda mantojuma atstājēja uzlikumu;

8) kam atņemtas aizgādības tiesības ar spēkā stājušos tiesas spriedumu (200.p.).

Mantojumu vai legātu nezaudē tas, kam mantojuma atstājējs piedevis.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

825. *(Izslēgts ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)*

826. Atraut mantojumu necienības dēļ (824.p.) var vienīgi prasības ceļā, izņemot 785. panta 3. daļā minēto gadījumu.

Prasību var celt tā persona, kurai pāriet mantojums pēc tā atraušanas (827.p.), bet 824.panta 1. un 8.punktā paredzētajos gadījumos — arī prokurors.

Minēto prasību var celt 685. un 686. pantā norādītos termiņos.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 08.05.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2014.)

827. Kad kādam mantojums atrauts kā necienīgam, tad viņa vietā, ja par to nav nekādu sevišķu noteikumu, iestājas tas, kas aicināts mantot kopā ar atkritušo vai tieši pēc viņa, vienalga, vai tas būtu substitūts, vai līdzmantinieks, vai arī tuvākais likumiskais mantinieks. Legātiem, kas atrauti necienīgajiem, piemērojami 818. panta noteikumi.

828. Tam, kas iestājas necienīgā vietā, jāizpilda viss tas, kas bijis uzlikts pēdējam, un proti, jāizpilda legāti, jāuzņemas mantojuma parādi u. t. t.

829. Ja necienīgais jau ieguvis un saņēmis to, kas viņam bijis piešķirts, tad viņam tas jānodod ar visiem augļiem un pieaugumiem tam, kas iestājas viņa vietā.

Ja necienīgais cietis kādus zaudējumus sakarā ar mantojuma pieņemšanu, tad viņš nevar prasīt agrākā stāvokļa atjaunošanu.

Sestā apakšnodaļa

Pieauguma tiesība

830. Ja kāds no vairākiem līdzmantiniekiem kaut kāda iemesla dēļ nevar vai negrib mantot, tad viņa atbrīvojusies daļa piekrīt pēc pieauguma tiesības pārējiem līdzmantiniekiem.

Pieauguma tiesība nav piemērojama, ja atkritušam mantiniekam ir substitūts, vai ja viņš jau pēc aicinājuma mantot nomirst un viņa tiesība ir pārgājusi uz viņa mantiniekiem.

831. Pieauguma tiesība iestājas uz likuma pamata, bez sevišķas iegūšanas vai pieņemšanas. Kam šī tiesība ir, tas nevar no tās atteikties.

832. Ja mantinieks nomirst jau pēc mantojuma iegūšanas, bet vēlāk atkrīt kāds no līdzmantiniekiem, tad pieauguma tiesība ir pirmā mantiniekiem.

833. Atbrīvojusies daļa pāriet uz līdzmantiniekiem (830. p.) ar visām uz to gulošām nastām, to starpā ar pienākumu izpildīt atkritušam mantiniekam uzliktos legātus, izņemot gadījumu, kad šā mantinieka iecelšana jau no paša sākuma nav bijusi spēkā.

834. Mantojot pēc likuma, atbrīvojusies mantojuma daļa piekrīt tiem līdzmantiniekiem, kas būtu to dabūjuši, ja atkritušā mantinieka nemaz nebūtu bijis, un šo daļu viņi sadala samērā ar savām mantojuma daļām.

835. Ja daži no kopīgā mantojuma likumiskiem mantiniekiem manto pēc galvām, bet citi pēc ciltīm (411. p.), tad, atkrītot kādam no pirmajiem, viņa daļa sadalāma pēc cilšu skaita; bet ja atkrīt kāds no tiem, kuri manto pēc ciltīm, tad viņa daļa piekrīt, pēc pieauguma tiesības, tās pašas cilts piederīgiem, un tikai tad, ja tādu nav, pāriet uz pārējām ciltīm.

836. Mantojot pēc testamenta, pieauguma tiesība ir tikai tiem mantiniekiem, kas aicināti mantot visu mantojumu, nenoteicot viņu daļas.

Daļa, kas atbrīvojusies pēc atkrituša testamentāra mantinieka, sadalāma starp pārējiem līdzmantiniekiem

vienlīdzīgi.

837. Kad no vairākiem līgumiskiem mantiniekiem kāds atkrīt, tad viņa atbrīvojusies daļa piekrīt nevis viņa līdzmantiniekiem, bet gan mantojuma atstājēja likumiskiem mantiniekiem, ja vien līgumā nav tieši noteikts citādi.

838. Kad līgumiski mantinieki manto kopīgi ar testamentāriem, tad, atkrītot kādam no pēdējiem, viņa daļa, ja nav citu testamentāru mantinieku, piekrīt nevis līgumiskiem, bet likumiskiem mantiniekiem.

839. Legātos pieauguma tiesība pastāv tikai tad, kad viena un tā pati lieta novēlēta vairākiem līdzlegātāriem, nenoteicot, kāda daļa no tās katram jādabū.

Ja šādā gadījumā kāds līdzlegātārs atkrīt, iekam viņš ieguvis tiesību uz piešķirto legātu, viņa daļa piekrīt pārējiem līdzlegātāriem.

840. Ja vairākiem legātāriem kopīgi novēlēta lietojuma tiesība (1190. un turpm. p.) un ja kāds no viņiem atkrīt pēc tam, kad viņš jau ieguvis savu daļu, tad arī tā piekrīt viņa līdzlegātāriem.

TREŠĀ DAĻA. Lietu tiesības

PIRMĀ NODAĻA

Dažādas lietu šķiras

Pirmā apakšnodaļa

Lietas un lietu kopības vispār

841. Lietas ir ķermeniskas vai bezķermeniskas. Bezķermeniskas lietas ir dažādas personiskas, lietu un saistību tiesības, ciktāl tās ir mantas sastāvdaļas.

842. Ķermeniskas lietas ir vai nu kustamas, vai nekustamas, raugoties pēc tam, vai tās var vai nevar pārvietot, ārēji nebojājot, no vienas vietas uz otru.

Piezīme. Dzelzceļš ar visiem saviem piederumiem pieskaitāms nekustamām lietām, bet kuģi ar visiem saviem piederumiem - kustamām lietām.

843. Likums, tāpat kā privāta griba, var nekustamām lietām piemērojamas tiesības attiecināt uz tādām lietām, kas pēc savām īpašībām ir kustamas, un otrādi.

844. Ķermeniskas lietas ir vai nu atvietojamas, vai neatvietojamas. Atvietojamās ir tās, kurām parasti ievēro vienīgi šķiru, bet ne veidu, ne arī atsevišķu lietu par sevi, tā ka tās piegādājot vai dodot atpakaļ jāraugās tikai, lai tās būtu noteiktas šķiras un labuma un tajā pašā daudzumā. Še pieder visas tās lietas, ko noteic ar skaitu, mēru un svaru.

Pēc privātas gribas atvietojamības raksturu var piešķirt arī būtiski neatvietojamām lietām, t. i. atsevišķiem noteiktiem priekšmetiem, un otrādi.

845. Ķermeniskas lietas ir vai nu patērējamas, vai nepatērējamas, raugoties pēc tam, vai tās parasti lietojot iznīcina, vai ne.

846. Lietu tiesības pieskaitāmas kustamai vai nekustamai mantai, raugoties pēc to lietu šķiras, uz kurām tās attiecas.

Personiskās un saistību tiesības, kaut arī to priekšmets būtu nekustama lieta, vienmēr pieskaitāmas kustamai mantai.

Kad par bezķermenisku lietu runā kā par ķermeniskas lietas sastāvdaļu vai piederumu (850. p.), tad viņa pieņem šās pēdējās īpašības un saskaņā ar to uzskatāma vai nu par kustamu, vai nekustamu, raugoties pēc tās ķermeniskās lietas šķiras, pie kuras viņa pieder.

847. Tiesiskā ziņā dalāmas ir tikai tās lietas, kuras var, neiznīcinot būtību, dalīt daļās, pie kam katra daļa ir patstāvīgs vesels. Lietas, ko nevar tādā kārtā dalīt, ir nedalāmas.

Lietas, kas pēc būtības ir dalāmas, likums vai privāta griba var noteikt par nedalāmām.

848. Par tiesību un saistību priekšmetu var būt nevien atsevišķas lietas, bet arī lietu kopības.

849. Lietu kopība ir vairāku tādu patstāvīgu, vienas vai dažādu šķiru, ķermenisku vai bezķermenisku lietu sakopojums zināmam nolūkam vienā sastāvā un ar vienu kopīgu nosaukumu, kuras šajā sastāvā atzīstamas tiesiskā ziņā par vienību jeb vienu pašu lietu.

Lietu kopības jēdzienu un tās būtību neiznīcina un negroza ne tās sastāvā ietilpstošo atsevišķo lietu pamazinājums vai pieaugums, ne arī kāda cita to pārmaiņa.

Otrā apakšnodaļa

Galvenās un blakus lietas

I. Vispārīgi noteikumi

850. Galvenās lietas ir tās, kas ir patstāvīgi tiesību priekšmeti. Bet viss tas, kas pastāv tikai ar galveno lietu, vai pieder pie tās, vai kā citādi ar to saistīts (851. p.), ir blakus lieta.

851. Starp blakus lietām jāizšķir:

1) galvenās lietas būtiskas daļas, to starpā pieaugumi šaurākā nozīmē;

2) galvenās lietas augļi;

3) galvenās lietas piederumi;

4) galvenai lietai taisītie izdevumi un uz to gulošās nastas.

852. Kamēr blakus lieta nav atdalīta no galvenās, uz abām attiecas vieni un tie paši tiesību noteikumi; tādēļ nekustamas lietas kustamie piederumi nav uzskatāmi par kustamām lietām, bet ir pakļauti noteikumiem, kādi pastāv nekustamām lietām.

853. Visas tiesiskās attiecības, kas zīmējas uz galveno lietu, pašas par sevi attiecas arī uz tās blakus lietām, kādēļ, atsavinot galveno lietu, pie tās piederīga blakus lieta šaubu gadījumā atzīstama par atsavinātu kopā ar to, ja vien nav tieši noteikts pretējais.

II. Galvenās lietas būtiskās daļas

854. Galvenās lietas būtiskās daļas ir visas tās, kas atrodas ar viņu nesaraujamā sakarā un ietilpst viņas sastāvā, tā ka bez tām galvenā lieta pēc būtības nevarētu nemaz pastāvēt vai nebūtu atzīstama par pilnīgu.

III. Augļi

855. Auglis šā vārda plašākā nozīmē ir katrs labums, ko var iegūt galveno lietu lietojot.

Auglis šaurākā nozīmē ir viss tas, ko no lietas dabū vai nu kā tās dabiskos ražojumus, vai kā ienākumus, ko tā nes sakarā ar sevišķām tiesiskām attiecībām; pirmā gadījumā augļus sauc par dabiskiem, otrā - par civīliem. Pie pēdējiem skaitāmi nomas un īres maksas un kapitāla procenti.

856. Dabiskie augļi atzīstami par galvenās lietas daļu tikai tik ilgi, kamēr nav no tās atdalīti.

IV. Piederumi

857. Blakus lieta iegūst piederuma raksturu, ja viņas uzdevums ir kalpot galvenai un viņa ir pastāvīgi ar to saistīta un atbilst šim uzdevumam ar savām dabiskām īpašībām.

Blakus lietu nevar atzīt par piederumu pretēji skaidri izteiktai īpašnieka gribai.

Blakus lietas sakaram, kas noteic tās piederību pie galvenās, nav katrā ziņā jābūt tādam, ka abas lietas būtu tieši, cieši, fiziski savienotas; tādai piederībai ir pietiekošs arī jebkurš cits viņu starpā pastāvošs sakars.

Vienīgi ārējs divu lietu savienojums vai tas, ka īpašnieks vienkārši pēc savas gribas noteicis tās vienu priekš otras, nepadara nevienu no tām par otras piederumu. Turpretim katrā ziņā ir vajadzīga visu šā panta pirmā daļā norādīto nosacījumu kopesamība.

858. Blakus lieta, pēc tās atdalīšanas no galvenās, tikai tad vairs nav pēdējās piederums, ja līdz ar to tieši izteikts vai arī neapšaubāmā darbībā izpaužas nodoms izbeigt tās uzdevumu kalpot galvenai. Ar to vien, ka lieta pagaidām atdalīta, piederuma raksturs neizbeidzas.

859. Lieta atzīstama par ēkas piederumu, kad tā nolemta nevis tam nolūkam, lai kalpotu vienīgi īpašnieka personīgiem vai viņa amata mērķiem, bet lai atrastos pastāvīgi sakarā ar ēku, padarot to pēc sava rakstura noderīgāku un patīkamāku.

Ko ēkas īpašnieks ieguvis šajā pantā norādītam mērķim, bet kas šim mērķim vēl nav izlietots, nav ēkas piederums. Šis noteikums attiecas arī uz būvmateriāliem.

860. Par rūpniecības uzņēmuma piederumiem uzskatāmi ražošanai vajadzīgie darba rīki un mašīnas, kā arī vēl darbā esošie ražojumi, bet piederumiem nav jāpieskaita ne sagādātie neapstrādātie materiāli, ne arī jau pabeigtie un pārdošanai nolemtie izstrādājumi.

861. Par lauku zemes gabala piederumu neskaitās tā saucamais inventārs, t. i. zemkopības rīki, sēkla un lopi, bet saimniecībai nepieciešamie mēslu, salmu un lopbarības krājumi ietilpst lauku zemes gabala piederumos.

Par kuģa inventāru neskaitās kuģa pārtikas krājumi.

862. Dokumenti, kartes un plāni, kuri attiecas uz nekustama īpašuma iegūšanu un valdījumu, kā arī uz ēku un kuģu celšanu, ir šā īpašuma vai kuģa piederumi.

Piezīme. Pārdodot kuģi ārzemniekam, ar kuģa dokumentiem jārīkojas pēc kuģu hipotēkas un jūras prasību likuma.

V. Nastas un izdevumi

863. Kas bauda vai vēlas baudīt kādas lietas labumus, tam arī jānes ar šo lietu saistītie pienākumi, kā arī trešās personas šai lietai vai tās dēļ taisītie izdevumi.

864. Visas uz lietu gulošās nastas un apgrūtinājumi jānes lietas īpašniekam.

865. Kādai lietai taisītie izdevumi ir vai nu nepieciešami, ar kuriem pašu tās būtību uztur vai aizsargā no pilnīgas bojā ejas, sabrukuma vai izpostījuma, vai derīgi, kas uzlabo lietu, un proti, pavairo ienākumu no tās, vai, beidzot, greznuma izdevumi, kas padara to tikai ērtāku, patīkamāku vai daiļāku.

866. Nepieciešamie izdevumi atlīdzināmi katram, kas tos taisījis, izņemot personu, kas lietu dabūjusi noziedzīgā ceļā.

867. Derīgie izdevumi atlīdzināmi tikai tam, kas valdījis svešu lietu labā ticībā kā savu paša, ja vien viņš jau nav dabūjis atlīdzību, saņemot no šās lietas ienākumus, kas šādos gadījumos jāieskaita. Šie izdevumi atlīdzināmi tikai tādā apmērā, kādā tie paaugstinājuši lietas vērtību. Bet ja šis paaugstinājums pārsniedz pašu izdevumu apmēru, tad var atprasīt tikai šos izdevumus.

Ja atlīdzināmo derīgo izdevumu apmērs nav samērīgs ar tās personas līdzekļiem, kuras lietai tie taisīti, vai arī ja atlīdzības samaksa viņu pārāk apgrūtinātu, tad viņu nevar piespiest tos atlīdzināt; bet tādā gadījumā pretējā puse var atņemt svešajā lietā izdarītos uzlabojumus, ciktāl tas iespējams tai nekaitējot.

Kas, nebūdams labticīgs, taisa svešai lietai derīgus izdevumus, tas gan nevar prasīt, lai tos atlīdzina, bet var atņemt savus uzlabojumus, ja tas viņam ir izdevīgi un ja to var izdarīt nekaitējot galvenai lietai.

868. Kas bez uzdevuma taisījis svešai lietai greznuma izdevumus, tas nevar prasīt, lai tos atlīdzina, bet arī var atņemt savus izdaiļojumus, ja tas viņam ir izdevīgi un ja to var izdarīt nekaitējot galvenai lietai.

869. Izdevumus, ko taisījusi trešā persona ne pašai lietai, bet lietas augļiem un to ražošanai, ievākšanai un glabāšanai, nes vai atlīdzina tas, kas šos augļus saņēmis, un tādā mērā, kādā tie viņam devuši labumu.

Trešā apakšnodaļa

Lietu sadalījums pēc vērtības

870. Lietas novērtējamas vai nu pēc to parastās vērtības vispārējā lietošanā, vai arī pēc vērtības, ko noteic lietas sevišķā nozīme valdītājam vai viņa personīgās tieksmes. Tāpēc lietu vērtība var būt vai nu parasta, vai sevišķa, vai arī ar personīgām tieksmēm pamatota.

871. Parastā vērtība noteicama pēc tā labuma, kādu lieta var dot katram valdītājam pati par sevi, neatkarīgi no viņa personīgām attiecībām.

872. Sevišķā vērtība noteicama pēc tā sevišķā labuma, kādu lietas valdītājs gūst no tās sakarā ar savām personīgām attiecībām.

873. Ar personīgām tieksmēm pamatotā vērtība atkarājas no priekšrocības, kādu lietas valdītājs tai piešķir vai nu tās īpatnību dēļ, vai savu sevišķo attiecību dēļ pret to, neatkarīgi no labuma, kādu tā dod pati par sevi.

874. Ja likums, runājot par lietas vērtību, neapzīmē to tuvāk, tad ar to vienmēr jāsaprot parastā vērtība (871. p.).

OTRĀ NODAĻA

Valdījums

Pirmā apakšnodaļa

Vispārīgi noteikumi

875. Valdījums ir tiesībām atbilstoša faktiska vara.

Valdījuma priekšmets var būt kā lietas šaurākā nozīmē, t. i. ķermeniskas, tā arī bezķermeniskas lietas, t. i. tiesības.

876. Lietas valdījums ir īpašuma tiesībai atbilstoša faktiska vara par lietu. Tas pastāv, kad ķermeniska lieta faktiski atrodas kādas personas pilnīgā varā un kad pie tam šī persona izrāda gribu rīkoties ar lietu līdzīgi īpašniekam.

Tas, kā varā lieta faktiski atrodas, bet kas atzīst par tās īpašnieku kādu citu, uzskatāms, kaut arī viņam būtu tiesība turēt to savā varā, nevis par šās lietas tiesisku valdītāju, bet tikai par tās turētāju jeb faktisku valdītāju un īpašnieka vietnieku valdījumā.

Piezīme. Turētājam jeb faktiskam valdītājam ir tiesība prasīt traucēta valdījuma atjaunošanu.

877. Valdīt var tikai tādu tiesību, ko var ilgstoši vai atkārtoti izlietot.

Ievērojot šo noteikumu, var valdīt jebkuru tiesību, ja ir faktiska iespēja to izlietot pēc sava ieskata, citas personas atstumjot, un ja to tiešām arī izlieto sev par labu.

Otrā apakšnodaļa

Valdījuma iegūšana

878. Viena un tā pati lieta nevar vienā un tajā pašā laikā atrasties vairāku personu valdījumā tā, ka katra no viņām valda visu šo lietu.

Vairākas personas var valdīt kopīgi vienu un to pašu lietu tā, ka katra no viņām, šo lietu faktiski nesadalot, valda tās domājamo daļu.

Viena persona var valdīt pašu lietu, bet otra, tajā pašā laikā, kādu tiesību uz to.

Piezīme. Ierobežojumi nekustamu lietu iegūšanai īpašumā, valdījumā un lietošanā norādīti sevišķā likumā.

879. Ķermeniskas lietas valdījuma iegūšanai ir nepieciešams, pirmkārt, ņemt to savā varā, t. i. izdarīt tādu fizisku darbību, ar kuru tas, kas valdījumu grib iegūt, tā pakļauj lietu savai fiziskai varai, ka vienīgi viņš var pēc savas gribas to ietekmēt, bet otrkārt - ar varā ņemšanu saistīta griba paturēt šo lietu kā savu.

880. Vai pamats lietas varā ņemšanai un gribai paturēt to sev ir tiesisks vai ne, tas neietekmē valdījuma iegūšanu.

881. Lietu ņemt savā varā var arī neskaroties tieši pie tās.

882. Nekustama īpašuma varā ņemšana notiek nevien kad ieguvējs ieiet tajā, bet arī kad nodevējs uz to tikai norāda, ja pie tam nav nekādu dabisku šķēršļu ieiet šajā nekustamā īpašumā.

883. Kustamu lietu varā ņemšana uzskatāma par notikušu:

1) kad tas, kas vēlas iegūt lietas valdījumu, saņem to savās rokās;

2) kad tā krīt viņa slazdos vai tīklos;

3) kad viņš tai pieliek sargu;

4) kad to uz viņa pavēli nodod citai personai - viņa vietniekam;

5) kad to nones ieguvēja aizņemtās telpās;

6) kad ieguvējam nodotas to telpu atslēgas, kurās lieta atrodas;

7) kad viņš uzliek zīmi lietai, kas vairs neatrodas cita valdījumā.

884. Nāvīgi ievainoti, bet vēl vajājami zvēri, kā arī medījums apžogotos mežos un zivis dīķos vēl neatrodas valdījumā.

885. Zemes gabala valdītājs kļūst par tajā apslēptas mantas valdītāju tikai pēc tam, kad tā atrasta.

886. Ja kāda varā lieta jau atrodas, tad viņš iegūst valdījumu vienkārši ar gribu to valdīt kā savu (879. p.).

887. Lai iegūtu valdījumu caur vietnieku, pēdējam jāņem lieta savā varā ar gribu iegūt tās valdījumu ne sev, bet tam, ko viņš atvieto. Bet ja kāds nodod lietu zināmas personas vietniekam tieši ar nodomu nodot to tālāk atvietojamam, tad pēdējais iegūst valdījumu arī tad, ja viņa vietniekam būtu bijusi griba iegūt to sev vai kādam citam.

888. Lai iegūtu valdījumu caur vietnieku, ir vajadzīgs, ka atvietojamam tiešām ir tāda griba, un tādēļ viņš nekļūst par valdītāju, ja par lietas varā ņemšanu nekā nezina, t. i. nav devis tieši tādu uzdevumu vai nav vēlāk apstiprinājis jau notikušu varā ņemšanu.

889. Iepriekšējā (888.) panta noteikums neattiecas uz personām, kas nespēj izteikt savu gribu; tādām personām valdījumu var iegūt viņu vietnieks arī bez viņu ziņas un gribas.

890. Kas valda lietu savā vārdā, tas var arī sākt to valdīt, pēc sava ieskata, cita vietā, kaut arī pēdējais nebūtu to ņēmis savā varā.

891. Lai iegūtu tiesības valdījumu, ir vajadzīga, tāpat kā iegūstot lietas valdījumu, fiziska vara, kas izteicas iegūstamās tiesības faktiskā izlietošanā, un griba izlietot šo varu kā savu tiesību.

892. Tiesību izlietot nedrīkst ne slepeni, ne vardarbīgi, ne ar viltu, ne arī pret gribas nespējīgu personu.

893. Valdījuma iegūšanai nav vajadzīgs, lai ieguvējam patiesi būtu uz to tiesība.

894. Ja kāds kaut tikai vienreiz izlietojis tiesību, tad ar to jau pietiek, lai viņš iegūtu šās tiesības valdījumu.

895. Tiesības valdījumu var iegūt arī caur vietnieku, ja tas šo tiesību izlieto ieguvēja vārdā.

Bez tam arī šajā ziņā ir spēkā 888.-890. panta noteikumi.

Trešā apakšnodaļa

Valdījuma turpināšana un izbeigšanās

896. Katrs reiz iegūts lietas valdījums turpinās tik ilgi, kamēr pastāv fiziska vara par lietu un griba to paturēt kā savu. Tiklīdz beidz pastāvēt abi šie nosacījumi vai kaut viens no tiem, izbeidzas arī valdījums.

897. Kā valdījuma iegūšanai ir vajadzīga divējāda darbība (879. p.), tā arī valdījuma izbeigšanai vajadzīga tāda darbība, kas ir pretēja vienam vai otram no valdījuma iegūšanas un turpināšanas nosacījumiem.

898. Fiziskas varas trūkuma dēļ kustamu lietu valdījums izbeidzas:

1) kad lietu ņem savā varā cita persona, kaut arī vardarbīgi vai slepeni;

2) kad valdītājs, lietu nozaudējis, nevar to atrast;

3) kad viņam nav iespējams tai piekļūt.

899. Mājas kustoņu valdījums izbeidzas, kad tie nomaldās un vairs neatgriežas, meža dzīvnieku - kad tie no valdītāja rokām izsprūk brīvībā, bet pieradinātu dzīvnieku - kad tie atmet paradumu atgriezties mājās.

900. Nekustamas lietas valdījums izbeidzas, kad valdītājs zaudējis varu par to vai nu dabas spēku dēļ, vai citai personai viņu izstumjot.

Ar to vien, ka kāds tikai ņem nekustamu lietu savā varā, vēl nepietiek izstumšanai no valdījuma; bet ir vajadzīgs, lai agrākais valdītājs, dabūjis zināt par notikušo varas atņemšanu, nespertu pret to nekādus soļus, vai arī būtu veltīgi mēģinājis atjaunot savu varu par lietu.

901. Lai turpinātu valdījumu, nav vajadzīgs pastāvīgi un atkārtoti izrādīt gribu paturēt lietu kā savu; bet lai valdījumu izbeigtu, ir vajadzīgs izrādīt pretēju gribu ar tieši izteiktu vai klusējot izdarītu atteikšanos.

Ja nekustamas lietas valdītājs to nelieto, tad no tam vien vēl neizriet, ka viņš atteicies no valdījuma, ja vien viņa griba atteikties no tā nav skaidri redzama vēl no citiem apstākļiem.

Gribas nespējīgas personas nevar no valdījuma atteikties.

902. Valdījumu var caur vietnieku nevien iegūt, bet arī turpināt vai zaudēt.

903. Valdījumu var zaudēt arī par labu valdītāja vietniekam pašam; bet valdījumu nezaudē ar to vien, ka vietnieks tikai izteic savu gribu, bet ir vēl vajadzīga viņa fiziska darbība, kas parādās attiecībā pret kustamām lietām - to noslēpšanā piesavināšanās nolūkā, bet attiecībā pret nekustamām - agrākā valdītāja vardarbīgā izstumšanā.

904. Valdītāja vietnieks zaudē valdījumu visos tajos gadījumos, kuros to zaudētu pats valdītājs, un proti, par kustamām lietām, kad valdītāja vietnieks tās nozaudē, vai kad viņš tās nodod citam, vai kad viņam tās paņem piesavināšanās nolūkā.

905. Valdītājs zaudē nekustamu lietu valdījumu, kad viņa vietnieku vardarbīgi izstumj. Bet ja lietu savā varā ir ņēmis cits vienīgi vietnieka nolaidības vai ļauna nolūka dēļ, tad agrākā valdītāja valdījums izbeidzas tikai tad, kad viņš, dabūjis zināt par varas atņemšanu, nesper attiecīgus soļus varas atņēmēja izstumšanai, vai arī viņa mēģinājums to izdarīt neizdodas.

906. Valdījums caur vietniekiem neizbeidzas, kad valdītāja vietnieks nodod lietu cita rokās, vai nomirst, vai zaudējis spēju izteikt savu gribu, vai arī atstāj lietu, tā ka to ņem savā varā kāds cits.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

907. Valdītājs, kuru pašu vardarbīgi izstumj, nezaudē valdījumu, ja viņa vietnieks patur lietu savās rokās.

908. Lai turpinātu tiesības valdījumu, nav vajadzīgs ne pastāvīgi izrādīt savu gribu to valdīt, ne arī pastāvīgi to izlietot. Tomēr tādu valdījumu zaudē, ja valdītājs pavisam nav izlietojis tiesību pa visu likumisko noilguma laiku.

Tiesības valdījumu zaudē arī tad, kad valdītājs no tā atteicas, vienalga, vai noteikti, vai klusējot.

Ceturtā apakšnodaļa

Valdījuma veidi

909. Lietas vai tiesības valdījums ir vai nu tiesīgs vai prettiesīgs.

Prettiesīgs ir katrs valdījums, kas iegūts vardarbīgi, vai slepenībā no tās personas, no kuras varētu sagaidīt iebildumus.

Ja kādam sveša lieta atradusies tikai turējumā, tad, izteicot vienīgi gribu valdīt to kā savu, viņš šo turējumu nevar pārvērst par tiesīgu valdījumu.

910. Valdījums ir vai nu labticīgs, vai ļaunticīgs. Labticīgs valdītājs ir tas, kas pārliecināts, ka nevienam citam nav vairāk tiesību valdīt lietu, kā viņam, bet ļaunticīgs - tas, kas zina, ka viņam nav tiesības lietu valdīt vai ka kādam citam šajā ziņā ir lielākas tiesības nekā viņam.

Piektā apakšnodaļa

No valdījuma izrietošās tiesības

911. No valdījuma izriet tiesība uz pastāvoša valdījuma aizsardzību un atņemta valdījuma atjaunošanu. Šīs tiesības ir saistītas ar katru valdījumu, neatkarīgi no tam, vai tas ir tiesīgs vai prettiesīgs, labticīgs vai ļaunticīgs.

I. Pastāvoša valdījuma aizsardzība

912. Katru valdījumu likums aizsargā.

913. Katrs drīkst aizsargāt savu valdījumu no jebkāda ierobežojuma vai traucējuma, pat ar varu, ja vien pēdējo izlieto nekavējoties un likumā atļautas pašaizstāvības robežās.

914. Valdījums ir traucēts, kad kāds mēģina piesavināties lietu, vai tās daļu, vai tiesību, vai kavē valdītāju izlietot viņa valdījumu, kas notiek arī ar draudiem, kuri var modināt viņā dibinātas bažas.

915. Ja valdītājs pierāda, ka tādi traucējumi bijuši un ka viņš vēl valda, tad viņš var prasīt no tiesas tiklab šā sava valdījuma aizsardzību, kā arī atlīdzību par zaudējumiem, kas viņam nodarīti ar valdījuma traucējumu.

916. Tiesa, kuras aizsardzību valdītājs meklē, pēc sava ieskata var pieprasīt no atbildētāja nodrošinājumu tam, ka viņš turpmāk vairs valdījumu netraucēs.

917. Ja atbildētājs pierāda, ka prasītājs valdījumu ieguvis no viņa paša prettiesīgi (909. p. 2. d.), tad prasītāja sūdzība atraidāma. Bet atbildētāja ieruna, ka prasītājs valdījumu ieguvis prettiesīgi no trešās personas, nav jāievēro.

918. Katrs valdījums uzskatāms par tiesīgu un labticīgu, kamēr nav pierādīts pretējais.

919. Ja divas personas reizē apgalvo, ka viņas abas valda vienu un to pašu lietu, un abas atsaucas uz darbību, no kuras secina savu vēl turpinošos valdījumu, tad aizsargājams tās personas valdījums, kura pierāda, ka tagadējā laikā valda tiesīgi (909. p. 2. d.). Bet ja no abpusējiem norādījumiem nevar noteikti pārliecināties, kurai pusei tajā laikā pieder tiesīgs valdījums, tad priekšroka dodama vecākam valdījumam, vai tam, kas dibināts uz tiesiska pamata.

II. Atņemta valdījuma atjaunošana

920. Lietas vai tiesības valdījumu atņem izstumjot no tā valdītāju ar vardarbību.

921. Lietas vai tiesības valdījumu, kas atņemts ar varu jeb valdītāju izstumjot, tiesa nekavējoties atjauno, tiklīdz cietušais pierāda, ka viņam tāds valdījums bijis un viņš no tā izstumts. Valdījums jāatjauno neatkarīgi no vardarbības izdarītāja vēlēšanās pierādīt savu īpašuma tiesību vai no kādām citām viņa ierunām, kas neattiecas tieši uz valdījumu un tā atņemšanas faktu vai nav minētas 917. panta 1. teikumā.

922. Valdījuma vardarbīgs atņēmējs, izņemot 917. panta pirmā teikumā minēto gadījumu, nevar atsaukties uz to,

ka valdītājs, pret kuru viņš izdarījis prettiesīgo darbību, pats valdījis prettiesīgi. Valdījums, kura tiesīgumu apstrīd, ir aizsargājams līdz tam laikam, kamēr nav pierādīts un tiesa nav atzinusi, ka tam pretim stādāmā tiesība ir lielāka.

923. No valdījuma vardarbīgā atņēmēja nav pieņemama nekāda īpašuma prasība, iekam no valdījuma izstumtais nav no jauna tajā ievests un nav dabūjis atlīdzību par visiem zaudējumiem un izdevumiem.

924. Prasību par atņemta valdījuma atjaunošanu var celt nevien pret vardarbīgo atņēmēju, bet arī pret katru trešo personu, kas patur tādu atņemtu lietu vai tiesību, zināda par notikušo vardarbību.

925. Prasību par valdījuma traucēšanu vai atņemšanu var celt gada laikā, pēc kura notecējuma prasības tiesība izbeidzas ar noilgumu.

926. Gadījumos, kad valdījums atņemts slepeni vai valdītājam promesot, gada laiks skaitāms no tā brīža, kad valdītājs dabūjis zināt par valdījuma atņemšanu.

TREŠĀ NODAĻA

Īpašums

Pirmā apakšnodaļa

Vispārīgi noteikumi

927. Īpašums ir pilnīgas varas tiesība par lietu, t. i. tiesība valdīt un lietot to, iegūt no tās visus iespējamos labumus, ar to rīkoties un noteiktā kārtā atprasīt to atpakaļ no katras trešās personas ar īpašuma prasību.

928. Kaut gan īpašums var kā pēc privātas gribas, tā arī pēc likuma būt dažādi aprobežots, tomēr visi šādi aprobežojumi iztulkojami to šaurākā nozīmē, un šaubu gadījumā arvien pieņemams, ka īpašums ir neaprobežots.

929. Par īpašuma priekšmetu var būt viss tas, kas ar likumu nav noteikti izņemts no vispārējās apgrozības.

Otrā apakšnodaļa

Īpašuma iegūšana

I. Īpašuma iegūšana ar piegūšanu

1. Vispārīgi noteikumi

930. Ar piegūšanu var iegūt par īpašumu tikai bezīpašnieka lietas, bet vienīgi tajā gadījumā, kad ar lietas varā ņemšanu tieši saistīts nodoms iegūt to par īpašumu.

Piezīme. Nekustamas bezīpašnieka lietas piekrīt valstij. Likumā noteiktos gadījumos nekustamas bezīpašnieka lietas piekrīt pašvaldībai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 13.10.2022. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2023.)

931. Par piegūšanas priekšmetu var būt:

1) dzīvi bezīpašnieka priekšmeti, it sevišķi meža dzīvnieki;

2) nedzīvas kustamas lietas, kas vēl nevienam nav piederējušas, vai kuras to īpašnieks ir atmetis, nozaudējis vai noslēpis, kā arī apslēpta manta.

2. Dzīvnieku ķeršana

932. Dzīvnieki, kas vēl atrodas dabiskā savvaļas stāvoklī, kļūst par tā īpašumu, kas viņus noķer vai nogalina, ciktāl likums nenosaka citādi. Dzīvnieka ievainošana, to nesaņemot savā varā, vēl nav piegūšana.

933. Noķerts savvaļas dzīvnieks, ja tas no jauna izsprūk brīvībā, atzīstams atkal par bezīpašnieka dzīvnieku, bet tikai tādā gadījumā, kad tas pavisam izzūd no sava vajātāja īpašnieka redzes aploka, vai kaut arī vēl būtu īpašniekam saredzams, bet tik lielā tālumā, ka nav vairs iespējams to vajāt.

Savvaļas dzīvnieki, kas noķerti un ieslēgti sprostos, zivju kastēs un tamlīdzīgās ievietnēs, no kurām tie nevar izkļūt, nevar būt par piegūšanas priekšmetu.

Savvaļas dzīvnieki, kas pēc to noķeršanas pieradināti un pierod pie zināmas vietas, paliek, kaut arī tie staigātu brīvībā, par to noķērēja īpašumu tik ilgi, kamēr neatmet paradumu atgriezties mājās.

934. Mājas kustoņi nav uzskatāmi par bezīpašnieka kustoņiem pat arī tad, ja tie aizbēg vai nomaldās. Tādu kustoņu pieguvējs neiegūst īpašuma tiesību uz tiem, tāpat kā uz pieradinātiem savvaļas dzīvniekiem.

935. Īpašuma tiesības iegūšana uz noķertu vai nogalinātu savvaļas dzīvnieku neatkarājas no tam, vai tas noķerts vai nogalināts uz savas vai svešas zemes.

Zemes īpašniekam ir tiesība aizliegt ikvienai svešai personai ķert vai medīt dzīvniekus viņam piederošās zemes robežās, bet aizliegumu pārkāpjot - prasīt no pārkāpēja atlīdzību.

936. Īpašuma tiesība uz savvaļā dzīvojošām bišu saimēm pieder zemes īpašniekam, uz kura zemes saime atrodas.

937. Bišu īpašniekam ir tiesība sekot savam spietam arī uz viņam nepiederošas zemes, pie kam viņam jāatlīdzina svešas
zemes īpašniekam nodarītie zaudējumi.

Spieta īpašnieks zaudē īpašuma tiesību uz aizlidojošo spietu, ja viņš tam neseko un 24 stundu laikā pēc spieta nomešanās nepieteic savas tiesības personai, kas spietu saņēmusi vai pārzina zemi, uz kuras spiets nometies.

938. Ja spiets salaižas otra biškopja stropā pie tur esošām bitēm, tad spieta īpašnieks zaudē uz to savas tiesības.

939. Prasība par īpašuma tiesību uz aizlidojušu spietu noilgst mēneša laikā, skaitot no spietošanas dienas.

3. Lietu atrašana

940. Kustamas lietas, kas vēl nav atradušās neviena īpašumā, kļūst par tā īpašumu, kas tās atradis un ņēmis savā varā. Piezīme. Zemes īpašniekam piešķirtā aizlieguma tiesība (935.p. 2. d.) attiecas arī uz šo gadījumu.

941. Kustamas lietas, no kurām agrākais īpašnieks atteicies, izsakot to tieši vai ar lietas atmešanu, kļūst par atradēja īpašumu.

942. Lietas, ko īpašnieks izlaiž no savas varas ārēju apstākļu spiests, nav atzīstamas par atmestām.

943. Lieta uzskatāma par nozaudētu, kad tās nozaudētājs nezina, kur to meklēt, vai no kā pieprasīt, vai kādā kārtā dabūt atpakaļ savās rokās.

944. Nozaudētas lietas atradējam, ja viņam nozaudētājs zināms, jāatdod tā pēdējam, saņemot no viņa pienākošos atradēja algu (948. p.).

Par tādas lietas atrašanu, kura pieder pie karavīra apbruņojuma, jāpaziņo tuvākai kara priekšniecībai.

945. Ja lietas atradējs nezina, kas to nozaudējis, tad viņam jāpaziņo par savu atradumu vietējai policijai nedēļas laikā no atrašanas dienas.

946. Ja atrastā lieta ir tāda, kas ilgāki glabājot var maitāties vai kļūt nevērtīgāka, tad policijai tā nekavējoties jāpārdod izsolē un ieņemtā nauda jāuzglabā, lai to izdotu nozaudētājam.

947. Ja pēc policijas sludinājuma ierodas atrastās lietas īpašnieks vai tās nozaudētājs un pierāda savas tiesības uz to, tad pati lieta vai par to ieņemtā nauda izdodama viņam, iepriekš saņemot no viņa vai atvelkot viņam izdevumus, kas taisīti lietas uzturēšanai un sludināšanai, kā arī atradējam pienākošos atradēja algu (948. p.).

948. Ja atradējs, nododot lietu (944. p.) vai paziņojot par atradumu policijai (945. p.), prasījis atradēja algu, tad tā noteicama pēc tiesas ieskata, bet ne augstāka par trešo daļu no atrastās lietas vērtības pēc izdevumu atvilkšanas, ja vien nozaudētājs nav atklāti izsolījis augstāku summu vai nav ar atradēju labprātīgi vienojies.

949. Ja sešu mēnešu laikā no policijas sludinājuma dienas īpašnieks neierodas, tad atrastā lieta vai to pārdodot ieņemtā nauda (946. p.) pāriet atradēja īpašumā, uzliekot viņam tomēr lietas uzglabāšanas un citus izdevumus.

950. Noteikumi par atrastām lietām (944.-949. p.) attiecas arī uz lietām, kas paglābtas no bojā ejas.

951. Ja atrod zemē ieraktas, iemūrētas vai kā citādi noslēptas lietas, kuras tomēr nevar atzīt par apslēptu mantu (952. p.), tad tām piemērojami tie paši noteikumi, kā atrastām lietām.

Ja īpašnieks pierāda, ka viņš zinājis to vietu, kur atrastās lietas bijušas noslēptas, tad viņam nav pienākums maksāt atradēja algu.

952. Apslēpta manta ir visas zemē ieraktas, iemūrētas vai kā citādi noslēptas vērtīgas lietas, kuru īpašnieks notecējušā laika ilguma dēļ vairs nav uzzināms.

Apslēpta manta, kas atrasta uz savas paša vai uz bezīpašnieka zemes, kļūst par atradēja īpašumu.

953. Aizliegts meklēt apslēptu mantu uz svešas zemes. Kas rīkojas pretēji šim noteikumam, nedabū neko no viņa atrastās apslēptās mantas, un visa šī manta piekrīt tam, kam pieder zeme.

Kas uz svešas zemes nejauši atradis apslēptu mantu, iegūst pusi no tās; bet otra puse piekrīt zemes īpašniekam.

954. Ja tādās kustamās lietās, kas nav ne ieraktas, ne iemūrētas, ne citādi kā noslēptas, atrasta nauda vai citas vērtīgas lietas, kuru īpašnieku nevar uzzināt, tad uz tām 952. un 953. panta noteikumi neattiecas un tām piemērojami noteikumi par noslēptu lietu atradumiem (951. p.).

II. Lietas augļu iegūšana par īpašumu

955. Galvenās lietas īpašnieks kļūst arī par tās augļu īpašnieku, tiklīdz tie rodas.

956. Kam ir tiesība lietot svešu lietu, tas iegūst šās lietas augļus tiem atdaloties, ja viņš augļu atdalīšanās laikā šo lietu valda vai tur.

957. Kam ir tiesība lietot svešu lietu, tas iegūst tās rūpnieciskos augļus jau tajā brīdī, kad pabeigti to ražošanai vajadzīgie darbi.

958. Svešas lietas civilos augļus dabū tas, kam pieder tiesība šo lietu lietot, no tā laika, no kura iestājas to samaksas termiņš. Bet ja civilie augļi, pēc sava rakstura, ienāk tekoši katru gadu, bet lietošanas tiesība izbeidzas pirms gada notecējuma, tad tādi civilie augļi dalāmi starp lietotāju un to, kas viņam piešķīris lietošanas tiesību, samērā ar to laiku, pa kuru šī tiesība turpinājusies pēdējā lietošanas gadā.

959. Svešas lietas labticīgs valdītājs iegūst tās augļus tajā brīdī, kad tie atdalās no galvenās lietas, neatkarīgi no tam, kādā kārtā tie atdalīti un kas, izņemot īpašnieku, tos atdalījis.

III. Īpašuma iegūšana ar pieaugumu

1. Viena zemes gabala pievienošanās otram

960. Pieaugums ar viena zemes gabala pievienošanos otram var rasties: izceļoties upes salai, mainot upei gultni un kā pieskalojums.

961. Sala, kas radusies ezerā vai upē un cieši savienota ar ezera vai upes gultni, pieder tam, kam pieder ezers vai upe vai attiecīga ezera vai upes daļa.

Cik liels salas gabals pieder katram no privātas upes pretējo piekrastu īpašniekiem, to noteic līnija, kas velkama gareniski pa upes vidu starp abu krastu ūdenslīnijām normālā ūdensstāvoklī. Ja sala nestiepjas šai līnijai pāri, tad viņa visa pieder tuvākā krasta īpašniekiem, bet ja līnija iet pār salu, tad tā uzskatāma par robežu, kas noteic pretējo piekrastu īpašniekiem piederošās daļas.

962. Ja upe atstāj savu agrāko gultni un ņem jaunu virzienu, tad tās atstātā gultne pieder tiem, kam pieder zeme gar krastu, samērā ar to, cik tālu katra zeme stiepjas gar krastu un upes gultnes vidus līniju starp abiem krastiem normālā ūdensstāvoklī.

Atstātās gultnes īpašniekiem ir tiesība viena gada laikā pēc notikušām pārmaiņām uzsākt darbus uz savu rēķinu agrākā stāvokļa atjaunošanai.

Šā panta pirmās daļas noteikums piemērojams arī tad, kad upe atgriežas agrākā gultnē: tās atstātā jaunā gultne pieder tiem, kuru zemes tai piekļaujas, samērā ar to, cik tālu šīs zemes stiepjas gar krastu, un neatkarīgi no tam, kam šī gultne agrāk piederējusi.

963. Applūdums negroza īpašuma tiesību, un pēc ūdens nokrišanās zem tā bijušā zeme paliek agrākajam īpašniekam.

964. Ja no upes, izraujot krastu, atdalās jauns atzarojums, kas savā tālākā ceļā atkal savienojas ar galveno upi, tad sala, kura tādā kārtā izveidojas no šo divu upju apskalojamās zemes, paliek tās agrākajam īpašniekam.

965. Krastu vai salu pieaugumi, kas radušies ar pakāpeniskiem zemes pieskalojumiem vai ar ūdenslīmeņa dabisku vai mākslīgu pazemināšanu, pieder krastu vai salu īpašniekiem, pie kam viņu īpašumu robežas noteicamas saskaņā ar 961. pantu.

966. Zemes gabals, ko straume vai cits dabas spēks atrauj no vienas zemes un pienes otrai, pieder šai pēdējai tikai no tā laika, kad tas ar to cieši savienojies.

967. 962. un 965. pantā norādītos gadījumos zaudējuma cietējam nav tiesības ne uz kādu atlīdzību. Turpretim 966. pantā paredzētā gadījumā pēc tam, kad starp norauto zemes gabalu un svešo zemi nodibinājies ciešs savienojums, agrākam īpašniekam divu gadu laikā ir tiesība prasīt no jaunā īpašnieka atlīdzību samērā ar to, par cik pēdējais ar šo pieaugumu iedzīvojies.

2. Ēku celšana

968. Uz zemes uzcelta un cieši ar to savienota ēka atzīstama par tās daļu.

969. Kas uzceļ pastāvīgu ēku apzināti uz svešas zemes, tas var prasīt par to atlīdzību tikai tādā mērā, kādā šī ēka ietilpst nepieciešamos izdevumos (865. p.); bet ja ēka pieder tikai pie derīgo vai greznuma izdevumu šķiras, tad tās cēlējam ir tikai tiesība to novākt, ievērojot 867. panta 3. daļā un 868. pantā norādīto aprobežojumu.

Ja tādā gadījumā ēkas cēlējs atrodas ar zemes īpašnieku kādā sevišķā tiesiskā attiecībā, kā lietotājs, nomnieks u. c., tad šā panta vietā piemērojami minētai tiesiskai attiecībai paredzētie noteikumi.

970. Kas uzcēlis ēku uz svešas zemes aiz atvainojamas maldības, var, kad no viņa pieprasa šo zemi tās īpašnieks, neizpildīt šo prasījumu līdz tam laikam, kamēr nedabū atlīdzību par savu ēku. Atlīdzību var prasīt vienīgi par tām ēkām, kas skaitāmas pie nepieciešamiem izdevumiem, bet ja ēka pieder pie derīgiem vai greznuma izdevumiem, tad attiecīgi piemērojami 867. panta 1. un 2. daļas un 868. panta noteikumi.

971. Ja zemes īpašnieks labā ticībā izlietojis kādām būvēm uz savas zemes svešus materiālus, tad, kaut gan tie kļūst par viņa īpašumu, tomēr materiālu vērtība, par cik viņš no tiem iedzīvojies, viņam jāatlīdzina to agrākajam īpašniekam; bet ja viņš tos izlietojis ļaunticīgi, tad viņam jāatlīdzina agrākajam īpašniekam visi nodarītie zaudējumi.

972. Kas uzcēlis kādu būvi uz svešas zemes no sveša materiāla, tā attiecības ar zemes īpašnieku izšķiramas pēc 969. un 970. panta noteikumiem, bet ar materiāla īpašnieku - pēc 971. panta noteikumiem.

3. Sēšana un stādīšana

973. Koki un citi augi, kas pārstādīti svešā zemē, pieder tās īpašniekam no tā laika, kad tie laiduši šajā zemē saknes.

Ja tādus augus atkal atdala no zemes, tad tie nepiekrīt agrākajam īpašniekam, bet paliek tam, kam pieder zeme; bet ja tos par jaunu iestāda, tad tie kļūst par jaunā zemes īpašnieka īpašumu no tā laika, kad laiduši saknes.

974. Koks, kas aug uz vairāku zemju robežas, pieder kopīgi tiem kaimiņiem, no kuru zemes tas izaug, katram samērā ar to, cik tas stāv vai izstiepj savus zarus virs viņa zemes. Bet kad, atdalot tādu koku no zemes, nav iespējams noteikt tā daļu agrāko attiecīgo piederību, tad tas pieder visiem minētiem kaimiņiem vienādās domājamās daļās.

975. Koks, kas stāv pie pašas robežas, pieder tam, kura daļā stumbrs iznācis no zemes, kaut arī tā saknes stieptos kaimiņa īpašumā. Šim kaimiņam nav tiesības nocirst minētās saknes, bet ja tās dara viņa zemei

zaudējumus, viņš var prasīt no koka īpašnieka atlīdzību.

976. Izsētā sēkla ir tā īpašums, kam pieder ar to apsētā zeme.

977. Ja zemes īpašnieks labticīgi apsējis savu zemi ar svešu sēklu vai iestādījis tajā svešus augus un tādā kārtā atņēmis agrākajam īpašniekam tā īpašumu (973. un 976. p.), tad viņam jāatlīdzina pēdējam šo sēklu vai augu vērtība, par cik viņš no tiem iedzīvojies. Bet ja viņš izsējis sēklas vai iestādījis augus ļaunticīgi, tad viņam jāatlīdzina visi viņa nodarītie zaudējumi pilnā apmērā.

978. Kas, nebūdams nomnieks, lietotājs u. t. t., apsēj vai apstāda svešu zemi, tas, ja viņš to izdarījis labticīgi, var prasīt, lai zemes īpašnieks viņam atlīdzina nepieciešamos un derīgos izdevumus, kādus viņš taisījis augļu iegūšanai.

979. Kas ļaunticīgi apsēj vai apstāda svešu zemi, zaudē savu darbu un sēklu par labu zemes īpašniekam un nevar prasīt par to nekādu atlīdzību.

4. Pieaugums ar kustamu lietu savienošanu un svešu lietu apstrādāšanu

980. Ja vairāku īpašnieku kustamas lietas kaut kādā kārtā, vai nu viņiem savstarpēji vienojoties, vai nejauši, tiek savā starpā savienotas un ja dalībnieku starpā nav sevišķas norunas, tad šādā kārtā radusies jaunā lieta ir viņu visu kopīpašums domājamās daļās, kuras atbilst katras atsevišķās savienotās lietas vērtībai.

981. Ja diviem īpašniekiem piederošas kustamas lietas viens no viņiem savieno bez otra ziņas un gribas un ja ir iespējams tās atkal atdalīt un atjaunot agrākā veidā, tas izdarāms uz vainīgā rēķinu un tam neseko nekādas pārgrozības īpašuma tiesībās.

982. Ja atdalīt nav iespējams vai ja sveši materiāli apstrādāti bez to īpašnieka ziņas un gribas, tad, ja savienojums un apstrādājums izdarīts ļaunā ticībā, savienotās vai apstrādātās lietas īpašnieks var vai nu prasīt jauno lietu par savu īpašumu, bez pienākuma atlīdzināt par tās sastāvā iegājušo svešo lietu un par darbu, vai arī, atstājot īpašumu vainīgajam, prasīt, lai samaksā augstāko no tām cenām, kādas viņa lietai bijušas no tās dienas, kad tā paņemta, līdz tai dienai, kad viņam šo atlīdzību piespriež, un bez tam arī lai atlīdzina visus zaudējumus.

983. Kad svešu lietu savienojums izdarīts labā ticībā un turklāt bez mākslinieciska vai amatnieciska apstrādājuma, tad šādā kārtā radusies jaunā lieta kļūst par tā īpašumu, kas to izgatavojis, ja vien pievienotais viņa paša materiāls acīmredzami vērtīgāks par svešo. Bet viņam pienākas svešā materiāla īpašniekam, pēc tā izvēles, vai nu atdot tik pat daudz tās pašas šķiras un labuma materiāla, vai samaksāt par to augstāko cenu, kāda tam bijusi savienošanas laikā, un, bez tam, atlīdzināt tam nodarītos zaudējumus.

984. Ja 983. pantā norādītās savienošanas gadījumā savienotāja materiāls nav acīmredzami vērtīgāks, tad tas, kā tiesības ir aizskartas, var vai nu visu jauno lietu atstāt tās apstrādātājam, par 983. pantā noteikto atlīdzību, vai arī paturēt to sev. Pēdējā gadījumā savienotājam ir tiesība prasīt viņa pievienoto materiālu parasto vērtību, ciktāl ar tiem tiešām uzlaboti otra materiāli.

985. Ja labā ticībā mākslinieciski vai amatnieciski apstrādājot svešu materiālu izgatavota tāda jauna lieta, kuras sastāvā tai izlietotie materiāli zaudējuši savu agrāko formu un dabūjuši jaunu veidu, tad šī jaunā lieta, neraugoties uz to, vai svešos materiālus var vai nevar no tās atdalīt, katrā ziņā kļūst par apstrādātāja īpašumu, tomēr ar pienākumu atlīdzināt, uz 983. panta pamata, svešā materiāla īpašniekam.

986. Ja kāds savienojis vai apstrādājis vairākām personām piederošu materiālu, tad arī piemērojami 980.-985. panta noteikumi. Kad dalībniekiem ir tiesība pēc pašu izvēles vai nu paturēt jauno lietu sev, vai arī tās vietā dabūt atlīdzību par materiālu, jautājums izšķirams ar balsu vairākumu, samērā ar katram no viņiem piederējušo materiālu daudzumu, vai, ja tas nav iespējams, ar lozi.

IV. Īpašuma iegūšana ar nodošanu

987. Ar to vien, ka lietas īpašnieks to atsavinājis, vēl nepietiek, lai īpašuma tiesība uz lietu pārietu uz tās ieguvēju, ja līdz ar to nav izpildīts otrs nepieciešams noteikums, un proti, šās lietas nodošana jaunajam ieguvējam.

Ar nodošanu jaunais ieguvējs iegūst īpašuma tiesību uz lietu tādā pašā apmērā, kādā tā piederējusi lietas nodevējam.

988. Nodot var tikai tas, kam ir tiesība atsavināt nododamo lietu, savā vai cita vārdā, un līdz ar to griba atdot lietu citam par īpašumu.

Ieguvējam vajaga spējas un gribas iegūt lietu sev vai citam par īpašumu.

989. Lai nodošana būtu spēkā, tai vajadzīgs tiesisks pamats, kas tieši vērsts uz īpašuma atdošanu, bet tiesisks darījums, uz kuru īpašuma pāreja dibinās, nedrīkst būt ar likumu aizliegts.

990. Kustamu lietu nodošana izdarāma pēc noteikumiem, kas paredzēti valdījuma iegūšanai tajos gadījumos, kuros tas pāriet uz citu personu ar iepriekšējā valdītāja piekrišanu (881. un 883. p.).

Preču noliktavu un preču krājumu nodošanu izdara nevien preces noskaitot, izmērījot vai nosverot, bet arī nododot atslēgas, rēķinus, konosamentus, preču zīmes u. t. l., ja līdz ar to nodevējs izteic nodomu atdot savu īpašumu, bet saņēmējs - to iegūt.

Prece vai cita kāda lieta, uz kuras ir ieguvēja zīme, uzskatāma par nodotu un pārgājušu viņa īpašumā, kamēr nav pierādīts pretējais.

991. Ja lieta jau atrodas ieguvēja valdījumā, tad tās pārejai viņa īpašumā pietiek ar attiecīgu iepriekšējā īpašnieka paziņojumu.

992. Nekustama īpašuma nodošana nav nepieciešama.

993. Nodošana vien vēl nenodibina nekustama īpašuma ieguvējam īpašuma tiesību: to iegūst tikai ar iegūšanas tiesiskā pamata un par to izgatavotā akta ierakstīšanu zemes grāmatās.

Zemes grāmatās jāieraksta nevien katrs nekustama īpašuma atsavinājums, bet arī vispār katra tā īpašnieka maiņa.

Tāpat arī jāieraksta zemes grāmatās uz īpašnieka vārdu kā jauna hipotēku vienība katrs nekustams īpašums, kas nav cita tāda īpašuma piederums.

994. Par nekustama īpašuma īpašnieku atzīstams tikai tas, kas par tādu ierakstīts zemes grāmatās.

Līdz ierakstīšanai zemes grāmatās nekustama īpašuma ieguvējam pret trešām personām nav nekādu tiesību: viņš nevar izlietot nevienu no priekšrocībām, kas saistītas ar īpašumu, un viņam jāatzīst par spēkā esošu visa uz šo nekustamo īpašumu attiecošās tās personas darbība, kura pēc zemes grāmatām apzīmēta par šā īpašuma īpašnieku. Tomēr viņam ir tiesība nevien prasīt atlīdzību par visu uz nekustamo īpašumu attiecošos agrākā īpašnieka ļaunticīgo darbību, bet arī prasīt, lai pēdējais sper visus nepieciešamos soļus nekustamā īpašuma pārejas ierakstīšanai zemes grāmatās (993. p. 1. d.).

995. Tiesas izdarāma ievešana iegūtā nekustama īpašuma valdījumā nav būtiski nepieciešams nosacījums tā iegūšanai par īpašumu, un tādēļ tāda ievešana notiek tikai tad, kad ieguvējs to noteikti vēlas, it sevišķi ja nekustama īpašuma atsavināšana notikusi pret iepriekšējā īpašnieka gribu.

996. Nodošana, kas izdarīta maldoties par pašu nododamo lietu vai nodevēja īpašuma tiesību uz to, īpašuma pāreju nenodibina.

Ja notikusi kāda cita maldība, īpašums gan uzskatāms par pārgājušu, bet nodoto priekšmetu var pieprasīt atpakaļ ar personisku prasību.

997. Nodot var arī ar atliekošu nosacījumu; tādā gadījumā īpašums pāriet uz ieguvēju tikai pēc šā nosacījuma iestāšanās.

Iegūšanas tiesiskais pamats ierakstāms zemes grāmatās tikai pēc nosacījuma iestāšanās.

V. Īpašuma iegūšana ar ieilgumu

998. Ar ieilgumu lietu iegūst par īpašumu, ja ieguvējs to ir valdījis likumā noteiktu laiku kā savu, ievērojot arī citus likumiskus nosacījumus.

999. Lai valdījums nodibinātu īpašumu ar ieilgumu, ir vajadzīgi:

1) priekšmets, ko var iegūt ar ieilgumu (1000.-1005. p.);

2) tiesisks pamats (1006.-1012. p.);

3) valdītāja laba ticība (1013.-1017. p.);

4) nepārtraukts valdījums (1018.-1022. p.);

5) noteiktā laika notecējums (1023. un 1024. p.);

6) lietas īpašnieka tiesiska iespēja izlietot savu tiesību uz lietu (1025.-1029. p.).

1. Ar ieilgumu iegūstamais priekšmets

1000. Kas nevar būt par privāta īpašuma priekšmetu, to nevar iegūt par īpašumu ar ieilgumu.

Noteikumi par ieilgumu attiecas arī uz valstij piederošām lietām.

1001. Lietas, ko likums katrā ziņā aizliedz atsavināt, nevar iegūt ar ieilgumu.

1002. Ja atsavināšana aizliegta vienīgi ar attiecīgas varas vai privātpersonas rīkojumu, tad tādi aizliegumi novērš ieilgumu tikai tajā gadījumā, kad tie attiecas uz nekustamām lietām un ir ierakstīti zemes grāmatās.

1003. Noziedzīgā ceļā dabūtu lietu nevar ar ieilgumu iegūt par īpašumu ne pats noziedzīga nodarījuma izdarītājs, ne arī trešā persona, kas savas tiesības atvasina no viņa. Šis ieilguma aprobežojums izbeidzas tikai pēc tam, kad tāda lieta nonākusi atpakaļ tās īpašnieka varā.

1004. Kad ceļas strīds par robežām, īpašuma tiesību uz apstrīdamo zemi nevar pierādīt ar to vien, ka tā valdīta visu noteikto ieilguma laiku.

1005. Gadījumos, kad prasība pret trešo personu par kustamas lietas atdošanu nav pielaižama jau aiz kādiem citiem iemesliem, pats par sevi atkrīt arī ieilgums.

2. Valdījuma tiesiskais pamats

1006. Valdījumam, lai tas dotu tiesību iegūt kādu lietu par īpašumu ar ieilgumu, jābalstās uz tāda tiesiska pamata, kas jau pats par sevi varētu piešķirt īpašuma tiesību, bet kam attiecīgā gadījumā sevišķa šķēršļa dēļ īpašuma iegūšana nav tūliņ sekojusi.

1007. Tādi pamati (1006. p.) ir:

1) visas darbības un visas stāvokļa pārmaiņas, kas pašas par sevi ir viens no pirmējiem īpašuma iegūšanas veidiem, un proti, piegūšana un pieaugums;

2) visi tiesiskie darījumi, saprotot ar to kā vienpusējus gribas izteikumus, tā arī līgumus, kuru mērķis ir atdot citam īpašumu;

3) likumiska mantošana, uz kuras pamata mantinieks var iegūt ar ieilgumu arī svešas lietas, kas ietilpušas viņam piekritušā mantojumā;

4) likumīgā spēkā nākuši tiesas spriedumi, ar kuriem ieguvējam atzīta īpašuma tiesība.

1008. Ieķīlātas, patapinātas, kā arī glabājumā vai lietojumā nodotas lietas nevar iegūt par īpašumu ar ieilgumu ne kreditori, ne patapinātāji, ne glabātāji, ne lietotāji, ne arī viņu mantinieki.

1009. Tiesiskam darījumam, kas ir par valdījuma pamatu (1007.p. 2.pk.), jābūt pašam par sevi derīgam un ietērptam šādiem darījumiem noteiktā formā.

1010. Faktiska maldība darījumā ieilgumu nekavē, bet to gan kavē tiesiska maldība.

Maldība, kas attiecas uz valdījuma tiesiskā pamata veidu, nav par šķērsli īpašuma iegūšanai ar ieilgumu, ja vien vispār ir kāds tiesisks pamats šim valdījumam.

Domas vien, ka valdījumam ir tiesisks pamats, nevar atvietot šo pamatu, ja maldīgās domas neattaisno sevišķi apstākļi.

1011. Īpašuma iegūšanai ar ieilgumu nav vajadzīgs, lai valdījuma pamats būtu pastāvīgi apzināts, bet gan ir nepieciešami, lai valdītājs pa visu ieilguma laiku neatteiktos no gribas valdīt lietu kā savu.

1012. Kas valdījumu ieguvis ar atliekošu nosacījumu, tas dabū derīgu valdījuma pamatu tikai pēc tam, kad šis nosacījums iestājies.

Ja īpašums nodots ar atceļošu nosacījumu, tad ieguvējam tūliņ ir derīgs valdījuma pamats, tā ka šajā gadījumā ieilgumu izlieto arī tā persona, kas lietu iegūst atpakaļ.

3. Valdītāja laba ticība

1013. Lai iegūtu lietu ar ieilgumu, tā jāvalda labā ticībā, t.i. nezinot šķēršļus, kas nepielaiž iegūt to par īpašumu.

Valdītāja maldība var attiekties tikai uz faktiem, bet tiesiskai maldībai nav labas ticības spēka.

Ja valdītājam, pastāvot šķērslim, ir bijis pietiekošs iemesls šaubīties par sava valdījuma tiesīgumu, tad viņš vairs nav atzīstams par labticīgu valdītāju.

1014. Kas neatzīst sev tiesību iegūt lietu ar ieilgumu, tas nav uzskatāms par labticīgu valdītāju pat arī tad, ja viņš būtu maldījies par īsto iemeslu, kurš ir par šķērsli ieilgumam.

1015. Lai iegūtu īpašumu ar ieilgumu, nepietiek ar to vien, ka valdītājs ir bijis labticīgs iegūstot savu valdījumu, bet ir vajadzīgs, lai viņš paliktu labticīgs arī pa visu ieilgumam noteikto laiku, tā ka pa šo laiku atklājusies ļauna ticība pārtrauc ieilgumu.

1016. Ja kāds iegūst valdījumu caur vietnieku, laba ticība prasāma no abiem; bet ja valdījums tikai turpinās caur vietnieku, tad laba ticība prasāma tikai no atvietojamās personas.

1017. Valdītāja ļauna ticība attiecībā uz vienu lietas daļu nav par šķērsli viņam iegūt ar ieilgumu lietas pārējās daļas.

4. Nepārtraukts valdījums

1018. Lai iegūtu īpašumu ar ieilgumu, ieguvējam vajaga pa visu likumā noteikto laiku nepārtraukti un netraucēti valdīt iegūstamo priekšmetu (876.p. 1.d.) un rīkoties ar to kā īpašniekam.

1019. Ieilgumam vajadzīgais valdījums uzskatāms par pārtrauktu:

1) kad valdītājs pats no tā atteicas, vai tiek no tā izstumts, vai kautkā citādi to zaudē;

2) kad tas, pret ko tek ieilgums, kautkādā ziņā izlieto pa ieilguma laiku, ieguvējam zinot, savu īpašuma tiesību, vai kad pats ieguvējs kautkādā ziņā šo tiesību atzīst;

3) kad ieguvējs, sakarā ar tiesas aicinājumu vai īpašnieka celtu protestu, kļūst par ļaunticīgu valdītāju.

1020. Iepriekšējā (1019.) panta 2. un 3.punktā norādītos gadījumos valdījums uzskatāms par pārtrauktu tikai pret to, kas savu patieso vai šķietamo tiesību izlieto tur minētā kārtā; bet pret trešām personām ieilgums turpinās.

1021. Ja ieilguma laikā vairākas personas valdījušas lietu cita pēc citas un tas, pret ko tek ieilgums, valdījumu nav pārtraucis, tad priekšgājēja valdījums pēcniekam nāk par labu, tā ka visu tādu personu valdījuma laiki saskaitāmi kopā.

Uz šā noteikuma pamata ieilgums, kas iesācies mantojuma atstājējam, turpinās arī viņa mantiniekiem, kā arī tiem, kas ieguvuši valdījumu ar ieilgumam noderīgu tiesisku darījumu, vai kas ieguvuši atpakaļ valdījumu, ko tie tiesīgā kārtā nodevuši citam.

Ja ieilgums turpinās valdītāja mantiniekiem, laiks starp mantojuma atklāšanos un pieņemšanu arī pieskaitāms ieilgumam.

1022. Ieilgums skaitāms no tās dienas, kad tas, kas lietu iegūst ar ieilgumu, sācis to valdīt, un atzīstams par notecējušu, kad iestājusies likumā noteiktā termiņa pēdējā diena, pie kam iztrūkstošās stundas vai minūtes nav jāievēro.

Aprēķinot ieilguma termiņu, lielgada liekā diena nav jāievēro.

5. Ieilguma termiņš

1023. Izpildot 1000.-1022. panta noteikumus, ieilgums kustamas lietas iegūšanai uzskatāms par pabeigtu pēc viena gada notecējuma.

1024. Kas pēc ieilguma noteikumiem (1000.-1022. p.) valdījis desmit gadu laikā nekustamu īpašumu, kurš zemes grāmatās uz viņa vārdu nav ierakstīts, tas atzīstams par tādu, kas ieguvis šo nekustamo īpašumu ar ieilgumu, un tam ir tiesība un pienākums prasīt šā iegūšanas pamata ierakstīšanu zemes grāmatās uz savu vārdu. Kamēr ieguvējs to nedara, viņam ir tikai 994. panta 2. daļā paredzētās tiesības.

6. Īpašnieka tiesiskā iespēja izlietot savu īpašuma tiesību

1025. Ja lietas īpašniekam, pret kuru ieilgums tek, ir tiesiski šķēršļi izlietot savas tiesības uz to, tad pa to laiku, kamēr tie pastāv, ieilgums apstājas.

1026. Tādas personas, kam pastāv tiesiski šķēršļi, ir:

1) nepilngadīgie, kamēr viņi ir aizbildnībā - arī attiecībā uz viņu brīvo mantu;

2) laulātais pa laulības laiku pret otru laulāto - attiecībā uz to mantu, kas uz likuma vai laulības līguma pamata atrodas otra laulātā pārvaldībā;

3) personas ar rīcībspējas ierobežojumu, kad tām nav tiesību patstāvīgi rīkoties;

4) karavīri, ja viņi atrodas kara gaitās - pa visu to laiku;

5) promesošie (1027. p.), kamēr viņi atrodas prombūtnē.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

1027. Promesošiem ieilgums apstājas tikai gadījumos, kas norādīti 1502. pantā.

1028. Ja kāda no 1026. pantā minētām personām nomirst pa to laiku, kamēr šķērslis pastāv, vai kaut arī pēc tam, bet iekam notecējis ieilguma termiņš, tad tas laiks, pa kuru ieilgums bijis apstājies, ieskaitāms arī šās personas mantiniekiem, ja vien pēdējie nav bijuši par viņas aizbildņiem vai aizgādņiem un kā tādi nav nokavējuši pārtraukt ieilgumu viņu gādībā esošo labā.

1029. Kara laikā ieilgums apturams 1898. panta 1. punktā norādītos gadījumos.

7. Ieilguma pierādīšana

1030. Kas savu īpašuma iegūšanu pamato ar ieilgumu, tam jāpierāda kā valdījums, tā arī tā turpināšanās pa visu vajadzīgo laiku. Bet ja viņš pierāda sava valdījuma sākumu un tā turpināšanos ieilgumam notekot, tad jāpieņem, ka valdījums nepārtraukti turpinājies arī pa starplaiku.

1031. Kad izceļas strīds, tad tam, kas iegūst īpašumu ar ieilgumu, jāpierāda sava valdījuma tiesiskais pamats; ja viņš to pierādījis, tad viņš atzīstams arī par labticīgu valdītāju, kamēr nav pierādīts pretējais.

Iegūšanas tiesiskais pamats nav katrā ziņā jāpierāda ar dokumentiem, bet ir pielaižami arī citādi pierādījumi.

Trešā apakšnodaļa

Īpašuma izbeigšanās

1032. Ar īpašnieka gribu viņa īpašuma tiesība uz kādu lietu izbeidzas, kad viņš lietu atmet, nenododams citam, kā arī kad viņš īpašuma tiesību uz to atdod citam.

1033. Bez īpašnieka gribas īpašuma tiesība izbeidzas:

1) kad lieta iet bojā;

2) kad īpašums pāriet uz citu personu ar savienojumu vai ar ieilgumu;

3) ar tiesas spriedumu, ar kuru lieta piespriesta citam, vai ar kuru kā sods noteikta tās konfiskācija valstij par labu;

4) kad īpašums iegūts tikai uz noteiktu laiku vai ar atceļošu nosacījumu - laikam notekot vai nosacījumam iestājoties;

5) uz piegūtiem savvaļas dzīvniekiem - kad tie aizbēg no īpašnieka uzraudzības vai atmet paradumu atgriezties mājās;

6) atsavinot likumā paredzētā kārtībā īpašumu valsts vai sabiedriskām vajadzībām.

1034. Ar īpašnieka nāvi īpašuma tiesība pāriet uz viņa mantiniekiem.

1035. Ja kāds zaudējis tās personīgās īpašības, kas nepieciešamas zināma nekustama īpašuma iegūšanai, tad šā apstākļa dēļ viņš, kā arī viņa likumiskie mantinieki nezaudē viņiem jau piederošo nekustamo īpašumu.

Ceturtā apakšnodaļa

Īpašnieka tiesības

I. Vispārīgi noteikumi

1036. Īpašums dod īpašniekam vienam pašam pilnīgas varas tiesību par lietu, ciktāl šī tiesība nav pakļauta sevišķi noteiktiem aprobežojumiem.

1037. Īpašnieks, kā dzīvojot, tā arī nāves gadījumam, var atsavināt un atdot citam savu īpašumu, pilnīgi vai pa daļai, vai tikai zināmas īpašumā ietilpstošas tiesības.

1038. Īpašnieks var viņam piederošo lietu valdīt, iegūt tās augļus, izlietot to pēc sava ieskata savas mantas pavairošanai un vispār to lietot visādā kārtā, kaut arī no tam rastos zaudējums citai personai.

1039. Īpašnieks var aizliegt visiem citiem ietekmēt viņa lietu, kā arī to lietot vai izmantot, kaut arī viņam pašam no tam nerastos nekāds zaudējums.

1040. Īpašniekam ir pašaizstāvības tiesība un, sakarā ar to, tiesība pat iznīcināt svešas lietas, kuru dēļ viņam būtu jābaidās pazaudēt savu paša, ja viņam nav iespējams citādi novērst draudošo zaudējumu.

1041. Īpašnieks var atprasīt savu lietu ar īpašuma prasību no jebkura trešā valdītāja. Izņēmumi no šā noteikuma paredzēti 1065. un 1066. pantā.

II. Īpašnieka tiesības uz nekustamu īpašumu vispār

1042. Zemes īpašniekam pieder nevien tās virsa, bet arī gaisa telpa virs tās, kā arī zemes slāņi zem tās un visi izrakteņi, kas tajos atrodas.

1043. Zemes īpašnieks var, pēc sava ieskata, rīkoties ar savas zemes virsu, gaisa telpu virs tās, kā arī ar zemes slāņiem zem tās, ja vien viņš ar to neskar svešas robežas.

III. Īpašuma prasība

1044. Īpašuma prasību īpašnieks var celt pret katru, kas prettiesīgi aiztur viņa lietu; tās mērķis ir atzīt īpašuma tiesību un sakarā ar to piešķirt valdījumu.

Arī tas, kam ir atsaucama īpašuma tiesība, var, kamēr tā pastāv, atprasīt to ar īpašuma prasību; bet nākošais īpašuma ieguvējs nevar celt šādu prasību, kamēr lieta atrodas cita rokās.

1045. Prasību var celt pret katru lietas turētāju, neizņemot arī to, kas lietu tur cita vārdā, bet pēdējais var

atbrīvoties no prasības, ja viņš uzdod personu, kuras vārdā lietu tur.

1046. Kas, nevaldīdams atprasāmo lietu, tomēr formāli atbild uz prasību, pret to var taisīt spriedumu it kā pret īsto valdītāju.

Ja atbildētājs, lai novērstu prasību no sevis, lietu pirms prāvas sākuma ļaunprātīgi atsavina, tad pret viņu šajā prasībā tāpat var taisīt spriedumu, it kā viņš šo lietu vēl valdītu.

1047. Iepriekšējā (1046.) pantā norādītos gadījumos atbildētājam var nospriest samaksāt atprasāmās lietas vērtību, kā arī visus zaudējumus un izdevumus.

1048. Kas valdījis cita atprasāmo lietu labā ticībā, bet pēc tam, vēl pirms sprieduma taisīšanas, zaudējis tās valdījumu bez ļauna nolūka, tam nevar nospriest šo lietu atdot.

1049. Kas, atbildot uz prasību, vēl lietu nav valdījis, bet ir ieguvis tās valdījumu vēlāk, jau prāvas laikā, tam uz celtās prasības pamata var nospriest lietu atdot.

1050. Par prasības priekšmetu var būt kā atsevišķa lieta, tā arī lietu kopība, kas pastāv vienīgi no ķermeniskām lietām, bet ne tāda manta, kuras sastāvā ietilpst gan ķermeniskas, gan bezķermeniskas lietas (849. p. 1. d.).

1051. Prasītājam sīki jāapzīmē atprasāmā lieta kā pēc tās šķiras un īpašībām, tā arī pēc sevišķām iezīmēm un, ja vajadzīgs, arī pēc tās apjoma un lieluma; bet prasībā par nekustamu īpašumu sīki jānorāda arī tā atrašanās vieta.

1052. Ar īpašuma prasību savienota nevien prasība par pašu lietu, bet arī par visiem tās piederumiem, pie kuriem skaitāmi nevien piederumi šaurākā nozīmē un augļi, bet arī atlīdzība par visu to, ko prasītājs zaudējis atbildētāja valdījuma dēļ.

1053. Atbildētāja atbildība pret prasītāju ir dažāda, raugoties pēc tam, vai viņš ir labticīgs vai ļaunticīgs lietas valdītājs. No tā brīža, kad pret atbildētāju celta prasība, viņš atzīstams par ļaunticīgu valdītāju, kaut arī līdz tam būtu valdījis labā ticībā, tā ka viņš neatbild tikai par savu agrāko darbību un bezdarbību.

1054. Ja atbildētājs valda ļaunticībā, tad viņš atbild arī par apstrīdamās lietas un tās piederumu nejaušu bojā eju vai bojāšanos, ja vien tas pats nebūtu noticis ar lietu arī tad, kad tā būtu nodota īpašniekam agrāk.

1055. Par lietas atsavināšanu prāvas laikā katrs atbildētājs atbild tāpat kā ļaunticīgs valdītājs. Ja šī atsavināšana nav bijusi nepieciešama, kā piemēram, lai novērstu lietas bojāšanos, tad prasītājam nav jāapmierinās tikai ar to, ka viņam atdod par lietu saņemto maksu, bet viņš var prasīt, lai viņam atdod arī pašu lietu ar tās piederumiem (1052. p.), vai arī lai atlīdzina lietas un tās piederumu vērtību, kā arī visus zaudējumus un izdevumus.

1056. Ja atbildētājs bijis ļaunticīgs valdītājs, viņam jāatdod prasītājam nevien visi viņa no lietas saņemtie augļi, bet arī tie, kurus būtu varējis saņemt pats prasītājs, ja tas būtu lietu valdījis. Ja atbildētājs valdījis labticīgi, tad viņam jāatdod tikai tie augļi, kurus viņš saņēmis līdz prasības celšanai pret viņu, un arī tie tikai tādā daudzumā, kādā viņš tos vēl nav patērējis prasības celšanas laikā; bet pēc prasības celšanas saņemtie augļi viņam jāatdod pilnā apmērā.

1057. Ja atbildētājs neatdod lietu saskaņā ar tiesas spriedumu, prasītājs var pēc savas izvēles prasīt, vai nu lai atdod tieši to, vai lai samaksā tās vērtību.

1058. Lieta jāatdod tajā vietā, kur tā atrodas. Ja par prāvas priekšmetu bijusi kāda kustama lieta, tad ļaunticīgam valdītājam pēc prasītāja pieprasījuma tā jāatdod tur, kur viņš to dabūjis, bet katram valdītājam tur, kur tā atradusies ceļot prasību, kaut arī atbildētājs pēc tam būtu to patvaļīgi no turienes aizgādājis prom. Izņemot šos gadījumus, prasītājam, kas prasa lietu atdot citā vietā, nekā tā atrodas, jānes ar to saistītie izdevumi.

1059. Prasītājam vajadzības gadījumā jāpierāda, ka atbildētājs lietu valda vai ka pret viņu var celt prasību kā pret valdītāju.

1060. Prasītājam jāpierāda sava īpašuma tiesība. Šim nolūkam pietiek, ja viņš pierāda, ka patiesi ieguvis šo tiesību tiesīgā kārtā; pēc tam jau atbildētājam jāpierāda, ka prasītājs vairs nav īpašnieks.

Ja prasītājs apgalvo, ka lietu ieguvis kā nodotu vai mantotu no cita, tad viņam arī jāpierāda, ka viņa priekšgājējs bijis tās īpašnieks.

1061. Atbildētājs var prasību noraidīt, ja pierāda, ka īpašuma tiesība uz lietu pieder viņam, vai ka viņš drīkst to valdīt pamatojoties uz kādu lietu tiesību vai arī tādu personisku tiesību, kas prasītājam jāatzīst.

1062. Ja prāvu izspriež prasītājam par labu, viņam jāatlīdzina atbildētājam, uz 866.-869. panta pamata, visi lietai taisītie izdevumi.

1063. Lieta atdodama tās īpašniekam bez atlīdzības; pat labticīgam valdītājam nav tiesības prasīt, lai īpašnieks atlīdzina par šo lietu samaksāto summu, bet viņš var ar šo prasījumu griezties tikai pie tās personas, no kuras viņš to ieguvis.

1064. Izņēmuma kārtā atbildētājs var prasīt, lai atlīdzina par lietu samaksāto summu:

1) kad šī summa izlietota prasītājam par labu;

2) kad atbildētājs lietu ieguvis tieši ar nodomu to uzglabāt prasītājam, tādos apstākļos, kuros viņš citādi būtu to zaudējis uz visiem laikiem.

1065. Īpašuma prasību nevar celt, ja īpašnieks kustamu lietu labprātīgi uzticējis citai personai, nododot to patapinājumā, glabājumā, ķīlā vai kā citādi, un šī persona valdījumu nodevusi kādai trešai personai. Šajā gadījumā pielaižama tikai personiska prasība pret to, kam īpašnieks savu lietu uzticējis, bet nevis pret trešo, labticīgo lietas valdītāju.

1066. Ja lietu, kas nodota izstrādāt vai pārvadāt, izstrādātājs vai pārvadātājs pārdod, ieķīlā vai vispār atsavina citai personai, tad īpašnieks var celt īpašuma prasību, samaksājot tai personai, kuras rokās tā atrodas, par tās izstrādāšanu vai pārvadāšanu nolīgto summu.

Piektā apakšnodaļa

Īpašuma aprobežojumi

I. Aprobežojumi, kas attiecas uz īpašumu visā tā apjomā

1067. Īpašuma tiesība, kas pieder uz vienu un to pašu nedalītu lietu vairākām personām nevis reālās, bet tikai domājamās daļās, tā ka sadalīts vienīgi tiesību saturs, ir kopīpašuma tiesība.

Ja lieta pieder vairākām personām tādā kārtā, ka katrai no tām ir sava noteikta reāla daļa, tad tas nav kopīpašums šā panta izpratnē; šajā gadījumā katra daļa atzīstama par patstāvīgu veselu un par katra atsevišķa dalībnieka patstāvīgu īpašuma tiesības priekšmetu.

Tādām vairāku personu īpašuma tiesībām uz vienu un to pašu lietu, pēc kurām tā piederētu katrai no viņām visā tās visumā, nav likumīga spēka.

1068. Rīkoties ar kopīpašuma priekšmetu, kā visumā, tā arī noteiktās atsevišķās daļās, drīkst tikai ar visu kopīpašnieku piekrišanu; bet ja kāds no viņiem rīkojas atsevišķi, tad šī rīcība nevien nav spēkā, bet arī uzliek pēdējam pienākumu atlīdzināt pārējiem zaudējumus, kas viņiem ar to nodarīti.

Neviens atsevišķs kopīpašnieks nevar bez visu pārējo piekrišanas ne apgrūtināt kopīpašuma priekšmetu ar lietu tiesībām, ne atsavināt to visā tā sastāvā vai pa daļām, ne arī kautkādi to pārgrozīt. Tādēļ katram kopīpašniekam ir tiesība protestēt pret tādu viena vai visu pārējo kopīpašnieku rīcību, un šo tiesību viņam nevar atņemt ar balsu vairākumu.

Izņēmums no šiem noteikumiem pielaižams tajā gadījumā, kad kāds no kopīpašniekiem izdara kopīpašuma priekšmetā tādas pārgrozības, ko prasījusi nepieciešama vajadzība, piem., nepieciešamu ēkas izlabojumu. Tad viņam ir tiesība prasīt no pārējiem kopīpašniekiem, lai tie samērīgi atlīdzina viņa izdoto summu līdz ar procentiem.

1069. Visi kopīpašnieki, samērīgi ar katra daļu, saņem visus labumus, kādus kopējā lieta dod, un tādā pašā samērā arī nes zaudējumus, kādi tai ceļas.

Kopējās lietas augļi piekrīt atsevišķiem kopīpašniekiem, samērīgi ar katra daļu tajā.

1070. Kopējās lietas dalīta lietošana pielaižama tikai tad, kad šo lietu var dalīt, bet arī šajā gadījumā lietošana samērojama ar atsevišķo daļu lielumu.

Katrs kopmūra īpašnieks izlieto to mūra pusi, kas vērsta uz viņa zemi, un tādā mērā, cik tas iespējams nekaitējot

pašam mūrim un neizdarot tajā nekādu svarīgu pārmaiņu.

1071. Uz kopējo lietu gulošās nastas, apgrūtinājumi un lietas uzturēšanai vajadzīgie izdevumi jānes kopīpašniekiem samērīgi ar viņu daļām.

1072. Katra kopīpašnieka domājamā daļa kopējā lietā pieder vienīgi viņam. Tādēļ viņš drīkst ar to visādi rīkoties, atbilstoši tās būtībai, ja vien šī rīcība līdz ar to neattiecas uz pārējo kopīpašnieku daļām. Uz šā pamata katram kopīpašniekam ir tiesība viņam piederošo kopējās lietas daļu arī atsavināt vai ieķīlāt.

1073. Ja kāds nekustama īpašuma kopīpašnieks atsavina savu daļu personai, kura nav kopīpašnieks, tad pārējiem kopīpašniekiem divu mēnešu laikā, skaitot no pirkuma līguma noraksta saņemšanas, pieder pirmpirkuma tiesība (2060. p. 2. d. un 2062. p.), bet gadījumos, kad pirmpirkuma tiesību nav bijis iespējams izlietot atsavinātāja vainas dēļ - izpirkuma tiesība (1381. un turpm. p.).

Ja izlietot pirmpirkuma vai izpirkuma tiesības pieteicas reizē vairāki kopīpašnieki, tad viņi atsavināto daļu iegūst kopīgi un sadala to savā starpā līdzīgās daļās, ja paši nevienojas citādi.

Piezīme. Kuģu kopīpašnieku pirmpirkuma tiesības paredzētas noteikumos par kuģu pirkšanu-pārdošanu, bet pašvaldību pirmpirkuma tiesības - noteikumos par nekustamu mantu pirmpirkšanas un zemes lietošanas tiesību piešķiršanu vietējām pašvaldībām.

1074. Nevienu kopīpašnieku nevar piespiest palikt kopīpašumā, ja vien tā nodibināšanas noteikumi nerunā tam pretim; turpretim katrs kopīpašnieks var katrā laikā prasīt dalīšanu.

Kopīpašnieks, kurš ieguvis domājamās daļas nekustamā īpašumā, kurā ietilpst ēka ar dzīvojamām telpām, pamatojoties uz darījumu vai tiesas lēmumu par nekustamā īpašuma nostiprināšanu uz ieguvēja vārda, var prasīt tiesā kopīpašuma dalīšanu agrāk nekā piecus gadus no īpašuma tiesību nostiprināšanas zemes grāmatā tikai tad, ja tam ir svarīgs iemesls.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 03.02.2022. likumu, kas stājas spēkā 01.05.2022.)

1074.[1] Kopīpašnieku vairākums pēc kopīpašnieka daļu lieluma var prasīt tā kopīpašnieka daļas atsavināšanu, kurš kopīpašumā, ļaunprātīgi izlietojot savas tiesības vai nepildot pienākumus kā krietnam un rūpīgam saimniekam, rada pārējiem kopīpašniekiem vai trešām personām būtisku kaitējumu.

Kopīpašnieka daļa atsavināma pārējiem kopīpašniekiem, atdodot šo daļu vienam vai vairākiem kopīpašniekiem ar pienākumu atlīdzināt to naudā vai pārdodot izsolē kopīpašnieku starpā (slēgtā izsolē). Ja neviens no pārējiem kopīpašniekiem neizsaka vēlmi iegūt atsavināmo daļu vai arī tiesai ir pamatotas šaubas par šādu atsavināšanas veidu piemērotību, tiesa noteic šo daļu pārdot atklātā izsolē.

Ja kopīpašnieka daļu nav izdevies pārdot izsolē kopīpašnieku starpā, tā pārdodama atklātā izsolē.
(03.02.2022. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.05.2022. Otrā un trešā daļa, ciktāl tās paredz pārdošanu izsolē kopīpašnieku starpā (slēgtā izsolē), stājas spēkā 01.04.2025. Sk. 27.02.2025. likumu un likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību" 43. pantu)

1075. Ja 1074. panta pirmajā daļā norādītās dalīšanas gadījumā kopīpašnieki nevar vienoties par tās veidu, tiesa, raugoties pēc dalāmā priekšmeta īpašībām un lietas apstākļiem:

1) piespriež katram no kopīpašniekiem reālas daļas, uzliekot, kad vajadzīgs, viena daļai zināmus servitūtus par labu otra daļai;

2) atdod visu lietu vai daļu vienam vai vairākiem kopīpašniekiem ar pienākumu atlīdzināt daļu naudā;

3) noteic lietu vai daļu pārdot;

4) izšķir jautājumu ar lozi, it īpaši tad, kad jāizšķir, kuram no kopīpašniekiem paturēt sev pašu lietu vai daļu un kurš no viņiem apmierināms ar naudu;

5) noteic sadalīt dzīvokļu īpašumos nekustamo īpašumu, kurā ietilpst ēka ar dzīvojamām telpām.

Ja kopīpašums ir nekustams īpašums, kurā ietilpst ēka ar dzīvojamām telpām, un nav iespējams piespriest katram no kopīpašniekiem reālas daļas, tiesa pēc iespējas nosaka nekustamā īpašuma sadali dzīvokļu īpašumos, tostarp gadījumā, kad kāds kopīpašnieks dalīšanas rezultātā neiegūst dzīvokļa īpašumu, bet saņem savas daļas

atlīdzinājumu naudā. Tiesa var noteikt arī citu kopīpašuma sadales veidu, ja tas vairāk atbilst kopīpašnieku interesēm vai ir citādi piemērotāks, raugoties pēc lietas apstākļiem.

Tiesa lemj par kopīpašuma daļas atsavināšanu iepretim visas lietas atsavināšanai gadījumos, kad šāds dalīšanas veids, pēc taisnības apziņas un ņemot vērā vispārīgos tiesību principus, ir vispiemērotākais.

Ja tiesa nosaka lietas vai daļas pārdošanu izsolē un lietu vai daļu vēlas iegūt vairāki kopīpašnieki, tiesa nosaka to pārdot izsolē kopīpašnieku starpā (slēgtā izsolē). Ja lietu vai daļu nav izdevies pārdot izsolē kopīpašnieku starpā, tā pārdodama atklātā izsolē.

Piezīme. Dalot kopīpašumu, kurā ietilpst ārpus pilsētu administratīvām robežām esoša lauksaimnieciska rakstura zeme, piemērojami 741. panta otrās daļas, kā arī 742. un 745. panta noteikumi.
(03.02.2022. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.05.2022. Ceturtā daļa, ciktāl tā paredz pārdošanu izsolē kopīpašnieku starpā (slēgtā izsolē), stājas spēkā 01.04.2025. Sk. 27.02.2025. likumu un likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību" 43. pantu)

II. Īpašuma atsavināšanas tiesības aprobežojumi

1076. Īpašnieka atsavināšanas tiesību var aprobežot ar aizliegumiem, kas noteikti vai nu ar likumu, vai tiesas lēmumu, vai testamentu, vai līgumu.

1077. Atsavinājums, kas izdarīts pretēji likumiskam aizliegumam, nav spēkā, atskaitot zināmiem gadījumiem noteiktus sevišķus izņēmumus.

Atsavinājuma spēkā neesamības dēļ attiecīgais tiesiskais darījums nezaudē savu spēku.

Šis darījums, ja vien ieguvējam atsavinājuma aizliegums nav bijis zināms, ir spēkā, ciktāl tas ir savienojams ar atsavinājuma aizliegumu.

1078. Iepriekšējā (1077.) panta noteikumi attiecas arī uz tādiem aizliegumiem, kas noteikti ar tiesas lēmumu.

1079. Testamentārs aizliegums ir spēkā tikai tad, kad skaidri norādīts, kādai personai par labu tas noteikts, un tādā gadījumā šī persona, pēc tam, kad viņas tiesība nākusi spēkā, var aizliegumam pretēji atsavināto lietu atprasīt no ikkatra valdītāja.

1080. Ar līgumu var aizliegt lietu atsavināt tikai tad, kad tam, kam par labu šis aprobežojums noteikts, ir pie tam kāda interese. Bet arī tad pretēja darbība dod cietušajam tikai tiesību prasīt atlīdzību, bet pats atsavinājums paliek spēkā.

1081. Ja īpašnieka rīcība par nekustamu īpašumu aprobežota ar tiesas lēmumu vai ar līguma vai testamenta noteikumu, tad šis aizliegums ir spēkā pret trešām personām tikai tad, kad tas ierakstīts zemes grāmatās.

III. Īpašuma lietošanas tiesības aprobežojumi

1082. Īpašuma lietošanas tiesības aprobežojumu noteic vai nu likums, vai tiesas lēmums, vai arī privāta griba ar testamentu vai līgumu, un šis aprobežojums var attiekties kā uz dažu lietu tiesību piešķiršanu citām personām, tā arī uz to, ka īpašniekam jāatturas no zināmām lietošanas tiesībām, vai arī jāpacieš, ka tās izlieto citi.

Piezīme. Daži citi, šajā nodalījumā neparedzēti īpašuma lietošanas tiesības aprobežojumi, kā piemēram, par minerālūdeņu avotiem, radiostaciju ierīkošanu un lietošanu, gaisa satiksmi, zemes gabaliem gar dzelzceļu līnijām un izrakumiem, paredzēti sevišķos likumos.

1. Būvju un ēku lietošanas tiesības aprobežojumi

1083. Valsts aizsargājamo pieminekļu sarakstā ierakstītiem pieminekļiem piemērojami noteikumi par pieminekļu aizsardzību.

1084. Katram būves īpašniekam, lai aizsargātu sabiedrisko drošību, jātur sava būve tādā stāvoklī, ka no tās nevar rasties kaitējums ne kaimiņiem, ne garāmgājējiem, ne arī tās lietotājiem.

Ja par būvi, no kuras draud briesmas, pastāv īpašuma tiesības strīds, tad šo briesmu novēršanai nepieciešamie

soļi tūliņ un vēl pirms prāvas beigām jāsper tam, kas šo būvi tajā brīdī valda, ar tiesību vēlāk prasīt izdevumu atlīdzību.

Ja būves īpašnieks vai valdītājs, pretēji attiecīgās varas pieprasījumam, nenovērš draudošās briesmas, tad attiecīgai iestādei, raugoties pēc apstākļiem, būve jāsaved kārtībā vai arī pavisam jānojauc uz īpašnieka rēķinu.

1085. Pārgrozot vai pārbūvējot jau pastāvošu būvi vai ceļot jaunu būvi, jāievēro attiecīgie būvnoteikumi.

1086. Ja uzsāktā būve var apdraudēt sabiedrisko drošību, tad nevien tuvākiem kaimiņiem, bet arī attālāku būvju īpašniekiem ir tiesība pret to celt ierunas.

Piezīme. 1086.-1092. panta noteikumi neattiecas uz lauku būvniecību.

1087. Nevienam nav tiesības ierīkot uz savas zemes tādas rūpniecības vai amatniecības iestādes, kas var apgrūtināt vai apdraudēt sabiedrisko drošību un cilvēku veselību ar ugunsbriesmām, troksni, smaku, pārmērīgu dūmu daudzumu u. t. l. Izšķirt jautājumu par to, vai zināmā gadījumā patiesi pastāv apgrūtinājums vai apdraudējums, piekrīt tiesai.

1088. Ateju un samazgu bedres un mēslu krātuves nedrīkst ierīkot pie kopīgiem žogiem, mūriem un robežas, bet tām jāatrodas vismaz pusotra metra no kaimiņa robežas.

Krāsnis un virtuves nevar ierīkot pie kopēja vai kaimiņam piederoša mūra bez viņa piekrišanas; tas neattiecas uz skursteņiem, kuri tomēr jāierīko tā, lai dzirksteles nevarētu aizlidot uz kaimiņa zemes gabalu.

1089. Zemes īpašniekam nav tiesības celt uz tās tādas ietaises, no kurām varētu sagrūt kaimiņam piederoša būve vai celties tai kāds cits bojājums.

1090. Ja siena vai mūris sašķiebjas vai izliecas uz kaimiņa zemi par piecpadsmit centimetriem vai vairāk, tad viņam ir tiesība prasīt, lai to no jauna nostāda taisnā līnijā.

1091. Ietaisīt jaunceļamās sienās logus uz blakus zemes gabala pusi drīkst tikai tad, ja šīs sienas atrodas ne mazāk kā četrus metrus no robežas, vai lielākā atstatumā, ja tādu prasa vietējie būvnoteikumi.

Ietaisīt logus uz blakus zemes gabala pusi jau pastāvošās sienās, kas stāv pie pašas robežas vai tuvāk par četriem metriem no robežas, drīkst tikai ar īpašnieka-kaimiņa zemes grāmatās ierakstītu piekrišanu, nodrošinot šiem logiem gaismas ieplūdumu vismaz 45° leņķī.

Piezīme. Šis (1091.) pants neattiecas uz Rīgas pilsētas pirmo mūra ēku rajonu, kas apzīmēts Rīgas pilsētas saistošos būvnoteikumos.

1092. Robežu sētas jāceļ un jāuztur kaimiņiem kopīgi, un ja viņu starpā par to nav sevišķas norunas, tad priekšējā, līdz ielai ejošā sētas puse jāceļ un jāizlabo tam namīpašniekam, kura nama priekšpusei sēta piekļaujas no labās puses, bet otra puse - viņa kaimiņam. Labo un kreiso pusi šajā gadījumā nosaka, stāvot uz zemesgabala ar seju pret ielu.

2. Ietaišu un apstādījumu lietošanas tiesības aprobežojumi

1093. Ja kādas personas lieta nejauši nokļuvusi kādas citas personas robežās, tad pēdējai jāpacieš, ka tās īpašnieks atkal to paņem. Bet ja ar šo lietu zemes valdītājam nodarīts kāds zaudējums, tad līdz tā atlīdzināšanai viņam ir tiesība lietu aizturēt.

1094. Zemāk stāvoša zemes gabala īpašniekam ir jāpacieš, ka no augstāk stāvoša zemes gabala uz viņa zemi dabiski notek sniega un lietus ūdeņi, un viņam nav tiesības ierīkot aizsprostojumus, kas varētu kavēt dabisko ūdeņu tecēšanu.

Zemāk stāvoša zemes gabala īpašniekam, uz kura zemes atrodas dabisks aizsprostojums brīvai ūdens tecēšanai, jāpacieš, ka augstāk stāvoša zemes gabala īpašnieks šo aizsprostojumu novāc.

1095. Augstāk stāvoša zemes gabala īpašniekam nav tiesības uz tā ne ierīkot, ne iznīcināt kautko tādu, kas, kaitējot zemāk stāvošam zemes gabalam, novadītu no tā vai uz to ūdeni, novirzot ūdens tecējumu no tā dabiskā ceļa.

Ja uz augstāk stāvošā zemes gabala ierīkotu mākslīgu, bet ne dabisku aizsprostojumu pret ūdens noplūšanu uz zemāk stāvošo izposta kāds dabas spēks, tad tā zemes gabala īpašniekam, uz kura šis aizsprostojums atradies, jāpacieš, ka zemāk stāvošā zemes gabala īpašnieks to atjauno, ciktāl viņam no tam nav zaudējuma, bet zemāk stāvošā zemes gabala īpašniekam ir labums.

Augstāk stāvošā zemes gabala īpašnieks var vai nu pats izlietot pār viņa zemi tekošo lietus ūdeni, vai arī novirzīt to uz kāda cita zemi ar tā piekrišanu, neizprasot šim nolūkam zemāk stāvošā zemes gabala īpašnieka piekrišanu, kuram nav tiesības viņam šajā ziņā likt šķēršļus un pieprasīt sev dabiski notekošo ūdeni.

1096. Iepriekšējo (1094. un 1095.) pantu noteikumi piemērojami tiktāl, ciktāl meliorācijas vajadzībām izdotie likumi nenosaka citādi.

1097. Mūri, sētas, dzīvžogi, grāvji un ežas, kuri šķir blakus zemes gabalus, pieder abiem kaimiņiem kopīgi, ja vien pēc to stāvokļa vai skaidrām robežzīmēm neizrādās, ka tie pieder kādam no viņiem vienam pašam.

1098. Ja uz robežas augošs koks liecas pār kaimiņa ēku, viņam ir tiesība prasīt, lai koka īpašnieks to nocērt, bet ja pēdējais atteicas, pašam to nocirst un paturēt sev.

Šie noteikumi piemērojami arī tajā gadījumā, kad vējš noliecis koku pār kaimiņa zemi.

1099. Ja koks izstiepj savus zarus virs kaimiņa zemes, tad pēdējam ir tiesība nolasīt tajos augošos augļus, ciktāl viņš var tos aizsniegt no savas zemes, un viņš iegūst tos par savu īpašumu, tāpat kā no šiem zariem uz viņa zemes nokritušos augļus. Kaimiņš var arī prasīt, lai zarus apcērt līdz četri ar pusi metru augstumam no zemes, bet ja koka īpašnieks to nedara, tad viņš pats var nocirst zarus līdz minētam augstumam un paturēt sev.

1100. Mežos un ar krūmiem aizaugušās platībās starp zemes gabaliem katram zemes īpašniekam jāierīko un jātur tīra līdz vienam metram plata robežstiga, kurai jānodrošina redzamība starp divām blakus esošām robežzīmēm.

Robežstiga ierīkojama, izcērtot tajā augošos kokus vai arī iezīmējot ar noturīgu krāsu robežstigu norobežojošos augošos kokus.
(15.06.1994. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 14.07.1994.)

1101. Bišu saimes var novietot: uz laukiem - vismaz piecpadsmit metrus, bet pilsētās un ciemos - vismaz divdesmitpiecus metrus no satiksmes ceļiem vai kaimiņu zemes robežas, skaitot šo atstatumu no stropa vidus līdz ceļa malai vai robežai, ja drava iežogota, uz laukiem vismaz ar divi metri, bet pilsētās un ciemos - divi ar pusi metru augstu ciešu sētu vai dzīvžogu, tad bišu saimes var novietot neatkarīgi no minētiem atstatumiem.

3. Ūdeņu lietošanas tiesības aprobežojumi

1102. Pie publiskiem ūdeņiem pieder jūras piekrastes josla, kā arī šā panta pielikumā (I pielik.) uzskaitītie ezeri un upes. Visi pārējie ūdeņi ir privāti.

1103. Publisko ūdeņu sarakstu var grozīt vienīgi likumdošanas ceļā. Ja ieskaitot privātus ūdeņus publiskos, vai atsavinot nekustama īpašuma daļas, vai ierobežojot pastāvošās ietaises, kādai personai nodarītu zaudējumus, tad viņai pienākas samērīga atlīdzība no valsts.

1104. Publiskie ūdeņi ir valsts īpašums, ciktāl uz tiem nepastāv īpašuma tiesības privātai personai. Jūras piekraste pieder valstij līdz tai vietai, kuru sasniedz jūras augstākās bangas.

1105. Par upju un ezeru robežu ar piekrastes zemi uzskatāma ūdenslīnija normālā ūdensstāvoklī.

1106. Ja regulējot ūdens notekas pazemina ūdenslīmeni ezerā, tad ar to no ūdens atbrīvotā ezera gultne pieder tam, kam piederējis ezers pirms ūdens līmeņa pazemināšanas.

1107. Kad ūdeņi pārvietojas, veciem krastu īpašniekiem, kam piederējusi zvejas tiesība vai tiesība lietot ūdeni savas saimniecības vajadzībām, šīs tiesības paliek arī turpmāk. Jauniem krastu īpašniekiem jādod vecajiem nepieciešamā pieeja pie ūdens, ja tiem savās robežās tādas lietojamas pieejas vairs nav.

1108. Kā stāvošie, tā tekošie privātie ūdeņi, kas atrodas viena zemes īpašnieka robežās, pieder viņam ar tiesību lietot tos vienam pašam un pēc sava ieskata, bet ūdeņi, kas stiepjas cauri vai piekļaujas dažādu īpašnieku zemes gabaliem, ir viņu kopīpašums, un katram no viņiem ir tiesība lietot to ūdeņa daļu, kura stiepjas cauri vai piekļaujas viņa zemei.

1109. Par pretējo upes krastu īpašumu robežu uzskatāma vidus līnija starp abu krastu ūdenslīnijām normālā ūdensstāvoklī, bet par robežu starp vienā krastā gulošiem zemes gabaliem - līnija, kas velkama stateniski upes vidus līnijai caur robežas krustojuma punktu ar normālo ūdenslīniju.

1110. Publiskās upēs katram brīvi atļauta ūdens ikdienišķa lietošana, ciktāl ar to nekaitē sabiedrībai un neaizskar zemes īpašnieka tiesības.

1111. Upju un ezeru noderīgumu kuģošanai un koku pludināšanai noteic un atļauju tos lietot šim uzdevumam dod Finanču ministrija.

Piezīme. Sīkāki noteikumi par ūdeņu lietošanas tiesības aprobežojumiem paredzēti sevišķā likumā.

1112. Zvejas tiesības nosaka turpmākie (1113.-1119.) panti, kā arī zvejniecības likums un citi attiecīgi noteikumi.

1113. Zvejas tiesība pieder katram sava īpašuma robežās, un īpašnieks var aizliegt, ciktāl likums nenosaka citādi, trešām personām zvejot tajās.

Piezīme. Korroborētu zvejas tiesību sveša īpašuma robežās šā panta noteikumi neatceļ. Šī piezīme attiecas arī uz 1115. - 1117. pantu ar piezīmi.

1114. Jūras piekrastes ūdeņos zveja ir brīva katram Latvijas pilsonim zvejniecības likumā paredzētā kārtībā.

1115. Ezeros, kas uzskaitīti šim pantam pieliktā sarakstā (II pielik.), zvejas tiesība visā to platībā, neatkarīgi no 1105. pantā noteiktām ezeru robežām, pieder vienīgi valstij, izņemot sarakstā norādītās daļas.

1116. Kopējos ūdeņos (1108. p.) zvejas tiesība pieder katram piekrastes īpašniekam tajā ūdens daļā, kas ir tuvāk viņa nekā cita zemei.

1117. Publiskās upēs zvejas tiesība pieder katram piekrastes īpašniekam gar viņa robežu tajā ūdens daļā, kas ir tuvāk viņa nekā cita zemei.

Piezīme. Upēs, kas uzskaitītas šai piezīmei pievienotā pielikumā (III pielik.), zvejas tiesība, sarakstā norādītās daļās, pieder vienīgi valstij.

1118. Kam pieder zvejas tiesība, tas var lietot tauvas joslu zvejas vajadzībām. Tuvāki noteikumi par tauvas joslu paredzēti sevišķā likumā; kur tās platums nav noteikts, tur tas ir četri metri.

1119. Ūdeņos, kuros dzīvo zivis, aizliegts mērcēt kaņepājus un linus; vispār tos drīkst mērcēt tikai mārkos vai purvos, vai arī novadot vajadzīgo ūdeni no ezeriem un upēm, bet tikai tā, lai tas pēc tam vairs nevarētu atplūst tur atpakaļ.

1120. Zemes īpašnieka tiesība ierīkot ūdensspēka izmantošanas ietaises nav nekādi aprobežota tikai tajā gadījumā, kad upe, uz kuras šīs ietaises ierīkojamas, iesākas viņa paša robežās un kad nevienam no augšgala kaimiņiem nevar rasties zaudējumi no ūdens aizsprostojumiem vai aizdambējumiem.

1121. Ja upe tek caur vairāku īpašnieku zemes gabaliem, tad katrs no viņiem drīkst ierīkot jaunas ūdensspēka izmantošanas ietaises tikai tad, ja no ūdens aizsprostojuma vai aizdambējuma nevar celties zaudējumi kaimiņiem.

1122. Aizdambējot un aizsprostojot vairākiem īpašniekiem kopīgi piederošu upi, nedrīkst kavēt jau pastāvošo ūdensspēka izmantošanas vai citu ietaišu lietošanu.

1123. Lai novērstu zaudējumus kaimiņu pļavām no ūdensspēka izmantošanas ietaišu aizdambējumu paceltā ūdens, visur, kur tas izrādās par vajadzīgu, šo ietaišu slūžas jāatstāj atvērtas četras nedēļas priekš un četras pēc Jāņu dienas.

Kad zivis laiž ikrus, viņu cauriešanai katrā ūdensspēka izmantošanas ietaisē jāatstāj atvērtas slūžas vai jāierīko zivju ceļi.

1124. Katrs īpašnieks drīkst uz savas zemes ierīkot ūdens piegādi no ūdeņiem, kas tek gar vai caur viņa robežām, bet no kuģojamām un pludināmām upēm vai tādām to pietekām, kuras pievada tām vajadzīgo ūdeni, tikai tiktāl, ciktāl ar to nekaitē kuģniecībai vai koku pludināšanai.

1125. No tiem ūdeņiem, no kuriem ierīkota publiska ūdens piegāde, kā arī no šās piegādes ūdensvadiem privātpersonas nedrīkst ierīkot sev ūdens piegādi bez attiecīgas varas atļaujas.

1126. Ūdens piegāde, ko privātpersonas ierīko no saviem kopējiem ūdeņiem, nedrīkst būt tik plašos apmēros, ka to dēļ ievērojami pazeminātos ūdens līmenis vai arī mainītos upes virziens.

1127. Zemju apūdeņošanai no kopējas upes ūdens jāsadala piekrastes zemes gabalu īpašnieku starpā samērīgi ar šo gabalu lielumu, tā ka lai neviens no īpašniekiem nenodarītu otram zaudējumus.

4. Mežu lietošanas tiesības aprobežojumi

1128. Privāti meži atrodas to īpašnieku neaprobežotā rīcībā.

Piezīme. Mežu lietošanas tiesību aprobežojumi ir noteikti likumos par mežu apsaimniekošanu un izmantošanu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 24.04.1997. likumu, kas stājas spēkā 21.05.1997.)

1129. Medību tiesības un šo tiesību izlietošanu nosaka medību likums.

TREŠĀ A NODAĻA

Apbūves tiesība

(Nodaļa 05.03.2015. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2017. Sk. 03.05.2015. likumu)

1129.[1] Apbūves tiesība ir ar līgumu piešķirta mantojama un atsavināma lietu tiesība celt un lietot uz sveša zemes gabala nedzīvojamu ēku vai inženierbūvi kā īpašniekam šīs tiesības spēkā esamības laikā.

Apbūves tiesībai piemērojami noteikumi, kas attiecas uz nekustamām lietām, izņemot pirmpirkuma tiesību un izpirkuma tiesību.

Uz apbūves tiesības pamata uzceltā nedzīvojamā ēka (inženierbūve) ir uzskatāma par apbūves tiesības būtisku daļu.

1129.[2] Piešķirot apbūves tiesību, jānoteic zemes gabals, uz kuru attiecas apbūves tiesība, noteikts apbūves tiesības termiņš, kas nedrīkst būt mazāks par desmit gadiem, kā arī maksa par apbūves tiesību un tās maksāšanas termiņi, ja apbūves tiesība piešķirta par atlīdzību. Maksa par apbūves tiesību jānoteic naudā.

Ja nav norunāts citādi, tad maksai par apbūves tiesību attiecīgi piemērojami noteikumi par nomas līgumu.

Apbūvei nepieciešamais zemes gabals tiek noteikts, ievērojot būvniecības un citu likumu prasības.

1129.[3] No apbūves tiesības izrietošā lietu tiesība ir nodibināta un spēkā tikai pēc apbūves tiesības ierakstīšanas zemes grāmatās.

1129.[4] Apbūves tiesības spēkā esamības laikā apbūves tiesīgajam ir pienākums kā krietnam un rūpīgam saimniekam rūpēties par apbūvei nodoto zemes gabalu un atbildēt kā īpašniekam pret visām trešajām personām.

Visas uz apbūvei nodoto zemes gabalu un uz apbūves tiesību gulošās nastas, apgrūtinājumi un tā uzturēšanai vajadzīgie izdevumi jānes apbūves tiesīgajam.

1129.[5] Apbūves tiesību var atsavināt, kā arī apgrūtināt ar lietu tiesībām, ja tas nav noteikti aizliegts ar līgumu par apbūves tiesības piešķiršanu. Apbūves tiesības ieķīlāšana notiek pēc nekustamu lietu ieķīlāšanas noteikumiem.

Atsavinot apbūves tiesību, tā pāriet jaunajam ieguvējam tādā apjomā, kādā piešķirta ar līgumu par apbūves tiesības piešķiršanu, kas ierakstīts zemes grāmatās.

1129.[6] Zemes gabala īpašniekam ir pienākums atļaut apbūves tiesīgajam lietot apbūvei nodoto zemes gabalu, ciktāl tas nepieciešams apbūves tiesības izlietošanai, un tiesības saņemt no apbūves tiesīgā maksu, ja tāda ir noteikta.

Zemes gabala īpašniekam ir tiesība pēc apbūves tiesības izbeigšanās prasīt atlīdzināt visus zaudējumus, kurus

apbūves tiesīgais viņam nodarījis, lietojot apbūvei nodoto zemes gabalu.

1129.[7] Apbūves tiesība izbeidzas pati no sevis līdz ar zemes grāmatās reģistrētā apbūves tiesības termiņa notecējumu. Izbeidzoties apbūves tiesībai, izbeidzas visas trešo personu lietu tiesības, kas nodibinātas uz apbūves tiesību.

Pirms zemes grāmatās reģistrētā apbūves tiesības termiņa notecējuma apbūves tiesība izbeidzas ar:

1) tiesību sakritumu vienā personā;

2) tiesas spriedumu;

3) savstarpēju vienošanos.

Ja apbūves tiesība ir apgrūtināta ar lietu tiesībām par labu trešajām personām, tad, izbeidzot apbūves tiesību pirms zemes grāmatās reģistrētā apbūves tiesības termiņa notecējuma ar tiesību sakritumu vienā personā vai savstarpēju vienošanos, šīs tiesības bez šo personu piekrišanas nevar aizskart.

1129.[8] Zemes gabala īpašnieks var prasīt apbūves tiesības izbeigšanu vai pārdošanu piespiestā izsolē:

1) ja apbūves tiesīgais būtiski pārkāpj līgumā par apbūves tiesības piešķiršanu paredzētos ierobežojumus apbūvei vai pasliktina apbūvei nodotā zemes gabala stāvokli;

2) citos gadījumos, kas paredzēti līgumā par apbūves tiesības piešķiršanu.

Zemes gabala īpašnieks šā panta pirmajā daļā minētās tiesības var izmantot, ja pēc viņa pieprasījuma pārtraukt un novērst pārkāpumu apbūves tiesīgais to nav izdarījis.

Ja apbūves tiesība ir apgrūtināta ar lietu tiesībām par labu trešajām personām un tās izbeigšana, zemes gabala īpašniekam to prasot šā panta pirmajā daļā minētajos gadījumos, nav iespējama, neaizskarot šo personu tiesības, pieļaujama tikai apbūves tiesības pārdošana piespiestā izsolē.

1129.[9] Uz apbūves tiesības pamata uzceltā nedzīvojamā ēka (inženierbūve) pēc apbūves tiesības izbeigšanās kļūst par zemes gabala būtisku daļu.

Zemes gabala īpašnieks uz apbūves tiesības pamata uzcelto nedzīvojamo ēku (inženierbūvi) iegūst īpašumā bez atlīdzības, ja vien atlīdzība apbūves tiesīgajam nav noteikta līgumā par apbūves tiesības piešķiršanu.

Līgumā par apbūves tiesības piešķiršanu var noteikt, ka apbūves tiesīgajam pirms apbūves tiesības izbeigšanās ir pienākums atbrīvot zemes gabalu no nedzīvojamās ēkas (inženierbūves).

CETURTĀ NODAĻA

Servitūti

Pirmā apakšnodaļa

Vispārīgi noteikumi

1130. Servitūts ir tāda tiesība uz svešu lietu, ar kuru īpašuma tiesība uz to ir lietošanas ziņā aprobežota kādai noteiktai personai vai noteiktam zemes gabalam par labu.

1131. Servitūts, kas nodibināts par labu noteiktai fiziskai vai juridiskai personai, ir personālservitūts; servitūts, kas nodibināts par labu kādam noteiktam nekustamam īpašumam, tā ka to izlieto katrreizējais tā īpašnieks, ir reālservitūts.

1132. Ja rodas šaubas par servitūta apmēru, tas arvien pieņemams vismazākā apmērā.

1133. Kalpojošā nekustamā īpašuma īpašniekam jāatvēl servitūta izlietotājam arī visas tās blakus tiesības, bez kurām nav iespējams izlietot galveno tiesību, kaut arī no šīm blakus tiesībām izrietētu atkal sevišķs servitūta veids. Šīs blakus tiesības izceļas kopā ar galveno un kopā ar to arī izbeidzas.

1134. Servitūts arvien apgrūtina tikai pašu lietu, bet ne tās īpašnieku, kādēļ arī par servitūtu nevar būt lietas īpašnieka personisks pienākums.

1135. Servitūtam jādod labums tā izlietotājam.

1136. Servitūti ir, izņemot lietojuma tiesību, nedalāmas tiesības.

1137. Servitūta faktiska izlietošana var būt aprobežota kā laika, tā arī vietas vai izlietošanas veida ziņā, tā tad var attiekties arī tikai uz kādu nekustamā īpašuma daļu.

1138. Servitūtu var valdīt servitūta tiesību izlietojot.

1139. Katram, kam pieder servitūta tiesība, jāizlieto tā taisnprātīgi, saudzot pie tam pēc iespējas cita īpašuma tiesību.

1140. Kalpojošās lietas īpašnieks savkārt nedrīkst servitūta izlietotājam likt ceļā nekādus šķēršļus: viņam jāļauj tam darīt visu, bez kā servitūta tiesību nebūtu iespējams sekmīgi izlietot, kaut arī tas nebūtu īstais servitūta priekšmets.

Otrā apakšnodaļa

Reālservitūti

I. Vispārīgi noteikumi

1141. Katra reālservitūta pastāvēšanai vajadzīgi divi nekustami īpašumi, no kuriem viens apgrūtināts otram par labu; pirmais ir saistītais jeb kalpojošais, otrais tiesīgais jeb valdošais.

1142. Reālservitūtus var nodibināt arī tā, ka tie pieder tikai noteiktām personām. Tādi servitūti uzskatāmi par personālservitūtiem, un tiem piemērojami šo pēdējo noteikumi.

1143. Servitūti ir vai nu ēku, vai lauku servitūti, raugoties pēc tam, vai valdošais nekustamais īpašums ir ēka (vienalga, vai uz laukiem, vai pilsētā), vai zeme (lauks, tīrums, pļava, pagalms, dārzs u. t. l.).

1144. Valdošam un kalpojošam nekustamam īpašumam jāatrodas savā starpā tādā stāvoklī, ka pēdējais patiesi var nest pirmajam no servitūta gaidāmo labumu. Tomēr nav nepieciešams, lai to robežas saietu kopā.

1145. Katrs reālservitūts ir tiktāl nešķirami saistīts ar valdošo nekustamo īpašumu, ka viņu nevar atsevišķi no tā ne atsavināt, ne nodot trešās personas lietošanā.

1146. Kalpojošam nekustamam īpašumam jādod labums valdošam ne tikai nejauši vai uz kādu laiku, bet ar savām pastāvīgām īpašībām.

1147. Servitūta apmēru noteic valdošā nekustamā īpašuma labums un vajadzība, tā ka izlietot servitūtu pāri par šo apmēru nedrīkst, ja vien to nodibinot vai vēlāk nav norunāts citādi.

1148. Piešķirot servitūtu, kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieks nezaudē tiesību pašam izlietot šajā servitūtā ietilpstošo tiesību, un viņš var pat piešķirt līdzīgu tiesību vairākiem, ja vien ar to netraucē jau pastāvošo servitūtu.

1149. Katrs servitūts attiecas uz visām kā valdošā, tā arī kalpojošā nekustamā īpašuma daļām.

1150. Ja servitūtu var, netraucējot tā izlietotāju, tikpat labi izlietot kādā kalpojošā nekustamā īpašuma daļā, kā visā tajā, tad pēdējā īpašniekam ir tiesība noteikt servitūta tiesības izlietošanai zināmu nekustamā īpašuma daļu.

1151. Ja servitūta izlietošanai vajadzīgs uzturēt un izlabot kalpojošo lietu, tad tas jādara servitūta izlietotājam.

Piezīme. Izņēmums no šā noteikuma norādīts 1175. pantā.

1152. Ja valdošo nekustamo īpašumu sadala, tad servitūtu joprojām patur visas atsevišķās daļas, ja vien tas jau pirms sadalījuma nav piederējis tikai vienai no tām; pēdējā gadījumā servitūts arī turpmāk paliek tai vienai pašai.

Izlietot servitūtu var arī tāda daļa, kas atrodas attālāk no kalpojošā nekustamā īpašuma, ja šās daļas īpašnieks iegūst no starpā esošā nekustamā īpašuma īpašnieka ceļa tiesību, vai kādu citu servitūtu, kas viņam dod iespēju izlietot iepriekš minēto.

1153. Valdošā nekustamā īpašuma atsevišķu daļu (1152. p.) īpašības un vienas vai otras daļas lielāka vajadzība pēc servitūta pašas par sevi nav jāņem vērā; tomēr visi atsevišķo daļu īpašnieki kopā nedrīkst izlietot servitūtu pāri par to apmēru, kādā to agrāk izlietojis visa šā nekustamā īpašuma īpašnieks, un citādā ziņā viņiem jāievēro 1147. panta noteikums.

1154. Ja sadala kalpojošo nekustamo īpašumu, tad uz to gulošais servitūts paliek uz visām tā daļām, ja vien tas pirms sadalīšanas nav gulies tikai uz vienu atsevišķu daļu un ja servitūtu pēc tā rakstura var izlietot katrā atsevišķā daļā.

II. Atsevišķie lauku servitūti

1155. Lauku servitūti, kuriem pastāv sevišķi noteikumi, ir: ceļa un ūdens lietošanas. Citi lauku servitūti pakļauti vispārējiem servitūtu noteikumiem.

1. Ceļa servitūts

1156. Ar ceļa servitūtu var piešķirt tiesību: 1) uz kājceļu, 2) uz lopu ceļu, un 3) uz braucamo ceļu.

1157. Tiesība uz lopu ceļu nedod tiesību lopus gar to ganīt.

1158. Ja nodibinot ceļa servitūtu nekas nav teikts par ceļa platumu, tad kājceļam jābūt vienu metru, bet lopu ceļam vai braucamam ceļam vismaz četri ar pusi metrus platam.

1159. Ceļa servitūtam pakļauta katra kalpojošā zemes gabala daļa. Tomēr šā servitūta izlietotājam, ja nav bijis norunāts pretējais, jāaprobežojas ar vienu noteiktu ceļu, kuru viņš gan pats drīkst izvēlēties, bet pēc iespējas saudzīgi.

Ja ceļa servitūts nodibināts ar testamentu, sīkāki neapzīmējot vietu, tad vietas un ceļa virziena izvēle piekrīt servitūta nesējam, kas tomēr nedrīkst rīkoties pie tam tīši par ļaunu otrai pusei.

1160. Nodibinot ceļa servitūtu, tajā ietilpstošās tiesības var visādi aprobežot.

1161. Pie ceļa servitūtiem pieder arī tiesība braukt pa kaimiņa zemes gabala robežās esošiem ūdeņiem.

2. Ūdens lietošanas servitūts

1162. Ūdens lietošanas servitūti ir: 1) ūdensvada, 2) ūdens-smelšanas, 3) lopu dzirdināšanas tiesība.

1163. Ūdensvada servitūts dod tiesību pievadīt sev ūdeni no sveša avota vai no citiem svešiem ūdeņiem, vai caur svešu zemi, vai arī tiesību novadīt ūdeni no sava zemes gabala caur kaimiņa zemi.

1164. Ūdensvada servitūtu var nodibināt, kaut arī kalpojošā zemes gabalā vēl nebūtu ūdens, dodot kādam tiesību tajā ūdeni uzmeklēt un pēc tam, ja viņš avotu atrastu, to novadīt uz savu zemes gabalu.

1165. Ja ūdensvada virziens, servitūtu nodibinot, nav sīkāki noteikts, tad šā virziena izvēle notiek pēc 1159. panta noteikumiem. Tomēr aizliegts virzīt ūdensvadus caur tādām vietām, kurās servitūta nodibināšanas laikā atrodas ēkas, koki vai dārzi.

1166. Kam ir tiesība pievadīt vai novadīt ūdeni, tas drīkst to darīt tikai ar caurulēm vai grāvjiem; bet ierīkot šim nolūkam izmūrētus grāvjus var tikai ar servitūta nesēja piekrišanu.

1167. Ja vairākām personām pieder tiesība pievadīt sev ūdeni no viena un tā paša avota, un ūdens viņu visu vajadzībām nepietiek, tad šā servitūta izlietošana viņiem savā starpā samērīgi jāsadala.

1168. Ūdens smelšanas servitūts dod tiesību smelt ūdeni savām vajadzībām no svešā zemes gabalā esošas upes, akas vai cita ūdenskrājuma.

1169. Kam ir tiesība smelt ūdeni, tam līdz ar to ir arī kājceļa tiesība.

1170. Dzirdināšanas servitūts dod tiesību dzirdināt savus lopus uz svešas zemes.

1171. Ar dzirdināšanas servitūtu vienmēr savienota arī lopu ceļa tiesība.

III. Atsevišķie ēku servitūti

1172. Ēku servitūti, par kuriem pastāv sevišķi noteikumi, ir šādi:

1) atbalsta tiesība,

2) iebūves tiesība,

3) pārkaru būves tiesība,

4) notekas tiesība,

5) izlejas tiesība,

6) augstākas būves tiesība,

7) gaismas tiesība,

8) skata tiesība.

Šie servitūti, ja par tiem likumā vai tos nodibinot nav noteikts citādi, apspriežami pēc vispārējiem servitūtu noteikumiem. Bez augšā minētiem, var nodibināt vēl arī citus servitūtus, kad viens no kaimiņiem atsakās otram par labu no aprobežojumiem, kas pēdējam uzlikti attiecībā uz būvēm.

1173. Ēkām par labu var nodibināt arī tādus servitūtus, kas pēc vispārēja noteikuma uzskatāmi par lauku servitūtiem, un proti, ceļa un ūdens servitūtus.

1. Atbalsta tiesība

1174. Šis servitūts dod tiesību atbalstīt savu ēku uz kaimiņam piederošas sienas, mūra, staba vai velves.

1175. Ja nav citādu noteikumu, kalpojošās ēkas īpašniekam atbalsti jāuztur kārtībā un jāizlabo.

1176. Ja rodas šaubas par izlabošanas veidu un ja par to nekas nav noteikts servitūtu nodibinot, šo jautājumu izšķir pēc tā stāvokļa, kādā atbalsts atradies servitūta nodibināšanas laikā.

1177. Pa atbalsta izlabošanas laiku par ēkas atbalstīšanu jāgādā servitūta izlietotājam uz savu rēķinu.

1178. Ja īpašnieks atteicas no īpašuma tiesības uz kalpojošo ēku, sienu vai mūri, tad ar to viņš atsvabinās no pienākuma tos izlabot un vispār no servitūta.

2. Iebūves tiesība

1179. Šis servitūts dod tiesību iestiprināt kaimiņa sienā vai mūrī atsevišķus baļķus, akmeņus, dzelzs stieņus vai skavas, ciktāl tas nerunā pretim būvnoteikumiem.

1180. Šā servitūta izlietotājs var par nederīgiem kļuvušos baļķus, akmeņus u. t. t. atvietot ar jauniem, bet nedrīkst tos vēlāk iestiprināt lielākā skaitā, nekā viņam sākumā bijis atļauts.

3. Pārkaru būves tiesība

1181. Šis servitūts dod tiesību pietaisīt savai ēkai izbūvi vai piebūvi, kas pārkaras pār kaimiņu zemes gabalu.

4. Notekas tiesība

1182. Šis servitūts dod tiesību novadīt ūdeni no savas ēkas jumta uz kaimiņa zemes gabalu, kā nopilējumu veidā,

tā arī pa caurulēm.

1183. Šās tiesības izlietotājs nedrīkst nodarīt zaudējumus kalpojošam zemes gabalam, nevajadzīgi izbīdot savas caurules vai jumta reni un pārgrozot to virzienu.

1184. Tas, kam jāpielaiž no kaimiņa ēkas noteka, nedrīkst to aizbūvēt, bet tas, kam ir notekas tiesība, nedrīkst savkārt izdarīt savā ēkā vai jumtā nekādas pārmaiņas, ar kurām noteka pastiprinātos vai tās pirmējais virziens pārgrozītos.

5. Izlejas tiesība

1185. Šis servitūts dod tiesību novadīt netīru ūdeni svešās robežās vai caur tām.

1186. Tiesīgā persona nedrīkst izlietot šo servitūtu netīrumu un smirdošu šķidrumu novadīšanai. Tos drīkst novadīt tikai pa apakšzemes kanāliem, kurus var ierīkot pa svešu zemi tikai uz sevišķa servitūta pamata.

6. Augstākas būves tiesība

1187. Augstākas būves tiesību, ciktāl tas nerunā pretim būvnoteikumiem, var nodibināt:

1) tā, ka tās izlietotājam atļauts celt augstāku būvi, nekā viņš pēc vispārējiem noteikumiem drīkstētu savam kaimiņam par ļaunu;

2) tā, ka šās tiesības izlietotājs var aizliegt kaimiņam celt tik augstu būvi, kā viņš pēc likuma to varētu.

7. Gaismas tiesība

1188. Gaismas tiesību var nodibināt, piešķirot tiesību:

1) turēt kaimiņa sienā vai mūrī logus vai gaismas caurumus,

2) ietaisīt logus vai gaismas caurumus savā sienā vai mūrī cieši pie kaimiņa robežas, vai tuvāk pie tās nekā likumā atļauts (1091. p.),

3) aizliegt kaimiņam aizbūvēt gaismai priekšā kādu ēku.

8. Skata tiesība

1189. Šis servitūts dod tiesību aizliegt ar servitūtu saistītam visu to, kas servitūta izlietotājam atņem brīvu skatu.

Trešā apakšnodaļa

Personālservitūti

I. Lietojuma tiesība

1. Vispārīgi noteikumi

1190. Lietojums ir kādam piešķirta tiesība saņemt labumu no svešas lietas, to lietojot un dabūjot no tās augļus.

1191. Par lietojuma priekšmetu var būt visāda manta.

1192. Ja lietojumā piešķirta nenoteikta lietas daļa, tad jāpieņem, ka lietojumā nodota puse no tās.

Ja lietojuma tiesība sadalīta starp vairākām personām, nenoteicot katras atsevišķas personas daļas apmēru, tad šī tiesība pieder viņām visām vienlīdzīgās daļās.

1193. Lietojums var būt parasts vai ārkārtējs, atkarībā no tam, vai lietojumā nodotā lieta ir patērējama, vai ne.

1194. No lietojuma tiesības izrietošās tiesiskās attiecības noteic vispirms katram atsevišķam gadījumam paredzētie noteikumi, tā ka tās nodibinātājs var šo tiesību visādi aprobežot un pārgrozīt, ja vien tas nerunā pretim

lietojuma būtībai. Ja tādu atsevišķu noteikumu nav, tad piemērojami sekojošo pantu noteikumi.

2. Parastā lietojuma tiesība

1195. Lietotājam ir tiesība uz visiem augļiem, ienākumiem un labumiem, kādus var dot lietojumā nodotā lieta. Šās tiesības apmērs nav noteicams pēc lietotāja vajadzībām, bet viņš var izlietot lietu arī peļņai.

1196. Nekustama īpašuma lietojums attiecas uz tā pieaugumiem tikai tad, kad tie tieši saistīti ar galveno lietu.

1197. Lietotājs nevar prasīt sev apslēptu mantu, ko atrod viņa lietojamā zemes gabalā.

1198. Nav nekādas starpības, vai lietas augļi radušies paši no sevis, vai ražoti apstrādājot, nedz arī vai to rašanās cēlonis iestājies tikai lietotāja laikā, vai arī bijis jau agrāk.

1199. Zemes lietojums aptver arī tās piederumus, servitūtus, inventāru, akmeņu lauztuves, kaļķu un smilšu bedres, kā arī dažādus izrakteņus, medības un zveju.

1200. Ja pie lietojamās zemes pieder mežs, tad lietotājs var cirst tajā kokus tikai tādā daudzumā, kāds vajadzīgs saimniecībai, bet ja lietojums tieši attiecas uz mežu, tad lietotājs var cirst tajā kokus, ievērojot visus mežkopības noteikumus, nevien apkurināšanai un būvēm, bet arī pārdošanai.

Ja lietojamā zemes gabala mežs nav nolemts ciršanai, tad lietotājs var izcirst no tā tikai saimniecībai nepieciešamo materiālu sētas mietiem, maikstēm u. t. l., pie tam izlietojot šim nolūkam tikai jaunākās audzes, bet ne lielus kokus.

1201. No kritušiem un vētras lauztiem kokiem meža lietotājs var ņemt tikai tos, kurus viņš būtu drīkstējis nocirst, kamēr tie stāvēja uz celma.

Ja kritušie un vētras lauztie koki pieder īpašniekam, tad viņam tie laikā jānovāc, lai tie nekavētu lietošanu.

1202. Tālāk dot lietojuma tiesības izlietošanu uz zināmu laiku vai kādā daļā citai personai var tikai ar īpašnieka piekrišanu.

1203. Lietotājs nevar lietojuma tiesību atsavināt kādam citam, izņemot īpašnieku.

1204. Lietotājs nevar apgrūtināt lietojamo lietu ar lietu tiesībām.

1205. Lietotājs var nevien saņemt augļus no lietas, bet arī to visādi izlietot, tikai nekaitējot tās būtībai.

1206. Lietotājs nevar darīt neko tādu, ar ko pasliktinās īpašnieka stāvoklis, ne iznīcinot ko derīgu, ne arī izlietojot kalpojošo lietu neatbilstoši tās uzdevumam.

1207. Lietotājs nevar pilnīgi pārveidot un pārtaisīt lietojamo lietu, pat ja ar to varētu padarīt lietu labāku vai pavairot tās ienesību.

Ja lietotājs kalpojošo lietu patvarīgi pārtaisījis, tad viņam pēc īpašnieka pieprasījuma vēl pa lietojuma tiesības laiku uz savu paša rēķinu jāatjauno agrākais stāvoklis, bet ja tas nav iespējams, jāatlīdzina visi zaudējumi.

1208. Lauku nekustama īpašuma lietotājs var izdarīt tajā visādus uzlabojumus, ja vien ar to nepārgrozās tā raksturs un nesamazinās tā uzdevumam atbilstošais ienākums. Ievērojot šo nosacījumu, viņš var ierīkot arī jaunas ietaises un atvērt jaunus ienākuma avotus.

1209. Ēkas lietotājs var arī izdarīt tajā visādus uzlabojumus, ja vien ēka paliek, kā visumā, tā atsevišķās daļās, pēc sava veida un pirmējā rakstura tāda pati kā bijusi. Tādēļ šiem uzlabojumiem jāaprobežojas vienīgi ar pastāvošā uzturēšanu un tādiem izdaiļojumiem, kas nekļūst par pašas ēkas daļu un ko arvien var no tās atkal atdalīt.

1210. Ja lietotājs uz kalpojošās zemes uzceļ kādu ēku, tad pēc lietojuma izbeigšanās ne viņš, ne viņa mantinieki nevar to nojaukt, ja vien viņš nav noteikti sev pielīdzis tādu tiesību.

1211. Kustamas lietas lietotājs nevar to pārgrozīt vai izlietot neatbilstoši tās uzdevumam; bet uzlabot un izdaiļot šo lietu viņš var tikai tādā mērā, ciktāl ar to nepārgrozās tās raksturs un pirmējais uzdevums.

1212. Lietotājam jāuztur un jālieto kalpojošā lieta atbilstoši tās uzdevumam, ar čakla un kārtīga saimnieka rūpību.

Ja lietotājs šādu rūpību ievēro, tad viņš neatbild ne par lietas bojāšanos, ne pār tās bojā eju, ja tā notikusi lietu pareizi lietojot.

1213. Lietotājam ēkas jāuztur uz savu rēķinu; tomēr šajā ziņā viņam pienākas tikai izdarīt mērenus izlabojumus, bet ne uzlabojumus. Pastāvošos izdaiļojumus viņš var uzturēt pēc savas gribas.

Lietotājam ēkas jāapdrošina pret uguni.

1214. Ja lietotājs nepieciešamiem izlabojumiem izdevis vairāk par lietojuma vērtību, tad viņš var prasīt, lai viņam atmaksā vērtības pārsniegumu.

1215. Ēkas, kas sabrūk no vecuma, lietotājam nav jāatjauno; bet viņš arī nevar prasīt, lai īpašnieks tās izlabo.

1216. Būvēm un izlabojumiem, kas pēc likuma jāizdara īpašniekam, lietotājs dod bez atlīdzības materiālus, kuri atrodas lietojamā zemes gabalā.

1217. Nogājušie vai par nederīgiem kļuvušie mājas kustoņi lietotājam jāatvieto no pievairojuma; dārzos nokaltušo koku vietā viņam jāstāda jauni.

1218. Saņemot visus labumus no kalpojošās lietas, lietotājam arī jānes visas ar to saistītās nastas un apgrūtinājumi, izņemot atbildību par parādiem, kas guļ uz lietu, bet neizņemot šo parādu procentus.

Visas uz kalpojošo lietu gulstošās reālnastas, nodokļi un nodevas, kā arī kārtējās un ārkārtējās piegādes, apdrošināšanas prēmijas, uztura devumi u. t. l., jānes un jāpilda lietotājam.

1219. Kad beidzies lietojuma termiņš, lietotājam vai viņa mantiniekiem jāatdod lieta īpašniekam atpakaļ dabā un tādā stāvoklī, kādā tai vajaga būt pēc kārtīgas lietošanas.

1220. Lietotājam jādod nodrošinājums tikai tad, ja tas noteikti norunāts lietojumu nodibinot.

1221. Īpašnieks nevar nekādā ziņā kavēt lietotāju viņa tiesību kārtīgā izlietošanā, un tādēļ, nezaudējot tiesību visās pārējās attiecībās rīkoties ar savu īpašumu, viņš nevar darīt neko tādu, kas ierobežotu lietotāja tiesības vai kā citādi viņam kaitētu.

1222. Kalpojošās lietas īpašnieks nevar tajā neko pārgrozīt pret lietotāja gribu, piemēram, celt uz kalpojošā zemes gabala kādu ēku, izbūvēt augstāku jau pastāvošu ēku u.t.l.

1223. Tāpat īpašnieks nevar ne apgrūtināt kalpojošo zemes gabalu, lietotājam par ļaunu, ar servitūtiem, ne arī atteikties no zemes gabalam piederoša servitūta.

1224. Īpašnieks nevar no lietojumā esoša zemes gabala neko ne paņemt, ne aizvākt, kas pie tā pieder, lai tā būtu ēka vai arī tikai viņa paša stādīts koks.

3. Ārkārtējā lietojuma tiesība

1225. Ja lietojumā dotas patērējamas lietas, tad lietotājs no to saņemšanas brīža kļūst par šo lietu īpašnieku un viņam tikai ir pienākums, pēc lietojuma izbeigšanās, atdot atpakaļ tajā pašā daudzumā tās pašas šķiras un tā paša labuma lietas vai arī atlīdzināt to vērtību.

1226. Ja lietojuma priekšmets ir pienākošies kapitāli vai citādi prasījumi, tad lietotājam pieder tiesība nevien saņemt ienākumus no prasījuma, bet arī atprasīt pašu kapitālu, kad tam pienācis termiņš.

II. Dzīvokļa tiesība

1227. Dzīvokļa tiesība ir lietu tiesība lietot par dzīvokli svešu māju, tomēr nekaitējot pašai mājai.

1228. Persona, kam pieder dzīvokļa tiesība, var atdot telpas citiem vienīgi ar īpašnieka piekrišanu.

1229. Dzīvokļa tiesība, kas piešķirta vairākām personām kopīgi, paliek spēkā pilnā apmērā tik ilgi, kamēr ir dzīvs kaut viens šās tiesības izlietotājs.

1230. Izdevumi par dzīvoklim nepieciešamiem izlabojumiem un citas nastas jānes dzīvokļa tiesības izlietotājam.

Ceturtā apakšnodaļa

Servitūtu nodibināšana

1231. Servitūtus nodibina:

1) ar likumu;

2) ar tiesas spriedumu;

3) ar līgumu vai testamentu.

1232. Ar līgumu vai testamentu iegūt nekustamam īpašumam par labu servitūtu vai arī viņu ar to apgrūtināt var tikai viņa īpašnieks.

Ja valdošais vai kalpojošais nekustamais īpašums pieder vairākām personām kopīgi, tad servitūta nodibināšanai nepieciešama viņu visu piekrišana.

1233. Servitūtus var kā iegūt, tā arī uzlikt vēl neesošai lietai, piemēram, mājai, kuru nodomāts būvēt, uzmeklējamam avotam u. c.

1234. Nekustamam īpašumam, kas jau nes servitūtu, drīkst uzlikt jaunu tikai tad, kad no tam nevar rasties nekāds zaudējums agrākajam.

Ja uz nekustamu īpašumu guļ hipotēkas, tad uzlikt tam servitūtu, kas aprobežo hipotēkāro kreditoru tiesības, var tikai ar viņu piekrišanu.

1235. No servitūta izrietošā lietu tiesība ir nodibināta un spēkā abām pusēm, t. i. valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašniekiem, tikai pēc servitūta ierakstīšanas zemes grāmatās; līdz tam laikam viņu starpā pastāv vienīgi personiska saistība, kuras ierakstīšanu zemes grāmatās var tomēr prasīt katra puse, ja vien izpildīti visi citi servitūtam nepieciešamie noteikumi.

1236. Bez tam pilsētās katrs servitūta nodibināšanas līgums, kas noslēgts starp kaimiņiem ceļot no jauna vai sākot pārbūvēt ēku, ir spēkā tikai tad, ja tas uzrādīts attiecīgā iestādē un atzīts par saskanošu ar pastāvošiem būvniecības noteikumiem.

Piektā apakšnodaļa

Servitūtu izbeigšanās

I. Vispārīgie izbeigšanās pamati

1237. Kā personālie, tā reālie servitūti izbeidzas:

1) ar atteikšanos no tiem;

2) ar tiesības un pienākuma sakritumu vienā personā;

3) ar kalpojošās vai valdošās lietas bojā eju;

4) ar atceļoša nosacījuma iestāšanos vai termiņa notecējumu;

5) ar izpirkumu;

6) ar noilgumu.

1238. Atteikties no piederoša servitūta var vai nu noteikti ar līgumu, ar kuru servitūta izlietotājs pārved to atpakaļ uz kalpojošās lietas īpašnieku, vai klusējot, ar to, ka servitūta izlietotājs piekrīt tādai kalpojošās lietas īpašnieka

darbībai, ar kuru servitūtu izlietošana nav savienojama.

Ja servitūta izlietotājs tikai nerunā pretim tādai darbībai, ar kuru servitūta lietošana kļūst neiespējama, vai klusēdams pacieš šādu darbību, tad to vēl nevar atzīt par atteikšanos no servitūta. Bet ja minētā darbība pastāv kādas ēkas celšanā un servitūta izlietotājs, to zinādams, neprotestē likumīgā kārtībā pirms tās pabeigšanas, tad viņš var prasīt tikai atlīdzību par servitūtu, kas padarīts neiespējams, bet nevar prasīt, lai ēku nojauc.

1239. Ja valdošais nekustamais īpašums pieder vairākām personām, tad, lai atteikšanās būtu spēkā, vajadzīga viņu visu piekrišana; pretējā gadījumā atteikšanās nesaista arī tos, kas to izteikuši.

1240. Atteikšanās iztulkojama tās šaurākā nozīmē; ja kāds, kam ir uz vienu un to pašu lietu vairākas servitūta tiesības, atteicas no vienas, tad tāda atteikšanās neattiecas uz pārējām.

1241. Ja īpašuma tiesības uz valdošo un kalpojošo nekustamo īpašumu sakrīt vienā personā tikai uz zināmu laiku, tad tam notekot servitūts atkal atjaunojas, ja vien nav noteikts citādi; bet ja sakritums ir bez nosacījuma un bez termiņa, tad arī servitūts izbeidzas uz visiem laikiem.

Ja tikai kāda valdošā vai kalpojošā nekustamā īpašuma daļa ir savienota ar otru, tad attiecībā uz nesavienoto daļu servitūts joprojam paliek spēkā.

Ja kalpojošais nekustamais īpašums pieder vairākām personām kopīgi, tad valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma savienošana izbeidz servitūtu tikai tajā gadījumā, kad visi kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieki kopīgi ieguvuši valdošo.

1242. Servitūts, kas izbeidzies ar kalpojošā vai valdošā nekustamā īpašuma bojā eju, atkal atjaunojas, ja atjauno šo nekustamo īpašumu, kaut arī līdz tam jau būtu notecējis laiks, kurā servitūts izbeidzas ar noilgumu.

1243. Ja kalpojošā nekustamā īpašumā notikusi tikai pārmaiņa, pēc kuras servitūta tiesības izlietošana joprojām ir iespējama, tad tā servitūtu neizbeidz.

1244. Ja servitūts atvēlēts no zināma termiņa, tad kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieks nedrīkst saīsināt lietošanas laiku, novilcinot tā piešķiršanu. Pretējā gadījumā servitūta izlietotājs gan nevar prasīt noteiktā laika pagarinājumu, bet viņš var prasīt atlīdzību par zaudējumiem sakarā ar novilcinājumu.

1245. Ja personālservitūts noteikts uz tik ilgu laiku, kamēr kāda trešā persona sasniedz zināmu vecumu, bet pa tam šī trešā persona nomirst, šo vecumu nesasniegusi, tad servitūta izlietotājs patur savu lietojuma vai dzīvokļa tiesību līdz noteikto gadu notecējumam.

1246. Ja personālservitūta termiņš nolikts līdz tam laikam, kad iestātos zināms nosacījums attiecībā uz kādu trešo personu, bet šī persona pirms nosacījuma iestāšanās nomirst, tad servitūta izlietotājs patur savu tiesību uz visu mūžu.

1247. Ja kādas lietas lietojuma tiesība novēlēta tā, lai tā sāktos tikai iestājoties zināmam nosacījumam vai termiņam, tad mantinieks drīkst piešķirt lietojuma tiesību uz tādu lietu trešai personai tikai tik ilgi, kamēr nav iestājies apzīmētais nosacījums vai termiņš.

1248. Ja tas, kam testamentā novēlēta lietojuma tiesība, nomirst pirms varbūtēji noteiktā termiņa notecējuma vai varbūtēja nosacījuma iestāšanās, bet šai tiesībai jāpāriet uz trešo personu tikai pēc minētā termiņa notecējuma vai minētā nosacījuma iestāšanās, tad īpašnieks nav spiests piešķirt lietojuma tiesību šai trešai personai pirms šā laika.

1249. Izpirkt servitūtu, atlīdzinot tā izlietotājam, var tikai abām pusēm savstarpēji vienojoties, bet ne pēc vienas puses pieprasījuma.

Pat servitūta nelietīga izlietošana nedod kalpojošās lietas īpašniekam tiesību prasīt tā izpirkšanu; servitūts neizbeidzas ne tādas nelietīgas izlietošanas dēļ, ne arī tādēļ, ka servitūta tiesības izlietotājs izvairās izpildīt savus pienākumus.

1250. Servitūts izbeidzas ar noilgumu, ja tiesīgais to labprātīgi desmit gadu laikā nav lietojis personīgi vai caur citām personām.

Tāds servitūts, ko var izlietot tikai pārgadiem vai pārmēnešiem, vai arī tikai zināmos gada laikos, izbeidzas neizlietošanas dēļ pēc divkārša termiņa notecējuma.

Lai ar noilgumu izbeigtos ēku servitūts, ir vēl vajadzīgs, ka valdošā nekustamā īpašuma īpašnieks būtu pielaidis kalpojošā kautko tādu, kas pavisam nav savienojams ar servitūta izlietošanu.

1251. Ja tikai viens kopīpašnieks pa noilguma laika tecējumu nav izlietojis servitūtu, tad tas ar noilgumu neizbeidzas.

1252. Ja kāds servitūtu izlietojis pa daļai, tad ar to servitūts ir pret noilgumu aizsargāts pilnā apjomā.

1253. Izņēmums no šā noteikuma (1252. p.) paredzēts lietojuma tiesībai: ja tās izlietotājs pa visu likumīgo noilguma laiku ir to izlietojis tikai pa daļai, tad neizlietotā daļā šī tiesība izbeidzas.

1254. Ja kādu servitūtu izlieto pavisam citādi nekā pienāktos, tad tas pielīdzināms tā neizlietošanai.

1255. Ja servitūts nav izlietots dabisku vai paša kalpojošās lietas īpašnieka radītu šķēršļu dēļ, tad pa tāda šķēršļa pastāvēšanas laiku noilguma tecējums apstājas.

1256. Ar noilgumu neizbeidzas:

1) dzīvokļa tiesība;

2) pārgadēja lietojuma tiesība;

3) pieejas tiesība kapsētai.

II. Personālservitūtu sevišķie izbeigšanās veidi

1257. Personālservitūti nepāriet uz to izlietotāja mantiniekiem, bet ar viņa nāvi izbeidzas.

1258. Ja šādu servitūtu jau no paša sākuma ar līgumu vai ar testamentu piešķir arī izlietotāja mantiniekiem, tad nodibinājums uzskatāms par divkāršu vai atjaunotu, tā ka servitūts pāriet uz mantinieku jau uz viņa paša tiesības, bet ne uz mantojuma tiesības pamata.

Šādā gadījumā servitūts arvien izbeidzas, ja nomirst servitūta izlietotāja tuvākais likumiskais vai testamentārais mantinieks, un uz citiem viņa mantiniekiem nepāriet.

1259. Ja servitūts nodibināts juridiskai personai par labu bez noteikta termiņa, tad tas izbeidzas ne agrāk kā notekot simts gadiem, ja vien pati juridiskā persona nav agrāk izbeigusies.

PIEKTĀ NODAĻA

Reālnastas

Pirmā apakšnodaļa

Vispārīgi noteikumi

1260. Reālnasta ir uz nekustamu īpašumu gulošs pastāvīgs pienākums atkārtoti dot noteiktus izpildījumus naudā, graudā vai klaušās.

1261. Pienākums nest uz nekustamu īpašumu gulošu reālnastu jau ar pašu iegūšanu pāriet uz katru šā nekustamā īpašuma ieguvēju, tā ka viņam nav vajadzīgs to noteikti uzņemties.

1262. Nekustama īpašuma pārdošana izsolē neizbeidz uz to gulošo reālnastu.

1263. Kalpojošam nekustamam īpašumam un tā īpašniekam var uzlikt reālnastu tiklab kādai fiziskai vai juridiskai personai, kā arī citam nekustamam īpašumam par labu.

1264. Reālnasta, kas nodibināta nekustamam īpašumam par labu, nav no tā atdalāma un ir atsavināma tikai kopā ar to.

1265. Kādai personai par labu nodibinātu reālnastu šī persona var atdot citam, ja reālnasta ar to nekļūst lielāka vai

grūtāka.

1266. Vairāki kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieki atbild tiesīgai personai par reālnastu solidāri, tā ka viņa var no katra no tiem prasīt visas nastas izpildījumu.

Ja kalpojošo nekustamo īpašumu sadala, tad reālnasta joprojām paliek uz visām tā daļām, ja vien tiesīgā persona pati nav noteikti piekritusi nekustamā īpašuma un uz to gulošās reālnastas sadalīšanai.

1267. Kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieks var atsvabināties no atbildības par reālnastu, atstājot nekustamo īpašumu.

1268. Par reālnastas parādiem atbild nekustamais īpašums, un tādēļ katram tā jaunam īpašniekam jānomaksā šie sava priekšgājēja parādi, bet ne vairāk kā par trim gadiem pirms tā pārejas.

1269. Nodibinot konkursu par kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieku, šā īpašuma tekošās reālnastas uzņemas konkursa masa.

Otrā apakšnodaļa

Reālnastu nodibināšana un izbeigšanās

I. Reālnastu nodibināšana

1270. Reālnastas nodibina ar likumu, līgumu vai testamentu.

Ja reālnasta nodibināta ar līgumu vai ar testamentu, tad tā iegūst spēku pret trešām personām tikai tad, kad to ieraksta zemes grāmatās uz kalpojošo nekustamo īpašumu.

II. Reālnastu izbeigšanās

1271. Reālnastas izbeidzas ar tiesības un pienākuma sakritumu vienā personā.

Sakritumam izbeidzoties, reālnasta vairs neatjaunojas, ja vien nav tieši norunāts pretējais.

1272. Reālnastas var izbeigt arī ar līgumu un ar reālnastas izlietotāja pēdējās gribas rīkojumu vai kādu citu viņa vienpusēju gribas izteikumu.

1273. Ar kalpojošā nekustama īpašuma bojā eju pati no sevis izbeidzas arī reālnasta.

1274. Ar noilgumu izbeidzas tiesība uz termiņa maksājumiem vai pienākumiem, ja tie nav pieprasīti desmit gadu laikā.

1275. Uz pašu reālnastu, ja tā ierakstīta zemes grāmatās, noilgums neattiecas.

1276. Ja ar likumu, līgumu vai vienpusēju gribas izteikumu vienu reālnastu graudā vai klaušās atvieto ar kādu citu vai pārvērš naudā, tad jāpieņem, ka agrākā nasta ir izbeigusies un tās vietā radusies jauna.

III. Reālnastu veidi

1277. Reālnastas ir vai nu publiskas, vai privātas. Arī publiskās reālnastas pakļautas iepriekšējo (1261.-1276.) pantu noteikumiem.

SESTĀ NODAĻA

Ķīlas tiesība

Pirmā apakšnodaļa

Vispārīgi noteikumi

1278. Ķīlas tiesība ir tāda tiesība uz svešu lietu (841. p.), uz kuras pamata šī lieta nodrošina kreditoram viņa

prasījumu tādā kārtā, ka viņš var no tās dabūt šā prasījuma samaksu.

1279. Ķīlas tiesību par kustamu lietu, ja tā ieķīlājot nodota kreditora valdījumā, sauc par rokas ķīlu. Nekustamas lietas ieķīlājumu, nenododot valdījumu, sauc par hipotēku.

Ja kustama vai nekustama augļu nesēja lieta ieķīlāta tā, ka kreditors to valda un ievāc no tās augļus, tad šādu ķīlu sauc par lietošanas ķīlu.

Piezīme. 1. Ķīlas tiesību uz reģistrētiem jūras tirdzniecības kuģiem nodibina bez kuģa nodošanas ķīlas ņēmēju valdījumā. Šādu ieķīlājumu sauc par kuģu hipotēku. Sevišķi noteikumi ievietoti kuģu hipotēkas un jūras prasību likumā.

2. Ķīlas tiesību uz kustamām lietām var nodibināt bez to nodošanas ķīlas ņēmēju valdījumā pēc komercķīlas noteikumiem. Komercķīlas noteikumi ievietoti citos likumos.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 16.10.1997. likumu, kas stājas spēkā 14.11.1997.)

I. Ar ķīlu nodrošinātais prasījums

1280. Katrā ķīlas tiesībā ir nepieciešams prasījums, par ko ķīla atbild.

1281. Hipotēku var nodibināt kā nodrošinājumu prasījumiem, kas var rasties nākotnē no parādniekam atklāta kredita (kredithipotēka). Ierakstot šo hipotēku zemes grāmatās, jānorāda atklājamā kredita augstākā summa, kuras apmērā kredithipotēkai arī pieder pirmtiesība no tā laika, kad tā ierakstīta zemes grāmatās.

1282. Nodrošināšanai ar ķīlas tiesību nav vajadzīgs, lai prasījums būtu naudas prasījums, lai tam būtu pienācis termiņš un lai par to varētu celt prasību.

1283. Ķīlas tiesība, kā blakus tiesība, sava spēka ziņā atkarājas no prasījuma spēka. Ja prasījums ir aprobežots, tad arī ķīlas tiesības prasība var būt tikai aprobežota.

1284. Ja prasījums pēc likuma nevar pastāvēt, tad arī tā nodrošināšanai nodibinātā ķīlas tiesība nav spēkā, un ķīlas devējs, ja viņš ķīlu jau būtu nodevis kreditoram, var to prasīt atpakaļ.

1285. Ķīlas tiesība nevar pārsniegt to prasījumu, par kuru tā atbild. Pilnīgi nolīdzinot pēdējo, izbeidzas arī pirmā.

1286. Ķīlas tiesība paliek spēkā tik ilgi, kamēr pilnīgi apmierināts kreditors, kuram tādēļ ķīla atbild pēc daļas samaksas arī par vēl nesamaksāto parāda daļu.

1287. Ja prasījums nodrošināts ar ķīlas tiesību uz vairākām lietām un nolīdzināts tikai pa daļai, tad kreditors patur ķīlas tiesību uz visām ieķīlātām lietām, tāpēc ka katra no tām visā sastāvā atbild par viņa prasījumu.

1288. Ja kreditors pēc nāves atstāj vairākus mantiniekus, tad katrs no tiem var izlietot mantojuma atstājēja nodibināto ķīlas tiesību pilnā apmērā, bet prasīt samaksu no parādnieka var tikai par savu mantojuma daļu.

1289. Ja ar ķīlas tiesību nodrošināts terminēts prasījums, tā stājas gan tūliņ spēkā, bet, kamēr nav pienācis noteiktais termiņš, kreditors nevar meklēt nolīdzinājumu no ieķīlātās lietas.

Kad ar ķīlas tiesību nodrošināts nosacīts prasījums, tā pa nosacījuma svārstības laiku nav spēkā. Bet tiklīdz nosacījums iestājies, ķīlas tiesība uzskatāma par radušos jau tās nodibināšanas laikā. Ja tomēr nosacījums ir tāds, ka to nevar izpildīt bez parādnieka gribas, tad ķīlas tiesība stājas spēkā tikai no tā laika, kad nosacījums iestājies.

Ja nosacījums vai termiņš noteikts nevis prasījumam, bet tikai pašai ķīlas tiesībai, tad tā stājas spēkā tikai no tā laika, kad nosacījums vai termiņš iestājies.

1290. Ja nav noteikti norunāts pretējais, ķīlas tiesība nodrošina nevien galveno prasījumu, bet arī ar to saistītos blakus prasījumus. Hipotēku pirmtiesību noteic pēc to ierakstīšanas laika zemes grāmatās. Pēc tādas pašas pirmtiesības nolīdzināmi arī ar galveno prasījumu saistītie blakus prasījumi, tomēr procenti samaksājami tikai par trim iepriekšējiem gadiem pirms nekustamā īpašuma pārdošanas izsolē. Procentu prasījumus par agrākiem gadiem nolīdzina tāpat kā personisko kreditoru parādu prasījumus.

1291. Blakus prasījumiem (1290. p.), tāpat kā galvenajiem, jāatbilst likumam.

1292. Ieķīlātā lieta atbild arī par nepieciešamiem izdevumiem, kas kreditoram bijuši tās uzturēšanai un glabāšanai.

Par derīgiem izdevumiem ieķīlātā lieta atbild tikai tad, ja tie taisīti ar ķīlas devēja piekrišanu; pretējā gadījumā kreditors var celt tikai personisku prasību par atlīdzību tādā apmērā, kādā tā, pēc tiesas ieskata, atbilst ieķīlātās lietas vērtībai.

Par greznuma izdevumiem, kā arī par tādiem derīgiem izdevumiem, kas taisīti pretēji noteiktai ķīlas devēja gribai, kreditors nevar prasīt atlīdzību; bet viņš drīkst atņemt savus izdaiļojumus, ja tos var atdalīt no ieķīlātās lietas, tai nekaitējot.

1293. Noteikumus par ķīlas atbildības apmēru (1290. līdz 1292. p.) var, nodibinot ķīlas tiesību, brīvi grozīt. Ķīlas atbildību var attiecināt arī tikai uz kādu prasījuma daļu.

II. Ķīlas tiesības priekšmets

1294. Par ķīlas tiesības priekšmetu var būt visas lietas, kuras atsavināt nav noteikti aizliegts, nevien jau pastāvošās, bet arī nākamās lietas, kā ķermeniskas (kustamas vai nekustamas), tā arī bezķermeniskas.

1295. Ja kopīpašnieks ieķīlā kopējo lietu ar pārējo kopīpašnieku piekrišanu, tad ķīlas tiesība attiecas uz visu lietu; bet bez pārējo piekrišanas viņš drīkst ieķīlāt tikai savu kopējas lietas domājāmo daļu.

1296. Iepriekšējā (1295.), kā arī 1298. panta noteikumi nav piemērojami kustamām lietām, kas nodotas kreditoram kā rokas ķīla. Tādas lietas, ja vien kreditors nav rīkojies ļaunticīgi, atbild viņam visā savā sastāvā, kaut arī viņam tās būtu ieķīlājis tikai viens pats kopīpašnieks, bez pārējo piekrišanas.

1297. Nodibināt ķīlas tiesību uz nekustamas lietas daļu vai uz vienam kopīpašniekam piederošas daļas daļu nav pielaižams.

1298. Ja kopīpašnieka domājamā daļa no kopējas lietas, to ieķīlājot, vēl nav bijusi noteikta, tad ķīlas tiesība gan attiecas uz visām šās lietas daļām, bet lietu sadalot aprobežojas tikai ar viņa daļu.

1299. Ja ieķīlā namu vai zemes gabalu, tad ķīlas tiesība pati par sevi attiecas arī uz servitūtiem, kas tiem pieder.

1300. Lietas īpašniekam nevar būt ķīlas tiesības uz savu lietu. Bet ja kreditors viņam ieķīlāto lietu iegūst par īpašumu, tad
tiesības, ko viņš ieguvis ar savu agrāko ķīlas tiesību pret pārējiem ķīlas kreditoriem, paliek spēkā.

III. Ķīlas tiesības apjoms

1301. Ieķīlāt var nevien atsevišķas lietas, bet arī to kopības.

1302. Ķīlas tiesība uz atsevišķu lietu aptver arī tās piederumus un pieaugumus, kā arī augļus, kas vēl ir ceļot prasību pret atbildētāju vai kas vēlāk radušies.

1303. Ķīlas tiesība, kuras priekšmets ir lietu kopība, aptver nevien šās kopības jau esošās daļas, bet arī nākamās, nevien ķermeniskas, bet arī bezķermeniskas, ja nav skaidri redzams, ka ieķīlātāja nodoms bijis ieķīlāt vienīgi šās lietu kopības sastāvu ieķīlāšanas laikā.

IV. Ķīlas tiesības nodibināšana

1304. Ķīlas tiesību nodibina ar līgumu vai testamentu vai tiesas ceļā.

1305. Ar līgumu vai testamentu nevar ieķīlāt lietu, ko aizliegts atsavināt.

Piezīme. 1076. un turpmāko pantu noteikumi par tāda atsavinājuma sekām, kas izdarīts pretēji aizliegumam, piemērojami arī ieķīlājumam.

1306. Ieķīlāt lietu var tikai tas, kam vispār ir tiesība ar savu lietu brīvi rīkoties.

Kas var brīvi rīkoties ar savu lietu, tas arī var to ieķīlāt par svešu saistību.

1307. Tiesas spriedums, ar ko no parādnieka piespriesta noteikta naudas summa vai cits kāds naudā novērtējams

izpildījums, noder par pamatu hipotēkas iegūšanai, ievedot spriedumu zemes grāmatās.

1308. Bāriņtiesa var prasīt, lai ieraksta zemes grāmatās atzīmes uz aizbildņu un vecāku, kā savu bērnu aizbildņu (191. un 224. p.), nekustamu īpašumu, to prasījumu nodrošināšanai, kādi var rasties pārvaldot aizbilstamo personu mantu. Bāriņtiesas lēmumos jānoteic summa, līdz kādai nodrošinājums sniedzas.

V. Ķīlas tiesības izbeigšanās

1309. Ķīlas tiesība izbeidzas pati no sevis, kad dzēš prasījumu, kuram tā nodibināta, vienalga, kādā kārtā tas izdarīts.

1310. Ja kreditora tiesības uz dzēsto prasījumu atkal atjauno, tad līdz ar to pati no sevis atjaunojas arī ķīlas tiesība.

1311. Ja saistību tikai pārjauno, agrākā ķīlas tiesība, pusēm savstarpēji vienojoties, var palikt spēkā.

1312. Ķīlas tiesība izbeidzas, arī vēl joprojām pastāvot ar to nodrošinātam prasījumam, sekojošos gadījumos:

1) kad iestājies atceļošs nosacījums vai iestājies termiņš ķīlas tiesībai, kas bijusi nodibināta ar nosacījumu vai uz zināmu laiku;

2) kad iestājies tas atcēlums vai aprobežojums, ar kuru bijusi saistīta ieķīlātāja tiesība uz ieķīlāto lietu, bet ar to nevar traucēt rokas ķīlas ņēmēja tiesības, ja viņš saņēmis ķīlu nenosacīti un labticīgi;

3) kad ieķīlātā lieta gājusi bojā, pie kam, ja tā bijusi apdrošināta, ķīlas tiesība, visai lietai vai tās daļai ejot bojā, pāriet uz atlīdzību, kas dabūta no apdrošināšanas biedrības, ja vien tās statūtos nav noteikts citādi; atjaunojot bojā gājušo lietu, kā piemēram, no jauna uzbūvējot nodegušo vai sabrukušo ēku, atjaunojas arī ķīlas tiesība uz to;

4) ar sakritumu, kad ķīlas ņēmējs iegūst viņam ieķīlāto lietu par īpašumu, vai kad parādnieks kļūst par ķīlas kreditora mantinieku; izņēmums no šā noteikuma norādīts 1300. pantā.

1313. Ķīlas tiesība izbeidzas arī ar ķīlas ņēmēja noteikti izsacītu atteikšanos no tās.

1314. Ieķīlātās lietas pārdevums, ko tiesīgi izdarījis ķīlas ņēmējs, izbeidz nevien viņa paša, bet arī visu viņam sekojošo kreditoru ķīlas tiesības uz šo lietu; bet kā viņam pašam, tā arī pārējiem kreditoriem, kamēr tie nav apmierināti, paliek ķīlas tiesība uz lietas pārdošanā ieņemto summu, ciktāl tā vajadzīga viņu apmierināšanai.

Ja jau izdarītu ieķīlātas lietas pārdevumu atkal atceļ, tad parādnieks patur savu īpašuma tiesību, bet ķīlas ņēmējs - savu ķīlas tiesību uz lietu.

VI. Ķīlas tiesības sekas

1. Ieķīlātāja jeb ķīlas parādnieka tiesības

1315. Ar ieķīlāšanu neizbeidzas ieķīlātāja īpašuma tiesība uz ieķīlāto lietu. Ieķīlāto nekustamu lietu viņš joprojām var valdīt un lietot, kamēr labprātīgi nenodod to valdīt un lietot ķīlas ņēmējam vai kamēr viņu uz to nepiespiež tiesas ceļā.

1316. Ieķīlātājs attiecībā uz viņa ieķīlāto lietu var izlietot visas īpašnieka tiesības, to starpā arī tiesību celt īpašuma prasību, ciktāl tā vispār pielaižama (1065. un 1066. p.) un nesaduras ar ķīlas ņēmēja tiesību.

1317. Ja uz ieķīlāto lietu piešķir kādu tiesību, samazinot ar to šās lietas vērtību, tad šis piešķīrums, ciktāl ar to samazinās ķīlas ņēmēja nodrošinājums, ir spēkā pret pēdējo tikai ar viņa piekrišanu.

1318. Ja lietu ieķīlājot ieķīlātājs vēl nav bijis tās īpašnieks, bet tomēr ir to valdījis tādā kārtā, ka varētu to iegūt par īpašumu ar ieilgumu (998. un turpm. p.), tad ieilguma tecējums viņam var turpināties un beigties arī pa to laiku, kamēr lieta ieķīlāta, kaut arī viņš būtu nodevis to valdīt un lietot ķīlas ņēmējam.

2. Ķīlas kreditora jeb ķīlas ņēmēja tiesības

1319. Ķīlas ņēmējs, kuru parādnieks nav noteiktā laikā apmierinājis, var meklēt sev apmierinājumu no ieķīlātās lietas un šajā nolūkā spert visus vajadzīgos soļus tās pārdošanai.

1320. Iekam nav pienācis samaksas termiņš, ķīlas ņēmējs nedrīkst ķīlu pārdot; ja turpretim viņš to pārdod, tad viņam jāatlīdzina visi parādniekam ar to sagādātie zaudējumi un izdevumi.

Ja pircējam bijusi zināma ķīlas ņēmēja rīcības pretlikumība, parādniekam ir tiesība prasīt atpakaļ pārdoto lietu.

1321. Pārdot ķīlu par brīvu cenu ķīlas ņēmējs drīkst tikai tādā gadījumā, ja parādnieks vai nu ieķīlājot vai vēlāk noteikti viņam piešķīris šo tiesību. Ieķīlātā nekustamā īpašuma pārdošana izdarāma pēc noteikumiem par labprātīgu pārdošanu izsolē tiesas ceļā.

Ja šāda tiesība ķīlas ņēmējam nav piešķirta, tad ķīlu var pārdot tikai izsolē ar tiesas starpniecību.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

1322. Ja starp ķīlas ņēmēju un parādnieku bijis norunāts nepārdot ieķīlāto lietu, tad šāda noruna jāattiecina uz pārdošanu par brīvu cenu.

1323. Parādniekam, kā lietas īpašniekam, arvien ir tiesība, dodot nodrošinājumu ķīlas ņēmējam, prasīt lietas pārdošanu izsolē, lai no ieņemtās summas samaksātu savu parādu.

1324. Ja ķīlu, iekam nolīdzināts ar to nodrošinātais prasījums, apstrīd citi kreditori, atsaukdamies uz lielākām tiesībām uz to, tad ķīlas ņēmējs var prasīt no parādnieka, lai tas aizstāv apstrīdēto ķīlas tiesību un atlīdzina viņam nodarītos zaudējumus un izdevumus.

1325. Ķīlas ņēmēja prasīto ieķīlātās lietas pārdošanu parādnieks var novērst tikai pilnīgi samaksājot ķīlas parādu, bet ne ar kādas daļas samaksu, vai apsolījumu dot ķīlas ņēmējam drošību ar galvojumu vai kādā citā kārtā. Bet ja parādnieks pilnīgi samaksā savu parādu, kaut arī pašā pārdošanas brīdī, tad pārdošana apturama un ieķīlātā lieta atdodama parādniekam atpakaļ.

1326. Ja ķīlas ņēmēja prasījuma samaksa sadalīta vairākos termiņos, tad ķīlu var pārdot, tiklīdz palaists kāds no šiem termiņiem, ja vien nav bijis tieši norunāts nepārdot tikām, kamēr nebūs palaists arī pēdējais, vai otrais, vai trešais u.t.t. termiņš.

1327. Ja ķīlas ņēmējs un parādnieks sevišķi norunājuši, ka ieķīlātā lieta nesamaksas gadījumā tūliņ pārdodama, tad pirmajam nav pienākums ne pēdējam to sevišķi atgādināt, ne iepriekš paziņot par savu nodomu pārdot; bet ja tādas norunas nav bijis, tad ķīlas ņēmējam iepriekš jāpaziņo parādniekam par to, ka viņš grib ķīlu pārdot.

1328. Ķīlas ņēmējs, kam parādnieks atvēlējis pārdot ieķīlāto lietu par brīvu cenu, atbild par pārdošanu kā pilnvarnieks, un viņam jāatlīdzina parādniekam visi zaudējumi, kādi pie tam varētu rasties aiz viņa rūpības trūkuma. Ja pārdodot pielaists ļauns nolūks un ja pircējs ir piedalījies ķīlas ņēmēja ļaunprātībā, parādniekam ir tiesība prasīt atpakaļ pārdoto lietu, atmaksājot pircējam atpakaļ pirkuma summu ar procentiem.

1329. Ja ķīlas ņēmējs sava prasījuma apmierināšanai viņam ieķīlāto lietu pārdod vai pieprasa tās pārdošanu izsolē, tad ieņemtās summas varbūtējs pārpalikums, kas pārsniedz viņa prasījumu, atdodams pārdotās ķīlas īpašniekam, ja vien uz to nav tiesības vēl citiem kreditoriem.

1330. Ja ieķīlāto lietu pārdodot ienāk tāda summa, kuras nepietiek ķīlas ņēmēja pilnīgam apmierinājumam, tad viņam paliek tiesība prasīt no parādnieka kā parāda atlikuma, tā arī pārdošanai taisīto nepieciešamo izdevumu samaksu.

1331. Līdz pārdotās ķīlas nodošanai pircējam ieķīlātājs patur uz to savu īpašuma tiesību, bet ķīlas ņēmējs savu ķīlas tiesību.

1332. Uz ieķīlātās lietas pircēju pāriet tiesības tādā apjomā, kādā tās piederējušas parādniekam.

1333. Ja pārdoto ķīlu pircējam attiesā, tad viņam jāprasa zaudējumu atlīdzība no ieķīlātāja, bet nevis no ķīlas ņēmēja, kas šo lietu viņam pārdevis kā ķīlu; izņēmums pielaižams tikai tad, kad ķīlas ņēmējs noteikti uzņēmies atbildību vai pārdodot tīši maldinājis pircēju.

1334. Noruna, ka parādnieka nokavējuma gadījumā ķīlas ņēmējs var paturēt ieķīlāto lietu sava prasījuma vietā, nav spēkā.

1335. Kas pieņem ķīlā parāda prasījumu pret kādu trešo personu, tam par to jāpaziņo šai trešai personai, lai tā nesamaksā parādu savam tiešajam kreditoram.

1336. Ja tādā gadījumā (1335. p.) parādnieks noliktā laikā nesamaksā, ķīlas ņēmējam ir tiesība vai nu prasīt apmierinājumu no trešās personas, kas parādā viņa parādniekam, vai prasījumu cedējot pārdot citam.

1337. Kreditors, kas saņēmis ķīlā parāda prasījumu (1335. p.) un kam nodots šā prasījuma dokuments, iegūst uz šo prasījumu rokas ķīlas ņēmēja tiesības. Šādā gadījumā, nesaņemot termiņā savus procentus, viņš, ja nav norunāts citādi, ņem tos, kas nākas par viņam ieķīlāto prasījumu, un saņēmis no tiem sev apmierinājumu, atdod pārpalikumu savam parādniekam.

1338. Ja ieķīlāto prasījumu dzēš, izpildot to par labu ķīlas ņēmējam, tad pēdējais, saņemot naudas summu, izlīdzinās ar parādnieku, bet ja ieķīlātā prasījuma priekšmets bijis ķermeniska lieta, iegūst uz to tiešu ķīlas tiesību.

1339. Dzēšot ieķīlāto prasījumu, izbeidzas arī ķīlas tiesība uz to. Bet ja prasījums ir dzēsts, samaksājot pirmajam kreditoram, pēc tam, kad ķīlas ņēmējs, uz 1335. panta pamata, ieķīlātāja parādniekam jau paziņojis par ieķīlājumu, tad šī samaksa neatsvabina ieķīlātāja parādnieku no viņa saistības.

Otrā apakšnodaļa

Rokas ķīla

I. Rokas ķīlas nodibināšana

1340. Rokas ķīlu (1279. p.) nodibina ar to, ka parādnieks nodod ķīlas ņēmēja valdījumā kustamu lietu ar nodomu, lai tā būtu par nodrošinājumu viņa prasījumam, ja šis nodoms pie tam noteikti izsacīts, vai arī klusējot skaidri izpaudies.

Rokas ķīlas valdījuma nodošana ķīlas ņēmējam notiek pēc vispārējiem kustamu lietu valdījuma iegūšanas noteikumiem.

1341. Kam ir tiesība brīvi noteikt par lietu, tas arī var to nodot kādam citam par rokas ķīlu.

1342. Ja lietu, kas nodota izstrādāt vai pārvadāt, ieķīlā trešai personai, tad tā nodrošina parādu tikai izstrādāšanas vai pārvadāšanas maksas apmērā, ar kuras samaksu lietas īpašniekam ir vienmēr tiesība to izpirkt.

1343. Ja kāds labticīgi pieņem par rokas ķīlu sava prasījuma nodrošināšanai tādu kustamu lietu, kuru īpašnieks labprātīgi uzticējis (1065. p.) ieķīlātājam, tad šī lieta atbild ķīlas ņēmējam par viņa prasījuma nolīdzinājumu, līdz kamēr to izpērk ieķīlātājs vai īpašnieks.

1344. Ja ir ieķīlāta noziedzīgā ceļā dabūta vai nozaudēta lieta, pie kam ķīlas ņēmējs par to nav zinājis un nav varējis zināt, tad viņam ir tiesība, tiklab pret ieķīlātāju, kā arī pret ikvienu trešo personu, paturēt šo lietu, līdz kamēr nolīdzināts viņa prasījums, kura nodrošinājumam lieta viņam nodota; bet viņam tā nekavējoties jāizdod lietas īpašniekam bez atlīdzības, tiklīdz tas ir zināms, un viņš savu prasījumu, kā arī prasību par izdevumu un zaudējumu atlīdzību var vērst tikai pret savu parādnieku vai pret to personu no kuras viņš lietu saņēmis.

1345. Ķīlas ņēmējam, kas saņēmis apzināti noziedzīgā ceļā dabūtu vai nozaudētu lietu par rokas ķīlu, jāatdod tā atprasītājam īpašniekam bez atlīdzības.

1346. Ja lietu, ko ķīlas ņēmējs saņēmis par rokas ķīlu labticīgi, viņam aiz kāda tiesiska iemesla atņem, vai ja tajā izrādās tādi būtiski trūkumi, kuri tās vērtību samazina tiktāl, ka šī vērtība nesasniedz ar to nodrošinātā prasījuma apmēru, tad ķīlas ņēmējam ir tiesība visu viņam no tam radušos zaudējumu atlīdzību prasīt no parādnieka.

II. Rokas ķīlas ņēmēja tiesības un pienākumi

1347. Rokas ķīlas ņēmējam pa visu to laiku, kamēr ieķīlātā lieta atrodas viņa rokās, jārūpējas par to kā gādīgam saimniekam.

Ja ieķīlātā lieta bojāta vai gājusi bojā ķīlas ņēmēja vainas dēļ, vai nu aiz nepietiekošās rūpības, vai aiz rupjas neuzmanības vai ļauna nolūka, tad viņam jādod ieķīlātājam zaudējumu atlīdzība un pēdējam ir tiesība atvilkt šo atlīdzību no sava parāda.

Ja ieķīlātās lietas bojājumam vai bojā ejai, neraugoties uz visu tai piegriezto rūpību, ir par iemeslu noziedzīgs nodarījums vai nepārvarama vara, tad ķīlas ņēmējs par to neatbild un zaudējumus cieš lietas īpašnieks.

1348. Ķīlas ņēmējs nedrīkst viņam ieķīlāto lietu lietot, ja vien tas viņam nav noteikti atļauts; bet arī šajā gadījumā viņš atbild par katru šās tiesības nelietīgu izlietošanu.

1349. Ja izlietojot ieķīlāto lietu nesaskanīgi ar norunu, to bojā vai iznīcina, tad ķīlas ņēmējs atbild par radušos zaudējumu arī tajā gadījumā, kad tas rodas nejauši vai nepārvaramas varas dēļ.

1350. Ja ķīlas ņēmēja prasījums ir kautkādā kārtā nolīdzināts vai viņa ķīlas tiesība kā citādi izbeigusies, tad viņam rokas ķīla nekavējoties jāatdod parādniekam, tiklīdz pēdējais pēc tās ierodas, ja vien ķīlas ņēmējam nav bijusi tiesība arī pēc tam lietu aizturēt (1353.p.), vai ja viņš pats nav kļuvis par tās īpašnieku un var to tūliņ pierādīt.

1351. Parādnieka tiesība izpirkt ķīlas ņēmēja valdījumā esošo ķīlu, samaksājot parādu, nav aprobežota ne ar kādu termiņu un neizbeidzas ne ar kādu noilgumu.

1352. Ķīlas ņēmējam nav pienākums atdot ķīlu atpakaļ, iekam viņš nav pilnīgi apmierināts visos prasījumos, par kuriem tā atbild (1290. un turpm. p.).

1353. Ķīlas ņēmējs var aizturēt ķīlu arī par visiem saviem pārējiem, pat personiskiem prasījumiem pret ieķīlātāju; bet šī tiesība viņam ir tikai pret pašu ieķīlātāju un tā mantiniekiem, bet ne pret trešām personām. Bez tam tiesība aizturēt lietu neaptver vēl tiesību to pārdot kreditora citu prasījumu nolīdzināšanai.

1354. Ja īpašnieks atsavina kreditoram par rokas ķīlu nodoto lietu, tad pēdējam nav pienākums to izdot, bet viņš var to aizturēt, līdz kamēr nolīdzināti visi prasījumi, par kuriem ķīla atbild.

1355. Kreditors var gan tālāk ieķīlāt rokas ķīlu, bet ne citādi, kā kopā ar pašu saistību, ko ķīla nodrošina, un ne par lielāku summu, kāda viņam pienākas no ieķīlātāja. Ar kreditora paša ķīlas tiesības izbeigšanos, vai nu samaksājot viņa prasījumu, vai aiz kāda cita iemesla, izbeidzas arī otra ķīlas ņēmēja tiesība.

1356. Vispārējie noteikumi par kreditora tiesību, nesaņemot termiņā apmierinājumu, pārdot ķīlu, attiecas arī uz rokas ķīlu.

1357. Ja ķīlas ņēmējs bez ievērojama iemesla vilcinās pārdot ķīlu, tad kreditori, kas vērsuši piedziņas uz pārpalikumu, var lūgt tiesu, lai ķīlas ņēmējam noteic laiku ķīlas pārdošanai.

III. Rokas ķīlas tiesības izbeigšanās

1358. Vispārējie noteikumi par ķīlas tiesības izbeigšanos (1309. un turpm. p.) attiecas arī uz rokas ķīlas tiesību.

1359. Rokas ķīlas tiesība izbeidzas arī ar klusu atteikšanos.

Klusa atteikšanās no rokas ķīlas tiesības pieņemama sekojošos gadījumos:

1) kad ķīlas ņēmējs atdod atpakaļ viņam nodoto ķīlu bez jebkāda pierādīta cita nolūka,

2) kad viņš ieķīlāto lietu ar pēdējās gribas rīkojumu tiesīgi novēl savam parādniekam.

1360. Ja ķīlas ņēmējs pieņem kādu citu parādnieka piedāvātu nodrošinājumu, lai tas būtu ķīla vai galvojums, tad šī pieņemšana pati par sevi nav uzskatāma par atteikšanos no agrākās ķīlas tiesības, ja vien atteikšanās nav tieši izteikta vai no lietas apstākļiem neapšaubāmi secināma.

1361. Ar noilgumu neizbeidzas ne prasījums, kas nodrošināts ar rokas ķīlu, ne ķīlas tiesība, ja vien ķīlas ņēmējs ķīlu nav izlaidis no savām rokām.

Trešā apakšnodaļa

Lietošanas ķīla

1362. Ja kreditoram kustama vai nekustama augļu nesēja lieta nodota kā ķīla valdījumā, tad viņam ir nevien tiesība, bet arī pienākums ievākt no tās augļus un ienākumus.

Ievāktos augļus un ienākumus ķīlas ņēmējs nedrīkst paturēt savā labā, bet viņam tie jāpārdod un ieņēmums no tiem jāieskaita sava prasījuma, papriekš procentu un pēc tam kapitāla, samaksai, pie kam ieskaitāmi arī tie augļi un

ienākumi, kurus viņš būtu varējis ievākt, bet aiz nolaidības nav ievācis.

Ķīlas ņēmējam ir tiesība atvilkt no šā ieņēmuma parastos procentus, pat arī tad, ja tie nav noteikti apsolīti.

1363. Ieķīlātās augļus nesējas lietas nastas, ja par tām nav noteikti norunāts pretējais, nes īpašnieks, bet nevis valdošais ķīlas ņēmējs.

1364. Atbildība par zaudējumiem, ko kreditora vainas dēļ cietusi viņam ieķīlātā lieta, kā arī atlīdzība, kas viņam nākas par lietai taisītiem izdevumiem, jāapspriež pēc rokas ķīlas noteikumiem.

1365. Ja ieķīlāts nekustams īpašums un par ieķīlātāja mantu atklāts konkurss, tad ķīlas ņēmējam jāatdod konkursa masai nevien pats šis nekustamais īpašums, bet arī augļi, kurus viņš ievācis no tās dienas, kad nolikts konkurss.

Piezīme. Zemes grāmatās ierakstītās ķīlas tiesības un ar rokas ķīlu nodrošinātie prasījumi nolīdzināmi ārpus konkursa procesa.

1366. Augļu nesēju lietu var ieķīlāt arī ar tādu norunu, ka ķīlas ņēmējs viņam pienākošos procentu vietā saņem tās ienākumus.

Šādā gadījumā ķīlas ņēmējam, ja nav norunāts pretējais, nav pienākums dot norēķinu par viņa ievāktiem augļiem un ienākumiem, kaut arī to vērtība pārsniegtu likumisko procentu apmēru.

Ceturtā apakšnodaļa

Hipotēka uz nekustamu īpašumu

I. Hipotēkas nodibināšana

1367. Hipotēka dod kreditoram lietu tiesību uz ieķīlāto nekustamo īpašumu tikai pēc ierakstīšanas zemes grāmatās.

1368. Lai hipotēkas ierakstījums zemes grāmatās būtu spēkā, ir vajadzīgs:

1) lai tas būtu ierakstīts attiecīgā iestādē (1369. p.);

2) lai tas būtu ierakstīts pienācīgā laikā (1370. p.);

3) lai prasījumam būtu ierakstīšanai vajadzīgās īpašības (1371. un 1372. p.);

4) lai arī nekustamam īpašumam, uz kuru hipotēku ieraksta zemes grāmatās, būtu tam nolūkam noteiktās īpašības (1373. p.);

5) lai ierakstot būtu ievērotas likumā noteiktās formas.

1369. Ierakstīt hipotēku zemes grāmatās var tikai tajā zemes grāmatu nodaļā, kuras pārziņas robežās atrodas nekustamais īpašums. Sīkāki noteikumi par hipotēkas ierakstīšanas kārtību zemes grāmatās atrodas Zemesgrāmatu likumā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 24.04.1997. likumu, kas stājas spēkā 21.05.1997.)

1370. Ķīlas tiesības ierakstīšana zemes grāmatās nav pielaižama tajā laikā, kad pastāv Zemesgrāmatu likuma 45.panta 1.un 2.punktā minētie šķēršļi.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 24.04.1997. likumu, kas stājas spēkā 21.05.1997.)

1371. Zemes grāmatās ierakstāmi tikai tie prasījumi, kas vispār nodrošināti ar ķīlu uz nekustamu īpašumu, vienalga, vai šī ķīla bijusi nodibināta ar tiesas lēmumu, vai ar tiesisku darījumu.

1372. Ķīlas tiesību ierakstīšana zemes grāmatās pielaižama tikai ar ieķīlātāja piekrišanu, kuru viņš izteicis vai nu ķīlas tiesību nodibinot, vai vēlāk. Šis noteikums neattiecas uz tiem gadījumiem, kad ķīlas tiesību ieraksta uz tiesas sprieduma vai lēmuma pamata.

1373. Hipotēku ieraksta zemes grāmatās tikai noteiktas naudas summas apmērā un uz noteiktu nekustamu

īpašumu, par kura īpašnieku apzīmēts šajās grāmatās ieķīlātājs.

II. Hipotēkas pārjaunošana un dzēšana

1374. Katrs zemes grāmatās ierakstīta prasījuma pārjaunojums arī jāieraksta šajās grāmatās; pretējā gadījumā tas saista vienīgi līdzējas puses, bet ne trešās personas.

1375. Ja pārjaunojot notiek kreditora maiņa, tad pārjaunojuma ierakstīšanai zemes grāmatās vajadzīga kā kreditora, tā arī parādnieka atzīšana; bet izdarot vienkāršu cesiju, pietiek ar cedenta atzīšanu un parādnieka piekrišana nav nepieciešama.

Piezīme. Izņēmumi no šajā (1375.) pantā noteiktās kārtības norādīti likumā par dažu parādu piespiedu pārjaunojumu.

1376. Ja pārjaunojums attiecas uz pašu prasījuma raksturu, tā ka ar to pārgrozās tiesiskās attiecības arī starp pārējiem prasījumiem, kuri agrāk vai vēlāk uz to pašu nekustamo īpašumu ievesti zemes grāmatās, tad tāda pārjaunojuma ievešanai zemes grāmatās ir vajadzīga nevien līdzēju, bet arī pārējo lietā ieinteresēto personu piekrišana.

1377. Ja kāds no kreditoriem iegūst valdījumā to nekustamo īpašumu, uz kuru viņam ir hipotēka, tad ar to nepārgrozās ne viņa paša hipotēkārās tiesības, ne arī pārējo kreditoru tiesības uz viņu zemes grāmatās ierakstītiem prasījumiem uz to pašu nekustamo īpašumu.

1378. Parādnieka izdarīts nekustama īpašuma atsavinājums trešai personai negroza hipotēkas kreditora tiesības, un katru tādu atsavinājumu var izdarīt vienīgi atstājot spēkā ķīlas tiesības uz atsavināmo nekustamo īpašumu.

1379. Hipotēkas dzēš pēc tiem pašiem noteikumiem, kādi norādīti visām ķīlas tiesībām (1309. un turpm. p.).

Pilnīgai hipotēkas dzēšanai ar to vien nepietiek, ka dzēsts tās pamats, jo tāds dzēsums nav saistošs trešām personām, līdz kamēr par hipotēkas dzēšanu nav ierakstīts zemes grāmatā. Noteikumi par hipotēkas dzēsuma ierakstīšanas kārtību atrodas Zemesgrāmatu likumā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 24.04.1997. likumu, kas stājas spēkā 21.05.1997.)

1380. Zemes grāmatās ierakstītu ķīlas tiesību dzēšana, tiklab pilnīga, kā arī pa daļai pielaižama tikai ar kreditora piekrišanu. Šis noteikums neattiecas uz tiem gadījumiem, kad ķīlas tiesību dzēš uz tiesas sprieduma vai lēmuma pamata.

Ja nekustamu īpašumu, uz kuru ierakstītas hipotēkas, pārdod izsolē un ieraksta zemes grāmatās uz tā vārdu, kurš, kā vairāksolītājs, kļuvis par tā īpašnieku, tad, pēc pirkuma cenas samaksas, visi tie uz šo nekustamo īpašumu ierakstītie parādi, par kuriem pircējs nav tieši paziņojis, ka uzņemas tos uz sevi, ir dzēšami neatkarīgi no kreditoru piekrišanas.

SEPTĪTĀ NODAĻA

Izpirkuma tiesība

Pirmā apakšnodaļa

Izpirkuma tiesības nodibināšana un izlietošana

1381. Izpirkuma tiesība ir tiesība iegūt cita atsavinātu nekustamu īpašumu, atstumjot ieguvēju, sakarā ar priekšrocību pret viņu, un iestājoties viņa tiesībās.

Izpirkuma tiesība ir lietu tiesība, un to var izlietot nevien pret pirmo šai tiesībai pakļautā nekustamā īpašuma ieguvēju, bet arī pret sekojošiem.

1382. Izpirkuma tiesību nodibina vai nu ar likumu, vai ar līgumu, vai arī ar testamentu.

Izpirkuma tiesība, kas nodibināta ar līgumu vai testamentu, saista tikai lietā ieinteresētās personas un viņu mantiniekus; tomēr tā var kļūt saistoša arī trešām personām, ja līgumu vai testamentu, ar kuru nodibina šo tiesību, ieraksta zemes grāmatās; tādā gadījumā šo tiesību nosaka vienīgi līguma vai testamenta noteikumi, un tikai tad, ja tādu nav, noteikumi par likumisko izpirkumu.

1383. Izpirkuma tiesība nav pielaižama visos atsavināšanas gadījumos, bet tikai tajos, kad izpircējam iespējams pilnīgi atlīdzināt ieguvējam visu to, ko tas samaksājis vai kas tam vēl jāsamaksā par iegūto mantu.

Kad nekustamu īpašumu dāvina, vai atsavina pēc izlīguma, vai maina, izpirkuma tiesība nav pielaižama.

Kad nekustamu īpašumu pārdod izsolē piespiedu kārtībā, izpirkuma tiesību nevar izlietot.

1384. Visi pienākumi, kurus uzņēmies nekustamā īpašuma ieguvējs, jāpārņem tās izpircējam, un viņš nevar aprobežoties vienīgi ar apsolījumu samaksāt ieguvējam to summu, kādu viņš uzņēmies dot par nekustamo īpašumu, ne arī ar šās summas nodrošinājumu ar galvojumu vai kādā citā kārtā, bet viņam, pieteicot savu tiesību, tūliņ jāiemaksā šī summa, pievienojot tai atlīdzību par izdevumiem (1388. p.) naudā; bet ja ieguvējs atteicas šo naudu pieņemt, tad izpircējam tā jāiemaksā tiesā.

1385. Ja izpircējam pašam ir prasījums, kas nodrošināts ar viņa izpērkamo nekustamo īpašumu, vai ja viņš pierāda, ka citi kreditori, kuru prasījumi nodrošināti ar hipotēku uz šo nekustamo īpašumu, ir ar mieru atzīt viņu par savu parādnieku, tad no savas iemaksājamās summas (1384. p.) viņš drīkst atvilkt šos parādus.

1386. Ja pierāda, ka izpērkamais nekustamais īpašums pārdots kādam aiz personiskas labvēlības lētāk par tā vērtību (draudzības pirkums), tad izpircējam jāsamaksā īstā cena, pēc tiesas novērtējuma.

1387. Ja rodas iemesls dibinātām aizdomām, ka pārdevējs un pircējs ar nolūku atbaidīt izpircēju ir uzdevuši augstāku pirkuma summu, nekā patiesi viņu starpā norunāts, tad izpircējam ir tiesība prasīt, lai viņi ar parakstu apstiprina, ka viņi, noslēdzot pirkuma līgumu, rīkojušies bez ļauna nolūka un ka uzdotā cena tiešām ir tā, kas viņu starpā norunāta un jau samaksāta vai vēl maksājama.

1388. Izpircējam jāatmaksā ieguvējam, bez visa tā, ko pēdējais samaksājis par nekustamo īpašumu (1384. p.), arī visi viņa šim īpašumam izdarītie nepieciešamie un derīgie izdevumi, kā arī viņa izmaksas to atsavinot un iemaksātās nodevas; greznuma izdevumi nav jāatlīdzina.

1389. Persona, kurai pieder izpirkuma tiesība, nevar to atdot nevienam citam, un viņai, ja pretinieks to prasa, ar parakstu jāapstiprina, ka viņa izpērk vienīgi sev un savā labā.

Otrā apakšnodaļa

Izpirkuma tiesības sekas

I. Ieguvēja pienākumi pret izpircēju

1390. Izpircējs iestājas visās ieguvēja tiesībās, un tādēļ pēdējam, ja nekustamais īpašums jau nodots viņa valdījumā, vispirms jānodod tas izpircējam, ar visiem piederumiem, tādā pašā stāvoklī, kādā viņš to saņēmis.

1391. No nekustamā īpašuma ievāktos augļus ieguvējs atdod atpakaļ tikai par to laiku, par kuru viņš nokavējis tā nodošanu. Bet par augļiem, kas jau izaudzēti, bet vēl nav ievākti, izpircējam savkārt jāatlīdzina ieguvējam ražošanas izdevumi.

1392. Nekustamā īpašuma ieguvējam jāatlīdzina izpircējam par pasliktinājumiem tikai tad, kad tie radušies aiz ieguvēja vainas pēc tam, kad jau pieteikts izpirkums; par agrākiem pasliktinājumiem viņam jāatlīdzina tikai tad, ja tie nodarīti ar ļaunu nolūku, lai novērstu izpirkumu.

1393. Servitūti, reālnastas un hipotēkas, ar kuriem ieguvējs apgrūtinājis nekustamo īpašumu, jāuzņemas izpircējam, ja vien tie bijuši nodibināti jau pirms izpirkuma tiesības pieteikuma un bez ļauna nolūka. Bet par visiem šiem apgrūtinājumiem ieguvējam pilnīgi jāatlīdzina izpircējam.

II. Atsavinātāja pienākumi pret izpircēju

1394. Izpircējs stājas tiesiskās attiecībās ar atsavinātāju tikai tad, kad ieguvējs viņam atdevis visas savas tiesības un viņš ar to pilnīgi ieņēmis ieguvēja vietu.

Ja atsavinātājam bijis pienākums pirms nekustamā īpašuma atsavinājuma piedāvāt to pirkšanai tai personai, kurai pieder izpirkuma tiesība, un viņš to nav darījis, tad izpircējs var prasīt, lai tas atlīdzina zaudējumus, kādi viņam no tam radušies.

III. Atsavinātāja pienākumi pret ieguvēju

1395. Atsavinātāja pienākums ir nevien atlīdzināt ieguvējam zaudējumus, kurus viņš cietis sakarā ar izpirkuma tiesības izlietošanu, bet arī aizstāvēt viņu tiesā pret izpircēja prasībām.

1396. No 1395. pantā norādītiem pienākumiem atsavinātājs ir atsvabināts, kad ieguvējs, zinādams, ka uz nekustamo īpašumu var pieteikt izpirkuma tiesību, nav pielīdzis sev tādam gadījumam atlīdzību.

Trešā apakšnodaļa

Izpirkuma tiesības izbeigšanās

1397. Izpirkuma tiesība izbeidzas:

1) kad atceļ to atsavinājumu, kura dēļ tā radusies;

2) kad tas, kam šī tiesība pieder, atteicas;

3) kad ar noilgumu zaudēta tiesība celt izpirkuma prasību.

1398. Pēc tam, kad izpirkuma tiesība jau pieteikta, līguma dalībnieki nevar vairs uzsākt neko tādu, kas nepielaistu šo tiesību; viņi nevar arī atcelt atsavinājuma līgumu, kaut arī nodošana vēl nebūtu notikusi.

1399. Izpirkuma tiesība izbeidzas tiklab tad, kad tas, kam šī tiesība pieder, pirms atsavināšanas vai pašā atsavināšanas laikā noteikti izteic savu piekrišanu nekustamā īpašuma atsavināšanai, kā arī tad, kad viņš pēc atsavināšanas noteikti vai klusējot atteicas no savas tiesības.

1400. Izpirkuma tiesība izbeidzas ar noilgumu, ja izpirkuma prasība nav celta gada laikā, skaitot no tās dienas, kad nekustamais īpašums ierakstīts zemes grāmatās uz ieguvēja vārdu.

CETURTĀ DAĻA. Saistību tiesības

1401. Saistību tiesības ir tādas tiesības, uz kuru pamata vienai personai - parādniekam - jāizdara par labu otrai - kreditoram - zināma darbība, kam ir mantiska vērtība.

1402. Saistību tiesības rodas vai nu no tiesiska darījuma, vai no neatļautas darbības, vai pēc likuma.

PIRMĀ NODAĻA

Tiesiski darījumi vispār

1403. Tiesisks darījums ir atļautā kārtā izdarīta darbība tiesisku attiecību nodibināšanai, pārgrozīšanai vai izbeigšanai.

1404. Katrā tiesiskā darījumā jāņem vērā dalībnieki, priekšmets, gribas izteikums, sastāvdaļas un forma.

PIRMĀ APAKŠNODAĻA

Darījuma dalībnieki

1405. Lai darījumam būtu tiesīgs spēks, ir vajadzīgs, lai tā dalībniekiem būtu tiesībspēja un rīcībspēja šā darījuma taisīšanai; pretējā gadījumā darījums nav spēkā.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

1406. Tiesību spējīgas tiesiskos darījumos ir nevien fiziskas, bet arī juridiskas personas, ja likums nenosaka citādi.

1407. Par juridiskām personām atzīstamas valsts, pašvaldības, personu apvienības, iestādes, nodibinājumi un lietu kopības, kurām piešķirta juridiska personība.

1408. Rīcībspējas trūkst nepilngadīgajiem.

Personas, kas atrodas aizgādnībā garīga rakstura traucējumu vai citu veselības traucējumu dēļ vai arī izlaidīgas vai izšķērdīgas dzīves dēļ, ir rīcībnespējīgas tiesas noteiktā rīcībspējas ierobežojuma apjomā.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

1409. Tiesiski darījumi, ko taisījušas rīcībspējīgas personas nesamaņas stāvoklī vai nespējot saprast savas darbības nozīmi vai nespējot savu darbību vadīt, nav spēkā.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

1410. Taisīt tiesiskus darījumus var katrs nevien personīgi, bet arī caur vietniekiem, ar kuru darbību var tiklab iegūt viņu atvietojamiem tiesības, kā arī uzlikt tiem pienākumus.

Juridiskas personas taisa tiesiskos darījumus caur saviem likumīgiem pārstāvjiem.

1411. Personas, kurām trūkst rīcībspējas un kurām nodibināta aizgādnība, tiesiskos darījumos pārstāv to vecāki, aizbildņi, kā arī aizgādņi. Aizgādņi pārstāv aizgādnībā esošo kopā ar to vai patstāvīgi.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Tiesisku darījumu priekšmets

1412. Par tiesiska darījuma priekšmetu var būt tiklab darbība, kā arī atturēšanās no tās, un tiklab darbība, kuras mērķis ir nodibināt vai atdot lietu tiesību, kā arī darbība ar kādu citu mērķi.

1413. Par saistību tiesību priekšmetu var būt tikai kas iespējams; pretējā gadījumā darījums nav spēkā. Tomēr nav vajadzīgs, lai darījuma priekšmets jau pastāvētu tā taisīšanas laikā; darījums var attiekties arī uz nākamām lietām.

1414. Par tiesiska darījuma priekšmetu var būt tikai tas, kas nav izņemts no privāttiesiskas apgrozības; pretējā gadījumā darījums nav spēkā.

1415. Neatļauta un nepieklājīga darbība, kuras mērķis ir pretējs reliģijai, likumiem vai labiem tikumiem, vai kura vērsta uz to, lai apietu likumu, nevar būt par tiesiska darījuma priekšmetu; tāds darījums nav spēkā.

1416. Saistības priekšmetu, kā arī pašu tās izpildīšanu nevar atstāt vienīgi parādnieka ieskatam.

1417. Ja darījuma priekšmets ir pilnīgi nenoteikts, darījums nav spēkā.

1418. Kad par prasījuma priekšmetu ir atvietojamas lietas (844.p.), un to daudzums vai labums nav noteikts, tad darījums, neraugoties uz to, ir spēkā, ja ar likumu vai privātu rīkojumu dota tiesība minēto priekšmetu noteikt trešai personai vai tiesai pēc sava ieskata vai ja vispār tā noteikšanai ir kāda droša mēraukla. Bet ja trešā persona, kam uzdots priekšmetu noteikt, negrib vai nevar to uzņemties, tad darījums nav spēkā.

1419. Kad saistības priekšmets ir neatvietojama lieta (844.p.), kas apzīmēta tikai pēc viņas šķiras, tad šaubu gadījumā šo priekšmetu var noteikt parādnieks, ja vien saistības tiesība nav bijusi nodibināta testamentā.

Tas pats jāievēro arī tad, kad saistības priekšmets ir alternātīvs.

1420. Izvēles tiesību (1419.p.) kā parādnieks, tā arī kreditors var izlietot tikai vienreiz, ja vien viņiem nav bijusi tieši piešķirta tiesība izvēlēties vairākas reizes, vai ja saistības nav tādas, kas periodiski atkārtojas. Kad izvēlēties atļauts tikai vienreiz, tad parādnieks var to darīt līdz saistības izpildīšanai, bet kreditors vēl arī ceļot prasību, ja viņi tomēr jau agrāk nav noteikti izsacījuši savu gribu.

1421. Ja alternātīvā saistībā abi priekšmeti nejauši iet bojā, tad parādnieks pavisam tiek atsvabināts no sava pienākuma izpildīšanas, nezaudējot ar to tomēr tiesību prasīt no kreditora, lai tas izpilda savu pretpienākumu. Bet ja iet bojā tikai viens no priekšmetiem, tad parādnieks patur savu izvēles tiesību un var pēc sava ieskata dot vai nu palikušo priekšmetu, vai bojā gājušā priekšmeta vērtību. Turpretim kreditoram, ja viņam bijusi piešķirta izvēles tiesība, jāapmierinās vienīgi ar palikušo priekšmetu.

1422. Ja viens no alternātīvi dodamiem priekšmetiem iet bojā aiz pretējās puses vainas vai viņas nokavējuma

laikā, tad tas, kam pieder izvēles tiesība - vienalga, vai viņš ir parādnieks vai kreditors - patur šo tiesību un var pēc savas gribas vai nu, kā parādnieks, dot palikušo priekšmetu vai bojā gājušā priekšmeta vērtību, vai, kā kreditors, prasīt vienu vai otru. Bet ja pretējā puse iznīcinājusi abus priekšmetus, tad tas, kam pieder izvēles tiesība, var izvēlēties atlīdzību par vienu vai par otru.

1423. Ja viens priekšmets vai abi iet bojā aiz tā vainas, kam pieder izvēles tiesība, tad viņš šo tiesību zaudē, un tādā gadījumā, kad gājis bojā tikai viens priekšmets, viņš var vai nu dot vai prasīt palikušo priekšmetu, raugoties pēc tam, vai viņam ir pienākums dot vai tiesība prasīt; bet ja gājuši bojā abi priekšmeti, tad pretējā puse pati izvēlas priekšmetu, par kuru viņa grib saņemt atlīdzību.

1424. Ja 1422. un 1423.pantā norādītos gadījumos priekšmets gājis bojā kreditora vainas dēļ, tad viņam bez tam jāatlīdzina pretējai pusei visi zaudējumi.

1425. Katra saistība jāizpilda pilnā apmērā, un nevienu nevar piespiest apmierināties tikai ar kādas saistības daļas izpildījumu, pat arī tad, ja tās priekšmets ir dalāms.

1426. Ja nedalāmā saistībā saistītai pusei neizpildīšanas dēļ piespriež atlīdzināt pretējai pusei zaudējumus, tad šo atlīdzību var dot arī pa daļām; saistībā, kurā ir vairāki saistītie, katrs no tiem, dodot savu daļu, pēc vispārēja noteikuma atsvabinās no atbildības.

TREŠĀ APAKŠNODAĻA

Gribas izteikums un īstums

I. Gribas izteikums

1427. Pie tiesiska darījuma būtības pieder tā taisītāja gribas izteikums, bet divpusējā vai vairākpusējā darījumā vajadzīgs visu tā dalībnieku saskanīgs gribas izteikums. Kamēr griba nav vēl izteikta, tai nav nekāda tiesiska spēka.

1428. Gribu var izteikt vai nu noteikti, vai klusējot.

Noteikti gribu var izteikt vai nu ar vārdiem, mutiski vai rakstiski, vai ar zīmēm, kam ir vārdu nozīme.

Griba ir izteikta klusējot, kad tā izpaužas bez tieša mērķa izteikt gribu taisni šajā izpratnē. Darbībai, kas uzskatāma par klusējot izdarītu gribas izteikumu, jābūt tādai, lai no tās varētu droši secināt tādas gribas esamību.

1429. Ja likums noteic gribas izteikumam zināmu formu, tad klusējot izdarīts gribas izteikums, kaut tas arī būtu pilnīgi skaidrs, nav pietiekošs.

1430. Klusēšana nav atzīstama ne par piekrišanu, ne par noliegšanu, izņemot to gadījumu, kad likums tieši prasa pārtraukt klusēšanu, lai to neatzītu par piekrišanu.

1431. Akta parakstīšana, vienalga, vai tas attiecas uz pašu parakstītāju vai trešo personu, uzskatāma par piekrišanu šim aktam, ja tā saturs parakstītājam bijis zināms un ja viņam tajā tiesiskā darījumā, uz kuru akts attiecas, ir personīga interese un ierunas tiesība.

1432. Kas klusējot vai noteikti izteic savu piekrišanu, tas ar to ir pieņēmis darbību ar visām tās tiesiskām sekām un nevar vairs vēlāk savu piekrišanu ierobežot.

1433. Pieņemt, ka piekrišana dota, var tikai likumā tieši noteiktos gadījumos.

1434. Piekrišanu var dot nevien pirms attiecīgās darbības, bet arī tad, kad to uzsāk, un pat vēlāk; pēdējā gadījumā to sauc par apstiprinājumu.

Vēlāks apstiprinājums var būt noteikti izsacīts vai klusējot izdarīts un var attiekties nevien uz svešu, bet arī uz paša darbību, kā uz atļautu, tā arī uz neatļautu.

1435. Vēlākam apstiprinājumam ir atpakaļējs spēks un tādēļ tas attiecināms uz darījuma noslēgšanas laiku, izņemot gadījumus:

1) kad attiecīgā darbība bijusi aizliegta ar likumu un aizlieguma iemesls atkritis tikai vēlāk;

2) kad apstiprinājums noticis pēc tam, kad darījums jau izpildīts un tā sekas iestājušās;

3) kad apstiprinājums var notikt tikai ievērojot zināmu formu; šādā gadījumā tam nav ne atpakaļēja spēka, kaut arī pati apstiprinātā darbība būtu izdarīta noteiktā formā, ne spēka nākamam laikam, ja vien minēto formu nevar vēl izpildīt.

1436. Vēlāks apstiprinājums nevar aizskart starplaikā iegūtās trešo personu tiesības.

1437. Gribas izteikumam jābūt nopietnam; izteikumam, kas izdarīts tikai pa jokam, nav nekādu tiesisku seku.

1438. Ja griba izteikta tikai izskata pēc, tad tai nav nekādu tiesisku seku, ja vien ar to nav saistīts prettiesīgs trešās personas maldinājums.

P i e z ī m e. Noteikumi par to darījumu apstrīdēšanu, kurus parādnieks noslēdzis kreditoram par ļaunu, atrodas Civīlprocesa likumos.

1439. Kad darījums ir gan nopietni gribēts, bet apslēpts aiz kāda cita darījuma, tad pirmais ir spēkā, ja vien ar to nav bijis nolūka pievilt trešo personu vai vispār izdarīt kaut ko prettiesīgu; bet otrs, tikai izskata pēc noslēgtais darījums, paliek spēkā tikai tiktāl, ciktāl tas izrādās par vajadzīgu pirmā uzturēšanai spēkā.

II. Gribas īstums

1440. Lai tiesisks darījums būtu spēkā, nepietiek ar to vien, ka tā dalībnieki izteic savu gribu, bet ir vēl vajadzīgs, lai šī griba būtu radusies brīvi - bez maldības, viltus vai spaidiem.

1. Maldība

1441. Maldība var rasties vai nu no tam, ka pavisam trūkst ziņu, vai ka ir tikai nepietiekošas ziņas par kādiem faktiskiem apstākļiem - faktiska maldība - vai kādām tiesiskām normām - tiesiska maldība.

1442. Faktiska maldība darbības izdarītājam nekaitē, ja vien tā nav notikusi viņa paša neuzmanības dēļ.

1443. Maldība savā paša darbībā nav atvainojama, izņemot likumā norādītos gadījumus.

1444. Atvainojama maldība (1442.p.) ietekmē darījuma spēku dažādi, raugoties pēc tam, vai tā ir svarīga, vai ne.

1445. Svarīga maldība (1444.p.) iznīcina visu darījuma spēku, jo jāpieņem, ka tas, kas tā maldījies, nav nemaz devis darījumam savu piekrišanu un darījums tā tad nemaz nav noticis.

1446. Nesvarīgai maldībai (1444.p.) ir tikai tās sekas, ka to, kas maldījies, pēc iespējas aizsargā no zaudējumiem. Tādēļ pats darījums paliek spēkā, bet tam, kas maldījies, ir tiesība tikai prasīt atvietojumu vai samērīgu atlīdzību par zaudējumiem, ko viņš cietis savas maldības dēļ.

1447. Ja par darījuma šķiru noticis pārpratums, tā ka viens dalībnieks domājis, ka noslēdz citu līgumu nekā tas, kādu domājis otrs, tad līdzēji nav vienojušies, maldība atzīstama par svarīgu un tādēļ pats darījums nav spēkā. Bet tam, kas kādam nodevis lietu ar nolūku to viņam dāvināt, nav tiesības prasīt šo lietu atpakaļ, ja tās saņēmējs to jau izlietojis, kaut arī viņš to nebūtu saņēmis kā dāvanu.

1448. Tāpat (1447.p.) līdzēju savstarpējas vienošanās trūkums iznīcina tiesisku darījumu arī tajā gadījumā, kad pārpratums attiecies uz lietas identitāti un katrs līdzējs domājis citu tās veidu vai šķiru.

1449. Maldība par darījumu iemeslu ir nesvarīga un neiznīcina darījuma spēku, ja vien kāds šķietamas saistības dēļ nav ko apsolījis vai izpildījis.

1450. Ja maldība attiecas uz kādu personu darījumā, tad tas nav spēkā, ja vien personu samainījums nav bez jebkādas nozīmes tam, kas maldījies. Bet ja maldība attiecas uz kāda personiskām spējām un īpašībām, darījums nav spēkā tikai tad, ja maldīgi pieņemtā īpašība pēc darījuma rakstura bijusi svarīga.

1451. Maldība ir svarīga, kad līguma priekšmetā pieņemta tāda īpašība, kuras dēļ šis priekšmets būtu pieskaitāms nevis tai lietu šķirai, pie kuras tas patiesi pieder, bet citai. Bet pie tam jāgriež vērība uz to, vai tiešām minētais pieņēmums pamudinājis maldījušos personu noslēgt līgumu tā tagadējā veidā.

1452. Kad darījumos, kas attiecas uz atvietojamām lietām, notikusi maldība par vienas un tās pašas šķiras lietu daudzumu, tad jāizšķir vienpusēji un divpusēji darījumi. Vienpusējie paliek spēkā, pie kam no abiem daudzumiem dodams mazākais; bet divpusējie nav spēkā, ja saistītam bijis nodoms dot mazāk, bet otrai pusei - saņemt vairāk. Pretējā gadījumā līgums paliek spēkā un dodams mazākais daudzums. Jebkura cita maldība par priekšmeta daudzumu, ja nav bijis sevišķas norunas, ir nesvarīga.

1453. Maldība par darītāju tiesiskām attiecībām pret darījuma priekšmetu ir nesvarīga.

Izņēmuma veidā maldība par darītāju tiesiskām attiecībām pret darījuma priekšmetu ir svarīga un tā tad pats darījums nav spēkā, kad viens no dalībniekiem domājis iegūt tiesību uz svešu lietu, kurpretim par darījuma priekšmetu bijusi viņa paša lieta.

1454. Darījums nav spēkā, ja viņa priekšmets vai tā lielākā daļa vairs nepastāv.

1455. Maldība tikai par vārdu vai kādu citu personu vai lietu apzīmējumu arvien ir nesvarīga un nav jāievēro.

1456. Kad vairākpusējā darījumā ir maldījies tikai viens darījuma dalībnieks, tad viņš vienmēr var prasīt, lai to izpilda, ja viņam ir pie tam tiesiska interese un ja viņš savkārt ir izpildījis saistības, kuras uzņēmies.

1457. Ja darījumu noslēdzis kādas personas vietnieks, tad jāievēro nevis atvietojamā, bet vietnieka maldība.

1458. Maldība jāpierāda tam, kas uz tās pamata prasa vai nu atzīt darījumu par spēkā neesošu, vai atlīdzināt zaudējumus (1447. un 1448.p.).

2. Viltus

1459. Viltus ir otras personas prettiesīgs maldinājums, lai viņu piedabūtu izdarīt viņas interesēm pretēju darbību vai atturēties no tās.

1460. Tas, kas viltu viegli varējis noskārst, tiesiskā nozīmē nav atzīstams par pieviltu.

1461. Tas, kas ar viltu piedabūts noslēgt darījumu, var prasīt, lai to atceļ. Bet ja viltus bijis par iemeslu tikai dažiem darījuma noteikumiem, tad pieviltam ir tikai tiesība prasīt zaudējumu atlīdzību.

1462. Ja divpusējā darījumā abi dalībnieki savstarpēji viens otru pievīluši, tad nevienam no viņiem nav tiesības celt prasību pret otru. Ja līgums nav vēl izpildīts, viena puse nevar prasīt, lai otra to izpilda, bet ja tas jau izpildīts, tad neviena puse nevar prasīt no otras zaudējumu atlīdzību.

3. Spaidi

1463. Spaidus var izdarīt vai nu ar fizisku varu, vai ar draudiem, kas kādā personā rada bailes. Lietojot fizisku varu nav brīva gribas izteikuma, un nav nekādas piespiestā darbības.

1464. Tiesiskus darījumus spaidi var ietekmēt tikai tad, kad tie ir prettiesīgi.

1465. Lai ar draudiem radītām bailēm būtu tiesiska nozīme, tām jābūt dibinātām; tādēļ vajadzīgs, lai piedraudētais ļaunums nebūtu mazsvarīgs, lai tiešām būtu jābaidās, ka draudus izpildīs, un lai nebūtu viegli tos novērst citādi, kā padodoties.

1466. Pierunas vien, ja ar tām nav saistīts viltus, darījuma spēku neietekmē.

1467. Tiesisks darījums, kas noslēgts spaidu dēļ, pats par sevi nebūt nav spēkā neesošs, bet piespiestais var to apstrīdēt.

1468. Ja vairākpusējā darījumā spaidus izdarījusi kāda trešā persona, tad piespiestais tāpat var prasīt, lai darījumu atceļ, un bez tam vēl, lai tas, kas viņu piespiedis, atlīdzina zaudējumus.

CETURTĀ APAKŠNODAĻA

Tiesiska darījuma sastāvdaļas

1469. Tiesiska darījuma sastāvdaļas ir vai nu būtiskas, vai dabiskas, vai nejaušas.

1470. Būtisks darījumā ir viss tas, kas nepieciešams tā jēdzienam un bez kā arī pats nodomātais darījums nav iespējams. Tādēļ tādās darījuma būtiskās sastāvdaļās neko nevar pārgrozīt pat arī pusēm savstarpēji vienojoties.

1471. Dabiskas ir tās darījuma sastāvdaļas, kuras, ja darījums noslēgts tā būtiskos pamatos, ir jau pēc likuma tā tiešās sekas. Tādēļ šīs sastāvdaļas saprotamas pašas par sevi, arī bez sevišķas norunas, bet tās var atcelt vai grozīt ar sevišķu vienošanos, kura jāpierāda tam, kas uz to atsaucas.

1472. Nejaušas darījuma sastāvdaļas ir darījuma tiešo seku (1471.p.) paplašinājumi vai aprobežojumi, kā arī tā blakus noteikumi. Te pieder nosacījumi, termiņi un uzlikumi.

PIEKTĀ APAKŠNODAĻA

Tiesiska darījuma forma

I. Vispārīgi noteikumi

1473. Tiesiska darījuma forma atkarājas no lietas dalībnieku ieskata, izņemot likumā tieši norādītus gadījumus.

1474. Darījuma dalībnieki var noslēgt to notāriālā vai Bāriņtiesu likumā paredzētā vai privātā kārtībā, apmierināties ar mutisku vienošanos vai sastādīt rakstisku aktu, slēgt darījumu liecinieku klātbūtnē vai bez tiem, kā arī darīt to atklātībai zināmu vai ne. Šis noteikums neattiecas uz tiem gadījumiem, kuros likums prasa noteiktu darījuma noslēgšanas kārtību.

Bez notāra vai bāriņtiesas var apliecināt: pulka komandieris vai cita viņam tiesībās līdzīga amatpersona - aktus, kuros kara laikā piedalās kara dienestā esoša persona; kara kuģa komandieris - aktus, kuros piedalās kara laikā uz kara kuģiem dienestā esoša persona; konsuli - ārvalstīs dzīvojošo personu aktus pēc konsulārā reglamenta noteikumiem.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 22.06.2006. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2007.)

1475. Darījuma formas neievērošana tajos gadījumos, kad formu prasa likums, vai kad līdzēji darījuši no tās atkarīgu sava darījuma spēku, padara pašu darījumu par spēkā neesošu.

Iepriekšējām norunām, kas tādos gadījumos notiek starp līdzējiem, nav nekāda tiesiski saistoša spēka, un līdz to ietērpšanai attiecīgā formā katram līdzējam ir tiesība no tām vienpusēji atkāpties.

1476. Darījuma noslēgšana vai apliecināšana 1474.pantā minētās iestādēs vai pie turpat minētām amatpersonām nenovērš tā iekšējos trūkumus, kā arī nevar aizskart trešo personu iegūtās tiesības.

1477. Korroborācija nepieciešama tajos gadījumos, kad ar darījumu iegūst lietu tiesības uz nekustamu īpašumu.

Lietu tiesības, kas pastāv uz likuma pamata, ir spēkā arī bez ierakstīšanas zemes grāmatās.

1478. Ja darījums nav korroborēts, tad tas tādēļ nezaudē savu spēku; ieguvējs līdz korroborācijai nevar izlietot īpašuma tiesību vai kādu citu lietu tiesību, bet var tikai celt personīgu prasību pret atsavinātāju.

1479. Personiskās prasības priekšmets (1478.p.), kad visā citā ziņā darījums galīgi noslēgts, ir korroborācija, un neviens no dalībniekiem nevar bez otra piekrišanas atkāpties no lietas aiz tā iemesla, ka akts nav vēl ierakstīts zemes grāmatās. Ja kāds ieguvis lietu tiesību izsolē vai ar spēkā nākušu tiesas spriedumu un ir ievēroti visi pārējie nosacījumi, tad var korroborēt arī pēc ieguvēja vienpusēja pieprasījuma.

1480. 1477.pantā norādītos gadījumos korroborācijas sekas ir lietu tiesības piešķiršana ieguvējam, tā ka minētā korroborācija šajā ziņā pilnīgi nodrošina dalībniekus, kaut arī tā būtu notikusi nepareizi, jo par kļūdām atbild vienīgi zemes grāmatu nodaļa. Darījuma iekšējos trūkumus korroborācija nenovērš, un akts, kas nav spēkā pēc sava satura, neiegūst ar to nekādu spēku. Tāpat arī korroborācija nevar aizskart jau agrāk zemes grāmatās ierakstītās trešo personu tiesības.

1481. Korroborācija uzskatāma par notikušu un apstiprinātais darījums ir neapstrīdams pēc tam, kad tiesa iespiež "Valdības Vēstnesī" sludinājumu par to, lai personas, kurām ir kādi iebildumi, ierodas sešu mēnešu laikā. Tiklīdz izrādās, ka pa šo laiku nav celti nekādi iebildumi, taisāms lēmums atzīt darījumu par spēkā nākušu un visi vēlāki strīdi pret to noraidāmi. Tomēr tāda sludinājuma klajā laišana atkarājas no darījuma dalībnieku gribas.

II. Tiesisku darījumu rakstiska forma

1482. Darījumi jāizteic rakstiski vai nu pēc likuma, vai pēc dalībnieku labprātīgas vienošanās.

1483. Likums prasa rakstisku formu:

1) kā zināmu darījumu būtisku sastāvdaļu;

2) taisot darījumu 1474.pantā minētās iestādēs vai pie turpat minētām amatpersonām;

3) kad tas jāieraksta zemes grāmatās;

4) kā nosacījumu prasības tiesībai uz darījuma pamata.

1484. Ja likums prasa rakstisku formu kā darījuma būtisku sastāvdaļu, tad darījums pirms attiecīga akta taisīšanas nav spēkā.

1485. Ja starp tāda darījuma (1484.p.) dalībniekiem notikusi vienošanās par visiem tā būtiskiem noteikumiem, tad katrs no viņiem var prasīt no otra, lai taisa atbilstošu aktu.

1486. Tajos gadījumos, kuros likums noteic taisīt darījumu pie notāra, iepriekšēja vienošanās vien, kaut arī izteikta sevišķā aktā, ir bez jebkāda spēka un nedod prasības tiesību. Bet ja tādos divpusējos darījumos viens no dalībniekiem jau kautko
izpildījis otram par labu, tad viņam ir tiesība prasīt to atpakaļ.

1487. Ja rakstiska forma vajadzīga tādēļ, ka darījums zināmos gadījumos nevar būt spēkā bez ierakstīšanas zemes grāmatās, tad darījums saista pats par sevi arī bez tā izteikšanas rakstiskā formā, tiklīdz starp tā dalībniekiem notikusi vienošanās par visām tā būtiskām sastāvdaļām. Tādēļ nevienam no viņiem nav tiesības no šās vienošanās vienpusēji atkāpties un katrs var prasīt, lai otrs taisa attiecīgu aktu.

1488. Kad prasības tiesību uz darījuma pamata vispār un par tā izpildīšanu sevišķi likums dara atkarīgu no tā rakstiskās formas, tad, ja rakstisks akts nav sastādīts, jāievēro sekojošais:

1) Darījumam, ko izpildījušas abas puses, ir tādas pašas sekas, kādas tam būtu, ja tas būtu uzrakstīts, un to, kas pēc tā jau dots vai izdarīts, nevar prasīt atpakaļ.

2) Ja viens no dalībniekiem līgumu labprātīgi izpilda, bet otrs izpildījumu pilnīgi vai pa daļai pieņem, tad pirmajam vairs nav tiesības prasīt atpakaļ to, ko viņš izpildījis, ja vien otrais savkārt ir gatavs izpildīt to, kas tam jāizpilda; bet ja pēdējais izvairās izpildīt savu saistību, tad pirmajam, kaut gan viņš nevar prasīt, lai līgumu izpilda, ir tiesība prasīt, vai nu lai atdod atpakaļ to, ko viņš izpildījis, vai arī lai to atlīdzina.

3) Kamēr neviena puse nav vēl neko izpildījusi, prasības tiesība nav pielaižama, pats darījums nav spēkā un katrs tā dalībnieks var no tā vienpusēji atkāpties.

1489. Ja likums neprasa darījuma rakstisku formu, bet puses pašas labprātīgi ir par to vienojušās, tad jāizšķir, vai viņu vienošanās nolūks bijis dabūt rakstisku aktu tikai kā līdzekli pierādījuma atvieglošanai, vai arī nedot darījumam spēku pirms tā izteikšanas rakstiskā formā. Pirmajā gadījumā darījums ir spēkā jau pirms akta sastādīšanas, tiklīdz puses vienojas par tā satura būtību, un no tā brīža viņām sākas tiesība prasīt darījuma izteikšanu rakstiskā formā. Otrajā gadījumā turpretim starp pusēm notikušais darījums līdz akta galīgai izgatavošanai nesaista nevienu no tām, un tādēļ katrai pusei ir tiesība no tā vienpusēji atkāpties.

1490. Ja par minētās vienošanās nolūku (1489.p.) rodas strīds, tad šaubu gadījumā pieņemams, ka akta sastādīšana domāta vienīgi pierādījuma atvieglošanai. Tas ir it sevišķi tad, ja puses norunājušas uzrakstīt darījumu tikai pēc tam, kad tās jau vienojušās par visiem citiem tiesiskā darījuma noteikumiem.

1491. Tajos gadījumos, kad darījuma izteikšana rakstiskā aktā nav būtisks noteikums viņa spēkā esamībai (1484.p. un 1489.p. beigas), iepriekšējam rakstiskam projektam, ja tas aptver visas darījuma būtiskās sastāvdaļas un blakus noteikumus un ja to parakstījuši dalībnieki, ir vienlīdzīgs spēks ar rakstisku aktu, kādēļ katrs dalībnieks var prasīt no otra, lai tādu aktu izgatavo un paraksta.

1492. Rakstisku darījumu aktus var sastādīt tādā formā, kā katrs vēlas; pie tam nav vajadzīgas nekādas sevišķas formālitātes un darījuma dalībnieki nav saistīti ne ar kādiem paraugiem.

1493. Lai akts būtu spēkā, kā tā būtisks piederums vajadzīgs vienpusējiem darījumiem saistītā vai viņa vietnieka paraksts, bet pārējiem - visu darījuma dalībnieku vai arī viņu vietnieku paraksts.

Kad akts, izdalīšanai dalībniekiem, uzrakstīts vairākos eksemplāros, tad nav vajadzīgs, lai saņēmējs tādu eksemplāru būtu parakstījis, ja vien viņš ir parakstījis pārējos.

1494. Rakstīt nepratējs var uzdot parakstīties savā vietā citai personai, ko ar saviem parakstiem apliecina divi liecinieki.

SESTĀ APAKŠNODAĻA

Laiks un vieta tiesiskā darījumā

1495. Laika posmu - gadu, mēnesi, nedēļu vai dienu - aprēķinot, to skaita no zināma brīža līdz atbilstošam brīdim nākošā laika posmā.

Ja gadiem vai mēnešiem aprēķināmā laika beigas iekrīt tādā mēnesī, kuram nav atbilstoša datuma, tad laiks izbeidzas šā mēneša pēdējā dienā.

1496. Ja attiecīga termiņa notecējums piešķir kādam tiesību vai zināmu spēju, tad viņš var to izlietot jau pēdējai termiņa dienai iestājoties.

1497. Ja kādam savas bezdarbības dēļ pēc noteikta termiņa notecējuma jāzaudē kāda tiesība, tad viņš var vēl darboties termiņa pēdējā dienā, un viņa tiesība izbeidzas tikai šai dienai beidzoties.

1498. Ja termiņš, kurā kautkam jābūt izdarītam, iekrīt tādā dienā, kurā pēc likuma to nevar izdarīt, tad laiks pienākuma izpildīšanai pagarinās līdz tai termiņam sekojošai dienai, kurā šāda likumiska šķēršļa nav.

1499. Darījumos, tāpat kā tiesiskās attiecībās vispār, var būt nozīmīga personas dzīves vieta un viņas atrašanās tajā vai prombūtne no tās.

1500. Par promesošu uzskatāms tas, kas atstājis valsts robežas.

1501. Pēc likuma pielīdzināmi promesošiem tie, kas kaut arī atrodas savā dzīves vietā, bet ārēju apstākļu dēļ nevar paši aizstāvēt savas tiesības, un proti, vēl nepiedzimušie bērni, nepilngadīgie, personas ar garīga rakstura traucējumiem un citādi grūti saslimušie.

Tos, ko likums pielīdzina promesošiem, aizsargā pret zaudējumiem tikai tajos gadījumos, kad viņiem nav aizbildņu vai aizgādņu vai kad viņi izdara kautko sev par kaiti bez aizbildņu vai aizgādņu līdzdalības.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

1502. Likums aizsargā promesošo tikai tad, ja viņš atrodas prombūtnē (1500.p.) aiz svarīga iemesla un nav iecēlis sev vietnieku aiz svarīga iemesla, vai arī ir to iecēlis, bet tas atkritis bez viņa ziņas vai līdzdalības.

Jautājumu par to, vai iemesls ir svarīgs, izšķir tiesa pēc sava ieskata.

1503. Promesošie un tiem pielīdzinātie, ja viņiem nav cita līdzekļa savu zaudēto tiesību atgūšanai, var lūgt, lai atjauno agrāko stāvokli.

SEPTĪTĀ APAKŠNODAĻA

Tiesiska darījuma iztulkošana

1504. Darījumu iztulkojot jāskatās uz darījumā lietoto vārdu nozīmi, un ja tie nav divējādi saprotami, tad tie cieši jāievēro, ja vien nepierāda, ka tie nesaskan ar dalībnieku gribu.

1505. Ja rodas šaubas par vārdu nozīmi, jāievēro to jēgums un darījuma dalībnieku skaidri izsacītais vai kā citādi izrādītais nodoms.

1506. Pavisam tumši un nesaprotami, kā arī tieši sevī pretrunīgi gribas izteikumi nemaz nav iztulkojami, bet ir atzīstams par neesošiem.

1507. Iztulkojumam, pēc kura darījums tiek uzturēts un pēc iespējas paliek spēkā, dodama priekšroka pret tādu iztulkojumu, kuram ir otrādas sekas.

1508. Saudzīgākam iztulkojumam dodama priekšroka pret citiem, un uz tā pamata priekšroka ir tam, kurš vismazāk saista parādnieku.

1509. Divpusēji darījumi, kas uzliek kādus pienākumus abām pusēm, šaubu gadījumā iztulkojami tam par ļaunu, kurš attiecīgā gadījumā ir kreditors un kuram tādēļ vajadzēja izteikties skaidrāk un noteiktāk.

1510. Darījumi par uzturu un pēdējās gribas rīkojumi jāiztulko tā, lai šaubu gadījumā arvien paliktu spēkā ar darījumu vai rīkojumu nodibinātās tiesības pēc iespējas plašākā apmērā.

OTRĀ NODAĻA

Līgumi

1511. Līgums plašākā nozīmē ir ikkatra vairāku personu savstarpēja vienošanās par kādu tiesisku attiecību nodibināšanu, pārgrozīšanu vai izbeigšanu. Līgums šaurākā, šeit pieņemtā nozīmē ir vairāku personu savstarpējs ar vienošanos pamatots gribas izteikums, kura mērķis ir nodibināt saistību tiesību (1401.p.).

1512. Pie katra saistību līguma būtības pieder vienas pusei apsolījums un tā pieņemšana no otras puses (vienpusējs līgums), vai savstarpējs apsolījums un tā pieņemšana no abām pusēm (divpusējs vai vairākpusējs līgums).

1513. Vienpusējs apsolījums, kuru vēl nav pieņēmusi otra puse, nenodibina nekādu saistību.

PIRMĀ APAKŠNODAĻA

Līdzēji

1514. Viss, kas noteikts par personu spēju tiesisku darījumu taisīšanai vispār, piemērojams arī līgumu noslēgšanai.

1515. Ja kāds darbojas atklāti kā otra vietnieks, t.i. noslēdz līgumu tieši viņa vārdā, nepārkāpdams savas varas robežas, tad līgums, tiklab pienākumu, kā arī tiesību ziņā, saista tieši pašu atvietojamo.

1516. Ja kāds darbojas otra vietā klusi, t.i. noslēdz gan līgumu šā otra vietā, bet ne viņa vārdā, tad līgums ir spēkā kā pienākumu, tā arī tiesību ziņā tikai attiecībā uz tā noslēdzēju, bet uz atvietojamo tā spēks attiecas tikai tad, kad līgums uz viņu sevišķi pārvests.

1517. Ja klusais vietnieks izlieto pēc līguma saņemto atvietojamam par labu, tad uz šo pēdējo tieši pāriet, samērā ar izlietoto, arī pienākuma izpildīšana otrai līdzējai pusei par labu.

1518. Ja vietnieks pārkāpis viņam piešķirto varu vai ja viņam nemaz nav bijis vietnieka īpašību, tad otrs līdzējs var vērst savus prasījumus tikai pret viņu, ja vien atvietojamais nav vēlāk līgumu apstiprinājis.

1519. No līguma izrietošās tiesības un saistības, ciktāl tās nav tīri personiskas, pāriet uz līdzēju mantiniekiem un tiesību pēcniekiem, ja vien likumā nav paredzēts noteikts izņēmums.

Bez šā gadījuma, trešām personām neizriet no līguma vispār ne tiesības ne saistības, ja vien līdzēji nav viņu vietnieki (1515.-1518.p.).

1520. Ja viens līdzējs dod otram kādu apsolījumu par labu trešai personai, tad nevien tas, kam šis apsolījums dots, bet arī trešā persona, kam par labu tas dots, iegūst tiesību prasīt no apsolītāja tāda līguma izpildījumu.

1521. Tiesība, kas izriet no tāda līguma (1520.p.), trešai personai kļūst patstāvīga un neatkarīga no tā gribas, kam apsolījums dots, tikai tad, kad viņa pati pievienojas līgumam.

1522. Kamēr trešā persona nav pievienojusies līgumam (1521.p.), tas pastāv tikai starp tā slēdzējiem: viņi vienmēr no tā var atkāpties savstarpēji vienojoties, un tas, kam dots apsolījums trešai personai par labu, var vienpusēji atsvabināt otru no viņa uzņemtās saistības; bet šim otrajam nav savukārt tiesības vienpusēji atkāpties no līguma, un tamdēļ, tiklīdz apsolījuma ņēmēja griba vairs nav grozāma, piemēram, pēc viņa nāves vai pēc tam, kad

viņš zaudējis spēju izteikt savu gribu, no līguma izrietošā trešās personas tiesība kļūst patstāvīga.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

1523. Trešai personai, kam par labu kautkas apsolīts pēc citu personu līguma, nav pienākums šo apsolījumu pieņemt; ja viņa no tā atteicas, tad varbūtējas sekas jānes vienīgi tai pusei, kas apsolījumu pieņēmusi.

1524. Kreditors var būt arī persona, kas nav individuāli noteikta, ja parādnieks izdotā dokumentā apņemas izpildīt tajā apzīmēto saistību katram tā uzrādītājam.

1525. Izlaist tādus uzrādītāja papīrus var, bez pašas valsts, viņas nodibinātas vai apstiprinātas kreditiestādes un akciju sabiedrības.

1526. Uzrādītāja papīra turētājs, kamēr šis papīrs atrodas viņa rokās, uzskatāms par kreditoru pret tā izdevēju, bet pēdējais par viņa parādnieku.

1527. Ar uzrādītāja papīru nodibinātu prasījuma tiesību cedē, nododot šo papīru no rokas rokā.

1528. Uzrādītāja papīra tālākdevējs (1527.p.) atbild saņēmējam tikai par prasījuma esamību, t.i. papīra īstumu, bet nevis par prasījuma drošību, t.i. par parādnieka maksātspēju.

1529. Uzrādītāja papīra parādnieks nevar celt pret uzrādītāju nekādas ierunas, kas viņam būtu bijušas pret pirmo vai kādu sekojošo šā papīra turētāju; tāpat arī viņš nevar izvairīties savu saistību izpildīt, atsaucoties uz to, kādā kārtā vai par kādu cenu uzrādītājs šo papīru ieguvis.

1530. Uzrādītāja papīri var būt kā lietu, tā arī personisku jeb prasījumu tiesību priekšmets.

1531. Ja turētājs tādu papīru nozaudē vai ja tas iet bojā, tad viņš var lūgt tiesu, lai uzaicina tā turētāju, un ja pēc noliktā termiņa notecējuma neviens nav pieteicies un nav kādu citu šķēršļu, viņš var prasīt, lai atzīst nozaudēto papīru par iznīcinātu un atvieto to ar jaunu, vai arī, ja jau iestājies maksājuma termiņš, prasīt samaksu.

Pret jauno turētāju, kas pieteicies uz uzaicinājumu, īpašuma prasība pielaižama tikai tad, kad viņš papīru ieguvis ļaunā ticībā, kas jāpierāda; labticīgam papīra turētājam nav tas jāizdod.

1532. Uzrādītāja papīrus var izņemt no apgrozības, taisot uzrakstu uz turētāja vārdu vai kādas citas atzīmes, kā par to noteikts kreditiestāžu statūtos.

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Līdzēju vienošanās

1533. Līgums uzskatāms par galīgi noslēgtu tikai tad, kad starp līdzējiem notikusi pilnīga vienošanās par darījuma būtiskām sastāvdaļām (1470.p.), ar nolūku savstarpēji saistīties.

Ja pēc likuma vai līdzēju vienošanās līgums jāizteic zināmā formā, tad tam piemērojami 1475. un turpmākie un 1482. un turpmākie panti.

1534. Starp līdzējiem notikušā vienošanās par darījuma būtiskām sastāvdaļām, ja viņi tieši paturējuši sev tiesību vēl norunāt par zināmiem blakus noteikumiem, uzskatāma tikai par iepriekšēju apspriedi. Bet kad blakus noteikumu dēļ viņi nav
atstājuši sev tādu tiesību, tad līgums atzīstams par galīgi noslēgtu, ja vien no tā nav redzams pretējs nodoms, un tādā gadījumā darījuma dabiskās sastāvdaļas (1471.p.) nodibināmas pēc likuma noteikumiem par šā darījuma raksturu, bet nejaušās (1472.p.) - pēc tiesas ieskata.

1535. Puses var dot savu piekrišanu vai nu abas reizē, vai viena pirms otras; tādā kārtā darījums var iesākties vai nu ar vienas puses apsolījumu, kuru pēc tam pieņem otra puse, vai arī ar pieņemšanu, kas izteikta pieprasījuma vai lūguma veidā.

1536. Vienas vien puses uzaicinājumam noslēgt līgumu nav saistoša spēka, pat ja tam būtu pievienots arī noteikts apsolījums, un tādēļ, iekam otra puse nav šo apsolījumu pieņēmusi, viņa var ņemt to atpakaļ.

1537. Ja līgumu slēdz starp klātneesošiem, tad tas uzskatāms par noslēgtu no tā brīža, kad priekšlikuma piedāvātāju ir sasniegusi priekšlikuma saņēmēja beznosacījuma piekrišana.

(04.06.2009. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.07.2009.)

1538. Ja priekšlikuma piedāvātājs noliek atbildei noteiktu termiņu, tad līdz šā termiņa notecējumam viņš ir saistīts, bet ja
termiņš nav nolikts, viņam ir tiesība ņemt atpakaļ savu priekšlikumu, kad otra puse vilcinās ar paziņojumu par tā pieņemšanu. Jautājumu par to, vai otra puse vilcinājusies, izšķir tiesa. Tirdzniecības lietās par vilcinājumu atzīstams katrs gadījums, kad paziņojums nav noticis iespējami īsā laikā.

1539. Ja priekšlikumu ņem atpakaļ, bet persona, kurai tas piedāvāts, nezina un nevar zināt par šādu atpakaļņemšanu un arī nav vainīga nekādā vilcinājumā, tad priekšlikuma piedāvātājam jāatlīdzina šai personai zaudējumi, kas tai radušies no pārliecības, ka priekšlikums paliek spēkā.

1540. Kas ar sludinājumu izsolījis par kādas darbības izdarīšanu zināmu atlīdzību, tas var, kamēr šī darbība nav vēl atbilstošā kārtā izdarīta, atsaukt savu izsolījumu, bet tikai ar tādu pašu sludinājumu. Bet ja kāds jau izdarījis sagatavojumus tā izpildīšanai, par ko atlīdzība bijusi izsolīta, tad izsolītājs paliek saistīts ar savu sludinājumu, tomēr pieņemot, ka norādīto darbību izdara pienācīgā kārtā. Ja izsolītājs nolicis izpildīšanai zināmu termiņu un tas notek, tad izsolījums zaudē spēku, bet pirms termiņa notecējuma to nevar atsaukt.

1541. Priekšlīgums, kura mērķis ir nākoša līguma noslēgšana, ir spēkā, tiklīdz ar to nodibinātas līguma būtiskās sastāvdaļas.

TREŠĀ APAKŠNODAĻA

Līguma priekšmets

1542. Viss, kas noteikts 1412. un turpmākos pantos par tiesiska darījuma priekšmetu, attiecas arī uz līguma priekšmetu.

1543. Līgumi par kautko neiespējamu nav spēkā; bet kad izpildīšana ir neiespējama nevis vispārīgi, bet tikai apsolītājam, vai kad neiespējamība ir viņa paša darbības sekas, tad viņam jāatlīdzina zaudējumi tam, kam viņš devis apsolījumu. Ja apsolījuma priekšmets ir alternātīvs un vienu no priekšmetiem nav iespējams izpildīt, tad saistība uzskatāma par beznosacījuma saistību, kas vērsta tikai uz iespējamo priekšmetu.

1544. Līgums par neapgrozāmu lietu nav spēkā pat arī tad, ja tā vēlāk kļūtu apgrozāma; bet ja tas, kam šī lieta bijusi apsolīta, nav zinājis par lietas īpašību, viņš var prasīt no pretinieka zaudējumu atlīdzību. Ja lieta izņemta no apgrozības tikai attiecībā uz parādnieku, bet kreditors var to valdīt, tad līgums ir spēkā.

1545. Līgums par svešu lietu, kaut arī tas noslēgts bez tās īpašnieka gribas un ziņas, nodibina spēkā esošu prasījuma tiesību, izņemot gadījumu, kad līgums attiecas uz noziedzīga nodarījuma ceļā iegūtu lietu un persona, kurai dots apsolījums, to zina.

1546. Līgums, kurā apsolīts, ka trešā persona kautko izpildīs, nesaista ne apsolītāju, ne arī šo trešo personu.

Izņēmuma veidā tāds apsolījums ir spēkā sekojošos gadījumos:

1) kad kāds uzņemas svešu parāda saistību;

2) kad kāds apsola gādāt par sevi galvinieku;

3) kad kādas personas lietvedis dod apsolījumu un apgalvo, ka šī persona to apstiprinās;

4) kad apsolījums dots, nodrošinot to ar līgumsodu vai uzņemoties atlīdzināt zaudējumus.

Visos šajos gadījumos, apsolījumu neizpildot, jāmaksā vai nu līgumsods, vai zaudējumu atlīdzība.

1547. Ja kāds apsola vai nu gādāt, lai trešā persona kautko izpilda, vai viņu pie tam piedabūt, tad tā jau ir apsolītāja paša darbība, un tādēļ viņam jāatlīdzina zaudējumi, ja minētā trešā persona neuzņemas izpildīt.

CETURTĀ APAKŠNODAĻA

Līgumu blakus noteikumi

1548. Katrā līgumā var ievest dažādus blakus noteikumus, un proti, nosacījumus un termiņus.

I. Nosacījumi

1. Nosacījumu veidi

1549. Nosacījums ir tāds blakus noteikums, ar kuru līguma spēks darīts atkarīgs no kāda nākoša un nezināma vai vismaz par tādu domājama notikuma.

1550. Nosacījuma nav, kad no paša sākuma droši zināms, ka nākotnē gaidāmais notikums iestāsies, vai ka notiks pretējais, t.i. ka tas neiestāsies. Pirmajā gadījumā nosacījumu sauc par nepieciešamu, bet otrajā - par neiespējamu. Pie neiespējamiem pieskaita arī nosacījumus par nenovēršama notikuma neiestāšanos, bet pie nepieciešamiem - nosacījumus par neiespējama notikuma neiestāšanos.

1551. Nosacījumi ir vai nu atliekoši, vai atceļoši, raugoties pēc tam, vai ar tiem nosacīts līguma spēka sākums vai beigas.

1552. Nosacījumi ir vai nu nejauši, kad to iestāšanās nemaz neatkarājas no nosacīti tiesīgās personas patvaļas, vai patvaļīgi, kad tie atkarājas vienīgi no šās personas patvaļas, vai beidzot jaukti, kad nejaušība sakrīt ar patvaļu. No šiem trim nosacījumu veidiem atšķiras vēl tādi, kuru iestāšanās atkarājas no trešās personas patvaļas.

1553. Nosacījumi kļūst neiespējami vai nu aiz fiziskiem, vai tiesiskiem iemesliem.

Tiesiski neiespējamiem nosacījumiem pielīdzināmi spēka ziņā pretlikumīgi un netikumīgi nosacījumi, t.i. tādi, kas ar savu saturu tieši vai netieši veicina pretlikumīgu vai netikumīgu darbību.

1554. Nosacījumi, kas pēc 588.panta nav pielaižami pēdējās gribas rīkojumos, nav atļauti arī līgumos.

2. Nosacījumu tiesiskās sekas

1555. Ja nosacījums izteikts tik nenoteikti vai tumši, ka to nav iespējams iztulkot, tad arī ar to nosacītais rīkojums nav spēkā.

1556. Ja nosacījuma izpildīšana atkarājas vienīgi no tiesīgās personas gribas, t.i. kad noteikts, ka parādniekam jāizpilda sava saistība tad, kad kreditors grib to pieņemt, tad tāds nosacījums neietekmē darījumu, ja vien no rīkojuma satura nav skaidri redzams tam pretējs nodoms.

Ja izpildīšana nosacīta vienīgi pēc parādnieka gribas, tad līgums nav spēkā.

1557. Nosacīts prasījums pāriet uz nosacītā kreditora mantiniekiem, izņemot gadījumu, kad prasījums vai nosacījuma izpildīšana bijusi saistīta tieši ar viņa personu. Tāpat arī nosacīts prasījums patur savu spēku pret nosacītā parādnieka mantiniekiem.

1558. Kamēr vēl nav zināms, vai atliekošais nosacījums iestāsies vai ne, nosacīti tiesīgai personai paliek tikai nogaidu tiesība, kuru pretlīdzējs nevar atņemt ne vienpusēji atkāpjoties, ne arī kā citādi pēc savas gribas.

1559. Nosacīti saistītais nedrīkst darīt neko tādu, ar ko atturētu nosacījuma iestāšanos.

Nosacīti tiesīgais nevar pirms nosacījuma iestāšanās celt prasību līgumu izpildīt, bet, ja nosacīti saistītais apdraud viņa tiesību vai dod viņam kādu citu iemeslu, var prasīt no tā nodrošinājumu nosacījuma iestāšanās gadījumam.

1560. Ja pamatojoties uz līgumu, kas noslēgts ar atliekošu nosacījumu, nosacīti tiesīgajam ir nodota kāda lieta, tad līdz tam laikam, kamēr vēl nav zināms, vai nosacījums iestāsies vai ne, viņš uzskatāms par svešās lietas pārvaldītāju, nevar kļūt par tās īpašnieku ar ieilgumu, un pēc pieprasījuma viņam tā jādod atpakaļ, bet līdz ar to viņš arī nenes risku par lietu.

1561. Kad atliekošs nosacījums iestājies, līgums uzskatāms it kā no paša sākuma noslēgts bez nosacījuma, ja izpildāmais priekšmets tajā laikā vēl pastāv. Lietas bojāšanās šajā starplaikā jācieš kreditoram, un viņam nav tiesības prasīt, lai parādnieks dod atpakaļ ienākumus, kurus tas pa šo laiku saņēmis. Noilgums prasības tiesībai, kas izriet no līguma, skaitāms tikai no nosacījuma iestāšanās laika.

1562. Kad droši zināms, ka atliekošs nosacījums neiestāsies, tad līgums uzskatāms it kā pavisam nenoslēgts; tāpēc viss, kas pēc tā jau būtu izpildīts, jādod atpakaļ vai jāatlīdzina.

1563. Kamēr vēl nav zināms, vai atceļošais nosacījums iestāsies vai ne, līgums ir spēkā, tāpat kā beznosacījuma līgums, un ja tiesīgajam uz šā līguma pamata nodod kādu lietu, tad viņš kļūst par tās īpašnieku un var izlietot visas īpašnieka tiesības.

1564. Atceļoša nosacījuma neiestāšanās sekas ir tās, ka līgums paliek spēkā, un tādēļ arī uz tā pamata iegūtais īpašums kļūst neatceļams.

1565. Ja atceļošs nosacījums iestājas, līgums atzīstams it kā par nemaz nepastāvējušu. Abām pusēm tad jādod atpakaļ viss, ko tās uz līguma pamata viena no otras saņēmušas; bet pa starplaiku ievāktie augļi paliek tam, kas tos līgumam pastāvot saņēmis. Ja tajā pašā starplaikā viena no pusēm piešķīrusi tiesības uz lietu trešām personām, tad šīs tiesības, neraugoties uz atceļošā nosacījuma iestāšanos, paliek spēkā; bet šo tiesību nodibinātājam ir pienākums gādāt par to atcelšanu pret savu pretlīdzēju vai, ja tas nav iespējams, jāatlīdzina viņam zaudējumi.

1566. Ja pa to laiku, kamēr atceļošs nosacījums svārstās, ir iemesls baidīties, ka nosacīti tiesīgais nosacījumam iestājoties nevarēs izpildīt savu saistību (1565.p.), tad nosacīti saistītais var prasīt no viņa nodrošinājumu.

1567. Nepieciešamiem nosacījumiem (1550.p.) nav nekādu seku, un līgums, kurā tie ievesti, atzīstams par beznosacījuma līgumu.

1568. Neiespējams atliekošs nosacījums (1550.p.), ja tas ir apstiprinošs, iznīcina līguma spēku; bet ja tas ir noliedzošs, tad līgums paliek spēkā kā beznosacījuma līgums. Neiespējamam atceļošam nosacījumam, kā apstiprinošam, tā noliedzošam, nav nekādu seku.

Ja nosacījums ir neiespējams tikai pa daļai, tad iespējamā daļa patur savu spēku.

1569. Ja nosacījuma izpildīšana saistīta ar nepārspējamu grūtību tikai tai personai, uz kuru tā tieši attiecas, tad šis nosacījums tomēr ir spēkā. Ja turpretim grūtības cēlonis pastāv visiem kopējos apstākļos, tad tāds nosacījums pielīdzināms neiespējamam.

Ja kāds nosacījums gan izrādās neiespējams tā noteikšanas laikā, bet vēlāk, apstākļiem grozoties, tā izpildīšana kļūst iespējama, tad tāds nosacījums atzīstams par iespējamu.

1570. Netikumīgi un pretlikumīgi nosacījumi (1553.p. 2.d.) pilnīgi iznīcina no tiem atkarīgo rīkojumu.

1571. Līgums, ar ko kāds uzņēmies ciest zināmu zaudējumu, ja viņš izdarītu kautko netikumīgu vai pretlikumīgu, ir spēkā.

Līgums, ar ko kāds nolīdzis sev kautko par pretlikumīgas darbības nedarīšanu vai tikai par sava pienākuma izpildīšanu, nesaista.

3. Nosacījumu izpildīšana

1572. Apstiprinošs nosacījums ir izpildīts tajā brīdī, kad notikums patiesi noticis; bet noliedzošs - tajā brīdī, kad ir skaidrs, ka notikums ir neiespējams.

1573. Nosacījuma izpildīšanas veids noteicams saskaņā ar nodomu, kāds bijis viņu noteicot, tā kā viņa burtiska izpildīšana no vienas puses nav arvien pietiekoša, bet no otras - nav arvien nepieciešama.

Arī tad, ja notikums vai darbība, no kuriem atkarājas līguma spēks, ir paši par sevi pavisam bez nozīmes, tomēr jānogaida to iestāšanās vai izpildīšana.

1574. Ja nosacījuma izpildīšanai nolikts zināms termiņš, tad tas ir jāievēro, bet ja to neievēro, nosacījums uzskatāms par neizpildītu. Pie tam tomēr jāatskaita laiks, pa kuru parādnieks bez savas vainas bijis kavēts to izpildīt. Ja termiņš nav nolikts, tad ir vienalga, kad nosacījumu izpilda.

1575. Ja noteikti vairāki nosacījumi kopīgi, tad katrs no tiem jāizpilda pilnīgi; bet ja tie noteikti alternātīvi, tad pietiek, ka izpilda vienu, pēc tās personas ieskata, kura ar šiem nosacījumiem aprobežota.

Ja no alternātīvi noteiktiem nosacījumiem kādu izpildīt vēlāk kļūst neiespējams, tad pietiek, ka izpilda otru, pat

tad, ja nosacījuma noteicējs būtu paturējis sev izvēles tiesību.

1576. 594. un 595.panta noteikumi par pēdējās gribas rīkojuma nosacījumu izpildīšanu attiecas arī uz līgumu nosacījumiem.

1577. Nosacījums uzskatāms par izpildītu, kad tas, kam par labu tas bijis noteikts, otru pusi atsvabina no pienākuma to izpildīt.

1578. Ja saistītais izpilda savu saistību pirms noliktā nosacījuma iestāšanās tajās domās, ka tas jau iestājies, tad viņam ir tiesība prasīt atpakaļ savu izpildījumu, ja vien nosacījums pa to laiku nav patiesi iestājies.

II. Termiņi

1579. Ar termiņu no līguma izrietošās tiesības sākumu vai ilgumu dara atkarīgu no zināma brīža iestāšanās, kuru, saskaņā ar to, sauc vai nu par sākuma, vai beigu termiņu.

1580. Termiņa ievešana līgumā neietekmē pašu tiesību, kas uzskatāma par iegūtu bez nosacījuma un tādēļ pāriet arī uz mantiniekiem un ir aprobežota tikai ar zināmu laiku tās izlietošanā.

1581. Ar apzīmējumu "dažas" jeb "kādas" dienas, nedēļas, mēneši u.t.t. šaubu gadījumā jāsaprot trīs tādi laika sprīži.

1582. Ja termiņš noteikts atkarībā no nākoša notikuma, par kuru nav zināms, vai tas iestāsies, tad šaubu gadījumā laika apzīmējums pieņem nosacījuma raksturu.

1583. Ja noteikt laiku, no kura var izlietot ar līgumu piešķirto tiesību, atstāts pilnīgi tās personas ieskatam, kurai šī tiesība piešķirta, tad tā pāriet arī uz viņas mantiniekiem.

Maksājumu vai izpildījumu, kuriem termiņu noteikt atvēlēts parādniekam, nevar prasīt agrāk kā pēc viņa nāves.

Ja noteikt lietošanas tiesības ilgumu atkarājas no lietas īpašnieka, tad šī tiesība izbeidzas ar viņa nāvi, ja vien viņš pats dzīvs būdams nav noteicis tās ilgumu.

1584. Šaubu gadījumā par katru termiņu pieņemams, ka tas noteikts drīzāk par labu saistītajam, nekā tiesīgajam.

1585. Saistītais var izpildīt savu saistību arī pirms noteiktā termiņa, ja nav norunāts tieši pretējais, vai ja no lietas apstākļiem nav skaidri redzams, ka termiņš bijis noteikts kreditoram par labu.

Ja saistītais izpilda savu saistību pirms noteiktā termiņa, tad viņam nav tiesības prasīt savu izpildījumu atpakaļ.

1586. Termiņa iestājai nav atpakaļēja spēka, un tādēļ tam, kam lieta jāizdod, nav pienākums līdz ar to izdot arī augļus, kas saņemti no tās kopš līguma noslēgšanas laika.

PIEKTĀ APAKŠNODAĻA

Līguma sekas

1587. Tiesīgi noslēgts līgums uzliek līdzējam pienākumu izpildīt apsolīto, un ne darījuma sevišķais smagums, ne arī vēlāk radušās izpildīšanas grūtības nedod vienai pusei tiesību atkāpties no līguma, kaut arī atlīdzinot otrai zaudējumus.

1588. Viena puse nevar atkāpties no līguma bez otras piekrišanas pat arī tad, ja pēdējā to neizpilda, un tādēļ, ka viņa to neizpilda.

1589. Vienpusēja atkāpšanās no līguma ir pielaižama tikai tad, kad tā pamatota ar paša līguma raksturu, vai kad to zināmos apstākļos atļauj likums, vai arī kad tāda tiesība bijusi noteikti pielīgta.

1590. Katrai pusei ir pret otru prasības tiesība par līguma izpildīšanu, un šī tiesība pāriet arī uz viņu mantiniekiem, izņemot tos gadījumus, kad saistība pēc līguma aprobežota ar līdzēja personu, vai kad līguma priekšmets ir tāda darbība, kurā ir nozīme paša saistītā sevišķām personiskām spējām un attiecībām.

1591. Ja ceļ prasību par divpusēja līguma izpildīšanu, prasītājam vai nu jāpiesola pienācīgs izpildījums, vai

jāpierāda, ka viņš no savas puses līgumu jau izpildījis. Pretējā gadījumā pret viņu var celt līguma neizpildīšanas ierunu, ja vien no pašas līgumiskās attiecības rakstura neizriet, ka atbildētājam pienākas papriekš izpildīt.

1592. Neviens līgums, kas veicina kautko pretlikumīgu, netikumīgu vai negodīgu, nesaista. Ja viena puse ar viltu ir piedabūta noslēgt tādu līgumu, tad viņai ir tiesība prasīt zaudējumu atlīdzību.

SESTĀ APAKŠNODAĻA

Atbildības pienākums

I. Vispārīgi noteikumi

1593. Katrā atlīdzināma atsavinājuma līgumā, kā: pirkumā, maiņā, mantojuma un kopmantas dalījumā, ieķīlājumā un izlīgumā, atsavinātājam jānes atbildība pret ieguvēju par to:

1) ka lietu neattiesās;

2) ka lietai nav nekādu apslēptu trūkumu un ka tai ir visas tās labās īpašības, kādas apgalvotas vai pieņemamas.

1594. Atbildības pienākums pastāv, kaut arī līgumā par to nekas nebūtu tieši noteikts.

1595. Atbildības pienākumu nes lietas atsavinātājs, vienalga, vai viņš to atsavinājis pats, vai caur vietnieku; pēdējais atbild tikai tad, ja viņš pats tieši to uzņēmies vai pārkāpis sava pilnvarojuma robežas. Atbildību nenes ne tiesa par pārdevumu izsolē, ne ķīlas ņēmējs, kurš atsavina ķīlu.

1596. Atbildības pienākums attiecas uz visu, kas ir atsavinājuma priekšmets.

Ja atsavinātas vairākas atsevišķas lietas kopā, tad atsavinātājs atbild par katra atsevišķa priekšmeta attiesājumu. Bet ja atsavina lietu kopību (848.p.), tad par tajā esošiem atsevišķiem priekšmetiem viņš atbild tikai tad, ja atsavinot nav bijusi domāta tik daudz kopība visā tās sastāvā, kā tās atsevišķas daļas, vai ja atsevišķās daļas noteikti nosauktas. Ja turpretim, atsavinot lietu kopību, bijusi domāta tikai kopība visā tās sastāvā, tad atsevišķās daļas atzīstamas par atsavinātām tādā stāvoklī, kādā tās atradušās, pieņemot tomēr, ka atsavinātājs pie tam nav rīkojies ļaunprātīgi.

1597. Riskantos līgumos, to starpā arī cerības pirkumā, atsavinātājam nav jānes atbildības pienākums, ja vien viņš nav rīkojies ļaunprātīgi.

II. Atbildība par attiesājumu

1. Atbildības nosacījumi attiesājumā

1598. Attiesājumā ir nepieciešami, ka lieta attiesāta no tās ieguvēja par labu trešai personai, pilnīgi vai pa daļai, noteiktā tiesas kārtībā, uz tādas tiesības pamata, kas pastāvējusi jau atsavināšanas laikā.

1599. Attiesājums, kas iespējams vēl tikai nākamībā, nerada ar notikušu attiesājumu saistītas prasības.

1600. Notikuša attiesājuma gadījumā (1598.p.) atbildības pienākumu pret lietas ieguvēju nes tās atsavinātājs, saprotot šeit tās attiesāšanu par labu trešai personai nevien pamatojoties uz īpašuma tiesību, bet arī uz jebkādu citu lietu tiesību.

Ja trešā persona ceļ prasību par kādu servitūtu, izņemot lietojuma tiesību, tad piemērojami noteikumi, kas paredz atbildību par trūkumiem (1612. un turpm.p.).

1601. Tiklīdz pret ieguvēju ceļ attiesājuma prasību, viņam jāaicina atsavinātājs piedalīties prāvā un atvietot viņu, bet ja bijuši vairāki atsavinātāji, tad jāaicina tie visi.

Ja pēc aicinājuma atsavinātājs nepiedalās prāvā un neuzņemas atvietot ieguvēju, tad pēdējam jāved prāva pašam un jāizlieto pret celto prasību visi viņam pieejamie un zināmie aizstāvības līdzekļi.

Ja ieguvējs nav laikā aicinājis atsavinātāju piedalīties prāvā, vai ved prāvu nolaidīgi, vai ielaižas ar pretinieku izlīgumā, vai arī nodod lietu izšķirt šķīrējtiesai, tad viņš zaudē tiesību celt prasību pret atsavinātāju.

1602. Atsavinātāja neaicināšana piedalīties prāvā ieguvējam nekaitē:

1) ja ieguvējs bijis atsvabināts no šā pienākuma ar līgumu;

2) ja atsavinātājs atrodas prombūtnē un viņa uzturēšanās vieta nav zināma;

3) ja atsavinātājs pats ar nodomu kavējis aicināšanu.

2. Gadījumi, kad atkrīt atsavinātāja atbildības pienākums

1603. Atsavinātājs nenes atbildības pienākumu:

1) ja ieguvējs zaudē viņam atsavināto lietu ne pēc tiesas sprieduma, bet pēc administrātīvas varas rīkojuma, vai sakarā ar vardarbību, vai ar kādu dabas spēku;

2) ja attiesājuma iemesls iestājies tikai pēc notikuša atsavinājuma un tā tad paša ieguvēja darbības vai bezdarbības dēļ;

3) ja ieguvējs, zinādams, ka viņam atsavina svešu vai ieķīlātu lietu, nav attiesājuma gadījumam noteikti paturējis sev tiesību celt prasību;

4) ja prāva zaudēta un nobeigusies ar attiesājumu aiz paša ieguvēja vainas vai nolaidības;

5) ja ar līgumu vai nu ieguvējs tieši atteicies no tiesības prasīt atbildību, vai arī atsavinātājs tieši atteicies no šā pienākuma; bet ja pēdējais pie tam rīkojies ļaunā nolūkā, tad viņam tomēr jāatlīdzina ieguvējam nodarītie zaudējumi.

1604. Piedāvājums dot ieguvējam no viņa jau attiesāto lietu brīvu no jebkādām prasībām neatsvabina atsavinātāju no viņa atbildības pienākuma.

3. Atsavinātāja atbildības pienākuma apmērs

1605. Kad atsavinātā lieta attiesāta, tās atsavinātājam jāatlīdzina visi zaudējumi, kādus ieguvējs no tam cietis, ieskaitot izdevumus prāvai vai pašai lietai, ja vien šos pēdējos nav jau atmaksājis tas, kam lieta piespriesta.

1606. Ja attiesātās lietas vērtība palikusi negrozīta, tad atsavinātājam jāatlīdzina prāvas izdevumi un jādod atpakaļ tikai viņa saņemtā maksa par lietu. Pretējā gadījumā jāņem vērā tā vērtība, kāda lietai bijusi attiesājuma laikā, tomēr ar to nosacījumu, ka ieguvējs nekādā ziņā nedabū vairāk kā divreiz tik, cik viņš pats samaksājis.

1607. Ja vairākas lietas atsavinātas kopā par kopīgu cenu, bet pēc tam attiesātas tikai dažas no tām, tad atsavinātājam jāatlīdzina par attiesātām, kaut arī pārējo lietu vērtība līdzinātos vēl pilnai summai, kas samaksāta par visām lietām kopā.

1608. Ja ir attiesātas atsavinātās lietas daļas vai piederumi, jāņem vērā nevien vērtība, kāda tiem ir pašiem par sevi, bet arī ar to radies pārējo, neattiesāto daļu vērtības pamazinājums.

1609. Ja līdzēji atsavinot sevišķi vienojušies savā starpā par atlīdzības apmēru lietas attiesājuma gadījumā, tad lieta izšķirama uz šās vienošanās pamata.

1610. Ja ir vairāki atsavinātāji, tad atbildības pienākumu viņi nenes solidāri, bet katrs atsevišķi par savu daļu.

1611. Atsavinātāja atbildības pienākums turpinās tik ilgi, kamēr kāds var vērst kādas prasības uz atsavināto lietu, un tā tad izbeidzas ne agrāk kā tad, kad ieguvējs iegūst uz šo lietu viņam atsavināto lietu tiesību ar ieilgumu. Bet ja atsavināts ir nekustams īpašums un to atsavinot ir izdarīts uzaicinājums, tad atbildības pienākums izbeidzas, ja līdz šajā uzaicinājumā noteiktā termiņa notecējumam nekādas prasības nav pieteiktas.

III. Atbildība par trūkumiem un īpašībām

1. Atsavinātāja atbildība vispār

1612. Atsavinātājs atbild nevien par atsavinātās lietas vainām vai trūkumiem, ko viņš zinājis un nav uzrādījis, bet arī par viņam nezināmiem apslēptiem trūkumiem.

1613. Atsavinātājs neatbild ne par nenozīmīgiem trūkumiem, kas nekavē visumā lietas lietošanu, ne arī par tādiem, kas ieguvējam bijuši zināmi, vai vismaz, piegriežot visparastāko uzmanību, nevarētu palikt viņam apslēpti.

Atsavinātājs ir atsvabināts no jebkādas atbildības arī tad, ja lietas trūkumi bijuši zināmi tikai tās ieguvēja vietniekam.

1614. Atbildība par lietas trūkumiem krīt uz atsavinātāju tikai tad, ja tie bijuši jau pirms atsavinājuma līguma noslēgšanas, bet nav radušies vēlāk.

Trūkumiem, kas lietai bijuši pirms tās atsavināšanas, bet atsavinājuma laikā novērsti, nav nozīmes.

1615. Nepaziņošana par vispār zināmām nastām, kas guļ uz atsavināmo lietu, neuzliek atsavinātājam nekādu atbildību.

1616. Atsavinātājs katrā gadījumā atbild par tiem trūkumiem, par kuriem viņš tieši apgalvojis, ka to nav.

1617. Lai gan atsavinātājs ar sevišķu līgumu var atteikties no atbildības par trūkumiem, tomēr arī šajā gadījumā viņš no tās atsvabinās tikai tad, ja viņš šos trūkumus nav ļaunā nolūkā apslēpis no ieguvēja vai viņam tos noklusējis.

1618. Ja atsavinātājs tieši apgalvojis, ka lietai ir zināmas labas īpašības, tad viņam par tām jāatbild pat arī tajā gadījumā, kad viņš to būtu apgalvojis jau pēc atsavināšanas.

Lietas slavēšana vispārējos izteicienos neuzliek atsavinātājam nekādus citus pienākumus, bez tās atbildības, ko nes katrs atsavinātājs.

2. Atsavinātāja atbildības apmērs un ieguvēja aizsardzības līdzekļi

1619. Ja atsavinātājs uzņēmies atbildību noteiktās robežās, tad no viņa nevar prasīt neko pāri par tām, ja vien viņš nav darbojies ļaunā nolūkā.

1620. Atsavinātājam, kas ļaunā nolūkā noklusējis vai apslēpis viņam zināmos lietas trūkumus, vai noteikti apgalvojis, ka tai ir zināmas īpašības, jāatlīdzina ieguvējam visi zaudējumi.

Visos citos gadījumos ieguvējam ir tiesība tikai prasīt, pēc paša izvēles, vai nu līguma atcelšanu, vai lietas cenas samazināšanu.

1621. Pārdodot mazvērtīgas lietas, līguma atcēluma prasība nav pielaižama.

1622. Līguma atcēluma prasības mērķis ir tas, lai pārdoto lietu ņemtu atpakaļ un atdotu par to saņemto maksu vai citu kādu pretizpildījumu.

1623. Atsavinātājam jāatdod par lietu saņemtā maksa līdz ar procentiem un bez tam jāatlīdzina lietas labā taisītie nepieciešamie un derīgie izdevumi un lietas atsavināšanas izmaksas, kā arī no tam radies mantas samazinājums; līdz ar to viņam jāatsvabina ieguvējs no visiem pienākumiem, kas tam bijuši jāuzņemas pēc atsavinājuma līguma vai šā līguma dēļ.

1624. Kad ieguvējs cēlis līguma atcēluma prasību, viņam jādod atpakaļ lieta līdz ar visiem tās piederumiem, kā arī augļiem, tiklab saņemtiem, kā nolaidības dēļ nesaņemtiem. Bez tam viņam jāatlīdzina zaudējumi, kas nodarīti aiz viņa vainas, un jāatsvabina lieta no nastām un apgrūtinājumiem, ja viņš to apgrūtinājis. Iekam viņš nav izpildījis visu augšā minēto, viņš nevar prasīt no atsavinātāja, lai tas izpilda 1623.pantā norādītos pienākumus.

1625. Lietas cenas samazinājuma prasības mērķis ir tas, lai samazinātu cenu vai citu kādu pretizpildījumu tādā mērā, par cik mazāk būtu dots vai izpildīts par lietu, ja tās trūkumi būtu bijuši zināmi.

1626. Kamēr līgums nav vēl atcelts (1622. un turpm.p.), cenas samazinājuma prasību var atjaunot, tās pašas lietas trūkumu dēļ, vairākas reizes, tomēr ar nosacījumu, lai ieguvējs no tam negūst sev peļņu.

1627. Kamēr nav taisīts spriedums cenas samazinājuma prasībā, prasītājam vienmēr ir tiesība, ja viņš atzīst priekšmetu par gluži nederīgu, minētās prasības vietā celt līguma atcēluma prasību, tomēr ne citādi, kā atlīdzinot pretiniekam prāvas izdevumus agrākā lietā.

1628. Ieguvējs var aizstāvēt savu tiesību nevien ar prasību 1619. un 1620.pantā norādītā kārtībā, bet uz tā paša

pamata, kas viņam dod prasības tiesību, var arī celt pienācīgi neizpildīta līguma ierunu pret atsavinātāja prasību par pretizpildījumu (1591.p.).

1629. Ja līgumu noslēguši vairāki ieguvēji solidāri, tad viņi var arī solidāri celt prasību. Ieguvēja mantiniekiem ir tiesība celt līguma atcēluma prasību tikai kopīgi; cenas samazinājuma prasību katrs no viņiem var celt arī neatkarīgi no pārējiem, savas daļas apmērā.

1630. Ja līgumu noslēguši vairāki atsavinātāji kopīgi, tad viņiem jāatbild abās prasībās (1620.p.) solidāri. Ja ir vairāki atsavinātāja mantinieki, prasību var celt tikai pret katru no tiem atsevišķi, viņa daļas apmērā.

1631. Prasības vēršas arī uz galvenās lietas piederumiem un daļām, kā arī uz lietu kopībā ietilpstošiem atsevišķiem priekšmetiem, pieņemot tomēr, ka atbildības pienākums pastāv attiecībā uz katru no tiem atsevišķi (1596.p. 2.d.). Tādā gadījumā, kaut arī trūkums izrādītos tikai vienā no šiem priekšmetiem, var prasīt, vai nu lai ņem atpakaļ visu veselo, vai lai samazina cenu, vai arī lai dod ar veselo samērīgu atlīdzību.

1632. Ja atsavinātā lieta ir attiesāta vai nejauši iet bojā, tad ar to nav novērstas prasības tās trūkumu vai apsolīto, bet neizrādījušos īpašību dēļ.

1633. Tiesība celt līguma atcēluma prasību noilgst notekot sešiem mēnešiem no līguma noslēgšanas dienas vai no tās dienas, kad dots sevišķs galvojums (1616., 1618. un 1619.p.).

1634. Tiesība celt cenas samazinājuma prasību noilgst notekot gadam no līguma noslēgšanas dienas vai no tās dienas, kad dots sevišķs galvojums (1618. un 1619.p.).

TREŠĀ NODAĻA

Saistības un prasījumi no neatļautas darbības

PIRMĀ APAKŠNODAĻA

Neatļauta darbība un vainas pakāpes

1635. Katrs tiesību aizskārums, tas ir, katra pati par sevi neatļauta darbība, kuras rezultātā nodarīts kaitējums (arī morālais kaitējums), dod tiesību cietušajam prasīt apmierinājumu no aizskārēja, ciktāl viņu par šo darbību var vainot.

Ar morālo kaitējumu jāsaprot fiziskas vai garīgas ciešanas, kas izraisītas ar neatļautas darbības rezultātā nodarītu cietušā nemantisko tiesību vai nemantisko labumu aizskārumu. Atlīdzības apmēru par morālo kaitējumu nosaka tiesa pēc sava ieskata, ņemot vērā morālā kaitējuma smagumu un sekas.

Ja šā panta otrajā daļā minētā neatļautā darbība izpaudusies kā noziedzīgs nodarījums pret personas dzīvību, veselību, tikumību, dzimumneaizskaramību, brīvību, godu, cieņu vai pret ģimeni, vai nepilngadīgo, pieņemams, ka cietušajam šādas darbības rezultātā ir nodarīts morālais kaitējums. Citos gadījumos morālais kaitējums cietušajam jāpierāda.

P i e z ī m e. Darbība šeit jāsaprot plašākā nozīmē, aptverot ne vien darbību, bet arī atturēšanos no tās, tas ir, bezdarbību.
(26.01.2006. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.03.2006.)

1636. Tiesību aizskāruma nav, ja kāds tikai izlieto sev piederošu tiesību, vai darbojas pēc aizskartās personas gribas, vai arī ar pēdējās nelikumīgu darbību piespiests uz atļautu pašaizstāvību.

1637. Par tiesību aizskārumu nav vainojami bērni līdz septiņiem gadiem, kā arī personas ar garīga rakstura vai citiem veselības traucējumiem, kas nav spējušas saprast savas darbības nozīmi vai nav spējušas vadīt savu darbību.

Par tiesību aizskārumu nav vainojamas rīcībspējīgas personas, kas to izdarījušas nesamaņas stāvoklī vai nespējot saprast savas darbības nozīmi vai nespējot vadīt savu darbību. Par tiesību aizskārumu ir vainojamas personas, kas pašas sevi novedušas šādā stāvoklī ar alkoholiskiem dzērieniem vai citiem līdzekļiem.
(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

1638. Par tiesību aizskārumu, ko izdarījis apakšnieks pēc priekšnieka pavēles, pirmais nav vainojams, ja darbība nav pati par sevi noziedzīga.

1639. Tiesību aizskārums uzliek atbildību tam, kas pieļauj to tādos apstākļos, kuri, pēc viņa personiskām attiecībām pret aizskārēju, dod viņam, kā vienam no vecākiem vai saimniekam, iespēju un tā tad arī uzliek pienākumu aizkavēt tādu aizskārumu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 22.12.1992. likumu, kas stājas spēkā 01.03.1993.)

1640. Vainas pakāpes ir dažādas, raugoties pēc tam, vai darbība izdarīta ļaunā nolūkā, vai tikai aiz neuzmanības.

1641. Ar ļaunu nolūku jāsaprot katrs tīšs kaitējums.

1642. Ja abas puses darbojušās ļaunā nolūkā, vienā un tajā pašā virzienā un attiecībā uz to pašu priekšmetu, tad viena puse nevar vērst pret otru uz šā pamata nekādu prasību. Bet ja ļauns nolūks bijis tikai no vienas puses, tad tam, kam ar to kaitēts, ir tiesība prasīt no tās apmierinājumu, pat ja arī viņš būtu vainīgs neuzmanībā.

1643. Vienošanās par to, lai ar ļaunā nolūkā izdarītu darbību nodarīts zaudējums nebūtu jāatlīdzina, nav spēkā. Bet var atteikties no prasījuma par jau izdarītu ļaunprātīgu darbību, kad aizskartais pietiekoši zina tiklab savu prasību, kā arī tās pamatu.

1644. Kas otram nodara kaitējumu bez ļauna nolūka, ja viņš par šo kaitējumu ir vainojams, pielaiž neuzmanību.

Neuzmanība ir rupja un viegla.

1645. Neuzmanība ir rupja, ja kāds rīkojas augstākā mērā vieglprātīgi un nevērīgi, vai mazāk rūpējas par viņam uzticētām svešām lietām un darīšanām nekā par savām paša, vai arī uzsāk tādu darbību, kuras kaitīgums un bīstamība nevarēja un nedrīkstēja palikt viņam nezināmi.

Zaudējumu atlīdzības un citu civīltiesisku seku ziņā rupja neuzmanība pilnīgi pielīdzināma ļaunam nolūkam.

1646. Par vieglu neuzmanību atzīstams tās rūpības un čaklības trūkums, kāda vispār jāievēro krietnam un rūpīgam saimniekam.

1647. Neuzmanība nav atzīstama par vainu zināmos, attiecīgā vietā norādītos gadījumos, kad kāds svešām lietām un darīšanām piegriezis tikai tādu rūpību, kādu viņš mēdz piegriezt savām paša, ja vien šī neuzmanība nav bijusi rupja.

1648. Ja līguma attiecībās, vienalga, vai pēc paša līguma vai jau pēc likuma, vienai pusei jāsargā kāda lieta, tad tas, kam šis pienākums uzlikts, atbild kā par šās lietas nozagšanu, tā arī par tās iegūšanu trešās personas īpašumā ar ieilgumu.

1649. Prasījumos, kas izriet vienīgi no tiesību aizskārumiem un neskar jau pastāvošas saistību attiecības, tiesību aizskārējs atbild par katru, pat vieglu neuzmanību.

Noteikumi par to, kāda neuzmanības pakāpe atzīstama par vainu no līguma izrietošās attiecībās vai svešu lietu pārvaldībā, kā arī ceļot prasības pret kādu personu sakarā ar svešu lietu valdījumu, norādīti attiecīgās vietās.

1650. Ja divas personas savstarpēji vainīgas neuzmanībā, no tam izrietošie prasījumi savstarpēji ieskaitāmi tādā mērā, ciktāl tie viens otru sedz.

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Nokavējums

I. Nokavējuma veidi

1651. Nokavējums ir saistības izpildīšanas vai izpildījuma pieņemšanas prettiesīgs novilcinājums. Pirmajā gadījumā ir parādnieka, bet otrajā - kreditora nokavējums.

1. Parādnieka nokavējums

1652. Parādnieka nokavējums ar visām tā sekām iestājas pats no sevis:

1) kad viņš dabūjis lietas valdījumu noziedzīgā vai vispār prettiesīgā kārtā;

2) kad izpildīšanai noliktā laikā nav iespējams viņu sastapt un viņa prombūtnes attaisnošanai nav svarīgu iemeslu;

3) kad viņš palaidis garām termiņu, kas nolikts izpildīšanai vai nu ar likumu, vai ar līgumu, vai arī pēc parašas.

(Otrā daļa izslēgta ar 23.05.2013. likumu)

(Trešā daļa izslēgta ar 23.05.2013. likumu)

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 26.01.2006. un 23.05.2013. likumu, kas stājas spēkā 26.06.2013.)

1653. Citos gadījumos, lai atzītu parādnieka nokavējumu, viņam jādabū papriekš atgādinājums no kreditora vai tā vietnieka.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 23.05.2013. likumu, kas stājas spēkā 26.06.2013.)

1654. Atgādinājums jādabū pašam parādniekam vai viņa vietniekam.

1655. Atgādināt nevar tādā laikā un vietā, kad un kur nevar pēc taisnības sagaidīt saistības izpildīšanu.

1656. Parādnieks nav nokavējis, ja nokavējuma iemesls ir viņa pamatotas šaubas vai nu vispār par to saistību, kuras izpildīšanu no viņa prasa, vai par tās apmēru.

1657. Tiesa var parādnieku atsvabināt no viņam neizdevīgām nokavējuma sekām arī citos gadījumos, kad viņu nevar vainot ne uzmanības trūkumā, ne vispār vieglprātībā vai nolaidībā, vai kad izpildīšana nav notikusi nepārvaramas varas dēļ.

2. Kreditora nokavējums

1658. Kreditors pielaiž nokavējumu, ja viņš, bez tiesīgiem iemesliem, nepieņem saistības izpildījumu, ko parādnieks piedāvā viņam pašam vai viņa vietniekam noteiktā kārtā, īstā laikā un īstā vietā.

Parādnieka piedāvājumam jābūt nevien vārdos, bet arī darbos tādam, lai būtu patiesa iespēja to izpildīt.

Saistības izpildījums parādniekam jāpiedāvā pilnīgi, un tādēļ kreditora atteikšanās pieņemt tikai daļu no saistības izpildījuma, nav uzskatāma par nokavējumu.

1659. Kad parādnieks novilcina piedāvājumu tikai īsu laiku, tad tas nedod kreditoram pamatotu iemeslu atteikties izpildījumu pieņemt, ja vien parādnieks līdz ar to piesola viņam zaudējumu atlīdzību vai ja novilcinājumam nav nekādas nozīmes.

1660. Kreditors uzskatāms par vainīgu nokavējumā, ja viņš nav ieradies saistības izpildīšanai noliktā vietā tajā laikā, kad parādnieks tur atradies un bijis gatavs izpildīt savu saistību.

Tāpat kreditors uzskatāms par vainīgu nokavējumā, kad viņš izvairās dot aprēķinu, ko parādnieks prasa samaksas nolūkā, ja tāds nepieciešams pilnīgai prasījuma samaksai.

II. Nokavējuma sekas

1661. Ja nokavējis parādnieks, tad nevien viņa saistība joprojām paliek spēkā, bet tai pievienojas vēl arī pienākums atbildēt pat par saistības priekšmeta nejaušu bojā eju.

Parādnieka atbildība par saistības priekšmeta nejaušu bojā eju atkrīt, ja viņš pierāda, ka šis priekšmets, pat laikā nodots kreditoram, tomēr būtu gājis bojā un kreditors nebūtu varējis to arī pārdot.

1662. Nokavējums uzliek parādniekam pienākumu pilnā mērā atlīdzināt kreditoram visus zaudējumus. Ja jāatdod priekšmeta vērtība, tad tā aprēķināma pēc viņa augstākās cenas kopš nokavējuma laika.

1663. Ja kreditors parādnieka nokavējuma dēļ vairs nav ieinteresēts līguma izpildīšanā, tad viņš var prasīt tā atcelšanu.

1664. Ja nokavējis kreditors, tad risks par priekšmeta nejaušu bojā eju (1661.p.) pāriet uz viņu, bet parādnieks atbild tikai par to zaudējumu, ko viņš pats nodarījis ļaunprātīgi vai aiz rupjas neuzmanības.

Kreditoram jāatlīdzina parādniekam visi ar savu nokavējumu nodarītie zaudējumi.

III. Nokavējuma seku novēršana

1665. Kā parādnieka, tā arī kreditora nokavējuma sekas novērš, ja nokavētājs piesola izpildīt vai pieņemt to, kas pēc līguma pienākas, un nodrošināt savam pretiniekam arī to, uz ko viņam ir tiesība sakarā ar nokavējumu.

1666. Piemērojot 1665.panta noteikumu, tomēr pieņemams, ja nokavējis parādnieks, ka lietas stāvoklis nav tāds, ka kreditoram šā nokavējuma dēļ ir tiesība prasīt līguma atcelšanu (1663.p.), bet ja nokavējis kreditors - ka parādnieks pa to laiku nav vēl iesniedzis saistības priekšmetu notāram.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 28.10.2010. likumu, kas stājas spēkā 01.02.2011.)

1667. Ja vienā laikā nokavējušas abas puses, tad nokavējuma sekas savstarpēji iznīcinās un neviena puse vairs nevar pamatot uz to kādas prasības pret otru.

Ja abas puses nav nokavējušas vienā laikā, tad vēlākais nokavējums novērš iepriekšējā nokavējuma vēl neiestājušās sekas.

1668. Ja otra puse bez iebildumiem pieņem nokavētu izpildījumu, tad tas neatņem tiesības vēlāk izvirzīt citus ar nokavējumu saistītus prasījumus, ja vien viņa no šādiem blakus prasījumiem nav noteikti atteikusies.
(04.06.2009. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.07.2009.)

IV. Nokavējums līgumiem par preces piegādi, pirkumu vai pakalpojuma sniegšanu

(Iedaļa 23.05.2013. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 26.06.2013. Iedaļa stājas spēkā 01.07.2013. Sk 23.05.2013. likumu)

1668.[1] Publisks pasūtītājs šīs iedaļas izpratnē ir persona, kura atbilst pasūtītāja kritērijiem saskaņā ar normatīvajiem aktiem publisko iepirkumu jomā vai publiskas institūcijas kritērijiem saskaņā ar normatīvajiem aktiem sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu jomā.

1668.[2] Ja līgumā par preces piegādi, pirkumu vai pakalpojuma sniegšanu noteiktā saistība ir izpildāma, parādnieka nokavējums ar visām tā sekām iestājas pats no sevis gadījumos, kad parādnieks nav veicis samaksu trīsdesmit dienu laikā pēc:

1) rēķina vai cita līdzvērtīga maksājuma pieprasījuma saņemšanas dienas;

2) preces vai pakalpojuma saņemšanas dienas, ja rēķina vai cita līdzvērtīga maksājuma pieprasījuma saņemšanas laiks nav skaidri noteikts vai ja parādnieks ir saņēmis rēķinu vai citu līdzvērtīgu maksājuma pieprasījumu agrāk nekā preci vai pakalpojumu;

3) dienas, kurā veikta ar likumu vai līgumu paredzēta pieņemšana vai pārbaude (apskate), lai noteiktu preces vai pakalpojuma atbilstību līguma noteikumiem, un parādnieks ir saņēmis rēķinu vai citu līdzvērtīgu maksājuma pieprasījumu.

Šā panta noteikumus piemēro līgumiem par preces piegādi, pirkumu vai pakalpojuma sniegšanu, kuros parādnieks ir publisks pasūtītājs, kā arī līgumiem par preces piegādi, pirkumu vai pakalpojuma sniegšanu, kuros neviens no līdzējiem nav publisks pasūtītājs, ja līgumā nav noteikts atlīdzības termiņš.

1668.[3] Ja kreditors ir izpildījis savas saistības, bet nav laikā saņēmis samaksu, viņš bez atgādinājuma nākamajā dienā pēc līgumā noteiktās maksājuma dienas vai maksājuma termiņa beigu dienas var prasīt no parādnieka nokavējuma procentus par līguma par preces piegādi, pirkumu vai pakalpojuma sniegšanu izpildes nokavējumu. Kreditora tiesība prasīt nokavējuma procentus atkrīt, ja parādnieks nav atbildīgs par nokavējumu. Šā panta noteikumi neattiecas uz līdzējiem, no kuriem viens vai abi ir publiski pasūtītāji.

Ja līgumos par preces piegādi, pirkumu vai pakalpojuma sniegšanu maksājuma diena vai maksājuma termiņa beigu diena nav noteikta, kreditoram ir tiesības prasīt no parādnieka nokavējuma procentus pēc tam, kad iestājies viens no 1668.[2] pantā norādītajiem nokavējuma termiņiem. Kreditora tiesība prasīt nokavējuma procentus atkrīt, ja parādnieks nav atbildīgs par nokavējumu.

1668.[4] Ja parādnieks ir publisks pasūtītājs un kreditors ir izpildījis savas saistības, bet nav laikā saņēmis samaksu, viņš ir tiesīgs bez atgādinājuma no parādnieka prasīt likumiskos procentus (1765.p. 3.d.). Kreditora tiesība

prasīt likumiskos procentus atkrīt, ja parādnieks nav atbildīgs par kavējumu.

1668.[5] Preces piegādes, pirkuma vai pakalpojuma atbilstību līgumam pārbauda trīsdesmit dienu laikā no preces vai pakalpojuma saņemšanas dienas, ja vien līdzēji nav noteikti norunājuši citādi un šāda atruna nav acīmredzami netaisna pret kreditoru.

1668.[6] Līgumos par preces piegādi, pirkumu vai pakalpojuma sniegšanu, kuros neviens no līdzējiem nav publisks pasūtītājs, līdzēji var noteikt atlīdzības samaksas termiņu līdz sešdesmit dienām, ja vien tie nav noteikti norunājuši citādi un šāda atruna nav acīmredzami netaisna pret kreditoru.

1668.[7] Līgumos par preces piegādi, pirkumu vai pakalpojuma sniegšanu, kuros parādnieks ir publisks pasūtītājs, atlīdzības samaksai piemēro 1668.[2] pantā norādītos termiņus. Līdzēji var vienoties par atlīdzības samaksas termiņa pagarinājumu līdz sešdesmit dienām, ciktāl tas ir attaisnojami, ņemot vērā saistību, kas jāizpilda. Šajā pantā noteiktos termiņus nevar grozīt, līdzējiem savstarpēji vienojoties.

1668.[8] Līgumos par preces piegādi, pirkumu vai pakalpojuma sniegšanu līdzēji var vienoties par izpildījuma saņemšanu pa daļām. Uz izpildījumu daļā noteiktā samaksas termiņa nokavējumu attiecināmi šīs iedaļas noteikumi par nokavējumu.

1668.[9] Par nokavētu maksājumu līgumā par preces piegādi, pirkumu vai pakalpojuma sniegšanu parādnieks bez īpaša atgādinājuma maksā kreditoram parāda atgūšanas izmaksas 40 *euro* apmērā. Parāda atgūšanas izmaksu samaksa neatbrīvo parādnieku no pienākuma atlīdzināt visus zaudējumus, kādus kreditors cietis, ieskaitot izdevumus prāvai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 19.09.2013. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2014.)

1668.[10] Par netaisniem līguma noteikumiem attiecībā pret kreditoru šīs iedaļas izpratnē atzīstami tādi noteikumi, kuru mērķis ir novilcināt saistības izpildi. Noteikumi, kas paredz kreditora atteikšanos no likumiskajiem vai nokavējuma procentiem vai iepriekš novērtētajiem zaudējumiem, atzīstami par acīmredzami netaisniem.

1668.[11] Šīs iedaļas noteikumi neattiecas uz parādnieku, kas ir patērētājs vai fiziska persona, kura neveic saimniecisko darbību.

CETURTĀ NODAĻA

Saistību kopdalībnieku savstarpējās attiecības

PIRMĀ APAKŠNODAĻA

Vispārīgi noteikumi

1669. Ja saistības tiesībā piedalās no vienas vai otras puses vai no abām pusēm vairākas personas, tad prasījums un tam atbilstošā saistība ir vai nu dalīti, tā ka katrs kreditors var prasīt tikai savu priekšmeta daļu un katram parādniekam jāizpilda tikai sava saistības daļa, vai arī nedalīti.

1670. Par nedalītu jeb solidāru prasījums vai saistība atzīstami tad, kad no vairākiem kreditoriem katrs var prasīt visu priekšmetu, vai kad no vairākiem parādniekiem katram ir pienākums visu izpildīt, pie kam tomēr priekšmetu var prasīt un tas jāizpilda tikai vienu reizi. Tādā gadījumā pirmos sauc par kopkreditoriem, bet otros par kopparādniekiem.

1671. Pie katras solidāras saistības būtības pieder tas, ka tā dibinās uz vienu un to pašu pamatu un ka visiem dalībniekiem ir viens un tas pats izpildījuma priekšmets. Tomēr kā tiesība, tā arī saistība var būt vienam dalībniekam bez nosacījumiem, bet citiem aprobežota ar laiku un zināmiem nosacījumiem.

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Solidāru saistību nodibināšana

1672. Solidāras saistības nodibina ar līgumu, testamentu vai likumu.

1673. Līgums un testaments nodibina solidāru saistību tikai tad, kad līdzēji vai testators to tieši noteikuši.

1674. Pēc likuma solidāra saistība nodibinās, kad izpildījuma priekšmets ir nedalāms, un proti, kad tas ir vai nu kāda darbība, vai bezdarbība, tāpat arī kad kāda lieta vairākām personām kopīgi uzticēta glabājumā, patapināta, izīrēta vai ieķīlāta.

1675. Vairākas personas, kas kopīgi izdarījušas noziedzīgu nodarījumu, atbild solidāri par zaudējumu, kas ar to nodarīts.

1676. Vairāki lietveži, kā arī amatpersonas, ja viņu pārvaldība bijusi nedalīta, atbild solidāri par pienākumiem, kas viņiem izriet no šās pārvaldības.

TREŠĀ APAKŠNODAĻA

Solidāru saistību sekas

1677. Katrs kopkreditors jeb solidāri tiesīgais var prasīt visu saistības priekšmetu, bet viņa prasījumu apmierinot izbeidzas pārējo kopkreditoru prasības tiesība.

1678. Tam kopkreditoram, kas saņēmis saistības izpildījumu (1677.p.), jāizdod pārējiem zināma daļa tikai tad, kad tie atrodas ar viņu sabiedrībā vai kad šāds pienākums aiz kāda cita iemesla uzlikts viņam ar līgumu, testamentu vai likumu.

1679. Ja viens kopkreditors piešķīris atvieglojumus, tad ar to netiek aprobežotas pārējo tiesības.

1680. Ko kāds kopkreditors panācis prasījuma pastiprināšanai vai nodrošināšanai, tas nāk arī pārējiem par labu.

1681. No parādnieka ieskata atkarājas, kuram no vairākiem kopkreditoriem izpildīt savu saistību, pie kam viņš tam var ieskaitīt arī savus varbūtējos pretprasījumus. Bet ja viens no kopkreditoriem jau cēlis izpildījuma prasību, tad parādniekam nav tiesības samaksāt kautkuram no pārējiem, un tāda samaksa neatsvabina viņu no saistības pret prasības cēlēju.

1682. Katru kopparādnieku jeb solidāri saistīto var piespiest izpildīt visu saistību, un viņa izpildījums atsvabina pārējos no viņu saistības.

1683. Kreditors var pēc sava ieskata prasīt visas saistības izpildījumu no visiem vai tikai no dažiem kopparādniekiem, vai arī tikai no viena, bet ja prasījuma priekšmets ir dalāms, tad viņš, ja vēlas, var prasīt arī tikai tā daļu. Tomēr viņš tādēļ nezaudē savu tiesību uz visu prasījumu, bet gan pārējo var prasīt pat arī no tā kopparādnieka, no kura agrāk prasījis tikai daļu.

1684. Kopparādnieks, no kura prasa saistības izpildījumu, var likt priekšā ieskaitam tikai savus pretprasījumus pret kreditoru, ja vien kopparādnieki neatrodas sabiedrības attiecībās.

1685. Parāda atvieglojums, ko kreditors piešķir personīgi tikai vienam kopparādniekam, nenāk par labu pārējiem.

1686. Kopparādnieks, kas apmierinājis kreditoru, var prasīt no pārējiem atbilstošu atlīdzību, ja tam nav sevišķu šķēršļu.

Ja samaksājušais kopparādnieks darbojies ļaunā nolūkā, tad viņš ar to zaudē tiesību uz atlīdzību no pārējiem.

1687. Par tāda nokavējuma sekām, kurā vainīgs tikai viens kopparādnieks, pārējie neatbild, tāpat kā viņi neatbild arī par līgumsodu, ko apsolījis tikai viens no viņiem.

1688. Izņemot nokavējumu (1687.p.), visas citas saistībai pretējas atsevišķa kopparādnieka darbības sekas krīt arī uz pārējiem. Tādēļ, ja saistības priekšmets ir bojāts vai iznīcināts aiz viena kopparādnieka vainas, par zaudējumiem atbild arī pārējie.

1689. Prasījuma izlietošana pret vienu no kopparādniekiem pārtrauc prasības noilgumu arī pret pārējiem.

1690. Katrs pārjaunojums, vai nu to izdarījis viens kopkreditors vai viens kopparādnieks, atceļ arī visu pārējo agrāko solidāro saistību.

PIEKTĀ NODAĻA

Saistību tiesību pastiprināšana

1691. Saistību spēku bez ķīlas tiesības (1278. un turpm.p.) pastiprina: 1) ar galvojumu, 2) ar līgumsodu un 3) ar rokas naudu.

PIRMĀ APAKŠNODAĻA

Galvojums

I. Vispārīgi noteikumi

1692. Galvojums ir ar līgumu uzņemts pienākums atbildēt kreditoram par trešās personas parādu, neatsvabinot tomēr pēdējo no viņas parāda.

1693. Par galvinieku var būt katra rīcības spējīga persona.

1694. Galvojumā ir nepieciešams spēkā esošs galvenais parāds, un to var dot par visādām saistībām, to starpā arī par saistībām no neatļautas darbības, par pastāvošām un nākamām, noteiktām un nenoteiktām, nosacītām un nenosacītām, un kā par visu galveno parādu, tā arī par tā daļu.

1695. Galvojumam ir nepieciešama rakstiska forma.

II. Galvojuma sekas

1. Galvinieka pienākumi

1696. Galvinieka saistība vispār atbilst galvenā parādnieka saistībai un tādēļ nevar ne attiekties uz augstāku summu, ne būt bez nosacījuma, ja galvenā parādnieka saistība ir tikai nosacīta. Ja galvinieks galvojis par summu, kas pārsniedz galveno parādu, tad no viņa var prasīt tikai galvenā parāda summu; bet ja viņš par parādu, kas aprobežots ar nosacījumu, galvojis bez nosacījuma, tad nosacījums attiecināms arī uz viņu.

1697. Ja galvinieks uzņemas samaksāt mazāku summu nekā uzņēmies galvenais parādnieks, vai par beznosacījuma parādu galvo tikai ar nosacījumu, tad no viņa var prasīt vienīgi to, ko viņš uzņēmies.

1698. Galvinieks atbild nevien par pašu galveno parādu, bet arī par tā blakus prasījumiem, parādnieka vainas vai nokavējuma dēļ nodarītiem zaudējumiem un tiesu izdevumiem.

1699. Vairākas personas, kas galvojušas par vienu un to pašu parādnieku un vienu un to pašu parādu, atbild solidāri.

1700. Kad par vienu un to pašu parādu kopīgi galvo rīcības spējīga un rīcības nespējīga persona, tad visa saistība pāriet uz pirmo galvinieku, ja viņš ir zinājis vai viņam vajadzējis zināt, ka viņa līdzgalvinieks nav spējīgs uzņemties galvojumu.

2. Galvinieka tiesības

A. Galvinieka tiesības pret kreditoru

1701. Galvinieks, pret kuru ceļ prasību kreditors, var izlietot visas galvenā parādnieka ierunas, izņemot tikai tās, pret kurām kreditors taisni gribējis nodrošināties ar galvojumu, vai kuru izlietošana tieši saistīta ar galvenā parādnieka personu.

1702. Kad pret galvinieku ceļ prasību, viņš var prasīt, lai kreditors griežas ar to papriekš pie galvenā parādnieka, ja piedziņa no tā izdarāma tikpat sekmīgi un viegli.

Šī tiesība atkrīt, ja galvinieks noteikti no tās atteicies. Par tādu atteikšanos uzskatāms jau arī tas, ja galvinieks uzņemas saistību kā pats parādnieks.

1703. Pret galvinieku celt prasību tūliņ var arī tad:

1) ja galvenais parādnieks atrodas prombūtnē vai galvinieks nevar uzdot viņa dzīves vietu;

2) ja ir pierādīta galvenā parādnieka faktiskā maksātnespēja vai par viņa mantu jau atklāts konkurss.

B. Galvinieka tiesības pret galveno parādnieku

1704. Kādā apmērā galvinieks apmierina kreditoru, tādā uz viņu pāriet šā pēdējā prasījumi pret galveno parādnieku. Prasības un ierunas no tās tiesiskās attiecības, kas pastāv starp galvinieku un galveno parādnieku, paliek negrozītas.

1705. Galvinieks var vērst savu regresa prasību pret galveno parādnieku tikai pēc tam, kad viņš patiesi nolīdzinājis parādu vai tā daļu vai vismaz ar tiesas spriedumu viņam uzlikts pienākums to nolīdzināt. Kādā kārtā šis nolīdzinājums notiek, tas ir vienalga. Ar atlaidumu, kuru kreditors izdarījis par labu galviniekam, nesamazinās viņa prasības pret galveno parādnieku.

1706. Galvinieks, kas samaksājis galvenā parādnieka vietā pirms saistības termiņa, var atprasīt no viņa šo samaksu tikai pēc šā termiņa.

Ja galvenais parādnieks krīt mantiskos zaudējumos vai izšķērdē savu mantu, tā ka regresa piedziņai no viņa būtu apšaubāmas sekmes, tad galvinieks var prasīt no viņa nodrošinājumu jau pirms samaksas.

1707. Galvinieks var prasīt no galvenā parādnieka, lai atsvabina viņu no viņa galvinieka pienākuma jau pirms samaksas, ja viņš uzņēmies galvojumu kā parādnieka lietvedis un šo lietvedību ir jau nodevis.

1708. Ja galvinieks, neizlietodams viņam zināmus iebildumus un ierunas, labprātīgi samaksājis parādu bez galvenā parādnieka piekrišanas, tad tos iebildumus, kurus galvinieks varējis celt pret kreditoru, galvenais parādnieks var celt pret galvinieka regresa prasību.

1709. Ja pēc tam, kad parādnieks jau samaksājis savu parādu, nepaziņodams par to galviniekam, pēdējais samaksā otrreiz, tad viņam ir regresa tiesība pret parādnieku. Bet ja papriekš samaksā galvinieks, nepaziņodams par to parādniekam, un pēdējais tamdēļ arī samaksā, tad galvinieks vairs nevar griezties pie parādnieka, un viņš var tikai prasīt no kreditora, lai atmaksā nebijušo parādu.

III. Galvojuma izbeigšanās

1710. Galvojums izbeidzas ar katru darbību, kas dzēš galveno saistību, atsvabinot no tās parādnieku.

1711. Atcēlējs līgums starp kreditoru un parādnieku nāk par labu arī galviniekam, ja vien nav bijis pretējs nolūks, vai ja galvojums nav dots kā dāvinājums, tā ka galvinieks jau no paša sākuma atteicies vērst savu regresa prasību pret galveno parādnieku.

1712. Galvojums izbeidzas ar ikvienu notikumu, kas atsvabina galveno parādnieku.

1713. Ja kreditors un galvenais parādnieks viens no otra manto, tad galvinieka saistība izbeidzas, bet viņam paliek tiesība prasīt atpakaļ to, ko viņš kā galvinieks izdevis. Kad savstarpēji manto galvenais parādnieks un galvinieks, tad paliek spēkā tikai galvenais parāds, bet galvojums tāpat izbeidzas, ja vien no tā izrietošais prasījums nedod tādus labumus kreditoram, kādus galvenais prasījums viņam nepiešķir. Bet ja savstarpēji manto kreditors un galvinieks, tad galvojums gan arī izbeidzas, bet parādnieka saistība paliek spēkā.

1714. Galvinieks atsvabinās no savas atbildības, kad kreditors rīkojies nolaidīgi, izdarot piedziņu no parādnieka, un pielaidis pēc apstākļiem neatvainojamu vilcinājumu.

1715. Ja galvinieks uzņēmies saistību tikai uz zināmu laiku, tad viņš arī atbild tikai pa šo laiku.

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Līgumsods

1716. Līgumsods ir pametums, ko kāda persona uzņemas ciest sakarā ar savu saistību neizpildi vispār, nepienācīgu izpildi vai neizpildīšanu īstā laikā (termiņā).

Līgumsods par saistību neizpildi vispār ir konkrēti noteikta naudas summa vai cita mantiska vērtība, kuru nedrīkst noteikt vairākkārtīgu (atkārtotu) vai pieaugošu maksājumu vai devumu veidā.

Līgumsods par saistību nepienācīgu izpildi vai neizpildīšanu īstā laikā (termiņā) var tikt noteikts pieaugošs, taču kopumā ne vairāk par 10 procentiem no pamatparāda vai galvenās saistības apmēra.
(20.06.2013. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2014.)

1717. Līgumsoda apmēru noteic līdzēji, un tas nav aprobežots ar zaudējumu lielumu, kādi paredzami no līguma neizpildīšanas, taču tam jābūt samērīgam un atbilstošam godīgai darījumu praksei.
(20.06.2013. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2014.)

1718. Ja kādam jācieš līgumsods, tad kreditors var prasīt vai nu tā samaksu, vai līguma izpildīšanu; bet izvēlējies samaksu, viņš vairs nevar pēc tam prasīt līguma izpildīšanu, un otrādi.

Ja līguma priekšmets bijis kautko nedarīt, tad var prasīt vienīgi līgumsodu.

1719. Līgumsoda cietējs nevar izvēlēties starp līguma izpildīšanu un līgumsoda samaksu.

1720. Kreditors var prasīt kā līgumsodu, tā arī līguma izpildīšanu:

1) ja tieši tā bijis norunāts;

2) ja līgumsods bijis norunāts ne tik daudz par neizpildīšanu vispār, kā par neizpildīšanu īstā laikā.

1721. Ja kāds izpilda tikai daļu no savas saistības, tad tomēr viņam jāsamaksā viss līgumsods, bet ne tikai samērīgā daļa.

1722. Līgumsodu par saistību nepienācīgu izpildi vai neizpildīšanu īstā laikā (termiņā) var prasīt tikai tādā apmērā, kādā tas pārsniedz prasīto procentu summu, kas radusies pēc neizpildes iestāšanās brīža.

Līgumsodu par saistību neizpildi vispār var prasīt tikai tādā apmērā, kādā tas pārsniedz piedzenamo zaudējumu summu, ja vien nav tieši norunāts, ka līgumsods izslēdz tādu atlīdzību.
(20.06.2013. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2014.)

1723. Tiesība prasīt līgumsodu, kā arī atbildība par tā samaksu pāriet uz attiecīgas personas mantiniekiem; bet ja mantinieku ir vairāki, tie tomēr neatbild solidāri.

1724. Izbeidzoties galvenai saistībai, izbeidzas arī pats no sevis tai norunātais līgumsods.

1724.[1] Tiesa samazina pieprasīto līgumsodu līdz saprātīgam apmēram, ja tas ir pārmērīgs, salīdzinot ar neizpildīšanas vai nepienācīgas izpildīšanas radīto zaudējumu vai ņemot vērā citus apstākļus. Ja līdzēji vienojušies, ka līgumsoda samaksa atsvabina šā soda cietēju no procentiem un augļiem, kas no viņa pienākas, kā arī zaudējumu atlīdzības, tad samazinātā līgumsoda apmērs nedrīkst būt mazāks par otram līdzējam nodarītajiem zaudējumiem.
(04.06.2009. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 20.06.2013. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2014.)

TREŠĀ APAKŠNODAĻA

Rokas nauda

1725. Ar rokas naudu jāsaprot tas, ko līgumu noslēdzot viena puse dod otrai nevien par galīgi noslēgta līguma pierādījumu, bet līdz ar to arī par tā izpildījuma nodrošinājumu.

1726. Kā rokas naudu var dot nevien naudu, bet arī citas vērtības. Tās apmēru noteic puses pēc vienošanās.

1727. Rokas naudas apsolījums vien nav pietiekošs, un tiesību nodibina tikai tās iedošana.

1728. Ar rokas naudas iedošanu līgums, ja tas citādi atbilst visiem likuma prasījumiem, uzskatāms par noslēgtu un katra puse var prasīt, lai to izpilda.

1729. Kad ar rokas naudu nodrošinātais līgums izpildīts, rokas nauda vai nu atdodama tam, no kā tā saņemta, vai ieskaitāma viņam līguma izpildījumā, ja vien līdzēji nav noteikti norunājuši citādi.

1730. Ja līgumu neizpilda vai nu tādēļ, ka tas, pusēm savstarpēji labprātīgi vienojoties, atcelts, vai tādēļ, ka tā izpildīšana kļuvusi neiespējama bez rokas naudas devēja vainas, tad rokas nauda jādod pēdējam atpakaļ.

Ja līgumu neizpilda aiz viena līdzēja vainas, tad, ja vainīgs rokas naudas saņēmējs, viņam tā jāatdod tās devējam divkāršā apmērā; bet ja neizpildīšanā vainīgs rokas naudas devējs, tad viņš zaudē tiesību prasīt to atpakaļ. Bez tam vainīgam jāatlīdzina pretiniekam visi zaudējumi.

1731. Ja puses norunājušas, ka jau noslēgto līgumu var atcelt, zaudējot rokas naudu, un ja tādā gadījumā atkāpjas rokas naudas devējs, tad viņš to zaudē, bet ja atkāpjas pretējā puse, tad viņai jāatdod rokas nauda divkāršā apmērā.

Šis noteikums piemērojams, ja līdzēji norunājuši, ka, neizpildot vienam no viņiem savu saistību noteiktā termiņā, otrs atsvabinās no savas saistības.

SESTĀ NODAĻA

Saistību tiesību aizsardzība

1732. Saistību tiesības, tāpat kā visas privāttiesības, aizsargājamas tikai tiesas ceļā; tādēļ neviens nedrīkst meklēt savas tiesības patvaļīgi un vardarbīgi.

1733. Pašpalīdzība izņēmuma veidā ir atļauta tikai tad, kad tas notiek ar nolūku novērst mēģinājumu prettiesīgi grozīt pastāvošās attiecības, bet arī šajā gadījumā vienīgi nepieciešamās pašaizstāvības robežās. Tālāk pie līdzekļiem, ar kuriem galvenā kārtā aizsargā saistību tiesības ārpus tiesas, pieder aizturējuma tiesība un ķīlāšana.

PIRMĀ APAKŠNODAĻA

Aizturējuma tiesība

1734. Uz aizturējuma tiesības pamata tā persona, kuras rokās atrodas kāda lieta, var to neizdot tik ilgi, kamēr nav nolīdzināts kāds viņas pašas prasījums.

1735. Aizturējuma tiesība (1734.p.) pieder augļu nesēja zemes gabala iznomātājam - uz zemes gabala ražojumiem un uz tajā esošo nomnieka kustamu mantu, tiklab nokavētas nomas maksas dēļ, kā arī visu to prasījumu dēļ, kādi varētu rasties pret nomnieku uz nomas līguma pamata. Tāda pati tiesība ir iznomātājam arī pret apakšnomnieku, kuram nomnieks nodevis tālāk savas nomas tiesības.

1736. Aizturējuma tiesība pieder tam, kas izīrē ēku, vai telpas tajā, vai atklātu, augļu iegūšanai nenodomātu vietu, - uz īrnieka lietām, ko viņš ievedis tajā ēkā vai vietā lietošanai vai glabāšanai, neizņemot arī preces, bet ne uz īrnieka bezķermeniskām lietām un prasījumiem, kaut arī akti par tiem būtu ievesti līdzi; šī aizturējuma tiesība pieder to prasījumu dēļ, kuri izriet no īres līguma. Ja īrnieks ēku vai vietu izīrē tālāk, tad apakšīrnieka tur ievestās lietas, ciktāl viņš ar tām atbild savam izīrētājam, atbild arī par pirmā izīrētāja prasījumiem. Ar to nav aprobežota īrnieka tiesība brīvi rīkoties ar savām lietām, kamēr izīrētājs tās nav aizturējis.

1737. Aizturējuma tiesību var izlietot tikai tad, kad aizturētājs ieguvis lietu savā valdījumā tiesīgā kārtā un kad viņa prasījums pret pretējo pusi atrodas sakarā ar aizturamo lietu un pie tam saistība ir jau izpildāma un nav aprobežota ne ar nosacījumu, ne ar termiņu.

1738. Prasījuma tiesības sakars ar aizturēto lietu (1737.p.) atzīstams:

1) kad valdītājs tai taisījis izdevumus, kas pretiniekam jāatlīdzina;

2) kad valdītāja prasījums cēlies no tā paša darījuma, pēc kura no viņa prasa lietu izdot;

3) kad no aizturētās lietas maksājams parāds;

4) kad kāds cietis no svešas lietas zaudējumu, kas jāatlīdzina tās īpašniekam;

5) kad lieta jāizdod pret zināmu pretizpildījumu; tādā gadījumā šo lietu var aizturēt, līdz kamēr nav noticis norunātais pretizpildījums.

1739. Lietas aizturētājam jāglabā tā ar tādu pašu rūpību kā rokas ķīla, un viņam nav tiesības savu prasījumu nolīdzināt, lietu atsavinot vai kā citādi izlietojot.

1740. Aizturējuma tiesība izbeidzas, kad nolīdzināts pretprasījums, kā arī kad valdītājs izlaiž lietu no savām

rokām, neizlietojis tiesību to aizturēt, ar ko viņš tomēr nezaudē savu prasījuma tiesību.

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Ķīlāšanas tiesība

I. Ķīlāšanas mērķis

1741. Ķīlāšanas tiesība ir zemes gabala īpašnieka vai viņa vietnieka (lietotāja, nomnieka, pārvaldnieka) tiesība, ja tajā zemes gabalā ieiet svešs mājas kustonis vai prettiesīgi iespiežas svešas personas, saķert un aizturēt mājas kustoņus, bet personām atņemt lietas.

Zagli var arī pašu aizturēt.

Ķīlāšanas tiesība ir arī īpašnieka vai viņa vietnieka kalpotājiem, pat bez sevišķa uzdevuma.

1742. Ķīlāšanas mērķis ir vai nu nodrošināt nodarīto zaudējumu atlīdzību vai tiesību aizskāruma pierādījumus, vai arī tikai novērst tādu aizskārumu un zaudējumu nodarījumu.

II. Ķīlāšanas noteikumi

1743. Ķīlāšana ir tiesīga tikai tad, kad viņa notiek pašas darbības laikā un tā zemes gabala robežās, kurā nodarīti zaudējumi vai tiesību aizskārumi.

1744. Ķīlātājam jāizvairās no liekas vardarbības un cietsirdības un vispār nav jādara bez vajadzības nekas tāds, kas pārsniegtu to, ko prasa likumīgais mērķis (1742.p.).

1745. Nevienam nav tiesības pretoties ķīlāšanai, un pretošanās tai ar pretķīlāšanu atzīstama par aizliegtu pašaizstāvību.

1746. Ja apķīlātais pats nav bijis klāt pie ķīlāšanas, tad tūliņ jāpaziņo viņam par to, bet ja viņš nav zināms, tad par notikušo jāziņo vietējai policijai, kura nekavējoties apskata nodarīto zaudējumu un paziņo par to attiecīgām personām.

1747. Ķīlātājam jāgādā par noķīlātā uzglabāšanu un it sevišķi jākopj un jābaro noķīlātie kustoņi; bet viņš nedrīkst tos lietot sev par labu, un pretējā gadījumā viņš nevien zaudē jebkādu tiesību uz uzturēšanas un barošanas izdevumu atmaksu, bet viņam arī jāatlīdzina visi zaudējumi. Slaucamie lopi viņam jāslauc.

P i e z ī m e. Atlīdzības taksi par noķīlāto kustoņu uzturēšanu izdod un izsludina vispārējai zināšanai zemkopības ministris saziņā ar iekšlietu ministri.

III. Ķīlāšanas sekas

1748. Ja ķīlāšana notikusi zaudējumu nodarīšanas dēļ, tad jāpieņem, ka tie tiešām nodarīti. Nodarīto zaudējumu apmērs jāpierāda ķīlātājam.

1749. Ķīlātājam ir tiesība paturēt pie sevis noķīlāto tik ilgi, kamēr apķīlātais to nav izpircis, atlīdzinot nevien nodarītos zaudējumus, bet arī visus ķīlāšanas, kopšanas un barošanas izdevumus.

1750. Tiklīdz apķīlātais nodrošina zaudējumu atlīdzību kādā citā pietiekošā kārtā, noķīlātais priekšmets viņam nekavējoties jāatdod.

1751. Ja apķīlātais nav zināms un neierodas pēc paziņojuma (1746.p.), tad noķīlāto priekšmetu policija pārdod izsolē; no ieņemtās summas samaksā atlīdzību par ķīlātāja zaudējumiem un izdevumiem, bet atlikumu atdod apķīlātam, ja viņš ierodas sešu mēnešu laikā; pēc tam atlikums ieskaitāms valsts ienākumos.

1752. Ja apķīlātais pielaidis kādu vainu, tad viņam, bez zaudējumu atlīdzības, jāsamaksā vēl ķīlas jeb izpirkuma nauda, kas maksājama arī tajos gadījumos, kad vienīgi traucēts valdījums, kaut arī nebūtu nodarīti nekādi zaudējumi.

P i e z ī m e. Ķīlas nauda ņemama par katru apķīlāto kustoni pēc takses, kuru katriem trim gadiem izdod un izsludina vispārējai zināšanai zemkopības ministris saziņā ar iekšlietu ministri.

SEPTĪTĀ NODAĻA

Procenti

1753. Ar procentiem jāsaprot tā atlīdzība, kas dodama par kādas naudas summas vai citu atvietojamu lietu (844.p.) lietošanas atvēlējumu vai kavējumu, samērā ar viņu daudzumu un lietošanas ilgumu.

1754. Procentiem vienmēr nepieciešams galvenais parāds jeb kapitālparāds.

1755. Procenti jādod tās pašas šķiras lietās, no kādām pastāv galvenais parāds; tomēr naudas parādos darījuma dalībnieki var sevišķi norunāt, ka kreditors procentu vietā lieto kādu parādnieka lietu vai saņem no viņa kādus citus izpildījumus.

PIRMĀ APAKŠNODAĻA

Procentu saistības izcelšanās

1756. Pienākums maksāt procentus pamatojas vai nu uz tiesisku darījumu, vai uz likumu.

1757. Nolīgstot procentus, jānoteic to apmērs. Ja tas nav darīts, tad atzīstams, ka klusējot pieņemti likumiskie procenti (1765.p.).

1758. Starp tirgotājiem, kuriem ir vienam ar otru tekoši rēķini, savstarpēja likumisko procentu pieskaitīšana par tīro atlikumu, kāds izrādījies uz šo rēķinu noslēgšanas laiku, uzskatāma kā klusējot pieņemta arī bez iepriekšējas noteiktas norunas par to.

1759. Procenti jāmaksā, arī bez noteiktas norunas, uz likuma pamata, šādos gadījumos:

1) par katru parāda samaksas nokavējumu, kaut arī parāds pats par sevi būtu bezprocentīgs; šādus procentus sauc par nokavējuma procentiem;

2) par svešu naudu, nevien tad, kad tās turētājs to lietojis savā labā, bet arī tad, kad viņam pienācies šo naudu noguldīt uz procentiem un viņš to nav darījis;

3) par visu to, ko pilnvarnieks vai vispār katrs svešu lietu pārzinātājs izlicis naudā sava atvietojamā labā;

4) par preci, ko tirgotāji vai citu arodu piekopēji izdevuši uz parādu pie sava aroda nepiederīgām personām, no tā laika, kurā pēc vietējās parašas jāsamaksā pircējam iesniegtie tirdzniecības rēķini, ja vien par samaksas laiku nav bijis norunāts citādi;

5) par prasījumiem, kas nodrošināti ar kreditora valdījumā nodotu augļu nesēju lietu (1362.p.).

1760. Likumiskie procenti (1759.p.) prasāmi nevis atsevišķi, bet reizē ar galveno saistību, un tādēļ tos nevar prasīt vēlāk, ja attiecīgā laikā par tiem bijis noklusēts vai galvenā parāda samaksa pieņemta bez piebilduma.

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Procentu saistības izbeigšanās

1761. Pienākums maksāt procentus izbeidzas katram atsevišķam termiņam:

1) ar samaksu;

2) ar atlaidumu, kas attiecībā uz likumiskiem procentiem atzīstams par klusējot notikušu, ja bez jebkāda iebilduma izdota kvīts par kapitāla saņemšanu;

3) ar noilgumu, ja līdz tā notecējumam nav ne parādnieks procentus maksājis, ne kreditors tos prasījis.

1762. Pienākums maksāt procentus izbeidzas pilnīgi:

1) ar galvenās saistības izbeigšanos;

2) attiecībā uz nokavējuma procentiem - kad parādnieks piedāvā samaksu; bet ja kreditors noteikti pagarina kapitāla samaksas termiņu, nokavējuma procenti atkrīt arī par pagājušo laiku;

3) 1760.pantā norādītā gadījumā.

1763. Procentu pieaugums apstājas:

1) kad vēl nesamaksāto procentu daudzums sasniedzis kapitāla lielumu,

2) kad par parādnieka mantu atklāj konkursu.

TREŠĀ APAKŠNODAĻA

Procentu aprobežojumi

1764. Visādos mantiskos darījumos un aktos, kas nodibina pienākumu maksāt procentus, atļauts nolīgt procentus, kuru apmēru var noteikt līdzēji savstarpēji vienojoties, bet vienpusējos aktos - to izdevējs pēc sava ieskata, ciktāl likums neparedz aprobežojumus šajā ziņā. Par prettiesiskiem uzskatāmi nesamērīgi un godīgai darījumu praksei neatbilstoši procenti.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 20.06.2013. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2014.)

1765. Procentu apmērs cieši jānosaka aktā vai darījumā. Ja tas nav darīts, kā arī tajā gadījumā, ja likums nosaka aprēķināt likumiskos procentus, tas ir, seši procenti no simta gadā.

Likumisko procentu apmērs par tāda naudas parāda samaksas nokavējumu, kas kā atlīdzība nolīgta līgumā par preces piegādi, par pirkumu vai pakalpojuma sniegšanu, ir astoņi procentpunkti virs procentu pamatlikmes (1765.p.3.d.) gadā, bet līguma attiecībās, kurās piedalās patērētājs, — seši procenti no simta gadā.

Procentu pamatlikme ir galējā procentu likme, ko Eiropas Centrālā banka piemērojusi savās pirms attiecīgā pusgada pirmās kalendāra dienas veiktajās pēdējās galvenajās refinansēšanas operācijās. Attiecīgā pusgada pirmajā kalendāra dienā spēkā esošo procentu pamatlikmi piemēro sešus turpmākos mēnešus.

Procenti aprēķināmi tikai no paša kapitāla. Bet, ja noliktajā termiņā nesamaksā procentus vismaz par gadu, tad pēc kreditora pieprasījuma par viņam pienākošos procentu summu aprēķina likumiskos procentus par minēto termiņu.
(26.01.2006. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 23.05.2013. un 19.09.2013. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2014.)

1766. Kad par nenomaksātiem procentiem izdota sevišķa parādzīme vai kad par pašu kapitālu kopā ar nenomaksātiem procentiem saņemta agrākās parādzīmes vietā jauna, kreditors var par nenomaksātiem procentiem aprēķināt jaunus procentus.

1767. Mantiskos darījumos, kuros nolīgto procentu apmērs pārsniedz likumiskos procentus (1765.p.), parādniekam ir tiesība, pēc sešu mēnešu notecējuma no darījuma noslēgšanas, katrā laikā atdot kapitālu pēc piederības, tomēr ar nosacījumu, ka par to jāpaziņo kreditoram ne mazāk kā trīs mēnešus iepriekš.

1768. Procentu samaksas termiņš atkarājas no līdzēju savstarpējās vienošanās, kuri var noteikt to samaksu arī uz priekšu.

1769. Procentus, kas samaksāti aiz maldības, bez pienākuma tos maksāt, kā arī augstākus nekā nācies, var prasīt atpakaļ.

ASTOTĀ NODAĻA

Zaudējumi un to atlīdzība

PIRMĀ APAKŠNODAĻA

Zaudējumu veidi

1770. Ar zaudējumu jāsaprot katrs mantiski novērtējams pametums.

1771. Zaudējums var būt vai nu tāds, kas jau cēlies, vai tāds, kas vēl stāv priekšā; pirmajā gadījumā tas dod tiesību uz atlīdzību, bet otrajā uz nodrošinājumu.

1772. Jau cēlies zaudējums var būt vai nu cietušā tagadējās mantas samazinājums, vai arī viņa sagaidāmās peļņas atrāvums.

1773. Zaudējums ir tiešs, kad tas ir prettiesīgas darbības vai bezdarbības dabiskās un nepieciešamās sekas, netiešs - kad tas cēlies sagadoties sevišķiem apstākļiem vai attiecībām, nejaušs - kad tā cēlonis ir nejaušs notikums vai nepārvaramā vara.

1774. Nejaušs zaudējums nevienam nav jāatlīdzina. Tādēļ, ja nejaušs šķērslis kavē kādu izpildīt uzņemto saistību, jāatzīst, it kā viņš būtu to izpildījis, ja vien viņš līgumā nav uzņēmies nejaušības risku.

P i e z ī m e. Izņēmumi no šā noteikuma norādīti 1421. un turpmākos un 1661. un turpmākos pantos, kā arī noteikumos par dažādiem atsevišķiem līgumu veidiem.

1775. Katrs zaudējums, kas nav nejaušs, ir jāatlīdzina.

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Tiesība prasīt zaudējumu atlīdzību

1776. Cietušajam zaudējumu novēršanai jāveic tādi pasākumi, kas attiecīgajos apstākļos ir saprātīgi.

Tiesību aizskārējs var prasīt atlīdzināmo zaudējumu apmēra samazinājumu tādā apmērā, kādā cietušais, ievērojot pienācīgu rūpību (1646.p.), varēja zaudējumus novērst, izņemot gadījumu, kad tiesību aizskārums izdarīts ļaunā nolūkā.

Cietušajam ir tiesības prasīt to zaudējumu atlīdzību, no kuriem tam nav bijis iespējams izvairīties, veicot šā panta pirmajā daļā minētos pasākumus.
(04.06.2009. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.07.2009.)

1777. Cietušais nevar prasīt atlīdzību par zaudējumiem, kurus viņš cietis no tam, ka karaspēka apmācību laikā atradies uz šaušanas apmācības laukuma, ja vien karaspēks ir izpildījis šiem gadījumiem izdotus speciālus noteikumus.

1778. Prasīt zaudējumu atlīdzību var tiklab pats cietušais, kā arī viņa mantinieki.

TREŠĀ APAKŠNODAĻA

Zaudējumu atlīdzības pienākums

1779. Katram ir pienākums atlīdzināt zaudējumus, ko viņš ar savu darbību vai bezdarbību nodarījis.

1779.[1] Zaudējumu nodarītājs atlīdzina zaudējumus tādā apmērā, kādu varēja saprātīgi paredzēt darījuma noslēgšanas laikā kā neizpildīšanas sagaidāmās sekas, ja vien neizpildīšana nav notikusi ļauna nolūka vai rupjas neuzmanības dēļ.
(04.06.2009. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.07.2009.)

1780. Zaudējumi, ko nodarījis bērns līdz septiņiem gadiem, persona ar garīga rakstura traucējumiem, kura nav spējusi saprast savas darbības nozīmi vai nav spējusi vadīt savu darbību, vai arī rīcībspējīga persona nesamaņas stāvoklī vai nespējot saprast savas darbības nozīmi vai nespējot vadīt savu darbību, jāatlīdzina no šo personu mantas, ciktāl tas neatņem šīm personām to uzturlīdzekļus. Ja pie tam pielaiduši kādu neuzmanību tie, kam minētās personas pienākas uzraudzīt, tad par zaudējumiem atbild vispirms tie ar savu mantu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

1781. Kas uzdevis otrai personai izdarīt kādu neatļautu darbību, atbild par šās personas darbību, kaut arī viņa būtu pārkāpusi uzdevuma robežas. Tāpat atbild arī tas, kas devis otram iemeslu tādai darbībai, no kuras cēlies zaudējums trešai personai.

1782. Ja kāds nepiegriež vajadzīgo uzmanību izvēloties kalpotājus un citus darbiniekus un nepārliecinās apriekš par viņu spējām un noderību izpildīt viņiem uzliekamos pienākumus, tad viņš atbild par zaudējumiem, ko viņi ar to

nodarījuši trešai personai.

1783. Zaudējumu atlīdzības pienākums pāriet arī uz to nodarītāja mantiniekiem, ja likums nenosaka citādi.

1784. Ja ārpus līgumiskām attiecībām kādam nodarīts zaudējums ar otras personas prettiesīgu darbību, tad zaudējuma nodarītājs atbild par visiem zaudējumiem (1772. un 1773.p.).

1785. Ja zaudējumu atlīdzības pienākums izriet no līgumiskas saistības pārkāpuma, tad atlīdzības apmēru noteic šā līguma saturs.

CETURTĀ APAKŠNODAĻA

Zaudējumu novērtēšana

1786. Novērtējot zaudējumus, jāievēro nevien galvenās lietas un tās piederumu vērtība, bet arī pametums, kas netieši nodarīts ar zaudējuma nesēju notikumu, un atrautā peļņa.

1787. Aprēķinot atrauto peļņu, nav jāņem par pamatu tikai varbūtības, bet nedrīkst būt šaubu vai vismaz jābūt pierādītam līdz tiesisku pierādījumu paticamības pakāpei, ka šāds pametums cēlies, tieši vai netieši (1773.p.), no tās darbības vai bezdarbības, ar ko zaudējums nodarīts.

1788. Kad nav termiņā samaksāti naudas parādi, kreditors var prasīt kā atlīdzību par atrauto peļņu tikai likumiskos procentus, ja vien viņš nevar noteikti pierādīt, ka viņa ciestie zaudējumi pārsniedz šo procentu summu.

1789. Novērtējot noteiktu lietu, jāievēro nevien tās parastā vērtība, bet arī sevišķā vērtība zaudējuma cietējam. Vērtība, kas pamatojas tikai uz personiskām tieksmēm (873.p.), nav jāievēro.

1790. Novērtējot zaudējumus, griežama vērība arī uz izpildījuma vietu: ja tā bijusi noteikta pašā līgumā, tad jāievēro tā vērtība, kāda atlīdzināmam priekšmetam bijusi šajā vietā; bet ja tā nav bijusi noteikta, tad noteicama tajā vietā pastāvošā cena, kur celta prasība par zaudējumu atlīdzību.

1791. Ja zaudējums cēlies no līgumisku attiecību pārkāpuma un ja līguma izpildījumam bijis noteikts zināms termiņš, tad šis termiņš jāievēro novērtējot zaudējumu. Bet ja līgumā nav bijis noteikts termiņš, tad novērtējot ņemams par pamatu tas laiks, kurā taisīts likumīgā spēkā nācis spriedums par zaudējumu atlīdzību.

1792. Ja zaudējumu atlīdzības prasījums izriet nevis no līgumiskas saistības pārkāpuma, bet no darbības, kas pati par sevi bijusi prettiesīga, tad zaudējuma vērtējums samērojams ar priekšmeta vērtību zaudējuma nodarīšanas laikā.

DEVĪTĀ NODAĻA

Prasījumu tiesību cesija

PIRMĀ APAKŠNODAĻA

Cesijas tiesiskais pamats

1793. Prasījumi var pāriet no agrākā kreditora uz jaunu ar cesiju, kura notiek:

1) pēc likuma, bez agrākā kreditora gribas izteikuma;

2) pēc tiesas sprieduma;

3) pēc tiesiska darījuma, vienalga, vai kreditors to noslēdzis uz likumiska pienākuma pamata, vai labprātīgi.

1794. Lietvedim un vispār katram vietniekam uz sava pilnvarojuma vai vietniecības pamata iegūti prasījumi jācedē tam, kā lietas viņš ved vai vispār ko atvieto.

1795. Ja kādam pienākas dot kādu lietu, tad viņam jācedē arī prasījumi, kas uz šo lietu attiecas.

1796. Kam jāatlīdzina otram par nozaudētām vai sabojātām lietām, tas var prasīt, lai cedē viņam arī prasības, kas

attiecas uz šīm lietām.

1797. Kas apmierina kreditoru parādnieka vietā, tam pirms apmierinājuma vai apmierinājuma laikā jāpielīgst, lai kreditors viņam cedē prasījumu, un ja tas izdarīts, tad prasījums pats par sevi uzskatāms par cedētu viņam apmierinājuma brīdī.

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Cesijas priekšmets

1798. Par cesijas priekšmetu var būt visādi prasījumi, vienalga, vai tie izriet no līguma, vai no neatļautas darbības, starp tiem arī tādi, kuriem vēl nav iestājies termiņš, kā arī nosacīti un pat nākami un nedroši.

1799. Izņēmumi no 1798.panta noteikuma ir:

1) visi prasījumi, kuru izlietošana, vai nu pēc līdzēju vienošanās vai pēc likuma, saistīta ar kreditora personu;

2) prasījumi, kuru saturs ar to izpildījumu kādai citai personai, bet nevis īstajam kreditoram, pilnīgi pārgrozītos.

1800. Prasības cesija, ja par to nav citādi norunāts, atzīstama par paša tā prasījuma cesiju, kurš ir prasības priekšmets; bet uz cesionāru (1801.p.) pāriet tikai prasījuma tiesība, bet ne tā līgumiskā attiecība, no kuras šī tiesība izriet.

TREŠĀ APAKŠNODAĻA

Cesijas forma

1801. Cesijas līgumu starp prasījuma atdevēju kreditoru (cedentu) un to personu, kam to atdod (cesionāru), var noslēgt jebkādā formā. Parādnieka piekrišana, pret kuru prasījums vērsts, nav vajadzīga, un cesija ir spēkā, pat ja viņš neko par to nezina.

1802. Ja par cedējamo prasījumu sastādīts akts, tad bez tā nodošanas personai, kurai to cedē, vēl vajadzīgs par šo cesiju vai nu taisīt uzrakstu uz akta, vai sastādīt sevišķu dokumentu.

1803. Parādrakstu var cedēt ar uzrakstu uz tā nevien uz noteikta kreditora, bet arī uz jebkura uzrādītāja vārdu. Pēdējā veida parādraksti, kā arī parādraksti ar blanko uzrakstu, tālākdošanas ziņā pakļauti noteikumiem par uzrādītāja papīriem.

CETURTĀ APAKŠNODAĻA

Cesijas sekas

1804. Agrākais kreditors, neraugoties uz cesiju, vēl joprojām skaitās par tādu līdz tam laikam, kamēr cesionārs nav dabūjis apmierinājumu no parādnieka, vai nav cēlis pret to prasību, vai vismaz nav tam pienācīgā kārtā par cesiju paziņojis. Līdz tam pašam laikam var arī parādu samaksāt cedentam, kā arī noslēgt ar viņu izlīgumu, un tāpat viņam paliek arī prasības tiesība.

1805. Cesionārs var no cesijas brīža darboties ar kreditora tiesībām un uz šā pamata rīkoties ar prasījumu, cedēt to savkārt citam un izlietot to pret parādnieku.

1806. Cesionārs gan neiegūst ar cesiju vairāk un lielākas tiesības, nekā bijušas cedentam, bet pats prasījums pāriet uz viņu ar visām pie tā piederīgām un cesijas brīdī jau pastāvošām tiesībām, pat arī tad, ja tās būtu pamatotas uz personīgu labvēlību pret cedentu, ciktāl par tām nav tieši noteikts izņēmums no šā noteikuma.

Vēl nenomaksātie prasījuma procenti, ja tie nav tieši pielīgti, arī pāriet uz cesionāru.

Cedentam jānodod cesionāram viss, kas noder par prasījuma pierādījumu vai kas var sekmēt tā piedziņu, kā arī viss tas, ko viņš saņēmis no parādnieka jau pēc cesijas.

1807. Parādnieka stāvoklis ar cesiju nedrīkst pasliktināties, kādēļ cesionārs, ja viņam personīgi pieder kādas priekšrocības pret parādnieku, nedrīkst tās izlietot.

1808. Parādnieks var celt pret cesionāru nevien visas savas ierunas pret viņu pašu, bet arī tās ierunas, kas viņam bijušas pirms cesijas un tās laikā pret cedentu. Savus pretprasījumus, kas viņam bijuši pret cedentu tajā laikā, kad viņam paziņots par cesiju, viņš var vērst ieskaitam arī pret cesionāru.

1809. Ja parādraksts cedēts ar blanko uzrakstu, tad parādnieks var celt pret cesionāru nevien visas savas ierunas pret viņu, bet arī tās ierunas, kas viņam bijušas pirms cesijas un tās laikā pret pēdējo cedentu un tiem iepriekšējiem cedentiem, kuru vārdi redzami no paša parādraksta.

1810. Cedents atbild cesionāram par cedētā prasījuma īstumu, bet par tā drošību viņš atbild tikai tad, ja ir zinājis par parādnieka maksātnespēju un to ļaunprātīgi noklusējis vai arī uzņēmies prasījuma risku.

DESMITĀ NODAĻA

Saistību tiesību izbeigšanās

PIRMĀ APAKŠNODAĻA

Izpildījums

I. Vispārīgi noteikumi

1811. Katra saistības tiesība izbeidzas pati no sevis, kad izpildīta tai atbilstošā parādnieka saistība, t.i. nolīdzinot parādu. Ja saistības tiesības priekšmets ir nauda, tad saistību izpilda ar samaksu.

1812. Saistības izpildījums ir spēkā tikai tad, ja to izdarījusi un saņēmusi īstā persona īstā vietā, īstā laikā un pienācīgā kārtā.

1. Personas, kas izpildījumu (samaksu) dod un saņem

1813. Izpildījumu (samaksu) dot un saņemt var ar tiesīgu spēku, t.i. izbeidzot saistību, tikai tas, kam vispār ir tiesība atsavināt.

1814. Ja izpildījumu dod rīcības nespējīga persona, tad to, ko viņa izpildījusi, viņas likumīgais pārstāvis var prasīt atpakaļ.

1815. Ja saistības priekšmets attiecas vienīgi uz saistītā personīgu darbību, tad saistība jāizpilda viņam pašam. Visos citos
gadījumos saistību var izpildīt parādnieka vietā, pat bez viņa ziņas un pret viņa gribu, trešā persona.

1816. Izpildījumam ir tiesīgs spēks tikai tad, ja tas dots kreditoram vai viņa likumīgam vietniekam.

1817. Kas izpildījumu devis tādai personai, kurai nav bijis tiesības to saņemt, nav ar to atsvabināts no savas saistības pret kreditoru, bet var tomēr prasīt no izpildījuma saņēmēja, lai tas saņemto atdod.

1818. Ja izpildījuma saņemšanai izdotu pilnvarojumu atsauc, nepaziņojot par to parādniekam, tad izpildījums, ko parādnieks devis pilnvarniekam, nezinādams par šo atsaukumu, ir spēkā.

1819. Ja izpildījumu dod trešai personai, kurai nav uz to tiesības, vai kaut arī pašam kreditoram, bet rīcības nespējīgam (1813.p.), tad samaksa tomēr paliek spēkā, ja vien maksājums ieplūdis kreditora mantā un viņam uzglabāts.

2. Izpildījuma vieta

1820. Ja par izpildījuma vietu nav nekas norunāts un to nevar noteikt no paša darījuma rakstura, tad izpildījumu var prasīt vai piedāvāt katrā vietā, kur vien var to izdarīt bez apgrūtinājuma vai neērtības otrai pusei.

1821. Ja kreditoram bijusi jāceļ prasība, tad maksājums jāizdara prasības celšanas vietā.

1822. Noteikti apzīmēta lieta jādod tur, kur tā izpildījuma laikā atrodas. Bet ja saistītais ļaunprātīgi šo lietu aizgādājis prom no tās vietas, kur tā līdz tam bijusi, tad viņam tā jādod tur, kur kreditors prasa.

1823. Naudas parādi, ja nav norunāts citādi, samaksājami kreditoram tur, kur līguma izpildīšanas laikā ir viņa

dzīves vieta.

1824. Ja kreditors vēlas saņemt noteikti apzīmētu lietu (1822.p.) tādā vietā, kur pēc taisnības to nevar no parādnieka prasīt, tad piegādāšanas izdevumi un risks jāuzņemas viņam.

1825. Ja izpildījuma vieta noteikta un izpildījums notiek citā vietā nekā noteikts, tad kreditors var prasīt visu no tam cēlušos zaudējumu atlīdzību.

Kreditors var prasīt izpildījumu arī tajā vietā, kur celta izpildījuma prasība, bet tādā gadījumā ņemama vērā izpildījuma vērtības starpība noteiktā un prasības celšanas vietā.

1826. Ja izpildījumam noteiktas vairākas vietas un ja pie tam izpildīt var pa daļām, tad kreditoram ir tiesība prasīt katrā no šīm vietām tikai daļu no tā, kas viņam pienākas. Ja viņš ceļ prasību par visu vienā vietā, tad piemērojams iepriekšējā (1825.) panta otrās daļas noteikums.

1827. Ja izpildījumam noteiktas vairākas vietas alternātīvi, tad vietas izvēle piekrīt parādniekam. Bet ja aiz viņa vainas jau celta prasība, tad izvēles tiesība pāriet uz kreditoru.

3. Izpildījuma laiks

1828. Ja izpildījuma laiks ir noteikts, tad parādniekam tas jāievēro, negaidot sevišķu kreditora atgādinājumu, bet tāpat arī viņam nav jāizpilda sava saistība agrāk, nekā pēc noliktā termiņa notecējuma.

1829. Ja izpildījumam nav noteikts termiņš, tad kreditors var to prasīt katrā laikā, bet parādnieks var katrā piemērotā laikā izpildīt.

1830. Kad tādā gadījumā (1829.p.) vajadzība zināmā mērā pagarināt termiņu izriet jau no pašas saistības rakstura, tad parādniekam, ja viņš nevar labprātīgi vienoties ar kreditoru, noliekams termiņš pēc tiesas ieskata, kura pie tam ievēro izpildījuma vietas attālumu, izpildījumam nepieciešamo laiku, citus pašā priekšmetā pastāvošos šķēršļus un dalībnieku varbūtējo nodomu.

1831. Ja kāds ar kreditora piekrišanu samaksā pirms noteiktā termiņa procentīgu parādu, tad kreditors var prasīt procentus līdz pirmēji noteiktam samaksas termiņam.

4. Izpildījuma veids

1832. Izpildījumam vajadzīgs, lai saistības priekšmets būtu izpildīts pilnīgi. Tādēļ kreditoru nevar piespiest saņemt ne daļas izpildījumu, ne kādu citu priekšmetu tā vietā, kuru viņam ir tiesība prasīt.

1833. Visi maksājumi izdarāmi *euro*.

P i e z ī m e. Noteikumi par to, kā izdarāms aprēķins ārzemju valūtā Latvijā noslēgtos darījumos, kā arī noteikumi par agrāko līgumu un parādu nokārtošanu atrodas Kredita likumos.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 19.09.2013. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2014.)

1834. Nevienu nevar piespiest saņemt naudas vietā vērtspapīrus, kaut arī tie būtu valsts vai valsts kreditiestāžu izdoti.

1835. Kreditors, labprātīgi saņemdams daļas izpildījumu, nezaudē, attiecībā uz vēl palikušo neizpildīto daļu, neko no savām tiesībām kā uz prasījumu visumā, tā arī uz blakus prasījumiem.

1836. Kad saistības īstā priekšmeta izpildīšana izrādās neiespējama, tad kreditoram, ja viņa prasījums neatkrīt pavisam (1774.p.), jāapmierinās ar to, ka viņam par to samaksā naudā pēc parastās vērtības, ja vien aiz saistītā vainas nav dots pamats kādām citām prasībām (1635. un turpm.p., 1652. un turpm.p.).

1837. Ja kreditors bez likumīga iemesla atteicas saņemt parādnieka pienācīgā kārtā piedāvātu izpildījumu, vai ja tā saņemšana nav iespējama tādēļ, ka kreditoru nevar atrast, vai ka viņš neierodas noliktā termiņā samaksai noteiktā vietā, vai ka viņa manta apķīlāta, vai aiz kautkādiem citiem iemesliem, tad parādu var dzēst nododot saistības priekšmetu notāram glabāt.

Ja izpildījuma priekšmetu nevar nodot notāram glabāt viņa paša īpašību dēļ, tad šajā pantā norādītos gadījumos parādniekam ir tiesība, kreditoram pēc aicinājuma neierodoties, pārdot šo priekšmetu uz kreditora rēķinu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 28.10.2010. likumu, kas stājas spēkā 01.02.2011.)

II. Samaksas pierādījumi

1838. Ka samaksa izdarīta, jāpierāda tam, kas to apgalvo.

Pierādīt samaksu var ar visiem atļautiem pierādījuma līdzekļiem, bet sevišķi ar rakstisku apliecinājumu jeb kvīti; samaksas saņēmējs nedrīkst atteikties to izdot parādniekam.

Kvīti var izrakstīt vai nu uz paša parāda akta, ja tāds ir, vai atsevišķi.

1839. Ja par termiņa maksājumu samaksu kāds uzrāda kvītes, kas izdotas, bez jebkāda piebilduma, par trim termiņiem no vietas, tad pieņemams, kamēr nav pierādīts pretējais, ka viņš samaksājis arī visus iepriekšējos termiņu maksājumus.

1840. Ja kvīte izdota par vispārīgu aprēķinu starp kreditoru un parādnieku ar piebildumu, ka visi rēķini viņu starpā izbeigti, tad visi tie posteņi, kuriem līdz tam laikam iestājies termiņš, atzīstami par izpildītiem. Bet tādas vispārējas kvītes spēku nevar attiecināt uz posteņiem, par kuriem pierāda, ka kvīti izdodot, tās izdevējam tie nav bijuši zināmi. Tāpat arī tāda kvīte nevar būt par šķērsli prasīt atpakaļ visus maldīgi izdarītos pārmaksājumus.

1841. Kreditoram samaksu saņemot jāatdod parādniekam parāda akts, ja tāds ir.

Ja parāda akts atdots parādniekam, vai iznīcināts, pārsvītrots, ieplēsts vai saplēsts, tad no tam jāpieņem, ka parāds samaksāts, kas tomēr neatņem tiesību pierādīt pretējo.

Ja kreditors parāda aktu nevar atdot tādēļ, ka tas nozaudēts, tad viņam jālūdz uz savu rēķinu notārs, lai izsludina šo aktu par iznīcinātu, tomēr tikai pēc tam, kad parāda summa, pēc parādnieka ieskata, vai nu nodota notāram glabāt, vai izmaksāta pret nodrošinājumu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 28.10.2010. likumu, kas stājas spēkā 01.02.2011.)

III. Samaksas sekas

1842. Saistības pienācīgs izpildījums nevien atsvabina parādnieku no jebkādas tālākas atbildības par to, bet līdz ar to izbeidz arī visus šās saistības blakus prasījumus, kas nodibināti ar ķīlu un galvojumu.

1843. Ja kāds samaksā tikai daļu no sava parāda, tad viņa maksājumu vispirms ieskaita vēl nenomaksātos procentos, pēc tam kapitāla dzēšanai un tikai pēc tam līgumsoda dzēšanai, ja vien kreditors nav bijis ar mieru pieņemt maksājumu tieši tikai uz kapitāla rēķinu un par to kvitējis. Citāda vienošanās par līgumsoda dzēšanas kārtību nav spēkā.
(20.06.2013. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2014.)

1844. Ja kāds vienam kreditoram ir parādā uz vairākiem dažādiem pamatiem, tad vienīgi no parādnieka atkarājas, kurā parādā viņš grib ieskaitīt savu maksājumu. Bet ja viņš to nav noteicis, tad izvēle piekrīt kreditoram, ar nosacījumu rīkoties tā, kā viņš būtu rīkojies, ja pats būtu bijis parādnieks. Saskaņā ar to viņam jāieskaita saņemtais maksājums tajā parādā, kurš visvairāk apgrūtina, t.i. procentīgā, vai ar ķīlu vai galvojumu nodrošinātā, vai tādā, kam jau iestājies termiņš (pretēji nosacītiem vai terminētiem parādiem), vai arī galvenā parādā (pretēji galvojuma parādiem). Ja vienam vai otram parādam nav šādu atšķirības īpašību, maksājums ieskaitāms laika ziņā vecākajā parādā, bet starp vienāda vecuma parādiem - visos samērīgi. Bet katrā ziņā maksājums ieskaitāms vispirms procentos, kuriem jau iestājies termiņš.

1845. Ja kreditoram ir tiesība sava parāda samaksai pārdot ķīlas, tad no viņa paša atkarājas, kuru no vairākiem prasījumiem viņš grib dzēst tās pārdodot; bet arī šajā gadījumā ieņemtā summa ieskaitāma vispirms procentos un tikai pēc tam kapitālā, un proti, vispirms vecākajā parādā; bet ja ķīla nodrošina vienā laikā vairākus prasījumus, tad to pārdodot ieņemtā nauda sadalāma uz visiem samērīgi.

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Ieskaits

I. Vispārīgi noteikumi

1846. Ar ieskaitu jāsaprot prasījuma dzēšana ar pretprasījumu.

1847. Parādnieks var, pret kreditora gribu, izlietot savu pretprasījumu tikai tad:

1) ja abu prasījumu priekšmeti ir vienādas šķiras;

2) ja abiem prasījumiem jau iestājies termiņš.

1848. Noteicot savstarpēju prasījumu šķiras vienādību, nav nozīmes to izcelšanās pamatiem.

1849. Ja prasījums un pretprasījums jāsamaksā dažādās vietās, tad tas tāpat nav par šķērsli to ieskaitam, tikai jāatlīdzina kreditoram (bet ne parādniekam, kurš prasa ieskaitu) zaudējumi, kādi viņam var rasties saņemot samaksu citā vietā.

1850. Pret prasību par tādas lietas atdošanu, kuru pretinieks prettiesīgi paņēmis, ieskaits nav pielaižams.

Bez tam ieskaits nav pielaižams:

1) pret valsts vai pašvaldību nodokļu un klaušu prasījumiem;

2) pret valsts pirkuma maksas prasījumu par pārdotām lietām.

1851. Ieskaitam priekšā liktam prasījumam vajag piederēt pašam parādniekam; trešo personu prasījumi kreditoram nav jāieskaita. Saskaņā ar to nevar ieskaitīt pret saviem paša parādiem ne aizbildnis sava aizbilstamā, ne pilnvarnieks sava pilnvarotāja prasījumus.

No šā noteikuma, bez 1681., 1684. un 1808.pantā norādītiem izņēmumiem, pielaižami vēl sekojošie izņēmumi:

1) galvinieks var ieskaitīt galvenā parādnieka prasījumus;

2) ja pastāv laulāto mantas kopība, var ieskaitīt viņu prasījumos tos parādus, par kuriem atbild kopīgā manta;

3) mantinieks var ieskaitīt savam kreditoram tā parādus mantojuma atstājējam.

P i e z ī m e. Par konkursā pielaižamo ieskaitu norādīts Civīlprocesa likumos.

II. Ieskaita izlietošanas kārtība un sekas

1852. Parādnieka pretprasījums nedzēš viņa parādu pats no sevis, bet tikai tad, kad viņš to tieši licis priekšā šim nolūkam.

1853. Parādniekam ir tiesība prasīt ieskaitu katrā laikā, kaut arī jau pēc tiesas sprieduma, to izpildot vai prasījumu samaksājot, ja tikai viņš pierāda, ka viņa pretprasījuma izpildīšanai vai samaksai nestāv ceļā nekādi šķēršļi.

1854. Ar pienācīgā kārtā priekšā liktu un atzītu ieskaitu prasījums tiek dzēsts, pilnīgi vai pa daļai, tāpat kā ar samaksu, ar visiem blakus prasījumiem (1842.p.), un proti, no tā laika, no kura tam stāvējis pretim pretprasījums kā ieskaitāms.

1855. Kas nokavē vai pavisam neprasa ieskaitu, tas nezaudē tiesību uz pretprasījumu. Parādnieks, kas maldības dēļ nav prasījis ieskaitu, var atprasīt savu maksājumu, ja viņš neuzskata par labāku patstāvīgi izlietot savu pretprasījumu.

1856. Kam ir vairāki pretprasījumi, tas var likt priekšā ieskaitam vienu vai otru no tiem pēc sava ieskata. Tāpat arī tas, kam jānolīdzina vairāki parādu prasījumi, var izvēlēties, kuru no tiem viņš grib ieskaitīt savos pretprasījumos.

TREŠĀ APAKŠNODAĻA

Prasījuma un parāda sakritums

1857. Saistību tiesības izbeidzas ar sakritumu, kad kreditors un parādnieks apvienojas vienā personā.

1858. Kad tiesība ar pienākumu sakrīt tikai pa daļai, tad arī pats prasījums izbeidzas tikai samērīgā daļā.

1859. Ja tās tiesību pārgrozības ietekme, kuras dēļ prasījums sakritis ar parādu, atkal izbeidzas, tad arī ar sakritumu dzēstais prasījums atkal atjaunojas.

1860. Ja parādnieka pienākumi pāriet uz kādu no kopkreditoriem (1670.p.) vai kreditora tiesības uz kādu no kopparādniekiem, tad no tam pārējo kopkreditoru un kopparādnieku tiesiskās attiecības nepārgrozās.

1861. Ja vienā un tajā pašā personā sakrīt dažādas uz vienu un to pašu priekšmetu vērstas prasījumu tiesības, tad tās visas patstāvīgi paliek spēkā, kas notiek arī tad, kad vairāku kopkreditoru manta saplūst vienā. Tāpat arī vairāku kopparādnieku mantai saplūstot vienā, viņu saistības nekādā ziņā nepārgrozās.

CETURTĀ APAKŠNODAĻA

Atcēlējs līgums

1862. Katram kreditoram ir tiesība atteikties no sava prasījuma; ja viņš to nedara pēdējās gribas rīkojumā, tad šim nolūkam vajadzīga savstarpēja vienošanās starp viņu un parādnieku, t.i. saistības atcēlējs līgums. Vienpusējs tiesīgās personas paziņojums par atteikšanos no sava prasījuma nesaista.

1863. Atcēlēju līgumu var noslēgt arī ar darījuma dalībnieku klusējot izteiktu gribu. No tam vien, ka parādniekam atdota atpakaļ ķīla, nevar secināt, ka parāds atlaists, ja vien tādu secinājumu neattaisno sevišķi iemesli.

1864. Līgumu, kas noslēgts vienkārši vienojoties, var arī atcelt tāpat vienojoties. Bet ja līguma noslēgšanai bijusi vajadzīga sevišķa forma, tad tāda pati jāievēro arī to atceļot.

1865. Līgums, kas nav vēl izpildīts ne pilnīgi, ne pa daļai, to atceļot tiek iznīcināts, it kā tā nekad nebūtu bijis. Tas pats noteikums ir spēkā pat tad, kad burtiski ņemot tikai vienam vai otram no dalībniekiem vajadzētu atsvabināties no savas saistības.

Ja līgums ir pilnīgi vai pa daļai izpildīts, tad atcēlējs līgums, ciktāl ar to norunāts izpildījumu atdod atpakaļ, nodibina jaunu prasījumu.

1866. Ja uz atceļamā līguma pamata trešās personas ir ieguvušas kādas tiesības, tad, atceļot minēto līgumu, tādas tiesības bez šo personu piekrišanas nevar aizskart.

PIEKTĀ APAKŠNODAĻA

Pārjaunojums

1867. Katru saistību tiesību var atcelt, pārvēršot to jaunā, ar dalībnieku sevišķu līgumu, ko sauc par pārjaunojumu.

P i e z ī m e. Par pārjaunojumu bez sevišķa dalībnieku līguma norādīts Kredita likumos.

1868. Pārjaunojumu var izdarīt vai nu tā, ka arī jaunajā prasījumā abas puses, t.i. tiesīgais un saistītais, paliek tās pašas, kādas bijušas atceltā, pārgrozot tikai prasījuma tiesisko pamatu un būtiskos noteikumus, vai arī tā, ka pārgrozījums attiecas uz lietā piedalīgām personām un ka agrākā kreditora vai agrākā parādnieka vietā iestājas jauns.

1869. Pārjaunojuma sekas ir tās, ka agrākais prasījums ar visām pie tā piederīgām blakus tiesībām (ķīlu, galvojumu, procentiem, līgumsodu) izbeidzas, it kā tas būtu izpildīts, un tā vietā nodibinās jauns prasījums, uz kuru agrākā prasījuma blakus tiesības neattiecas, ja vien nav tieši norunāts pretējais.

1870. Svešu lietu pārzinim atļauts izdarīt pārjaunojumu tikai tad, kad viņš tieši uz to pilnvarots vai kad viņam ir universālpilnvara.

1871. Saistību tiesības var pārjaunot kā pirms to termiņa notecējuma, tā arī jau termiņam iestājoties un pēc termiņa. Ar pārjaunojumu var atcelt arī vairākas šādas tiesības uz reizi.

1872. Var pārjaunot arī nosacītus prasījumus, kā arī pašu pārjaunojumu izdarīt ar nosacījumu vai termiņu.

1873. Ja agrākais prasījums nav bijis spēkā, tad nav spēkā arī tā pārjaunojums; bet ja pārjaunojuma līgums nav spēkā, tad agrākā prasījuma tiesība paliek spēkā. Tas pats jāsaprot arī tajā gadījumā, kad jaunais prasījums sava paša rakstura dēļ neiegūst spēku, kā piemēram, ja tas saistīts ar tādu nosacījumu, kas vēlāk neiestājas.

1874. Pārjaunojums nekad nav pieņemams pats par sevi, un nodoms noslēgt par to līgumu pusēm noteikti jāizsaka, vai vismaz tam jābūt neapšaubāmi redzamam no apstākļiem.

1875. Kad rodas šaubas, līgums nav uzskatāms par pārjaunotu un agrākais prasījums paliek spēkā sekojošos gadījumos:

1) ja tikai pārgrozīti vai tuvāk noteikti maksājumu termiņi;

2) ja noteikts maksāt procentus no tāda parāda, kas agrāk bijis bezprocentīgs;

3) ja pārgrozīts procentu apmērs;

4) ja parāds nodrošināts;

5) ja samazināta parāda summa;

6) ja par jau pastāvošu parādu izdots dokuments.

1876. Ja agrākā parādnieka vietā uz pārjaunojuma pamata jāstājas jaunam (1868.p.), tad tas notiek:

1) vienojoties kreditoram ar jauno parādnieku, bez agrākā piekrišanas, vai

2) agrākam parādniekam pārvedot savu parādu uz citu un kreditoram pieņemot pēdējo agrākā vietā.

1877. Abos 1876.pantā norādītos pārjaunojuma veidos agrākais parādnieks atsvabinās no savas saistības un neatbild par to pat arī tad, ja jaunais parādnieks izrādās vai vēlāk kļūst maksātnespējīgs, ja vien kreditors nav šim gadījumam tieši pielīdzis sev regresa tiesību pret agrāko, vai ja jaunā parādnieka maksātnespēja nav iestājusies pirms tā nosacījuma iestāšanās, ar kuru izdarīts pārjaunojums, vai arī ja agrākais parādnieks rīkojies ļaunprātīgi.

1878. Jaunajam parādniekam (1876.p.) nav tiesības celt pret kreditoru ne tās ierunas, kas viņam bijušas pret agrāko parādnieku, ne tās, kas pēdējam bijušas pret kreditoru.

1879. Ar pārjaunojumu agrākā kreditora vietā iestājas jauns, ja pirmais nodod savu prasījumu otram un parādnieks atzīst to par savu kreditoru.

1880. Kad parādnieks neapmierina jauno kreditoru (1879.p.), pēdējam nav regresa tiesības pret agrāko kreditoru, ja vien tāda tiesība nav bijusi tieši pielīgta; bet tāpat arī pret jauno kreditoru nevar celt tās ierunas, kuras parādnieks varētu celt pret agrāko kreditoru.

SESTĀ APAKŠNODAĻA

Izlīgums

1881. Izlīgums ir līgums, ar kuru tā dalībnieki kādu apstrīdamu vai kā citādi apšaubāmu savstarpēju tiesisku attiecību, savstarpēji piekāpdamies, pārvērš par neapstrīdamu un neapšaubāmu.

1882. Vietnieks var noslēgt izlīgumu tikai tad, kad viņš tieši uz to pilnvarots. Universālpilnvara vai ģenerālpilnvara (2291.p.) šim nolūkam nav pietiekoša.

1883. Tiesiska attiecība, kas izbeigta ar spēkā nākušu tiesas spriedumu, nevar būt par izlīguma priekšmetu; bet izlīgums ir atļauts par sprieduma izpildīšanas veidu.

1884. Izlīguma sekas ir tās, ka izlīdzējs atteicas no savas prasības un tās vietā iegūst no izlīguma izrietošo prasījumu. Ar to tomēr pats par sevi nenodibinās pārjaunojums, ja nav ievēroti vajadzīgie noteikumi (1867. un turpm.p.).

1885. Izlīgumam ir vienāds spēks ar likumīgā spēkā nākušu tiesas spriedumu, un tādēļ izlīgumu nevar vienpusēji ne apstrīdēt, ne atcelt.

1886. Ja viens no izlīguma dalībniekiem izlīgumu neizpilda, tad otram ir tiesība tikai prasīt tā izpildīšanu; bet izlietot agrāko, ar izlīgumu izbeigto prasījumu viņš vairs nevar.

1887. Ja lietu, kas kādam atdota izpildot izlīgumu, attiesā, tad tas dod tiesību tikai prasīt atbildību, bet nevis atkāpties no izlīguma.

1888. Izlīguma spēks neattiecas uz trešām personām; bet pret blakus saistītiem, ja izlīgums neietver pārjaunojumu, tas ir spēkā tikai tādā mērā, kādā ar to samazinās viņu pienākumi; turpretim šos pienākumus palielināt bez viņu piekrišanas nav pielaižams.

1889. Izlīgumam, kas tikai nodomāts, bet nav vēl noticis, nav nekāda spēka, un cerībā uz tā noslēgšanu izdarītai piekāpībai nav nekāda pierādījuma spēka pret piekāpušos.

1890. Izlīgumu var atcelt savstarpēji vienojoties.

1891. Ja izlīgums noslēgts viltus vai spaidu ietekmē, tad to var apstrīdēt.

Maldības dēļ apstrīdēt izlīgumu var tikai tad, kad par patiesi pastāvošu pieņemtais apstāklis, kurš bijis par izlīguma pamatu, bet nevis par tā tiešo priekšmetu, vēlāk izrādās par nepatiesu.

SEPTĪTĀ APAKŠNODAĻA

Tiesas spriedums

1892. Prasījums, kas kreditoram atraidīts ar spēkā nākušu tiesas vai šķīrējtiesas spriedumu, izbeidzas ar visiem tā blakus prasījumiem.

ASTOTĀ APAKŠNODAĻA

Noilgums

I. Vispārīgi noteikumi

1893. Saistību tiesības izbeidzas, ja tiesīgā persona tās pienācīgi neizlieto likuma noteiktā noilguma termiņā.

1894. Parādnieks, no kura prasa izdot noteiktu svešu lietu, nevar atsaukties uz noilgumu, ja pretējā puse pierāda, ka viņš vai viņa priekšgājējs nav pa visu noilguma laiku valdījuši šo lietu labā ticībā.

1895. Visas saistību tiesības, kuras nav noteikti izņemtas no noilguma ietekmes un kuru izlietošanai nav likumā noteikti īsāki termiņi, izbeidzas, ja tiesīgā persona tās neizlieto desmit gadu laikā.

II. Noilguma iesākums

1896. Noilgums sāk tecēt ar to dienu, kurā prasījums ir tā nodibināts, ka pret parādnieku, kas nav izpildījis savu pienākumu, nekavējoties var celt prasību, kaut arī tomēr vēl nebūtu ne parādnieks liedzies izpildīt, ne arī kreditors viņam to atgādinājis. Saskaņā ar to noilguma tecējuma iesākumam vajadzīgs: nosacītiem prasījumiem - lai nosacījums jau būtu noskaidrojies, bet terminētiem prasījumiem - lai termiņš jau būtu notecējis.

P i e z ī m e. Gadījumi, kuros noilguma tecējumam nolikts sevišķs iesākuma termiņš, norādīti attiecīgā vietā.

1897. Ja tieši noteikts, ka saistības izpildīšanai jāgaida kreditora uzteikums vai atgādinājums, tad noilguma termiņš sākas nevis no uzteikuma dienas, bet no tā laika, kad kreditoram radusies tiesība uzteikt un kad vispār tāds uzteikums kļuvis iespējams.

1898. Dažos gadījumos noilgumu aprēķinot var atskaitīt zināmu laiku vai nu tā sākuma atlikšanai vai tecējuma apturēšanai, tā tad vispār tā termiņa pagarināšanai. Pie tādiem gadījumiem pieder sekojošie:

1) kad tiesu darbība kara apstākļu dēļ pagaidām pilnīgi pārtraukta; šeit noilguma tecējums apturēts pa visu šā pārtraukuma laiku;

2) aizbildnībā vai aizgādnībā esošu personu prasījumi; tiem noilguma tecējums apturēts pa visu to laiku, kamēr turpinās aizbildnība vai aizgādnība;

3) viena laulātā prasījums par viņam piederošā nekustamā īpašuma atsavināšanu, ko izdarījis otrs laulātais; tam

noilgums sāk tecēt tikai no tās dienas, kad izbeidzas laulība;

4) pret mantiniekiem vērstie prasījumi; tiem noilguma tecējums apturēts pa inventāra sastādīšanas laiku (710.p.).
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 22.12.1992. likumu, kas stājas spēkā no 01.03.1993.)

1899. Tās personas nezināšana, kurai ir prasības tiesība, noilgumu nenovērš.

1900. Promesošie galīgi zaudē prasības tiesību, izņemot 1898. pantā norādītos gadījumus, pēc desmit gadu notecējuma no dienas, kad prasības tiesība radusies.

1901. Periodiskos izpildījumos katram atsevišķam izpildījumam iesākas arī sevišķs noilgums, skaitot ar to dienu, kurā tam iestājas termiņš. Bet ja pati tiesība, ar kuru šie periodiskie izpildījumi nodibināti, ir izbeigusies ar noilgumu, tad vairs nevar prasīt arī atsevišķu izpildījumu, kaut arī vēl nebūtu notecējis tam noteiktais patstāvīgais noilguma termiņš.

III. Noilguma pārtraukums

1902. Tiesības izlietošana, ceļot prasību tiesā vai griežoties pie šķīrējtiesas, pārtrauc noilgumu, pie kam jau notecējušais laiks vairs nav ieskaitāms un sāk tecēt jauns noilguma termiņš.

1903. Ja ar prasības celšanu uzsākto lietu prasītājs neturpina, tad noilguma tecējums atkal atjaunojas no tās dienas, kad viņam vajadzējis lietu tālāk virzīt, t.i. no pēdējā viņam noliktā un viņa garām palaistā termiņa. Šā jaunā noilguma termiņš vienmēr ir desmit gadu, kaut arī pirmējais būtu bijis īsāks.

1904. Prasības celšana pārtrauc visas saistību tiesības noilgumu, kaut arī tā būtu papriekš celta tikai par šās tiesības noteiktu daļu.

1905. Atgādinājums parādniekam pārtrauc noilgumu.

1906. Noilgums ir pārtraukts, ja tā tecējuma laikā parādnieks kautkādā kārtā atzīst kreditora prasību.

IV. Tiesības, kas nav pakļautas noilgumam

1907. Noilgumam nav pakļautas zemes grāmatās ierakstītas saistību tiesības, izņemot no tādām tiesībām izrietošas blakus tiesības, kam iestājies termiņš.

1908. Prasības par robežu pārbaudīšanu nenoilgst.

1909. Valsts civīltiesiski prasījumi noilgst tāpat kā privātie.

V. Noilguma sekas

1910. Ar noilguma termiņa notecējumu izbeidzas nevien prasības tiesība, bet arī pati saistību tiesība. Tādēļ noilgušu prasījumu nevar izlietot arī kā ierunu, piemēram, ieskaitam.

1911. Ja parādnieks aiz kautkāda iemesla tomēr izpilda noilgušu prasījumu, tad viņam nav tiesības prasīt no kreditora atpakaļ to, ko viņš tam izpildījis.

VIENPADSMITĀ NODAĻA

Dāvinājums

PIRMĀ APAKŠNODAĻA

Dāvinājumi vispār

I. Vispārīgi noteikumi

1912. Dāvinājums ir tiesisks darījums, ar kuru kāds aiz devības piešķir otram bez atlīdzības kādu mantisku vērtību.

1913. Dāvināt var katra rīcības spējīga persona. Dāvanu iegūt var katrs, kam vispār ir spēja iegūt.

1914. Dāvinājums var būt nevien īpašuma vai citu lietu tiesību atdošana apdāvinātam, bet arī prasījumu tiesību bezatlīdzības cesija, apdāvinātā atsvabināšana no pienākumiem pret dāvinātāju vai pret trešām personām, atteikšanās no kādas tiesības apdāvinātam par labu, kā arī viņa lietu bezmaksas pārziņa.

II. Dāvinājuma sekas

1915. Lai dāvinājums būtu spēkā, tas jāpieņem apdāvināmam vai viņa vietniekam.

Ja tajā brīdī, kad apdāvinātais izsaka piekrišanu dāvinājumu pieņemt, dāvinātājs vairs nav rīcības spējīgs, tad dāvinājums atzīstams par nenotikušu.

Izsakot piekrišanu dāvinājumu pieņemt, apdāvinātais, kā arī viņa mantinieki iegūst tiesību prasīt tiesas ceļā dāvanas nodošanu tiklab no dāvinātāja, kā arī no viņa mantiniekiem.

1916. Dāvinātājam nav ne jāmaksā nokavējuma procenti, ne jāizdod augļi, ko viņš no dāvinātās lietas saņēmis.

1917. Ja dāvina ķermenisku lietu, tad ar tās nodošanu uz ieguvēju pāriet īpašuma tiesība.

Par dāvinātās lietas bojā eju vai pasliktināšanos, kā arī par tās attiesājumu vai trūkumiem dāvinātājs atbild tikai tad, ja viņš noteikti to uzņēmies vai arī pielaidis ļaunprātību vai rupju neuzmanību. Atlīdzība par attiesājumu un par lietas trūkumiem aprobežojas tikai ar tā atdošanu, ko apdāvinātais izdevis lietai no savas paša mantas. Visas uz dāvināto lietu gulošās nastas un apgrūtinājumi jānes apdāvinātam.

1918. Ja dāvinājuma priekšmets ir prasījumi, tad tiesība uz tiem pāriet uz apdāvināto, uz cesijas pamata, no tā laika, kad dāvinājums atzīstams par notikušu.

III. Dāvinājuma atsaukšana

1919. Dāvinājumu var atsaukt apdāvinātā rupjas nepateicības dēļ.

Par apdāvinātā nepateicību jāatzīst dāvinātāja rupji apvainojumi vārdos vai darbos, viņam tīši nodarīts svarīgs mantisks zaudējums un viņa dzīvības apdraudējums, kā arī viņa atstāšana bezpalīdzības stāvoklī, ja bijis iespējams viņam palīdzēt.

1920. Tiesība atsaukt dāvinājumu nepateicības dēļ nepāriet uz dāvinātāja mantiniekiem, kā arī nav vēršama pret nepateicīgā apdāvinātā mantiniekiem, un dāvinātājs var celt tikai personisku prasību pret apdāvināto, lai tas atdod pašu lietu līdz ar tās piederumiem un augļiem, bet arī tikai tad, kad dāvana joprojām atrodas apdāvinātā mantā vai arī kad viņš vismaz vēl no tās ir iedzīvojies.

Ja starplaikā, bet vēl pirms prasības celšanas, apdāvinātais apgrūtina dāvanu ar kādām lietu tiesībām, tad dāvinātājam, kas dāvinājumu atsauc, jāatzīst tās par spēkā esošām.

1921. Iepriekšēja atteikšanās no tiesības atsaukt dāvinājumu nepateicības dēļ nav spēkā, bet ja par to jau celta prasība, no tās var atteikties.

1922. Ja pēdējo piecu gadu laikā pirms mantojuma atklāšanās dāvinājums izdarīts tādā apmērā, ka dāvinātāja neatņemamās daļas tiesīgajiem neatliek pat viņu neatņemamās daļas (422. pants un turpmākie panti), tad viņi var prasīt no apdāvinātā, lai izdod viņiem šīs daļas. Prasība rodas no mantojuma atklāšanās brīža un noilgst saskaņā ar 1895. pantu.

Aprēķinot neatņemamo daļu, jāņem par pamatu dāvinātāja mantas stāvoklis dāvināšanas laikā. Bet ja šī manta vēlāk pavairojusies, tad jāievēro tiklab šis pavairojums, kā arī tas, kas neatņemamās daļas tiesīgajam novēlēts rīkojumā nāves gadījumam.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.10.2015. un 21.03.2024. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2025.)

1923. Ja bezbērnu dāvinātājam vēlāk piedzimst bērni, tad viņš var atsaukt savu dāvinājumu tiktāl, cik tas vajadzīgs vēlāk dzimušo bērnu neatņemamām daļām.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

1924. Laulātais dāvinātājs var atsaukt pēc saderināšanās vai laulības laikā izdarītu dāvinājumu:

1) ja apdāvinātais laulātais mirst, neatstājot lejupējos;

2) ja laulības iziršanu ar savām darbībām veicinājis tikai apdāvinātais;

3) ja laulība atzīta par neesošu un dāvinot dāvinātājs atvainojami maldījies par laulības esamību.

Tiesību atsaukt dāvinājumu var izlietot tikai pats dāvinātājs viena gada laikā, skaitot šā panta pirmās daļas 1.punktā norādītajā gadījumā no apdāvinātā nāves dienas, 2.punktā norādītajā gadījumā — no dienas, kad stājies spēkā spriedums, ar kuru laulība šķirta, vai kad notārs taisījis laulības šķiršanas apliecību, bet 3.punktā norādītajā gadījumā — no dienas, kad stājies spēkā spriedums, ar kuru laulība atzīta par spēkā neesošu. Nosacījumi, kas aprobežo dāvinātāja tiesību atsaukt dāvinājumu, nav spēkā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 28.10.2010. likumu, kas stājas spēkā 01.02.2011.)

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Sevišķie dāvinājuma veidi

I. Visas mantas dāvinājums

1925. Par dāvinājuma priekšmetu var būt arī visa dāvinātāja manta.

1926. Tāds dāvinājums (1925.p.) var aptvert tikai dāvinātāja tagadējo mantu, bet ne nākamo. Nākamās mantas, vai arī kopā tagadējās un nākamās mantas dāvinājums, uz tāda pamata, ka tagadējo mantu nenodod tūliņ, atzīstams par mantojuma līgumu.

1927. Manta atzīstama par dāvinātu tikai tiktāl, ciktāl no tās atvilkti dāvinātāja parādi. Tajā gadījuma, kad dāvinātājs nespēj samaksāt parādus, kuri viņam bijuši dāvināšanas laikā, nevien viņa kreditori var prasīt sev apmierinājumu no viņa dāvanas, bet arī viņš pats var prasīt no apdāvinātā, lai no viņa dāvinātās mantas dod atpakaļ šo parādu samaksai vajadzīgo daļu. Noruna starp dāvinātāju un apdāvināto par to, ka pēdējais neatbild par pirmā parādiem, ir spēkā pret kreditoriem tikai tad, ja viņi tai piekrituši.

II. Dāvinājums ar uzlikumu

1928. Katram dāvinājumam var pievienot sevišķu uzlikumu, ar kuru vai nu tuvāk norādīts, kādā kārtā vai kādam mērķim apdāvinātam jāizlieto saņemtā dāvana, vai arī aprobežots tiesības ilgums tādā kārtā, ka apdāvinātam uzlikts pienākums atdot vēlāk visu priekšmetu vai daļu no tā kādam citam.

Dāvinātājs var arī uzlikt apdāvinātam kādu pretpienākumu.

1929. Ar uzlikuma pievienojumu dāvinājums nepārvēršas par nosacītu, un apdāvinātais, neraugoties uz to, var prasīt tūlītēju izpildīšanu. Bet kā dāvinātājs, tā arī trešā persona, kurai par labu uzlikums domāts, var prasīt nodrošinājumu tā izpildīšanai.

Ja uzlikums pievienots par labu trešai personai, tad tā var celt izpildījuma prasību tikai pēc dāvinātāja nāves.

1930. 1919.-1924.panta noteikumi par dāvinājuma atsaukšanu piemērojami arī dāvinājumiem ar uzlikumu.

1931. Dāvinātājs var celt prasību par uzlikuma izpildīšanu, bet ja tas nav izpildīts aiz apdāvinātā vainas, tad arī prasīt, lai viņš atdod to, ko saņēmis.

1932. Ja uzlikuma izpildīšana ir neiespējama aiz dabiskiem šķēršļiem vai nav pielaižama aiz likumiskiem vai tikumiskiem iemesliem, tad uzlikums atkrīt, bet pats dāvinājums paliek spēkā.

III. Dāvinājums atlīdzības nozīmē

1933. Ar dāvinājumiem atlīdzības nozīmē jāsaprot tādi, kas piešķirti kā atlīdzība par izdarītiem pakalpojumiem.

Šāda dāvinājuma atsaukšana nepateicības dēļ nav pielaižama.

DIVPADSMITĀ NODAĻA

Prasījumi no atdošanas līgumiem

PIRMĀ APAKŠNODAĻA

Aizdevuma līgums

I. Vispārīgi noteikumi

1934. Ar aizdevuma līgumu jāsaprot zināma daudzuma atvietojamu lietu nodošana īpašumā, ar pienākumu atdot saņemto tādā pašā daudzumā un tādas pašas šķiras un labuma lietās.

1935. Līgums, ar ko viena puse apsola aizdevumu dot, bet otra to pieņemt, ir spēkā tikai no tā laika, kad līdzēji vienojas savā starpā par aizdodamā daudzuma apmēru. Ja apsolītājs pēc tam atteicas izpildīt, tad viņam jāatlīdzina otrai pusei visi zaudējumi.

1936. Aizdevējam jābūt vai nu aizdodamo lietu īpašniekam, vai jārīkojas to īpašnieka uzdevumā vai ar viņa piekrišanu.

1937. Ja kādas personas vietnieks dod aizdevumu viņas vārdā, tad tiesība to atprasīt pieder katrā ziņā atvietojamam, vienalga, vai aizdotas viņam pašam vai viņa vietniekam piederošas atvietojamas lietas.

1938. Ja aizdevums dots citas personas vārdā, bez viņas ziņas un piekrišanas, tad, vēlāk šai personai tādu aizdevumu apstiprinot, viņa iegūst arī prasījuma tiesību. Bet ja viņa aizdevumu neapstiprina, tad par kreditoru uzskatāms tas, kas aizdevumu devis.

1939. Aizņēmējam jābūt rīcības spējīgam; tādēļ aizņēmums, ko noslēgusi aizbildnībā vai aizgādnībā esoša persona, bez aizbildņa vai aizgādņa piekrišanas, nav spēkā. Aizdevējs tomēr var prasīt atpakaļ visu to, kas patiesi izlietots aizņēmējam par labu.

1940. Līdzējiem vajadzīgs nodoms noslēgt aizdevuma līgumu. Ja bijis tāds nodoms, ka jāatmaksā tikai daļa no aizdotās summas, tad par aizdotu atzīstama tikai šī daļa, bet pārējais šaubu gadījumā uzskatāms par dāvinātu.

1941. Aizdevums var būt spēkā arī nenododot pašas lietas, ja līdzēji vienojas, lai aizņēmējs atstāj pie sevis kā aizdevumu citas atvietojamas lietas, ko viņš savkārt ir parādā aizdevējam uz kāda cita pamata.

1942. Ja kāds nodod otram kādu neatvietojamu lietu, lai tas to pārdotu un pēc tam atstātu pie sevis ieņemto summu kā aizdevumu, tad saņēmējs uzņemas risku par lietu no tās dienas, kad tā viņam nodota; bet aizdevums rodas tikai no tā laika, kad saņēmējs dabūjis pārdodot ieņemto summu.

II. Aizdevuma atmaksa

1943. Aizņēmējam jāatdod tāda pati summa vai tāds pats daudzums, kādu viņš saņēmis.

1944. Ja aizdotās atvietojamas lietas, izņemot naudu, jāatdod naudā, tad pie tam jārēķina nevis tās tirgus cenas, kas pastāv aizdevuma atdošanas laikā, bet tās, kas bijušas nodošanas laikā. Ja aizdod vērtspapīrus, tad to vērtība noteicama pēc tā kursa, kāds pastāvējis aizdevuma nodošanas laikā.

1945. Ja aizdevums jāatdod pēc uzteikuma, tad termiņš aprēķināms no tās dienas, kad uzteikums paziņots parādniekam; bet kad uzteikuma termiņš nav noteikts, tad tas pieņemams sešus mēnešus garš.

1946. Procenti par aizdevumiem dodami tikai tad, ja tie bijuši tieši norunāti vai ja parādnieks pielaidis nokavējumu.

Ja par procentu termiņu nekas nav noteikts, tad tie dodami ikgadus, aizdevuma nodošanas dienā, par notecējušo gadu, bet aizdevumiem uz īsāku termiņu nekā gadu - reizē ar kapitāla atmaksu.

Ja kreditors saņēmis procentus par zināmu laiku uz priekšu, tad viņam ir gan tiesība pirms šā laika notecējuma kapitālu uzteikt, tomēr pašu aizdevuma atdošanu viņš pirms tā nevar prasīt.

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Patapinājuma līgums

I. Vispārīgi noteikumi

1947. Patapinājums (lietošanas aizdevums) ir līgums, ar kuru kādam nodod lietu bez atlīdzības, bet noteiktai lietošanai, ar nosacījumu atdot to pašu lietu.

1948. Par patapinājuma priekšmetu var būt kā kustamas, tā arī nekustamas lietas.

Par patapinājuma priekšmetu var būt arī svešas, bet tikai ne patapinājuma ņēmēja paša lietas.

1949. Līdzdalība lietas lietošanā, nenododot to lietotājam, uzskatāma nevis par patapinājumu, bet par dāvinājumu.

1950. Ar patapinājumu lietas īpašnieks nezaudē īpašuma tiesību uz lietu un paliek tās valdītājs; patapinājuma ņēmējs ir tikai tās turētājs.

1951. Ja kāds patapina lietu, neaprobežojot tās lietošanas veidu un laiku, tad viņš var atprasīt lietu ikkatrā laikā.

II. Tiesiskās attiecības no patapinājuma līguma

1. Patapinājuma ņēmēja pienākumi

1952. Patapinājuma ņēmējs var lietot patapināto lietu tikai saskaņā ar norunu, bet ja tādas norunas nav, tad tikai tā, kā tas visvairāk atbilst tās raksturam un apstākļiem. Nodot lietu citam lietot viņš nedrīkst.

1953. Patapinājuma ņēmējam pēc iespējas jārūpējas par patapinātās lietas uzturēšanu un uzglabāšanu, un tādēļ viņš atbild par katru tādu tās bojājumu, kuru viņš būtu spējis novērst.

1954. Ja patapinājuma ņēmējs briesmu gadījumā savējo glābj, bet patapinātai lietai, kuru arī būtu varējis izglābt, ļauj iet bojā, tad viņš par to atbild patapinātājam.

1955. Ja patapinājuma ņēmējs patapinātās lietas lietošanā, uzturēšanā un uzglabāšanā ievērojis likumisko rūpību, tad viņš neatbild ne par trešās personas vainu, kuru viņam nav bijis iespējams novērst, ne par nejaušu zaudējumu vai lietas bojā eju.

1956. Ja patapinātā lieta bojāta vai gājusi bojā neatļautas lietošanas vai tās atdošanas nokavējuma dēļ, tad patapinājuma ņēmējs atbild par to, pat ja nebūtu iemesla viņu par to vainot, un tādēļ šādā gadījumā viņš atbild arī par risku. Tas pats piemērojams arī tad, kad patapinājuma ņēmējs noteikti uzņēmies atbildēt par visiem zaudējumiem.

1957. Ja patapinājuma līgums noslēgts abām pusēm par labu, tad patapinājuma ņēmējs atbild tikai samērā ar to rūpību, kādu viņš mēdz ievērot savās paša lietās; bet ja darījuma mērķis ir vienīgi patapinātāja labums, tad patapinājuma ņēmējs atbild tikai par ļaunu nolūku un rupju neuzmanību.

1958. Ja viena un tā pati lieta patapināta vairākām personām kopīgi, tad viņas atbild par to solidāri.

1959. Patapinājuma ņēmēja mantinieki atbild par patapināto lietu, ja tā nāk viņu rokās, tāpat kā mantojuma atstājējs, bet pretējā gadījumā tikai tad, ja mantojuma atstājējam bijis ļauns nolūks.

1960. Patapinājuma ņēmējam pēc lietošanas jāatdod patapinātā lieta pēc iespējas labā stāvoklī.

Patapinājuma ņēmējam jāatdod patapinātājam nevien pati lieta, bet arī visi līdz ar to patapinātie piederumi, kā arī tās augļi un visa cita no tās iegūtā peļņa

1961. Nedrīkst lietu aizturēt vai izvairīties to atdot, atsaucoties uz kādu pretprasījumu, ja vien tas neizriet no patapinājuma paša.

1962. Ja patapinājuma ņēmējs pieteic uz patapināto lietu īpašuma tiesību, ko viņš ieguvis jau pēc līguma noslēgšanas un nevis no patapinātāja, bet no kādas trešās personas, tad viņam, neraugoties uz to, jāatdod lieta patapinātājam, un pirms tam pēdējam nav jāatbild īpašuma prasībā. Vēl mazāk patapinājuma ņēmējam tiesības neatdot lietu patapinātājam tāpēc, ka īpašuma tiesību uz lietu pieteic kāda trešā persona.

2. Patapinātāja pienākumi

1963. Patapinātājam nav tiesības ne kavēt lietas lietošanu saskaņā ar līgumu, ne prasīt, lai to atdod pirms

lietošanas beigām vai pirms norunātā termiņa notecējuma, ja vien patapinājuma ņēmējs neizlieto savu tiesību nelietīgi.

1964. Ja neparedzēta apstākļa dēļ patapinātājam rodas nepieciešama vajadzība pēc lietas, tad patapinājuma ņēmējam nav tiesības to aizturēt, ja vien viņam to priekšlaicīgi atdodot neceļas sevišķi zaudējumi.

1965. Patapinātājam jāatlīdzina patapinājuma ņēmējam izdevumi, ko viņš taisījis patapinātai lietai, ciktāl tie bijuši nepieciešami vai taisīti ar patapinātāja noteiktu piekrišanu.

Par izdevumiem lietas lietošanai patapinājuma ņēmējs nevar prasīt nekādu atlīdzību.

1966. Patapinātājs atbild patapinājuma ņēmējam par visiem zaudējumiem, ko viņš tam nodarījis ar savu ļaunprātīgu darbību, kā apzināti slēpjot lietas nederību, lietu priekšlaicīgi atprasot, vai kā citādi; bet par neuzmanību vien viņam nav jāatbild.

1967. Patapinātāju var piespiest izpildīt savus pienākumus nevien ceļot prasību, bet arī aizturot lietu.

TREŠĀ APAKŠNODAĻA

Glabājuma līgums

I. Vispārīgi noteikumi

1968. Ar glabājuma līgumu glabātājs uzņemas uzglabāt kustamu lietu, ko viņam nodevis glabājuma devējs.

1969. Atlīdzība glabātājam uzskatāma par klusējot pielīgtu, ja pēc apstākļiem bezmaksas glabāšana nav bijusi sagaidāma.

1970. Glabājuma līgums uzskatāms par noslēgtu, tiklīdz glabājuma devējs iedevis glabājuma priekšmetu glabātājam. Tomēr arī iepriekšēja vienošanās, kurā kāds apsola ņemt lietu glabājumā, saista, un tādēļ, ja glabātājs nedibināti atteicas, no viņa var prasīt atlīdzību par visiem ar to nodarītiem zaudējumiem.

1971. Glabātājs ir tikai lietas turētājs, bet ne tās valdītājs.

II. Tiesiskās attiecības no glabājuma līguma

1. Glabātāja pienākumi

1972. Glabātājam rūpīgi jāglabā viņam uzticēta lieta un jāatbild par katru savu neuzmanību.

Ja glabātājs uzņemas lietu glabāt bez atlīdzības, tad viņš atbild tikai par ļaunprātību vai rupju neuzmanību.

1973. Glabātājam nav tiesības lietot glabājamo lietu, ja vien tāda tiesība nav viņam noteikti vai klusējot piešķirta.

1974. Glabātājs atbild arī par nejaušības risku:

1) ja viņš to tieši uzņēmies;

2) ja viņš, pretēji līgumam, lieto glabājamo lietu vai to atsavina;

3) ja viņš nokavē tās atdošanu;

4) ja līgums noslēgts uz 1978.pantā norādītā pamata.

1975. Lietas glabātājam jāatdod lieta nebojāta, tiklīdz to pieprasa, kaut tas arī būtu pirms iepriekš noteiktā termiņa.

1976. Lietu atdodot nav nozīmes, vai glabājuma devējs, kas to atprasa (1975.p.), ir tās īpašnieks, vai ne, un vai viņa rīcība nav kaut kā aprobežota ar kādas trešās personas tiesībām.

1977. Īpašnieka vai citu tādu personu protests, kurām ir tiesība uz lietu, nevar būt par iemeslu atteikties lietu atdot, ja vien tiesa nav to apķīlājusi.

1978. Jādod atpakaļ tās pašas lietas, kas saņemtas glabāt. Bet ja atvietojamas lietas kādam uzticētas tieši ar to nosacījumu, ka jāatdod tikai tāds pats daudzums vai tāda pati summa, vai ja arī bez tāda nosacījuma atvietojamas lietas ir noskaitītas, nomērītas vai nosvērtas un nodotas glabātājam neaizslēgtā un neaizzīmogotā veidā, tad visos šajos gadījumos viņam glabājums jāatdod tikai tādā pašā daudzumā un tādā pašā labumā.

1979. Glabātājam līdz ar glabājumā saņemto lietu jāatdod arī tās piederumi, kā arī pieaugumi un augļi, cik viņam to vēl ir vai cik to zaudēts aiz viņa rupjas vainas.

Ja glabātājs viņam glabājumā nodoto naudu izlieto sev par labu vai nokavē tās atdošanu, tad viņam jāmaksā par to glabājuma devējam procenti.

1980. Glabājumā nodotās lietas jāatdod tur, kur tās atrodas. Ja glabājuma devējs prasa, lai tās atdod citā vietā, tad to nogādāšanas izdevumi jānes viņam. Bet ja glabātājs ļaunprātīgi pārved lietas uz citu vietu, kamēr to devējs vēlas tās saņemt agrākā vietā, tad tās jānogādā turp uz glabātāja rēķinu.

1981. Glabātāja pienākumi attiecībā uz viņam glabājumā nodoto lietu pāriet arī uz viņa mantiniekiem.

1982. Mantojuma atstājēja atbildība, ja viņš uzņēmies lietu glabāt bez atlīdzības, pāriet uz mantiniekiem, kad tā izriet no ļaunprātības, bet ne no kādas citas viņa vainas.

1983. Ja mantinieks aiz atvainojamas apstākļu nezināšanas pārdod lietu, kas bijusi uzticēta mantojuma atstājējam glabājumā, tad viņam tikai jāatdod tas, ko viņš par lietu dabūjis, vai jāatdod tiesība uz to, ko viņam nākas dabūt. Bet ja viņš šo lietu pērk atpakaļ vai ja tā kā citādi no jauna nāk viņa rokās, tad viņam tā jāatdod glabājuma devējam un, ja viņš liedzas to darīt, jāatlīdzina tam visi zaudējumi.

2. Glabājuma devēja pienākumi

1984. Glabājuma devējam jāņem glabājumā nodotā lieta atpakaļ, kad notecējis norunātais termiņš, bet ja tas nav bijis noteikts, tad tūliņ pēc glabātāja pieprasījuma. Glabātājs var prasīt, lai viņu atsvabina no pienākuma lietu glabāt arī pirms noteiktā termiņa, ja viņš nonāk tādā stāvoklī, ka lietas glabāšana pie viņa būtu nedroša vai varētu nākt viņam pašam par ļaunu. Bet ja glabājuma devējs atteicas lietu ņemt atpakaļ, glabātājam ir tiesība nodot to notāram glabāt uz glabājuma devēja rēķinu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 28.10.2010. likumu, kas stājas spēkā 01.02.2011.)

1985. Glabājuma devējam jādod glabātājam norunātā atlīdzība pēc glabājuma izbeigšanās. Šī atlīdzība jādod arī tad, ja glabājuma devējs paņem glabājumā nodoto lietu atpakaļ pirms norunātā laika notecējuma. Bet ja viņš šim laikam notekot lietu vēl nav paņēmis atpakaļ, tad viņam par lietas turpmāko glabājumu jādod atlīdzība agrāk norunātā apmērā.

1986. Glabājuma devējam jāatlīdzina glabātājam viņa izdevumi lietas glabāšanai, ciktāl tie bijuši nepieciešami vai izdarīti ar glabājuma devēja piekrišanu.

1987. Glabājuma devējam jāatlīdzina glabātājam zaudējumi, kas tam radušies glabājuma dēļ, tiklab tie, kurus tas cietis bez savas vainas un nav varējis novērst, kā arī tie, kuri tam cēlušies aiz glabājuma devēja paša neuzmanības.

1988. Ja glabājumā nodotā lieta aiz glabātāja ļaunprātības pazudusi vai bojāta un viņš par to atlīdzina glabājuma devējam, tad pēdējam jāatdod glabātājam visas prasības, ko viņš varētu vērst pret ciestā zaudējuma tiešo vaininieku.

3. Vairāku kopīgu glabājuma devēju un glabātāju savstarpējās attiecības

1989. Ja vairākas personas kopīgi nodod lietu glabājumā, vai ja glabājuma devējs atstāj vairākus mantiniekus, tad attiecībā uz dalāmiem priekšmetiem katrs līdzdalībnieks var savu daļu atprasīt atsevišķi, ja nav norunāts citādi.

Tam, kas tādā gadījumā dabūjis savu daļu, nav jāatlīdzina pārējiem zaudējumi, kuri vēlāk nejauši vai aiz glabātāja vainas varētu rasties viņiem piederošās daļās.

Ja glabājumā nodoto lietu nav iespējams atdot pa daļām, tad katram līdzdalībniekam ir tiesība atprasīt to visumā, bet tikai nodrošinot glabātāju pret pārējo prasībām; bez tāda nodrošinājuma katrs līdzdalībnieks var tikai prasīt savā un citu vārdā, lai lietu nodod notāram glabāt.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 28.10.2010. likumu, kas stājas spēkā 01.02.2011.)

1990. Vairāki kopīgi glabātāji atbild solidāri, tomēr tā, ka ja viens atdod visu, tad pārējie ar to ir atsvabināti no

savas saistības. Bet ja tikai viens no tiem pielaidis ļaunprātību, tad pārējie par to neatbild.

1991. Ja pēc glabātāja nāves paliek vairāki mantinieki, tad tie atbild mantojuma atstājēja vietā tikai samērīgi ar savu daļu; bet par savu pašu vainu viņi atbild tā, it kā lieta būtu uzticēta glabājumā viņiem kopīgi.

III. Glabājuma pārvēršanās aizdevuma līgumā

1992. Ja glabājuma priekšmets ir atvietojamas lietas un glabātājam vēlāk dod tiesību tās izlietot pēc sava ieskata, tad glabājuma līgums no tā laika, kad tāda tiesība dota, pārvēršas par aizdevumu.

Kad jau nododot glabājumā atvietojamas lietas norunāts, ka glabātājam atļauts tās lietot, ja viņš vēlāk to vēlētos, tad glabājuma līgums pārvēršas par aizdevumu tikai no tā laika, kad lietas patiesi sāk lietot.

1993. No tā laika, kad glabājums pārvērties par aizdevumu (1992.p.), parādnieks atbild arī par nejaušības risku.

1994. Pārvēršot naudas glabājumu par aizdevumu, var pielīgt arī procentus. Kad tie nav pielīgti, tad naudas glabātājam un vēlākam parādniekam jāmaksā tikai nokavējuma procenti, ja viņš nokavējumu pielaidis.

CETURTĀ APAKŠNODAĻA

Viesnīcnieka glabājums

1995. Viesnīcnieki, kas pēc savas nodarbošanās uzņem pie sevis ceļotājus, atbild tiem par to ienesto lietu atdošanu.

1996. Tāds viesnīcnieka pienākums rodas pats no sevis, arī bez sevišķas norunas, ar to, ka viesnīcā ar viņa ziņu ienes ceļotāja lietas; sīkāks šo lietu apzīmējums un uzdevums tās uzraudzīt pie tam nav vajadzīgs.

1997. Ir vienalga, vai viesnīcnieks pats vai viņa tam nolūkam izraudzīti kalpotāji uzņem ceļotāju ar tā lietām, vai arī pēdējais pats tās ienes viesnīcā.

1998. Viesnīcnieks atbild par ceļotāju ienestām lietām, ja vien viņš nepierāda, ka zaudējums ir noticis aiz pašu ceļotāju vai to viesu vai pavadītāju vainas, vai arī no nepārvaramas varas, vai aiz pašu lietu īpašībām. Tāpat viesnīcnieks atbild arī par tām lietām, ko ceļotāji nodevuši viņam vai viņa kalpotājiem pirms ierašanās viesnīcā.

Tomēr attiecībā uz ceļotāju ienesto naudu, vērtspapīriem un dārglietām, ja nav norunāts citādi, minētā atbildība aprobežojas ar 1420 *euro*, izņemot gadījumus, kad viesnīcnieks pats pieņēmis ceļotāju naudu, vērtspapīrus un dārglietas savā glabājumā vai kad par šo lietu bojā eju vainojams pats viesnīcnieks vai viņa kalpotāji.

Viesnīcā izliktais sludinājums, ka viesnīcnieks atsakās no atbildības, nav spēkā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 19.09.2013. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2014.)

1999. Par lietām, ko viesis ar viesnīcnieka ziņu atstāj viesnīcā aizbraukdams, līdz tam laikam, kamēr viņš atgriezīsies, viesnīcnieks atbild kā jebkurš cits glabātājs.

2000. Kas uzņem pie sevis ceļotāju par naudu, nebūdams pēc savas nodarbošanās viesnīcnieks, kā arī viesnīcnieks, kas ierāda kādam pie sevis dzīvokli ne kā tāds, bet kā namsaimnieks, izīrējot vai kā citādi, atbild saviem iedzīvotājiem tikai pēc vispārējiem īres līguma noteikumiem.

2001. Tāda pati atbildība kā viesnīcniekiem ir arī kuģu saimniekiem, kas uzņem savos kuģos pasažierus ar viņu lietām, kā arī iebraucamo vietu turētājiem, kas atvēl novietot tajās svešus zirgus un citus kustoņus; bet uz restorāciju un kafejnīcu turētājiem, kuriem nav dzīvojamu telpu ceļotājiem, šī atbildība neattiecas.

TRĪSPADSMITĀ NODAĻA

Prasījumi no atsavinājuma līgumiem

PIRMĀ APAKŠNODAĻA

Pirkuma līgums

I. Vispārīgi noteikumi

1. Līguma jēdziens un līdzēju personiskā spēja

2002. Pirkums ir līgums, ar ko viena puse apsola otrai par norunātas naudas summas samaksu atdot zināmu lietu vai tiesību.

2003. Pārdot var katrs, kam ir tiesība pārdodamo priekšmetu brīvi atsavināt; bet pirkt var katrs, kam likums neaizliedz to iegūt.

2004. Pirkuma līgums uzskatāms par noslēgtu, kad abas puses vienojušās par pirkuma priekšmetu un maksu.

P i e z ī m e. Par tirdzniecības un rūpniecības uzņēmumu pāreju pastāv sevišķi noteikumi.

2. Pirkuma līguma priekšmets

2005. Par pirkuma līguma priekšmetu var būt visas lietas, ko atļauts un iespējams atsavināt, saprotot ar to nevien ķermeniskas lietas, bet arī lietu un saistību tiesības.

2006. Ja abām pusēm vai kaut arī vienīgi pircējam bijis zināms, ka pārdoto lietu nav bijis atļauts atsavināt, tad līgums nav spēkā. Bet ja tas bijis zināms tikai pārdevējam, tad līgums paliek spēkā un pārdevējam jāatlīdzina pircējam zaudējumi. Beidzot, ja tas nav bijis zināms nevienai pusei, tad līgums nav spēkā.

2007. Pirkuma līguma priekšmetam vajag patiesi pastāvēt (2009.p.) un būt tik sīki noteiktam, lai par to nevarētu rasties nekādas pamatotas šaubas; pretējā gadījumā pirkums uzskatāms par nenoslēgtu.

2008. Kad pirkuma priekšmets, jau līgumu noslēdzot, pa daļai gājis bojā, abām pusēm par to nezinot, tad pircējs var no līguma atteikties, ja no priekšmeta gājusi bojā vairāk kā puse vai tieši tā daļa, kuru pircējs galvenā kārtā gribējis iegūt. Bet ja no lietas palikusi puse vai vairāk, tad pircējam līgums jāizpilda, tikai samērīgi samazinot pirkuma maksu. Šaubu gadījumā lieta izšķirama pēc tiesas ieskata.

2009. Izņēmums no 2007.panta noteikuma ir tā saucamais cerības pirkums, kura priekšmets vēl nav zināms un kuru var noslēgt divējādi:

1) tādā kārtā, ka pircējs paliek saistīts, kaut arī pirkuma priekšmets pavisam nerastos vai nenāktu pārdevēja mantā;

2) tādā kārtā, ka pirkuma priekšmeta pastāvēšana ir nepieciešams nosacījums pirkuma spēkā esamībai.

2010. Ja pārdodot svešu lietu bez tās īpašnieka ziņas un piekrišanas, abas puses to zinājušas, tad līgums nav spēkā. Ja turpretim pircējs nav zinājis, ka pārdevējam nav bijis tiesības lietu atsavināt, tad viņš var prasīt no tā zaudējumu atlīdzību. Beidzot, ja to zinājis tikai pircējs, tad pārdevējam pret viņu nav nekādu pienākumu.

Izņēmums no šā noteikuma ir 1065.pantā paredzētie gadījumi, kuros svešas lietas pārdošana ir spēkā un tās īpašnieks var vērsties tikai pret pārdevēju.

2011. Līgums par svešas lietas pirkumu, kas noslēgts tam gadījumam, ja tā pārietu pārdevēja īpašumā, iegūst spēku un par to var celt prasību tikai no tā laika, kad minētais priekšnoteikums iestājies.

3. Pirkuma maksa

2012. Pirkuma maksa jānoteic naudā.

Ja pirkuma maksa noteikta nevis naudā, bet citās lietās, tad līgums nav pirkums, bet maiņa.

2013. Ja vien pirkuma maksa sākumā noteikta naudā, tad līdzēju vēlāka vienošanās to nomaksāt citās lietās līguma būtību negroza.

Līguma būtība negrozās arī no tam, ka pircējs uzņemas, bez pirkuma maksas, izpildīt vēl ko citu.

2014. Kad pirkuma maksai izlieto nevis pircēja paša, bet svešu naudu, tas negroza tās nozīmi, un pirktā lieta pāriet pircēja, bet nevis viņa kreditora mantā.

2015. Nav vajadzīgs, lai pirkuma maksa taisni atbilstu pirkuma priekšmeta vērtībai, un līgums paliek spēkā, kaut arī priekšmets būtu pārdots zem tā īstas vērtības (draudzības pirkums) vai virs tās. Bet ja pirkuma maksa nolikta tikai izskata pēc, tad līgums nav vis pirkums, bet ir dāvinājums.

2016. Ja pirkuma dokumentā uzdota augstāka vai zemāka summa nekā norunāts, tad tamdēļ līgums nezaudē spēku, un mutiski norunātā maksa paliek spēkā.

2017. Pirkuma maksai jābūt noteiktai un tā nedrīkst atkarāties no vienas puses iegribas. Bet ja pārdevējs piegādā pircējam lietas vai preces, ko tas pasūtījis, nenoteicot cenu, tad darījums ir spēkā, un pieņemams, ka abas puses vienojušās par tirgus cenu (2018.p.).

2018. Ja pirkums noticis par tirgus cenu, tad pieņemams, ka bijusi domāta vidējā cena līguma slēgšanas vietā un laikā. Bet ja tajā vietā tirgus cenu nav, tad ņemamas par pamatu tuvākās tirdzniecības vietas tirgus cenas. Kur pastāv cenu rādītāji, tur cena noteicama pēc tiem.

2019. Pirkuma maksas noteikšanu var uzticēt arī norādītai trešai personai vai, ja tāda nav norādīta, vispār bezpartejiska lietpratēja taisnīgam ieskatam.

Trešās personas lēmums abas puses katrā ziņā saista, pieņemot, ka viņa nav noteikusi netaisnu cenu.

2020. Kad pirkuma maksa nolikta atkarībā no kāda nākoša notikuma vai no trešās personas izteikuma, tad pirkums atzīstams par nosacītu, un tamdēļ tas atkrīt, ja paredzētais notikums neiestājas vai paliek bez iznākuma, vai ja trešā persona nespēj vai negrib maksu noteikt.

II. Tiesiskās attiecības no pirkuma līguma

1. Vispārīgi noteikumi

2021. No pirkuma līguma izceļas abām pusēm savstarpējas prasījumu tiesības kā uz līguma izpildīšanu, tā arī uz zaudējumu atlīdzību.

2022. Abām pusēm savstarpēji cieši jāievēro savi pienākumi; sevišķi pārdevējam līdz pārdotās lietas nodošanai tā jāglabā ar lielāko rūpību un jāatbild šajā ziņā arī par katras neuzmanības sekām. Bet ja pircējs vilcinās pirkto lietu saņemt, tad pārdevējs atbild tikai par ļaunprātību un rupju neuzmanību.

2023. Pēc pirkuma noslēgšanas, kaut arī pirktā lieta vēl nebūtu nodota, visu risku par nejaušu gadījumu, ja sakarā ar to lieta iet bojā vai bojājas, nes pircējs.

2024. Iepriekšējā (2023.) panta noteikums neattiecas uz sekojošiem gadījumiem:

1) kad pirkuma priekšmets nav individuāli noteikts un tikai to nododot dabū noteiktību, tad līdz nodošanai risku nes pārdevējs;

2) kad atvietojamas vai citādas lietas pārdotas ar skaitu, mēru vai svaru, tad risks pāriet uz pircēju tikai pēc tam, kad tās noskaitītas, nomērītas vai nosvērtas;

3) kad pirkums noslēgts ar atliekošu nosacījumu, tad risks par lietas bojā eju pāriet uz pircēju tikai šim nosacījumam iestājoties, bet risku par bojājumu viņš nes no tā laika, kad pirkums noslēgts, kaut arī nosacījuma iznākums vēl nebūtu zināms;

4) kad lietas bojā eju vai bojājumu var pārdevējam pieskaitīt par vainu, kā arī kad viņš nokavējis nodošanu, tad risks jānes viņam;

5) kad lieta pirkta ar nosacījumu papriekš to pārbaudīt vai apskatīt, tad līdz pircēja paziņojumam, ka viņš ar mieru to pieņemt, visu risku nes pārdevējs;

6) kad pārdevējs noteikti uzņēmies risku, nenosakot termiņu, tad risks pāriet uz pircēju tikai no lietas nodošanas laika.

2025. Visos tajos gadījumos, kuros risku nes pircējs, viņam par labu nāk arī visi labumi no pirktās lietas, kā tās pieaugumi, cenas paaugstinājumi un uz pirkuma noslēgšanas laiku vēl neievāktie augļi.

2026. Civīliem augļiem (855.p. 2.d.), kas pienākas nevis zināmos termiņos, bet ikgadus bez pārtraukuma, piemērojami 958.panta noteikumi, un uz šā pamata tie sadalāmi starp pārdevēju un pircēju samērā ar to laiku, pa kuru katrs no tiem nesis risku.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

2. Pārdevēja pienākumi

2027. Pārdotā lieta īstā laikā un īstā vietā jānodod pircējam ar visiem tās piederumiem, kā arī ar visu to, kas var nodrošināt tiesību uz šo lietu.

2028. Pārdodot lauku zemes vienību vai kādu tirdzniecisku, rūpniecisku vai kādu citu uzņēmumu "kā tie stāv", uzskatāms par pārdotu viss tas, kas, atrodoties tajos pirkuma noslēgšanas laikā un noderot saimniecībai vai uzņēmumam par labu un ērtību, bijis pārdevējam vajadzīgs, atradies viņa lietošanā vai krājumā un bijis viņa īpašums.

2029. Pārdodot zemes gabalu, pārdevējam jānorāda pircējam robežas, ja tās jau nav redzamas no šā zemes gabala apraksta vai plāna.

2030. Ja pirkto lietu nemaz nenodod vai nenodod attiecīgā kārtā, tad pircējs var prasīt atlīdzību par visiem zaudējumiem, it sevišķi ja nodošana kļuvusi neiespējama aiz pārdevēja vainas. Pārdevējam patvaļīgi atteicoties lietu nodot, pret viņu var lietot tiesas piespiedu līdzekļus.

2031. Ja viena un tā pati kustama lieta pārdota atsevišķi diviem pircējiem, tad priekšroka ir tam no viņiem, kuram tā nodota, bet ja vēl neviens no viņiem šo lietu nevalda, tad tam, kurš pirmais noslēdzis pirkuma līgumu.

Pārdodot nekustamu īpašumu, priekšroka ir tam pircējam, kura līgums ierakstīts zemes grāmatās.

Atstumtam pircējam pārdevējs atlīdzina nodarītos zaudējumus.

2032. Pārdevējam tiklab pati lieta, kā arī visi tās piederumi jānodod tajā veidā, kādā tie bijuši apsolīti vai domājami.

3. Pircēja pienākumi

2033. Pircējam vispirms jāsamaksā pirkuma maksa, kas, ja pirkums nav noslēgts uz kreditu vai ja samaksai nav norunāti sevišķi termiņi, jāizdara tūliņ, lietu nododot, tā tad tajā pašā laikā un tajā pašā vietā. Pirms samaksas saņemšanas pārdevējam lieta nav jānodod.

2034. Pircējs pirms samaksas neiegūst uz pirkto lietu īpašuma tiesību, ja vien pārdevējs nav viņam pagarinājis samaksas termiņu. Šis termiņa pagarinājums jāsaprot pats par sevi, ja pārdevējs nodod lietu pircējam bez jebkāda piebilduma.

2035. Pircējam no tā laika, kad viņš sācis pirkto lietu valdīt un lietot, jāmaksā pārdevējam par pirkuma maksu procenti.

2036. Kad pārdotai lietai draud attiesājums, pircējam ir tiesība aizturēt pirkuma maksu, ja pārdevējs nevar vai negrib viņu pret attiesājumu pietiekoši nodrošināt.

2037. Ja pircējs vilcinās samaksāt, tad pārdevējs var lūgt, lai lietu pārdod izsolē uz pircēja rēķinu.

2038. Pircējam jāatlīdzina pārdevējam lietai pēc līguma noslēgšanas taisītie izdevumi, kā nepieciešamie, tā arī derīgie, ja pēdējie taisīti labā ticībā, kā arī ja ir ticams, ka arī pats pircējs būtu tos taisījis.

III. Pirkuma līguma atcelšana

1. Vispārīgi noteikumi

2039. Vienpusēja atkāpšanās no pirkuma līguma nav pielaižama pat arī tad, ja otra puse neizpilda savu saistību.

2040. Izņēmuma veidā pirkuma līgumu var atcelt vienai pusei prasot:

1) kad viena puse bijusi piedabūta noslēgt līgumu vai nu ar otras ļaunprātību, vai ar viltu, vai ar spaidiem;

2) pirktās lietas trūkumu dēļ;

3) pamatojoties uz blakus nolīgumiem, ar kuriem paturēta atkāpšanās tiesība;

4) pārmērīgā zaudējuma dēļ, ko cieš viena vai otra puse;

5) 1663.pantā norādītos apstākļos arī nokavējuma dēļ.

2041. Abām pusēm vienojoties var atcelt katru pirkuma līgumu, kā pirms, tā arī pēc tā izpildīšanas, izņemot tikai gadījumus, kad ar to aizskartu trešo personu iegūtās tiesības. Atceļot jau izpildītu līgumu, katrai pusei jāatdod otrai tas, ko tā izpildījusi, vai par to jāatlīdzina.

2. Pirkuma līguma atcelšana pārmērīga zaudējuma dēļ

2042. Pārmērīga zaudējuma gadījumā, tas ir, kad pirkuma maksa nesasniedz pat ne pusi no lietas parastās vērtības, pārdevējs var prasīt, lai līgumu atceļ. Bet pircējs var atcelšanu novērst, piemaksājot pie pirmējās pirkuma maksas tādu summu, kas kopā ar to līdzinātos lietas īstai vērtībai. Tāpat arī pircējam savkārt ir tiesība prasīt, lai atceļ līgumu, kad viņa samaksātā pirkuma maksa vairāk kā divkārt pārsniedz lietas īsto vērtību; bet pārdevējs var atcelšanu novērst, pazeminot minēto maksu līdz pārdotā priekšmeta parastai vērtībai.

2043. Tiesība prasīt pirkuma līguma atcelšanu pārmērīga zaudējuma dēļ attiecas tikai uz tiem gadījumiem, kad pierāda, ka zaudējuma nodarītāja puse rīkojusies ļaunprātīgi. Izņēmums no šā noteikuma paredzēts 2056.pantā.

2044. Zaudējuma cietējai pusei pienākošās atlīdzības apmēru noteic, kad tas vajadzīgs, tiesa, kura pie tam ņem par pamatu lietas vērtību līguma noslēgšanas laikā.

2045. Ja līgumu atceļ, pircējam jāatdod nevien pati lieta, bet arī tās augļi, ko viņš ievācis no pirkuma izpildīšanas laika, bet pārdevējam savkārt jāatmaksā pirkuma maksa ar procentiem un jāatlīdzina nepieciešamie un derīgie izdevumi, ciktāl tie ir attaisnojami.

2046. Tiesība prasīt līguma atcelšanu pārmērīga zaudējuma dēļ atkrīt, ja prasība nav celta viena gada laikā no līguma noslēgšanas.

IV. Pirkuma blakus līgumi

1. Atkāpšanās tiesība pirkuma cenas nesamaksas dēļ

2047. Pārdevējs var pielīgt sev tiesību atkāpties no pirkuma līguma, ja pircējs laikā nesamaksā pirkuma cenu.

2048. Šādā līgumā ietilpstošs nosacījums uzskatāms par atceļošu, izņemot tos gadījumus, kad tieši noteikts vai no apstākļiem redzams, ka tam jābūt tikai atliekošam.

2049. Ja samaksai nolikts zinams termiņš, tad, palaižot to garām, pircēja tiesība pati no sevis izbeidzas; bet ja termiņš nav nolikts, tad vajadzīgs pārdevēja iepriekšējs atgādinājums. Tikai pārdevējs pats nedrīkst kavēt pirkuma maksas samaksu laikā.

2050. Ja pircējs nokavē samaksu, pārdevējs var izlietot vai neizlietot savu tiesību; bet viņam jāpaziņo par to tūliņ pēc nokavējuma iestāšanās, un ja jau reizi viņš prasījis, lai līgumu atceļ, tad viņš vairs nevar prasīt, lai to izpilda.

2051. Ja pēc termiņa notecējuma pārdevējs prasa vai saņem samaksu, tad pieņemams, ka viņš ar to klusējot atteicies no savas pielīgtās tiesības.

2052. Kad līgumu atceļ, lieta atdodama pārdevējam līdz ar tās pieaugumiem un ienākumiem, un bez tam pircējs zaudē rokas naudu, ja viņš to devis, un viņam jāatlīdzina aiz viņa vainas cēlušies zaudējumi.

2053. Ja pircējs daļu no pirkuma maksas jau nomaksājis, tad viņš 2052.pantā norādītā gadījumā var prasīt, lai atdod nomaksāto, bet bez procentiem.

2. Atpakaļpirkums un atpakaļpārdevums

2054. Ar atpakaļpirkuma līgumu pircējs uzņemas savu pirkto lietu pārdot atpakaļ pārdevējam pēc viņa pieprasījuma.

2055. Ja atpakaļpirkuma tiesība aprobežota ar zināmu termiņu, tad tam notekot viņa izbeidzas. Pretējā gadījumā šī tiesība nekad nenoilgst.

2056. Ja atpakaļpirkuma nosacījumi un sevišķi cena līgumā nav apzīmēti, un par to vēlāk nenotiek labprātīga vienošanās, tad pirkuma cenu nosaka tiesa saskaņā ar to vērtību, kāda lietai ir atpakaļpirkuma laikā. Bet ja cena noteikta pašā līgumā, tad tā paliek spēkā, neatkarīgi no tam, vai lietas vērtība pieaugusi vai mazinājusies, un apstrīdēt šādu pirkumu var tikai tad, ja no tā rastos pārmērīgs zaudējums.

2057. Ja pircējs lietu atsavinājis trešai personai, tad tas, kam pieder atpakaļpirkuma tiesība, var prasīt no pircēja tikai zaudējumu atlīdzību; bet pret trešo personu, kas ieguvusi pašu lietu vai kādu lietu tiesību uz to, viņš var vērst savu atpakaļpirkuma prasību tikai tad, kad šī persona, lietu iegūstot, zinājusi šo attiecību, vai kad atpakaļpirkuma tiesības priekšmets ir nekustams īpašums un šī tiesība ierakstīta zemes grāmatās.

2058. Ja atpakaļpirkuma tiesība pieder kopīgi vairākām personām, tad viņas var to izlietot tikai visas kopīgi vienojoties.

2059. Līgumam, ar ko pircējs patur sev tiesību prasīt, lai pārdevējs pērk no viņa atpakaļ, piemērojami 2055.-2058.panta noteikumi.

3. Pirmpirkuma tiesība

2060. Ar pirmpirkuma tiesību pārdevējs pielīgst sev priekšrocību pirkt lietu, ja pircējs to pārdotu tālāk.

Pirmpirkuma tiesība nav izlietojama, kad pircējs lietu atsavina nevis pārdodot, bet citādi.

2061. Ja pircējs grib pārdot tālāk lietu, kas pirkta ar pirmpirkuma pielīgumu, tad viņam tā tūliņ pēc jaunā līguma noslēgšanas jāpiedāvā pirmpirkuma tiesīgajam, bet pēdējam par to, vai viņš grib šo tiesību izlietot vai ne, jāpaziņo - par kustamām lietām - nekavējoties, bet par nekustamām - divu mēnešu laikā.

Ja pirmpirkuma tiesīgais nedod atbildi noliktā laikā, tad viņa pirmpirkuma tiesība izbeidzas.

2062. Ja pirmpirkuma tiesīgais vēlas savu tiesību izlietot, tad viņam, ja nav citādi norunāts, jāizpilda tie paši nosacījumi, ko piedāvā jaunais pircējs.

2063. Ja lieta pārdota tālāk, nepaziņojot pirmpirkuma tiesīgajam, tad viņš var prasīt no tam ciesto zaudējumu atlīdzību tikai no sava pircēja; bet pret jauno ieguvēju un vispār pret ikvienu trešo personu viņš var vērst savas prasības tikai tad, kad šī persona rīkojusies ļaunā ticībā, vai kad pirmpirkuma tiesības priekšmets ir nekustams īpašums un šī tiesība ierakstīta zemes grāmatās.

4. Pirkums ar pārbaudi vai apskati

2064. Ja kāds pērk lietu ar iepriekšējas pārbaudes vai apskates tiesību, tad pirkums, ja puses nav savā starpā norunājušas citādi, atkarājas no atliekoša nosacījuma, ka pircējs atzīst lietu sev par noderīgu.

2065. Šāds līgums (2064.p.) pārdevēju saista no tā noslēgšanas brīža; bet pircējs savkārt var vai nu atstāt to spēkā, vai no tā atkāpties, pie kam pēdējā gadījumā viņam nav jāpaziņo atkāpšanās iemesls.

2066. Ja pircēja atsauksmei līgumā nolikts termiņš un viņš to palaiž garām, bet pārdoto lietu vai preci viņš vēl nav saņēmis, tad jāpieņem, ka viņš no pirkuma atteicies. Tādas pašas sekas iestājas, kad nav noteikts šis termiņš un nav arī noteikts, ka atsauksmi var dot katrā laikā, un pircējs to nedod divu mēnešu laikā.

2067. Ja ar pārbaudes vai apskates tiesību pārdotā prece jau nodota pircējam, tad viņa klusēšana līdz termiņa notecējumam uzskatāma par viņa piekrišanu.

2068. Ja pircējs, lietu saņēmis, samaksā par to nolīgto maksu, visu vai kādu daļu, bez jebkāda piebilduma, tad jāatzīst, ka viņš ar to klusējot izteicis savu piekrišanu.

5. Nomaksas pirkums

2069. Pārdevējs var paturēt sev īpašuma tiesību uz pārdoto lietu vai nu tā, ka šī tiesība viņam paliek līdz tam laikam, kamēr nav galīgi samaksāta pirkuma maksa, vai arī tā, ka īpašuma tiesība pāriet atpakaļ uz viņu, ja pircējs

nesamaksā. Ja rodas šaubas par līdzēju nodomu, tad pieņemams par nolīgtu, ka īpašuma tiesība paliek pārdevējam, kamēr nav galīgi samaksāta pirkuma maksa.

2070. Ja nolīgta tiesība maksāt pirkuma cenu pa daļām un pircējs palaiž divus maksājumu termiņus, pie kam pārdevējs nevēlas aprobežoties ar nokavēto maksājumu piedzīšanu, vai ja pircējs atsavina pirkto mantu, vai to nozaudē, vai tā sabojā, ka tās vērtība vairs nesedz nenokārtotos maksājumus, tad pārdevējs var prasīt līguma atcelšanu un pārdotās mantas atdošanu līdz ar atlīdzību par lietošanu starplaikā no mantas nodošanas pircējam līdz atdošanai pārdevējam un par pēdējam nodarītiem zaudējumiem. Summā, kas pārdevējam uz šā pamata pienākas no pircēja, ieskaitāmi visi pircēja izdarītie maksājumi, un ja tie pārsniedz šo summu, tad atlikums atmaksājams pircējam. Šiem noteikumiem pretēji nolīgumi nav spēkā.

2071. Ja pircējs netirgojas ar mantu, kas iegūta ar 2069. vai 2070.pantā minēto nosacījumu, viņš nevar pirms samaksas šo mantu atsavināt vai ieķīlāt; pretējā gadījumā viņš atbild pēc Sodu likuma un atsavinājums vai ieķīlājums nav spēkā, ja ieguvējs vai ķīlas ņēmējs ir zinājis vai viņam vajadzējis zināt, ka manta iegūta ar 2069. vai 2070.pantā minēto nosacījumu.

6. Citi blakus līgumi

2072. Līdzēji bez tam var noslēgt visādus citādus blakus līgumus, ar ko tie pārgroza likuma noteikumus, piemēram, par risku vai par atlīdzības lielumu, vai arī nodrošina savas tiesības.

V. Pārdošana izsolē

2073. Pārdošana izsolē ir priekšlikums tam, kas par atklāti pārdodamo lietu sola dot visaugstāko cenu, noslēgt par to pirkuma līgumu.

P i e z ī m e. Izsoles var sarīkot, bez pirkuma līgumiem, arī nomas, īres, darba un piegādes līgumiem.

2074. Pārdošana izsolē ir no pārdodamās lietas īpašnieka viedokļa vai nu labprātīga, vai piespiesta. Pirmo drīkst izdarīt, pēc pārdevēja paša ieskata, kā tiesas ceļā (2076.p.), tā arī privātā kārtībā, bet otro katrā ziņā tikai tiesas ceļā.

2075. Pārdodot labprātīgā izsolē, vienalga, vai to izdara tiesas ceļā vai privātā kārtībā, līdzēju savstarpējās tiesības un pienākumus noteic pēc viņu starpā norunātiem noteikumiem un pie tam galvenā kārtā pēc tiem, ko licis priekšā pārdevējs.

2076. Kustamas vai nekustamas mantas pārdošana piespiestā izsolē, tāpat arī nekustama īpašuma pārdošana labprātīgā izsolē tiesas ceļā izdarāma pēc Civīlprocesa likumu noteikumiem.

2077. Izsolītāji, kā arī personas, kas pēc sava amata ir klāt pie pārdošanas izsolē, nevar būt pircēji, ne sev, ne citu uzdevumā.

2078. Piespiestā izsolē pārdodamās lietas īpašnieka kreditori var piedalīties solīšanā, bet īpašnieks pats nevar solīt ne personīgi, ne caur pilnvarnieku.

2079. Izsolē pārdodamiem priekšmetiem piemērojami 2005.panta vispārējie noteikumi.

2080. Ja nedalāma kustama lieta, kas atrodas kopīpašumā, nolikta pārdošanai izsolē kāda kopīpašnieka kreditoru apmierināšanai, tad pārējiem ir tikai tiesība vai nu apmierināt kreditorus, atpērkot viņu prasījumus, vai iegūt kustamo lietu izsolē līdzīgi ar citiem. Viss ieņēmums sadalāms samērā ar kopīpašnieku daļām, un tā no šīm daļām, kas piekrīt parādniekam, izlietojama viņa kreditoru apmierināšanai un izdevumu segšanai.

2081. Kustamas mantas pārdošana izsolē privātā kārtībā uzskatāma par notikušu arī tad, kad izsolē neviens nav pārsolījis.

2082. Katrs solītājs vai pārsolītājs ir saistīts ar savu solījumu, kamēr kāds viņu nepārsola. Kādam pārsolot, agrākās cenas solītājs atsvabinās no savas saistības.

2083. Ja no solītājiem, viņus uz to uzaicinot, neviens vairs tālāk nepārsola, tad lietu piešķir piesitot tam, kas nosolījis pēdējo cenu; piesitumu viņam var liegt tikai tad, ja izsoles nosacījumos bijis par to sevišķs piebildums. Ja tāda nav, izsolītājam nav tiesības pāriet no vairāksolītāja uz iepriekšējo solītāju. Bet ja vairākas personas reizē sola vienādu cenu un neviens nepārsola, tad izsolītājs var izvēlēties no šīm personām kuru grib.

2084. Ja pēc izsoles nosacījumiem izsolītājs paturējis sev tiesību lemt par augstākās nosolītās cenas

pieņemšanu, tad piesitums notiek tikai pēc tam, kad viņš paziņojis savu lēmumu vai nu viņa paša noteiktā termiņā, vai, ja viņš to nav noteicis, pēc vairāksolītāja lūguma tiesas noteiktā termiņā. Līdz tam laikam šis solītājs ir saistīts ar savu solījumu.

2085. Piesitums atvieto izsolītāja paziņojumu par to, ka viņš pieņēmis vairāksolījumu, un šis piesitums noslēdz pārdevumu pat arī tajos gadījumos, kad pēc vispārējās procesa kārtības bez tam vēl vajadzīgs lietu piespriest vairāksolītājam ar sevišķu tiesas lēmumu.

2086. Pārdevumam izsolē pēc savām sekām ir tāds pats spēks kā parastam pārdevumam; no piesituma brīža risks pāriet uz vairāksolītāju, bet no tā paša brīža viņš, arī pirms lietas nodošanas, dabū no tās visus augļus un labumus.

2087. Pēc piesituma vairāksolītājam jāsamaksā pirkuma maksa vai nu tūliņ, vai pēc izsoles nosacījumiem noliktos termiņos, turpat, kur noticis piesitums, ja tam nolūkam nav noteikta cita vieta, un vispār jāizpilda viss, kas nosacījumos noteikts, vai arī par izpildīšanas kārtību sevišķi jāvienojas ar izsolītāju vai citām ieinteresētām personām.

2088. Pēc tam, kad vairāksolītājs izpildījis izsoles nosacījumus, visas uz pārdoto nekustamo īpašumu gulošās ķīlas tiesības, kuras viņš nepārved uz sevi, izbeidzas. Reālnastas pāriet uz pircēju.

2089. Ja labprātīgā izsolē vairāksolītājs vilcinās izpildīt nosacījumus, vai ja viņam nav pārdodamās mantas iegūšanai vajadzīgo personisko īpašību, tad mantu, pēc pārdevēja prasījuma, no jauna noliek izsolē uz minētā vairāksolītāja rēķinu un risku. Līdz tam laikam viņa tiesības un pienākumi paliek spēkā, un kamēr nav pienācis laiks jaunai izsolei, viņš var to novērst, izpildot minētos pienākumus, t.i. samaksājot no viņa pienākošos summu un nokavējuma procentus, kā arī jaunās izsoles izdevumus.

2090. Pirkuma līgumu, kas noslēgts ar piesitumu labprātīgā izsolē, var atcelt aiz tiem pašiem iemesliem kā privātā kārtībā noslēgtu.

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Maiņas līgums

2091. Maiņas līgums ir divu personu abpusējs apsolījums dot vienu priekšmetu pret otru, izņemot naudu.

Par maiņas līguma priekšmetu var būt nevien ķermeniskas lietas, bet arī prasījumi un citādas tiesības.

2092. Līdzēju savstarpējām tiesībām un pienākumiem maiņas līgumā attiecīgi piemērojami pirkuma līguma noteikumi.

2093. Trešo personu tiesības, kas nosacītas ar pirkuma līgumu, kā pirmpirkuma un izpirkuma tiesības, maiņas līgumā nav izlietojamas.

2094. Mainot ķermeniskas lietas, katra puse atbild par to, lai otra puse kļūst par nododamās lietas īpašnieci. Īpašuma tiesība pāriet uz lietas saņēmēju tūliņ pēc tās nodošanas viņam, neatkarīgi no tam, vai viņš savu pretpienākumu ir vai nav izpildījis.

2095. Katrai pusei ir tiesība prasīt no otras, lai tā izpilda savus līgumiskos un likumiskos pienākumus, bet tas no līdzējiem, kurš savu saistību jau izpildījis, var prasīt, kad otra puse vilcinās izpildīt, lai atdod to, kas viņai nodots.

TREŠĀ APAKŠNODAĻA

Uztura līgums

I. Vispārīgi noteikumi

2096. Ar uztura līgumu viena puse nodod otrai naudā vai graudā kādu mantisku vērtību, par ko otrā tai dod uzturu, kamēr uztura ņēmējs dzīvo, ja vien par šā pienākuma ilgumu nav norunāts citādi.

2097. Nolīgt uzturu var tiklab sev, kā arī otram, kurš tādā gadījumā, pievienojoties līgumam (1521.p.), iegūst tiesību griezties ar savu prasījumu tieši pie uztura devēja.

Ja uzturu nolīgst par labu vairākām personām, tad tas sadalāms viņu starpā līdzīgi; ja viena no tām mirst, tad viņas daļa paliek uztura devējam, ja vien nav norunāts, lai šādā gadījumā mirušās personas daļa piekristu pārdzīvojušām.

2098. Ar uzturu, ja nav norunāts citādi, jāsaprot ēdiens, miteklis, apģērbs un kopšana, bet ja uztura saņēmējs ir nepilngadīgs, arī audzināšana un skološana obligātoriskās skolās.

Ja par uztura daudzumu nav tiešas norunas, to noteic tiesa, ņemot vērā uztura saņēmēja dzīves apstākļus un to, kādu vērtību (2096.p.) saņēmis uztura devējs.

II. Tiesiskās attiecības no uztura līguma

2099. Ja uztura ņēmējs nespēj samaksāt parādus, kuri viņam bijuši līgumu slēdzot, tad viņa kreditori var prasīt sev apmierinājumu no uztura devējam nodotās mantiskās vērtības. Prasības, kas radušās pēc līguma slēgšanas, var vērst uz uzturu, ja citas mantas nepietiek.

2100. Ja uztura devējam nodod nekustamu īpašumu, tad zemes grāmatās ierakstāma uztura saņēmēja labā ķīlas tiesība uztura vērtībā.

Uztura ikreizējā vērtība aprēķināma, kapitālizējot viena gada devumu vērtību ar likumiskiem procentiem (1765.p.).

2101. Uzturs jānodod, ja nav norunāts citādi, par gada ceturksni uz priekšu, bet ja uzturs dodams arī graudā, tad pusgadu uz priekšu. Saņemtais nav jāatdod, kaut arī uztura ņēmējs nenodzīvotu līdz nākošajam termiņam.

Par noteikto vietu izpildījumam uzskatāma tā, kur nolīgts miteklis (2098.p.).

2102. Uztura ņēmēja tiesība uz uzturu nav cedējama.

III. Uztura līguma izbeigšanās

2103. Līgums izbeidzas pats no sevis ar uztura ņēmēja, bet ne devēja nāvi.

2104. Abas puses var vienpusēji atteikties no līguma aiz iemesliem, kas norādīti 2193.pantā.

2105. Ja līgumu atceļ uztura devēja vainas dēļ, tad uztura ņēmējs vai viņa tiesību pēcnieks var prasīt atpakaļ nodoto mantisko vērtību (2096.p.), pie kam viņam nav jāatdod saņemtā uztura vērtība.

Citos līguma izbeiguma gadījumos uztura devējam jāatdod uztura ņēmējam vai tā tiesību pēcniekam saņemtā mantiskā vērtība; savkārt viņš dabū atpakaļ visu, ko viņš nodevis uztura ņēmējam virs likumisko procentu apmēra.

2106. Uztura līgumu neatceļ:

1) aiz tā iemesla, ka ciests pārmērīgs zaudējums;

2) tādēļ, ka uztura ņēmējam vēlāk dzimst bērni.

CETURTĀ APAKŠNODAĻA

Piegādes līgums

2107. Ar piegādes līgumu viena puse (piegādātājs) uzņemas piegādāt otrai (pasūtītājam) noteiktu lietu par zināmu cenu.

2108. Piegādātājam nav tiesības atteikties no uzņemtās saistības, kaut arī piegādi apgrūtinātu vēlāk iestājušies apstākļi.

Pasūtītājs gan var pārgrozījušos apstākļu dēļ atteikties no līguma, bet viņam tādā gadījumā jāatlīdzina piegādātājam visi zaudējumi.

2109. Kad piegādātājs pieprasīto lietu piegādājis, līdzēju tiesiskās attiecības apspriežamas pēc pirkuma līguma noteikumiem.

2110. Ja piegādes līguma priekšmets ir zināma darbība, tad šim līgumam piemērojami uzņēmuma līguma noteikumi.

2111. Uz līgumiem par piegādēm valstij attiecas tiklab augšējie noteikumi (2108.-2110.p.), kā arī, bez tam, vēl Likumi par valsts darbiem un piegādēm.

ČETRPADSMITĀ NODAĻA

Nomas un īres līgums

2112. Noma vai īre ir līgums, ar ko viena puse piešķir vai apsola otrai par zināmu nomas vai īres maksu kādas lietas lietošanu. Līgums, ar kuru piešķir vai apsola augļu nesējas lietas lietošanu augļu ievākšanai no tās, ir noma, bet ikviens cits lietošanas piešķīruma līgums - īre.

P i e z ī m e. Sevišķi noteikumi par izīrējamām telpām atrodas likumā par telpu īri.

PIRMĀ APAKŠNODAĻA

Nomas un īres līguma noteikumi

2113. Par īres un nomas līguma priekšmetu var būt kā visas ķermeniskas lietas, ko nav aizliegts atsavināt, tā arī tiesības. Reālservitūtus drīkst iznomāt tikai kopā ar valdošo nekustamo īpašumu.

Lietas, ko nevar lietot citādi kā patērējot, nav izīrējamas.

2114. Ja kāds nomā vai īrē savu paša lietu, domādams, ka tā ir sveša, tad līgums par to nav spēkā. Bet ja kādam citam lieta ir ar viņu kopīpašumā, vai tam uz lietu ir kādas citas tiesības, kuras tam piešķir lietas turēšanu un lietošanu, tad tādas lietas iznomājums vai izīrējums tās īpašniekam ir spēkā.

2115. Lietas iznomātājam vai izīrētājam nav jābūt tās īpašniekam; turpretīm iznomāt vai izīrēt var katrs, kam pieder lietošanas tiesība. Arī pats nomnieks vai īrnieks var savu nomāto vai īrēto lietu nodot citam, bet tikai ar lietas iznomātāja vai izīrētāja noteiktu piekrišanu.

2116. Nomnieks vai īrnieks, lietu nododot tālāk trešai personai (2115.p.), nedrīkst rīkoties ar viltu un par ļaunu pirmam iznomātājam vai izīrētājam, kā arī nedrīkst to nodot citādai lietošanai, nekā viņš pats to dabūjis, ne arī nodot uz ilgāku laiku, kā uz viņa paša nomas vai īres laiku.

2117. Iznomājot vai izīrējot lietu tālāk apakšnomniekam vai apakšīrniekam, no pirmā līguma izrietošās attiecības nepāriet pilnā apmērā uz pēdējo un katrs līgums pastāv pilnīgi patstāvīgi. Apakšnomniekam vai apakšīrniekam tomēr ir tiesība maksāt nomas vai īres maksu tieši pirmajam iznomātājam vai izīrētājam tādā apmērā, cik liels ir pirmā nomnieka vai īrnieka parāds.

2118. Ja ir iznomāta visa lauku zemes vienība, tad ar to jāsaprot - ja nav nolīgts citādi - arī visi tās piederumi.

2119. Nomas vai īres maksu var dot kā naudā, tā arī citās atvietojamās lietās.

2120. Nomas vai īres maksai jābūt patiesai atlīdzībai par lietas lietošanu, un tādēļ to nedrīkst nolikt tikai izskata pēc. Darījums, kas noslēgts pretēji šim noteikumam, ar nolūku apiet likumu vai pievilt trešo personu, nav spēkā; bet ja darījuma nolūks ir parādīt labvēlību šķietamam nomniekam vai īrniekam, tad tas atzīstams par dāvinājumu.

2121. Darījums, kuru noslēdzot bijusi sākumā norunāta atbilstoša nomas vai īres maksa, patur nomas vai īres līguma raksturu, kaut arī vēlāk šī maksa būtu pavisam atlaista.

2122. Kā nomas, tā īres maksai jābūt noteiktai, un šajā ziņā jāievēro tie paši noteikumi, kas 2017. un turpmākos pantos paredzēti pirkuma maksai.

2123. Ja par nomas vai īres maksu nav nekas noteikti norunāts, bet ja to pašu priekšmetu jau agrāk nomājusi vai īrējusi tā pati persona, tad pieņemams, ka agrākie noteikumi nav grozīti. Bet ja arī šās mērauklas nav un puses tikai vispārīgi izteikušās, ka par maksu viņas savā starpā vienosies, tad, ja šāda vienošanās nenotiek, maksas apmēru noteic tiesa pēc sava ieskata.

2124. Tiklīdz abas puses vienojas par nomas un īres līguma būtiskām sastāvdaļām, t.i. par priekšmetu un maksu,

līgums uzskatāms par noslēgtu.

2125. Savstarpējā vienošanās var notikt arī klusējot, ja cena pieņemama kā pusēm jau zināma.

2126. Ierakstot nomas vai īres līgumu zemes grāmatās, nomnieks vai īrnieks iegūst lietu tiesību, kas ir spēkā arī pret trešām personām.

2127. Līdzēji var pievienot galvenam līgumam arī visādus blakus noteikumus, kuriem piemērojami noteikumi par pirkuma līguma blakus līgumiem (2047. un turpm.p.).

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Tiesiskās attiecības no nomas un īres līguma

I. Vispārīgi noteikumi

2128. Abām pusēm jāpiegriež no līguma izrietošām saistībām visa tā rūpība, kādu pēc taisnības var no viņām prasīt, it sevišķi lietas glabāšanas ziņā. Tādēļ viņas atbild viena otrai par katru zaudējumu, kas noticis viņu ļaunprātības vai neuzmanības dēļ, un tikai nejauši zaudējumi nevienam nav jāatlīdzina.

2129. Par zaudējumu, ko nodarījušas trešās personas, viena puse atbild otrai tikai tad, kad viņa pati, pretēji līgumam, devusi iespēju šo zaudējumu nodarīt, vai kad viņai bijuši līdzekļi to novērst.

II. Iznomātāja vai izīrētāja pienākumi

2130. Lietas iznomātājam vai izīrētājam jānodod lieta nomniekam vai īrniekam; viņam jādod iespēja to lietot un nomniekam ievākt no tās augļus.

Nomnieks vai īrnieks ir lietas turētājs, bet nevis tās valdītājs.

2131. Iznomātājs vai izīrētājs nedrīkst ne pats traucēt lietas un tās augļu lietošanu, ne atļaut citiem īrnieku vai nomnieku traucēt vai izstumt; abos gadījumos viņa pienākums ir īrniekam vai nomniekam atlīdzināt zaudējumus.

2132. Ja kāda trešā persona ceļ prasību, kas atrodas pretrunā ar to tiesību, kuru iznomātājs vai izīrētājs uzskatījis par savu, un nomnieku vai īrnieku tamdēļ izstumj, tad pirmajam jāatlīdzina nomniekam vai īrniekam ar to nodarītais zaudējums, pat ja viņš būtu rīkojies labā ticībā. Bet ja pats nomnieks vai īrnieks bijis ļaunā ticībā, tad viņam nav tiesības uz atlīdzību.

2133. Nomnieka vai īrnieka tiesība uz zaudējumu atlīdzību (2132.p.) atkrīt, ja iznomātājs vai izīrētājs dod viņam agrākās lietas vietā tādu pašu un ne mazāk noderīgu lietu, pie kam tomēr jāpieņem, ka lietas iznomātājs vai izīrētājs līgumu noslēdzot bijis labā ticībā.

2134. Izīrētājam vai iznomātājam jānodod lieta īrniekam vai nomniekam ar visiem tās piederumiem un tādā stāvoklī, ka pēdējais var no tās iegūt visu to labumu, kādu viņam bijusi tiesība no tās sagaidīt.

2135. Ja lietai izrādās tādi trūkumi, kuri uzmanīgam iznomātājam vai izīrētājam nevarētu palikt apslēpti, tad viņam pilnīgi jāatlīdzina zaudējumi, kas no tam radušies nomniekam vai īrniekam.

2136. Ja aprobežojums vai kavējums lietas lietošanā notiek tikai nejauši, bez iznomātāja vai izīrētāja vainas, tad viņam gan nav jāatlīdzina otrai pusei zaudējumi, tomēr samērīgi jānolaiž nomas vai īres maksa (2147. un turpm.p.). Bet ja traucējumi un kavējumi lietas lietošanā pastāv tikai īsu laiku un ir cēlušies izdarot lietai nepieciešamus izlabojumus, viņš ir atsvabināts pat no minētā īres vai nomas maksas nolaiduma.

2137. Ja kāds noliktavā izīrē tikai dažas telpas, bet visu noliktavu atstāj aiz savas atslēgas, tad viņš atbild īrniekam par apsardzību.

2138. Uz iznomāto vai izīrēto lietu gulošās nastas un apgrūtinājumi, ja nav norunāts citādi, jānes iznomātājam vai izīrētājam; tādēļ viņam arī jāatlīdzina izdevumi, ko tam nolūkam būtu taisījis nomnieks vai īrnieks.

2139. Ja nomnieks vai īrnieks uzņēmies visas kārtējās nastas, tad ar to jāsaprot tikai tās, kas līdz līguma noslēgšanai kārtēji bijušas jānes nomas vai īres priekšmetam vai tā augļiem.

2140. Nepieciešamie un derīgie izdevumi, ko nomnieks vai īrnieks taisījis lietai, iznomātājam vai izīrētājam jāatlīdzina viņam pēc vispārējiem noteikumiem par izdevumu atlīdzību (866. un turpm.p.).

III. Nomnieka vai īrnieka pienākumi

2141. Nomniekam un īrniekam jāsamaksā nomas un īres maksa līgumā noteiktos termiņos; novilcinot maksājumus, viņam jāmaksā nokavējuma procenti.

2142. Ja līgumā nav noteikti maksas termiņi, tad nomniekam vai īrniekam jāmaksā nomas vai īres maksa tikai pēc lietošanas laika notecējuma. Bet ja līgums noslēgts uz gadu vai ilgāku laiku, tad minētā maksa samaksājama par katru pusgadu uz priekšu.

2143. Īrējot pilsētu nekustamus īpašumus pa mēnešiem, īres maksa, ja nav citādi norunāts, maksājama par visu mēnesi uz priekšu; bet īrējot uz nenoteiktu īsu laiku, dodama tikai rokas nauda.

2144. Ja nomnieks vai īrnieks patvaļīgi atteicas no nomas vai īres pirms līgumā noteiktā laika, tad no viņa var tūliņ prasīt visas nomas vai īres naudas samaksu. Bet ja nomas vai īres priekšlaicīgai izbeigšanai bijis likumīgs pamats, tad nomas vai īres maksa kaut gan arī tūliņ jāsamaksā, bet tikai par patieso nomas vai īres laiku.

2145. Nomniekam vai īrniekam nav jāmaksā vairāk par norunāto nomas vai īres maksu pat arī tad, ja viņš no nomas vai īres priekšmeta būtu ieguvis necerēti lielu peļņu.

2146. Nomas vai īres maksa jāsamaksā pilnīgi, kaut arī nomnieks vai īrnieks aiz paša vainas nebūtu izlietojis visus nomātā vai īrētā priekšmeta labumus, ja vien iznomātājs vai izīrētājs nav šo priekšmetu no jauna iznomājis vai izīrējis citam; šādā gadījumā nomniekam vai īrniekam jāsedz tikai varbūtējais iztrūkums.

2147. Pienākums maksāt nomas vai īres maksu atkrīt un jau samaksātie maksājumi jādod atpakaļ, - viens un otrs pilnīgi vai pa daļai - ja nomājamā vai īrējamā lieta palikusi nelietota tāda notikuma dēļ, kuram nav devis iemeslu nomnieks vai īrnieks un kurš noticis bez viņa vainas. Pie tādiem notikumiem pieder sekojošie gadījumi:

1) kad lieta nejauši iet bojā;

2) kad nomnieks vai īrnieks nepārvaramas varas dēļ zaudē iespēju lietu lietot;

3) kad aprobežota lietas svarīgāko daļu lietošana;

4) kad, nomājot zemi, nomnieks sakarā ar nepārvaramu varu pilnīgi vai vismaz ievērojamā mērā zaudējis augļus.

2148. Lai 2147.pantā norādīto notikumu dēļ nolaistu nomas vai īres maksu, ir nepieciešams:

1) ka zaudējums bijis nenovēršams un nav cēlies no iznomātās lietas dabiskām sliktām īpašībām;

2) ka uz vairākiem gadiem noslēgtā nomā viena gada nesaņemto ienākumu nesedz pārējo gadu bagātīgais pārpalikums;

3) ka īrnieks vai nomnieks nav noteikti uzņēmies risku.

2149. Ja lietu iznomājuši vai izīrējuši vairāki īpašnieki kopīgi, tad nomas vai īres maksas nolaidums, ko izdarījis kāds no viņiem pretēji līgumam un bez likumiska pamata (2147.p.), pārējos nesaista.

2150. Nomas un īres priekšmets nomniekam un īrniekam jālieto kārtīgi un saimniecīgi. Ja viņi to ir ievērojuši, tad viņiem nav jāatbild par parasto lietas nolietošanos.

2151. Nomniekam un īrniekam nav tiesības lietot to, kas viņiem nav ar līgumu piešķirts, un vispār viņi drīkst priekšmetu lietot vai izmantot tikai atbilstoši tam mērķim, kāds bijis domāts to viņiem iznomājot vai izīrējot.

2152. Pēc nomas vai īres izbeigšanās nomniekam vai īrniekam jāatdod atpakaļ iznomātā vai izīrētā lieta ar visiem tās piederumiem, cik iespējams labā stāvoklī. Tāds pats pienākums ir arī tam, kas līgumam pastāvot iegūst lietu par īpašumu no trešās personas. Bet ja viņš bijis šās lietas īpašnieks jau pirms līguma noslēgšanas vai iegūst to par īpašumu līguma pastāvēšanas laikā no iznomātāja vai izīrētāja, tad viņam tā nav jādod atpakaļ.

2153. Ja iznomātā vai izīrētā lieta iet bojā vai bojājas bez nomnieka vai īrnieka vainas, tad viņa atbildība par tās

atdošanu (2152.p.) atkrīt, ja vien viņš nav ar sevišķu norunu uzņēmies risku.

2154. Ja kāda lieta vai pie tās piederīga blakus lieta nodota īrniekam vai nomniekam, nosakot tās cenu, tad viņam, īrei vai nomai izbeidzoties, jāatlīdzina par bojā gājušiem priekšmetiem pēc minētās cenas, bet par bojātiem jāpiemaksā tik daudz, par cik to vērtība pamazinājusies.

2155. Ja nomniekam vai īrniekam bijuši lietas labā kādi izdevumi, kuriem ir likumīgs pamats (2140.p.), viņi var līdz šo izdevumu atlīdzināšanai lietu aizturēt.

2156. Ja nomniekam vai īrniekam ar līgumu uzlikts par pienākumu izdarīt lietai kādus uzlabojumus, tad no viņa var prasīt šā pienākuma izpildīšanu jau pirms nomas vai īres izbeigšanās.

IV. Lauku saimniecību nomnieku sevišķie pienākumi

2157. Nomniekam jāraugās uz to, lai saimniecības robežas paliktu neaizskartas un lai vispār tās tiesības nekādā ziņā netiktu aprobežotas. Par katru robežu un tiesību aizskārumu viņam nekavējoties jāpaziņo saimniecības iznomātājam.

2158. Nomniekam jāuztur nomātā saimniecība lietošanai derīgā stāvoklī, bet iznomātājam ir tiesība ikgadus pārbaudīt nomnieka pārvaldību.

2159. Ja līgumā noteikta sevišķa saimniecības sistēma, tad nomniekam cieši pie tās jāturas. Bez tam viņam nav tiesības bez iznomātāja piekrišanas uzsākt pirms viņa pastāvējušā saimniecības sistēmā nekādus svarīgus pārgrozījumus, kuri varētu to ietekmēt arī pēc viņa nomas izbeigšanās.

Laukus ar vairākgadīgiem augiem nedrīkst tā izmantot, ka var ciest nākamo gadu raža. Papuves laukus izlietot sējumiem nomnieks var tikai iznomātājam piekrītot.

Zemes meliorēšanā nomniekam nav jāpiedalās. Ja zeme drenēta, tad nomniekam jārūpējas par drenu izteku uzturēšanu kārtībā. Nomniekam kārtīgi jāiztīra visi gar un caur papuves laukiem ejošie grāvji.

2160. Pārdot malku no saimniecības mežiem nomnieks var tikai tad, kad tas viņam tieši atvēlēts ar līgumu. Pretējā gadījumā viņam ir tiesība cirst tajos tikai tos būvju, malkas un lietas kokus, kas nepieciešami kārtējam saimniecības patēriņam.

2161. Salmus, sienu, kā arī visus citus materiālus, kas noder mēslu pavairošanai, tāpat arī mēslus nomnieks nedrīkst no saimniecības izvest, ja vien pats šās saimniecības iznomātājs jau pirms iznomāšanas nav sienu pastāvīgi pārdevis tā pārpalikuma dēļ. Šis aizliegums neattiecas uz to barības, pakaišu un mēslu daudzumu, kādu nomnieks ar iznomātāja ziņu saimniecībā ievedis. Nomnieks var dot kūts mēslus vasarāju laukiem tikai tad, ja tas sevišķi norunāts.

Nomniekam jāiegādā lopbarības kārtīgai izēdināšanai vajadzīgais lopu skaits.

2162. Ja nomniekam telpas un labierīcības nodotas lietojamā kārtībā, tad viņam tās arī jāuztur tādā pašā kārtībā, izdarot vajadzīgos sīkos labojumus uz savu rēķinu. Ēku jumti nomniekam jāuztur tādā stāvoklī, ka tie nelaiž ūdeni cauri. Jauni jumti jāliek un citi lielāki ēku labojumi jāizdara iznomātājam.

Ēku labošanai vajadzīgos materiālus apgādā iznomātājs; visus materiālus pieved nomnieks, skaitot pa vienam vezumam uz katriem diviem hektāriem nomātās aramzemes; pievedamos koka materiālus nomnieks arī izcērt un apstrādā.

2163. Ja nav norunāts citādi, valsts un pašvaldības klaušas pilda nomnieks.

2164. Ja nomnieks atdod vairāk sējumu nekā saņēmis iestājoties nomā, un iznomātājs piekritis sējumu platības pavairošanai, tad nomniekam jādabū atlīdzība par viņa darbu un sēklu.

Nomniekam, kas atstāj mazāk sējumu nekā saņēmis iestājoties nomā, jāatlīdzina par samazinātiem sējumiem pēc tirgus cenas, samērā ar pēdējo sešu gadu vidējo ievākumu, un bez tam jāsamaksā par iztrūkstošiem salmiem un lopu barību.

Par nolaistiem tīrumiem nomnieks atbild samērā ar pēdējo sešu gadu vidējo ievākumu.

TREŠĀ APAKŠNODAĻA

Nomas un īres līguma izbeigšanās

2165. Nomas vai īres līgums, kas aprobežots ar tikai pārejošu mērķi vai ar noteiktu termiņu, izbeidzas, kad sasniegts mērķis vai notecējis termiņš.

2166. Uz nenoteiktu laiku noslēgts nekustama īpašuma nomas vai īres līgums izbeidzas, ja nav norunāts citādi, tikai pēc iepriekšēja sešu mēnešu uzteikuma, ko katra puse var izdarīt pēc savas gribas. Ja līguma priekšmets ir lauku saimniecība, tad šim uzteikumam jānotiek sešus mēnešus pirms saimniecības gada beigām. Saimniecības gads iesākas un nobeidzas 23.aprīlī. Īres līgumi uz nenoteiktu laiku, ar mēneša vai nedēļas īres maksu, uzteicami mēnesi vai nedēļu iepriekš.

2167. Ja par nomnieku vai īrnieku kāda trešā persona galvo vai dod ķīlu, tad galvojuma vai ķīlas tiesības spēka attiecināšanai uz pagarināto termiņu vajadzīga šās personas piekrišana.

2168. Nomas un īres līgumi izbeidzas paši no sevis arī pirms termiņa notecējuma:

1) kad iznomātā vai izīrētā lieta iet bojā;

2) kad izbeidzas tiesība, kas iznomātājam vai izīrētājam piederējusi uz līguma priekšmetu, bet ja viņš ir noklusējis par to, ka tiesība rīkoties ar lietu viņam piederējusi tikai uz zināmu laiku, viņš labticīgam nomniekam vai īrniekam atbild par viltu;

3) kad tiesības sakrīt, t.i. kad nomnieks vai īrnieks iegūst iznomāto vai izīrēto lietu par īpašumu.

2169. *(Izslēgts ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)*

2170. Katrs līdzējs var vienpusēji atkāpties no līguma, ja ir radies pārmērīgs zaudējums, pie kam ir spēkā tie paši noteikumi kas pirkuma līgumā.

2171. Iznomātājs vai izīrētājs var bez otras puses piekrišanas prasīt līguma atcelšanu:

1) ja nomas vai īres maksa nav samaksāta līgumiskā termiņā vai, ja tāds nav noteikts, likumiskā termiņā; tomēr šā nokavējuma sekas var novērst, piedāvājot samaksu, iekam celta līguma atcēluma prasība;

2) ja iznomātājam vai izīrētājam rodas neparedzēta nepieciešamība lietu pašam lietot;

3) ja nomnieks vai īrnieks bojā lietu, to nekārtīgi vai līgumam pretēji lietojot;

4) ja nomas vai īres priekšmets prasa neatliekamus un tik lielus izlabojumus, ka nav iespējams atstāt līgumu spēkā, pie kam šajā gadījumā izliekamais nomnieks vai īrnieks nevar prasīt no iznomātāja vai izīrētāja nekādu zaudējumu atlīdzību; bet ja izlabojums nav bijis nepieciešams, tad nomniekam vai īrniekam ir tiesība prasīt, lai viņam atlīdzina visus zaudējumus;

5) ja nomnieks nomāto nekustamo īpašumu bez iznomātāja piekrišanas iznomā tālāk (2115.p.).

2172. Nomnieks vai īrnieks var bez otras puses piekrišanas prasīt līguma atcelšanu:

1) ja iznomātājs vai izīrētājs tik ilgi novilcina lietas nodošanu, ka nomniekam vai īrniekam nav vairs nekādas intereses ņemt to lietošanā;

2) ja lietas iznomātājs vai izīrētājs neizdara tajā vajadzīgos izlabojumus, vai ja tajā izrādās tādas vainas un trūkumi, kas pilnīgi vai vismaz ievērojamā mērā kavē tās lietošanu un pie tam nav novēršami;

3) ja namā, kurā īrēts dzīvoklis, nepieciešami izdarīt būvdarbus, kuriem turpinoties ievērojama daļa no dzīvokļa kļūst nederīga apdzīvei, vai pat rodas vajadzība pāriet uz kādu laiku citā dzīvoklī;

4) ja līguma priekšmetam ir veselībai kaitīgas īpašības.

2173. Visos tajos gadījumos, kad vienai pusei ir tiesība atkāpties no līguma, viņai jāpaziņo par savu nodomu otrai, lai dotu vajadzīgo laiku: iznomātājam vai izīrētājam pieņemt, bet nomniekam vai īrniekam atdot vai atbrīvot lietu. Bet

nekādā ziņā iznomātājs vai izīrētājs nedrīkst, kaut arī tāda tiesība līgumā būtu pielīgta, nomnieku vai īrnieku izlikt patvarīgi. Šo noteikumu neievērotājam jāatlīdzina visi zaudējumi.

2174. Kad iznomātājs vai izīrētājs nomas vai īres priekšmetu atsavina, ieguvējam jāievēro nomas vai īres līgums tikai tad, ja tas ierakstīts zemes grāmatās (2126.p.). Ja ieguvējs uzteic līgumu, kas nav ierakstīts zemes grāmatās, tad iznomātājam vai izīrētājam jāatlīdzina nomniekam vai īrniekam visi zaudējumi, kādi viņam nodarīti ar līguma priekšlaicīgu izbeigšanu; ieguvējam tādā gadījumā jādod nomniekam vai īrniekam piemērots laiks īres vai nomas priekšmeta atdošanai.

2175. Ja jaunais ieguvējs vēlas līgumu atstāt spēkā, atsavinājums (2174.p.) nedod nomniekam vai īrniekam tiesību atteikties no tā.

2176. Ja par iznomātāja vai izīrētāja mantu atklāj konkursu, tad kreditoriem jāatzīst nomas vai īres līgums par spēkā esošu. Bet ja nomas vai īres priekšmets nāk pārdošanā kreditoriem par labu, tad piemērojami 2174. un 2175.panta noteikumi.

2177. Atklājot konkursu par nomnieka vai īrnieka mantu, ne viņa kreditoriem, ne iznomātājam vai izīrētājam līgums nav jāturpina, un viņi savstarpēji nav saistīti ne ar kādu uzteikuma termiņu.

PIECPADSMITĀ NODAĻA

Prasījumi no darba attiecībām

PIRMĀ APAKŠNODAĻA

Darba līgums

I. Vispārīgi noteikumi

2178. Ar darba līgumu viena puse uzņemas strādāt otrai darbu par atlīdzību.

2179. Darbs var būt tiklab tāds, kam vajadzīgi galvenā kārtā fiziski spēki, kā arī tāds, kas prasa sevišķu lietpratību, mākslu vai zinātnisku izglītību.

Ja saistības mērķis ir nevis darbs vispār, bet kāds noteikts darba rezultāts, tad līgums par to nav uzskatāms par darba līgumu, bet par uzņēmumu.

P i e z ī m e. Šīs apakšnodaļas noteikumi attiecas uz visiem darba līgumiem, ciktāl Latvijas darba likumu kodeksā un citos likumos, kuros reglamentētas darba attiecības, nav noteikts citādi.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 22.12.1992. likumu, kas stājas spēkā 01.03.1993.)

2180. Atlīdzību par darbu var dot tiklab naudā, kā arī citās lietās, un tāpat arī vienā un otrā veidā kopīgi.

2181. Ja arī par darbu nebūtu norunāta nekāda maksa, tad tomēr darbinieks var to prasīt, kad pēc darba apstākļiem darbu nebūtu iespējams sagaidīt citādi, kā par atlīdzību, bet sevišķi tad, kad šis darbs ir darbinieka amats. Tādā gadījumā atlīdzības apmēru noteic tiesa pēc sava ieskata.

II. Tiesiskās attiecības no darba līguma

2182. Darbiniekam jābūt gatavam darīt darbu noteiktā laikā un izpildīt to ar visu rūpību, saskaņā ar līgumu. Ja nav citādi norunāts, tad viņu pie tam saista darba devēja norādījumi.

2183. Darbiniekam, kas dabū no darba devēja telpas, kur uzturēties un gulēt, jāpadodas darba devēja nodibinātai mājas kārtībai.

2184. Darbiniekam darbs jādara personīgi, ja nav norunāts vai pēc apstākļiem pieņemams citādi.

2185. Ja darbinieks nedara uzņemto darbu, kā arī ja viņš nav diezgan rūpīgs, viņam jāatlīdzina zaudējumi, ja vien pats darba devējs ar saviem norādījumiem nav bijis vainīgs pie zaudējuma.

P i e z ī m e. Darba devēja atbildība par darbinieka nodarītiem zaudējumiem paredzēta 1639. un 1782.pantā.

2186. Darbam vajadzīgie izdevumi krīt uz darba devēju, ja vien nav norunāts vai vietējās parašas nenosaka citādi.

2187. Darba devējam jāsamaksā darbiniekam par darbu attiecīgā atlīdzība (2180.p.). Ja darba devējs dod darbiniekam pārtiku un telpas, kur uzturēties un gulēt, šai pārtikai jābūt derīgai un pietiekošai, bet telpām - veselīgām.

2188. Ja atlīdzība nolīgta par mēnesi vai ilgāku laiku, tad tā maksājama katra mēneša beigās; ja atlīdzība nolīgta par nedēļu, tad tā maksājama pēc šā laika sprīža notecējuma, bet citos gadījumos pēc nolīgtā darba laika notecējuma.

Laukstrādnieki var prasīt pirms nolīgtā darba laika notecējuma pusi izpelnītās atlīdzības.

2189. Ja viena vai otra puse vienpusēji atteicas no līguma, tad darbinieks saņem algu samērā ar viņa nostrādāto laiku vai padarīto darbu un vainīgā puse bez tam maksā otrai atlīdzību, kas līdzinās algai par 2192.panta trešā daļā paredzēto laiku.

Ar atteikšanos nodarītie zaudējumi, kas pārsniedz šā panta pirmā daļā minēto atlīdzību, vainīgai pusei jāatlīdzina cietušam uz vispārēja pamata.

2190. Darba devējs var savus zaudējumus aizturēt no maksājumiem, kas pienākas darbiniekam.

2191. Darba devējam nav jāatlīdzina nejaušs zaudējums, ko darbinieks cietis izpildot darbu.

P i e z ī m e. Darba devēja atbildība darbinieka slimības un nelaimes gadījumos paredzēta noteikumos par slimo kasēm, likumā par apdrošināšanu nelaimes un arodu slimību gadījumos un likumā par lauku iedzīvotāju nodrošināšanu slimību gadījumos.

III. Darba līguma izbeigšanās

2192. Darba līgums izbeidzas notekot laikam, uz kuru tas noslēgts.

Ja par laiku nekas nav norunāts un tā ilgums neizriet no pašas darba būtības vai mērķa, tad katra puse var līgumu izbeigt ar uzteikumu.

Ja līgumā nav noteikts citādi, to uzteicot jāievēro šādi uzteikuma termiņi:

1) viena diena - ja nolīgta stundas vai dienas alga,

2) trīs dienas - ja nolīgta nedēļas alga,

3) divas nedēļas - ja nolīgta mēneša vai akorda alga,

4) viens mēnesis - visos pārējos gadījumos.

2193. Abas puses var vienpusēji atteikties no līguma pirms norunātā laika notecējuma, ja viņām ir svarīgi iemesli.

Par svarīgu iemeslu galvenā kārtā atzīstams katrs tāds apstāklis, kurš aiz tikumības un savstarpējas taisnprātības apsvērumiem neatļauj turpināt līguma attiecības.

Jautājumu par tāda apstākļa esamību izšķir tiesa pēc sava ieskata.

2194. Pārmērīgs zaudējums nedod nevienai pusei tiesību atkāpties no darba līguma.

2195. Darba līgums izbeidzas pats no sevis ar darbinieka, bet ne darba devēja nāvi.

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Graudniecības līgums

I. Vispārīgi noteikumi

2196. Ar graudniecības līgumu viena puse - graudnieks pret atlīdzību uzņemas pastrādāt otrai - saimniekam viņa

lauku saimniecībā vispār parastos darbus ar savu zirgu un cilvēku darba spēku un saviem darba rīkiem.

2197. Graudniecības līgumam piemērojami noteikumi par darba līgumu (I apakšnodaļa), ciktāl tie nerunā pretim šās (II) apakšnodaļas noteikumiem.

2198. Līguma būtību negroza noruna, ka saimnieks palīdz ar zirgu vai cilvēku darba spēku vai darba rīkiem.

Kad saimniecībā tur lopu ganu, to algo un uztur graudnieks un saimnieks kopīgi, ja nav norunāts citādi.

2199. Ja līgums slēgts par visu māju un nav norunāts citādi, tad tas neattiecas uz mežiem, augļu dārziem un zivju dīķiem, bet attiecas uz pārējo zemi, kas iepriekšējā gadā izmantota lauksaimniecībā.

2200. Sēklu gādā saimnieks, un tai jābūt tīrai un labi dīgstošai. Tādu pašu sēklu saimnieks saņem atpakaļ no ražas pirms tās dalīšanas (2201.p.).

Ja norunāts atdot saimniekam sēklu naudā, tad graudnieks atmaksā pusi sēklas vērtības pēc izsēšanas laika cenas.

Ja kādu kultūru saimnieks un graudnieks neaudzē kopīgi, bet katrs savā zemes gabalā, tad sēkla jāgādā katram sava.

2201. Graudnieks, ja nav norunāts citādi, dabū kā atlīdzību pusi ražas, kas paliek pāri pēc izsētās sēklas atņemšanas (2200.p.), kā arī pusi lopbarības un pakaišu un tiesību lietot pusi no ganībām. Kopīgā ganībā graudnieks var laist tādu pašu liellopu un sīklopu skaitu, kādu tur saimnieks.

2202. Tiesības, kas paredzētas 1735.pantā iznomātājam un Civīlprocesa likumu 1123.pantā un V pielikuma (pie 1396.p.) 83.panta 4.punktā saimniekam pret nomnieku, pieder saimniekam arī pret graudnieku.

Pret trešo personu prasījumiem graudnieks var izlietot Civīlprocesa likumu 1120.panta 9.punktā un 1122.pantā paredzēto aizsardzību.

2203. Graudniekam nav 876.panta piezīmē paredzētās tiesības.

II. Tiesiskās attiecības no graudniecības līguma

2204. Graudniekam jāturas pie ievestās lauku kārtības un saimniekošanas paņēmieniem. Graudniekam saistoši saimnieka norādījumi.

Graudniekam jāievēro 2159.panta 2. un 3.daļas, 2161., 2162.panta 2.daļas un 2163.panta noteikumi.

2205. Graudniekam jāpieņem palīgspēki, ja viņš pats nevar laikā un kārtīgi izpildīt darbus, un jāatbild par zaudējumiem, kas radušies darbu nokavējot vai to nekārtīgi izpildot.

2206. Ja saimniecībā pieņemts sējumiem dot mākslīgus mēslus, tad graudniekam jāsedz puse izdevumu par mākslīgiem mēsliem.

2207. Saimniekam jādod graudniekam piemērotas telpas ģimenes, strādnieku, mājas kustoņu un ražojumu novietošanai. Nodotās telpas graudniekam pašam jāuztur lietojamā kārtībā; it sevišķi kārtībā jāuztur kurināmās ietaises un aka.

Graudniekam jālabo sētas un jārūpējas par tīrību mājas pagalmā.

2208. Graudniekam jāaizved uz tuvāko dzelzceļa staciju vai parasto pārdošanas vietu saimnieka saņemtā ražas daļa vai pārdodamie kustoņi. Bet graudnieks var šādā gadījumā prasīt, lai viņam dod katram braucienam vismaz vidēja vienzirga vezuma svaru, ja vien vedums tādu iedalījumu atļauj.

2209. Ražas nokulšanas izdevumos, ja nav norunāts citādi, saimniekam jāpiedalās maksājot pusi par kuļamās mašīnas lietošanu un dodot pusi kurināmā materiāla, kurš graudniekam jāpieved un jāsastrādā.

III. Graudniecības līguma izbeigšanās

2210. Graudniecības līgums izbeidzas notekot laikam, uz kādu tas bijis noslēgts. Ja laiks nav norunāts, tad

līgums izbeidzas ar saimniecības gada notecējumu.

2211. Vienas vai otras puses nāve līgumu neizbeidz.

TREŠĀ APAKŠNODAĻA

Uzņēmuma līgums

2212. Ar uzņēmuma līgumu viena puse uzņemas izpildīt otrai par zināmu atlīdzību ar saviem darba rīkiem un ierīcēm kādu pasūtījumu, izgatavot kādu lietu vai izvest galā kādu pasākumu.

Uzņēmuma līgumam piemērojami noteikumi par darba līgumu (I apakšnodaļa), ciktāl tie nerunā pretim sekojošo pantu noteikumiem.

Darbiem un piegādēm valsts vajadzībām jāpiemēro Likumi par valsts darbiem un piegādēm.

I. Tiesiskās attiecības no uzņēmuma līguma

1. Uzņēmēja pienākumi

2213. Uzņēmējam jāizpilda pasūtījums saskaņā ar līgumu un jānodod pasūtītājam.

2214. Ja norunāts apstrādāt kādu materiālu, tad šis materiāls jāgādā pasūtītājam. Bet ja materiālu gādā uzņēmējs, un pasūtītājs tikai samaksā naudā par viņam izgatavoto lietu, tad līgums uzskatāms nevis par uzņēmumu, bet par pirkumu.

Uzņēmuma līgums nepārgrozās, ja uzņēmējs apstrādāšanai dotam materiālam pieliek kādus pielikumus. Tāpat arī līgums nezaudē uzņēmuma raksturu, ja būvdarbos uzņēmējs piegādā materiālu, bet pasūtītājs dod zemi būves vietai.

2215. Ja uzņēmējam atļauts viņam doto materiālu atvietot ar citu tādas pašas šķiras un tāda paša labuma materiālu, tad līgums atzīstams par uzņēmuma līgumu, un uzņēmējs, atvietojot viņam doto materiālu, kļūst par tā īpašnieku.

2216. Uzņēmuma līgumam nav vajadzīgs, lai materiāls piederētu pasūtītājam, ne arī lai no tā izgatavoto lietu viņš būtu pasūtījis pats priekš sevis; tādēļ pasūtītājs var dot svešu materiālu apstrādāšanai priekš trešās personas.

2217. Ja līgumā nav nosacīts, lai uzņēmējs pasūtījumu izpilda personīgi, un ja šāds nosacījums nav atzīstams kā klusējot pieņemts, kā piemēram, tādā pasūtījumā, kura izpildīšanai domātas uzņēmēja sevišķās zināšanas un māksla, tad viņš var pasūtījuma izpildīšanu uzticēt uz savu risku arī trešai personai.

Ja pasūtījums paliek vai nu pavisam neizpildīts vai vismaz nepabeigts, vai ir izpildīts slikti vai citādi nekā pasūtītājs norādījis, vai nav ticis laikā gatavs, kā arī ja apstrādāšanai doto lietu pēc darba pabeigšanas neatdod, tad uzņēmējam jāatlīdzina pasūtītājam nodarītie zaudējumi.

Uzņēmējam jāatlīdzina zaudējumi arī tad, kad vaina ir viņa paša neprašanā vai arī tajā apstāklī, ka viņš nodarbinājis nepratējus, vieglprātīgus vai ļaunprātīgus palīgus.

2218. Uzņēmējam jāatlīdzina zaudējumi neatkarīgi no tam, vai tie cēlušies aiz viņa vainas, pasūtījumu izpildot, vai agrāk, vai arī vēlāk.

2219. Ja vairākas personas uzņēmušās darbu kopīgi, tad tās atbild pasūtītājam solidāri.

2220. Ja uzņēmējam nodotā lieta iet bojā, nozūd vai sabojājas nepārvaramas varas dēļ, tad viņš par to neatbild, izņemot gadījumu, kad viņš noteikti uzņēmies risku, kā arī 2215.pantā norādīto gadījumu.

2221. Ja pasūtījums palicis neizpildīts vai izdevies slikti pasūtītāja materiāla slikto īpašību dēļ, tad uzņēmējs par to neatbild, izņemot gadījumu, kad materiāla sliktās īpašības viņam bijušas zināmas un viņš nav griezis uz tām pasūtītāja vērību.

Pēc tiem pašiem noteikumiem jāapspriež uzņēmēja pienākums atlīdzināt zaudējumus arī tad, kad tie cēlušies pasūtītāja nepareizu norādījumu dēļ.

2. Pasūtītāja pienākumi

2222. Pasūtītājam jāpieņem no uzņēmēja tā izpildītais pasūtījums; pretējā gadījumā viņš atbild par visām nokavējuma sekām.

Ja pasūtītājs pielīdzis sev vai kādam citam tiesību iepriekš pārbaudīt pasūtījumu, tad šis pārbaudījums jāizdara. Bet ja pasūtītājs vilcinās pasūtījumu pārbaudīt, tad tiesa var viņam nolikt tam nolūkam termiņu, pēc kura notecējuma pieņemams, ka viņš izpildīto pasūtījumu atzinis par labu.

2223. Tiklīdz pasūtījums izpildīts un atzīts par labu, pasūtītājam jāsamaksā uzņēmējam norunātā maksa. Kur zināmiem darbiem pastāv normētas cenas, tur maksa noteicama pēc tām.

Maksa var būt norunāta kā par visu darbu kopā, tā arī par tā daļām un arī pēc laika, ja vien uzņēmējs uzņēmies izpildīt visu pasūtījumu. Otrā gadījumā uzņēmējs var pēc katras daļas pabeiguma prasīt, lai to pieņem un par to samaksā, bet pēdējā - lai samaksā termiņos, ja vien nav citādi norunāts. Prasīt samaksu uz priekšu uzņēmējs var tikai tad, kad viņš to tieši pielīdzis.

2224. Ja apstrādāšanai nodota lieta vai tas, kas no tās izgatavots, iet bojā bez uzņēmēja vainas pēc tam, kad darbs jau pabeigts, bet vēl pirms nodošanas, tad norunātā maksa tomēr ir jāsamaksā, ja vien pasūtījums nav izpildīts tādā kārtā, ka būtu bijis pilnīgs pamats atteikties darbu pieņemt.

2225. Ja darbs vēl nemaz nav bijis uzsākts vai vismaz vēl nav bijis pabeigts, bet uzņēmējs bijis gatavs to padarīt, un kavēklis tā padarīšanai radies no pasūtītāja puses, tad uzņēmējam tomēr jādabū pilnīga samaksa. Bet šī samaksa ir samazināma, ja uzņēmējs citādā kārtā izlietojis savā labā laiku, ko viņš ieguvis nepadarot nolīgto darbu.

2226. Ja darba izpildīšana kļuvusi neiespējama, ejot bojā attiecīgam darba priekšmetam bez līdzēju vainas, tad pienākums par to samaksāt atkrīt. Bet ja darbs jau bijis uzsākts, tad uzņēmējam jādabū atlīdzība par savām pūlēm un izdevumiem.

2227. Ja uzņēmēju kavē izpildīt darbu slimība vai citas viņam gadījušās nejaušības, tad viņš var prasīt samaksu tikai par to, ko viņš jau padarījis, un tikai tādā mērā, kādā tas nācis par labu pasūtītājam.

2228. Bez samaksas uzņēmējam jādabū arī to izdevumu atlīdzība, kuri viņam bijuši jātaisa pasūtījuma izpildīšanai, ja vien tie nav jau ieskaitīti nolīgtā maksā.

II. Uzņēmuma līguma izbeigšanās

2229. Pasūtītājs var vienpusēji atkāpties no uzņēmuma līguma, ja izrādās, ka uzņēmēja sastādītais iepriekšējs aprēķins pārāk zems.

Tāda pati tiesība pasūtītājam ir arī tad, ja uzņēmējs patvaļīgi pārgrozījis plānu. Šajā gadījumā uzņēmējam bez tam pilnīgi jāatlīdzina pasūtītājam visi viņa zaudējumi.

CETURTĀ APAKŠNODAĻA

Pārvadājuma līgums

2230. Ar pārvadājuma līgumu pārvadātājs uzņemas nosūtītāja nodotās lietas pārvest par norunātu maksu no vienas vietas uz otru norādītu vietu un tās tur nodot adresātam.

Pārvadājuma līgumam, kā uzņēmuma līguma veidam, piemērojami pēdējam paredzētie noteikumi (III apakšnodaļa), ciktāl tie nerunā pretim šās (IV) apakšnodaļas noteikumiem.

P i e z ī m e. Pārvadājuma noteikumi atsevišķiem transporta veidiem atrodas citos likumos.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 22.12.1992. likumu, kas stājas spēkā 01.03.1993.)

2231. Pārvadātājs var prasīt, lai nosūtītājs izdod viņam preču zīmi, kurā, bez pārvadātāja, nosūtītāja un adresāta vārda, vēl jāatzīmē manta pēc tās rakstura, daudzuma un iezīmēm, nodošanas vieta, norunātā veduma maksa un beidzot preču zīmes izdošanas vieta un diena. Bez tam tajā var ierakstīt vēl arī citus līdzēju savstarpējās vienošanās nosacījumus.

2232. Ja pēc tam, kad līdzēji jau par līgumu vienojušies, mantas nodošanā un nosūtīšanā bez pārvadātāja vainas

rodas nokavējums vai arī pārvadājums pavisam nenotiek, tad nosūtītājam jāatlīdzina pārvadātājam viņa izdevumi.

2233. Par visiem zaudējumiem, kas ceļas mantai nozūdot vai bojājoties no tās pieņemšanas laika līdz nodošanai, atbild pārvadātājs, ja vien nozaudējuma vai bojājuma cēlonis nav nepārvarama vara, vai pašas mantas dabiskās īpašības, vai beidzot tas, ka nosūtītājs slikti iesaiņojis.

2234. Par zaudējumu, kas cēlies nokavējot mantas nodošanu, atbild pārvadātājs, ja vien tam par iemeslu nav bijuši tādi apstākļi vai notikumi, no kuriem izvairīties vai kurus novērst, neraugoties uz visām viņa pūlēm, viņam nav bijis iespējams.

2235. Pārvadātājs atbild arī par saviem ļaudīm un citām personām, ko viņš pārvadājumā nodarbinājis.

2236. Ja izdarīt vai turpināt visu pārvadājumu vai kādu daļu no tā pārvadātājs uztic citam, tad viņš personīgi atbild kā par šo pēdējo, tā arī par varbūtējiem sekojošiem pārvadātājiem, līdz pašai mantas nodošanai. Bet sekojošais pārvadātājs, arī bez sevišķas pilnvaras, ir uzskatāms par iepriekšējā pilnvarnieku.

2237. Novedot mantu noteiktā vietā, pārvadātājam tā jānodod adresātam, kuram jāsaņem no viņa manta un jāsamaksā viņam, ja adresāts to uzņēmies, kā veduma maksa, tā arī nepieciešamie ārkārtējie izdevumi, ja tādi bijuši.

2238. Ja adresātu nevar atrast vai ja viņš atteicas mantu saņemt, tad pārvadātājam jārūpējas par mantas nolikšanu drošā vietā. Viņš var arī lūgt tiesu, lai mantu vai tās samērīgu daļu pārdod izsolē veduma maksas un viņa pārējo prasījumu segšanai.

2239. Pārvadātājs var aizturēt mantu, kamēr nav saņēmis visu, kas viņam pēc pārvadājuma līguma nākas. Bet ja viņš mantu nodevis nesaņemot maksu, tad viņš, kaut arī paliek adresāta kreditors, nevar tomēr sakarā ar savu prasījumu vairs vērst bez sevišķiem iemesliem nekādas prasības pret nosūtītāju.

2240. Mantu saņemot un samaksājot veduma maksu, visas prasības pret pārvadātāju izbeidzas, ja vien saņēmējs, maldināts ar mantas ārēji labo izskatu, nav vēlāk, attaisot saiņus, atradis tās bojājumu un var pierādīt, ka bojājums noticis laika sprīdī starp mantas pieņemšanu un tās nodošanu adresātam.

SEŠPADSMITĀ NODAĻA

Sabiedrības līgums

PIRMĀ APAKŠNODAĻA

Vispārīgi noteikumi

2241. Sabiedrība ir divu vai vairāk personu apvienošanās uz sabiedrības līguma pamata kopēja mērķa sasniegšanai ar kopīgiem spēkiem vai līdzekļiem.

P i e z ī m e. Šās nodaļas noteikumi piemērojami visāda veida sabiedrībām, izņemot gadījumus, kad sabiedrībām likumā paredzētas citādas normas.

2242. Sabiedrības līguma ilgumu var aprobežot ar kādu pārejošu mērķi vai ar noteiktu laiku; var noslēgt līgumu arī uz nenoteiktu laiku. Ja līgums ir noslēgts uz noteiktu laiku un ja pēc tā notecējuma līguma attiecības turpina, tad līgums uzskatāms par klusējot pagarinātu uz nenoteiktu laiku.

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Biedru savstarpējās attiecības

2243. Katram biedram sabiedrībā jāpiedalās ar ieguldījumu. Ieguldīt var naudu, lietas, prasījumus un darbu.

Persona, kura pēc vienošanās var piedalīties peļņā bez jebkāda ieguldījuma no savas puses, nav uzskatāma par biedru. Ja līgumā nav noteikts citādi, no biedra nevar prasīt, lai paaugstina nolīgto ieguldījumu, vai arī lai to papildina, ja tas zaudējumu dēļ būtu samazinājies.

2244. Ja līgumā nav noteikts citādi, atvietojamas un patērējamas lietas uzskatāmas par nodotām biedru kopīpašumā, bet neatvietojamas un nepatērējamas lietas - par nodotām lietošanā.

Ja lieta nodota lietošanā, tad risks un atbildība par attiesājumu, kā arī par trūkumiem un īpašībām noteicami pēc nomas vai īres līguma noteikumiem, bet ja lieta nodota īpašumā - pēc pirkuma līguma noteikumiem.

Ar kopīgu darbību iegūtas mantiskas vērtības ir biedru kopīga manta.

2245. Biedrs nevar rīkoties ar savu daļu kopīgā mantā vai ar atsevišķām pie šās mantas piederīgām lietām; viņš nevar prasīt izdalīšanu, kamēr viņš ir sabiedrības biedrs.

Prasījumu tiesības, kas biedriem vienam pret otru rodas uz sabiedrības līguma attiecību pamata, nav cedējamas. Izņēmums ir prasījumi, kas biedriem rodas no lietvedības, ciktāl to apmierinājumu var prasīt pirms galīga norēķina, kā arī peļņas daļas prasījumi vai biedru prasījumi, kas radušies norēķinoties. Šādu prasījumu cesija tomēr nedod cesionāram biedra tiesības.

2246. Katram biedram jādalās ar citiem biedriem peļņā, kas pēc sava rakstura pienākas sabiedrības biedriem.

2247. Vienošanās, pēc kuras biedram vienam pašam vai kopā ar citiem jānes tikai zaudējumi, nepiedaloties peļņā, nav spēkā kā sabiedrības līgums.

Tomēr līgumā var paredzēt, ka biedrs, kas kopēja mērķa sasniegšanai piedalās sabiedrībā tikai ar personīgu darbu, piedalās gan peļņā, bet ne zaudējumos.

2248. Ja līgumā nav noteikts, kādā apmērā biedri piedalās peļņā un zaudējumos, tad tajā gadījumā, kad visi ieguldījumi iemaksāti vai novērtēti naudā, peļņu un zaudējumus sadala biedru starpā samērīgi ar katra biedra ieguldījuma summu, bet pretējā gadījumā - visiem vienlīdzīgi. Bet ja noteikts, kādā apmērā biedri piedalās vienīgi peļņā vai vienīgi zaudējumos, tad šis noteikums šaubu gadījumos piemērojams kā peļņai, tā arī zaudējumiem.

2249. Ja līgumā nav noteikts citādi, tad rēķinus noslēdz un peļņu un zaudējumus sadala tikai pēc sabiedrības izbeigšanās vai, kad sabiedrība pastāv ilgāk par vienu gadu, katra darbības gada beigās.

2250. Katram biedram, izpildot uzliktos pienākumus, jādarbojas sabiedrības lietās ar tādu rūpību un čaklību, kādu var sagaidīt no krietna un rūpīga saimnieka.

Biedrs var savā vārdā celt prasību pret katru līdzbiedru par sabiedrības līgumā uzņemto pienākumu pildīšanu.

2251. Neviens biedrs nedrīkst sava paša labuma dēļ piekopt kautkādus veikalus, kas varētu kaitēt sabiedrības mērķiem.

Šā aizlieguma pārkāpšanas gadījumos attiecīgi piemērojami noteikumi par negodīgas konkurences apkarošanu.

2252. Biedru lēmumiem sabiedrības lietās nepieciešama visu biedru piekrišana. Kad līgumā atzīts par pietiekošu balsu vairākums, tad tāds noteicams pēc biedru skaita, ja līgumā nav noteikts citādi.

2253. Sabiedrības lietas ved visi biedri kopīgi, izņemot gadījumus, kad pēc vienošanās lietvedība uzticēta vienam vai vairākiem biedriem vai trešām personām.

Ja sabiedrības lietvedība uzticēta vairākām personām, tad attiecīgi piemērojami 2252.panta noteikumi.

2254. To biedru tiesības un pienākumi, kuriem uzticēta sabiedrības lietvedība, apspriežami pēc pilnvarojuma līguma noteikumiem un attiecīgos gadījumos pēc darba līguma noteikumiem. Biedram doto pilnvarojumu sabiedrības lietvedībai un pārstāvībai pārējie biedri var atņemt tikai aiz svarīga iemesla (2263.p. 2. un 3.d.).

2255. Tāda biedra tiesības un pienākumi, kurš nav pilnvarots vest sabiedrības lietas, bet ir sabiedrības mērķiem taisījis izdevumus vai stājies tiesiskos darījumos, apspriežami, ja līgumā nav noteikts citādi, pēc neuzdotas lietvedības noteikumiem.

2256. Katrs biedrs var pārliecināties par sabiedrības lietu gaitu, ieskatīties sabiedrības veikala grāmatās un dokumentos un izgatavot sev pārskatu par sabiedrības mantas stāvokli. Pretēji līguma noteikumi viņu nesaista.

TREŠĀ APAKŠNODAĻA

Attiecības ar trešām personām

2257. Ja līgumā nav noteikts citādi, sabiedrības lietvedis var sabiedrību pārstāvēt pret trešām personām. Lietvedis ir pilnvarots slēgt visāda veida darījumus, ko prasa sabiedrības mērķis.

Darījumi, kurus sabiedrības lietās noslēguši visi biedri kopīgi vai lietveži savu pilnvarojumu robežās (2254.p.), saista biedrus neaprobežoti un solidāri pret trešām personām, izņemot gadījumus, kad ar šīm trešām personām nolīgts citādi.

2258. Ja līgumu ar trešo personu noslēdz tikai viens vai vairāki biedri kaut arī visu biedru vārdā, bet bez pārējo biedru pilnvarojuma, tad pret trešo personu atbild vienīgi biedri, kas līgumu slēguši, izņemot tikai gadījumus: 1) kad pārējie vēlāk darījumu apstiprinājuši un ar to uzņēmušies solidāru atbildību, vai 2) kad sabiedrība ar šo darījumu iedzīvojusies (2391. un turpm.p.).

2259. Darījumos, ko kāds sabiedrības biedrs noslēdzis ar trešo personu sava paša vārdā, šai trešai personai atbild tikai viņš viens pats.

2260. Biedru kopīgā manta atbild tikai par tiem trešo personu prasījumiem, kas vērsti pret visiem biedriem kopīgi.

Prasījumā, kas pieder kopīgi visiem sabiedrības biedriem, parādnieks nevar ieskaitīt savus prasījumus no atsevišķa biedra.

2261. Par trešo personu prasījumiem no atsevišķa biedra atbild tie biedra prasījumi, kurus tas var cedēt (2245.p. 2.d.). Kreditora tiesību uz biedra ieguldījumu nosaka 2265.pants.

CETURTĀ APAKŠNODAĻA

Sabiedrības izbeigšanās

2262. Sabiedrība izbeidzas:

1) ja visi biedri par to vienojas;

2) ja notek laiks, uz kādu sabiedrības līgums bijis noslēgts, izņemot gadījumus, kad uz noteiktu laiku noslēgts līgums uzskatāms par klusējot pagarinātu uz nenoteiktu laiku (2242.p.);

3) ja sasniegts sabiedrībai spraustais mērķis vai ja tā sasniegšana kļuvusi neiespējama;

4) ja kāds biedrs zaudējis rīcības spēju, vai ja par viņa mantu atklāj konkursu vai nodibina administrāciju, vai ja kāds biedrs sabiedrības līgumu uzteic (2263.-2265.p.), vai nomirst, izņemot tomēr 2268.pantā minētos gadījumus, kad biedrībai jāpastāv tālāk pārējo biedru starpā;

5) ja valdība aizliedz sabiedrībai tālāk pastāvēt.

2263. Aiz svarīgiem iemesliem katrs biedrs var katrā laikā bez iepriekšēja uzteikuma prasīt sabiedrības izbeigšanu.

Par svarīgu iemeslu galvenā kārtā atzīstams katrs tāds apstāklis, kas aiz tikumības un savstarpējas taisnprātības apsvērumiem neatļauj turpināt līguma attiecības.

Jautājumu par tāda apstākļa esamību izšķir tiesa pēc sava ieskata.

2264. Ja sabiedrības līgums noslēgts uz nenoteiktu laiku vai uz laiku līdz kāda biedra mūža beigām, vai ja līgumu pēc tajā noteiktā laika notecējuma klusējot pagarina, tad katrs biedrs var līgumu uzteikt, paziņojot atsevišķi katram no pārējiem biedriem uzteikumu trīs mēnešus iepriekš. Ja nolīgts noslēgt sabiedrības rēķinus ikgadus, tad līgums uzteicams trīs mēnešus pirms attiecīgā darbības gada noslēguma. Tomēr biedrs nevar uzteikt ļaunprātīgi; pretējā gadījumā biedrs atbild par zaudējumiem, kas cēlušies šāda uzteikuma dēļ, un nepiedalās peļņā, ko sabiedrība ieguvusi pēc šā uzteikuma.

Līguma noteikums, ar kuru uzteikšanas tiesība noliegta, nav spēkā.

2265. Biedra kreditors, izpildot spēkā nākušu tiesas spriedumu, var apķīlāt biedra ieguldījumu tikai tad, ja viņš uzteic biedra-parādnieka vietā sabiedrības līgumu, ko viņš var darīt arī pirms līgumā paredzētā uzteikšanas termiņa. Pārējie biedri var uzteikuma sekas un piedzīšanu novērst, izmaksājot viena mēneša laikā, skaitot no izpildu pavēstes

izsniegšanas dienas, piedzinējam summu, kas biedram-parādniekam pienāktos, izstājoties no sabiedrības izpildu pavēstes izsniegšanas laikā, līdz ar ko šis biedrs uzskatāms par izstājušos no sabiedrības.

2266. Ja sabiedrība izbeidzas citādi nekā ar uzteikumu, tad biedra lietvedības tiesība tomēr uzskatāma par tālāk pastāvošu līdz tam laikam, kad viņš par sabiedrības izbeigšanos dabū zināt, vai kad viņam, ievērojot vajadzīgo rūpību, par šo izbeigšanos vajadzētu zināt.

Ja sabiedrība izbeidzas ar kāda biedra nāvi, tad mirušā mantiniekiem par nāves gadījumu nekavējoties jāziņo pārējiem biedriem un mantojuma atstājēja nokārtojamās lietas rūpīgi jāturpina līdz sabiedrības vai likvidātora tālākam rīkojumam. Tāpat pārējiem biedriem pagaidām jāturpina sava darbība. Šajā ziņā sabiedrība uzskatāma par tālāk pastāvošu.

Šā panta otrās daļas noteikumi ir spēkā arī tādā gadījumā, kad sabiedrība izbeidzas ar konkursa atklāšanu vai administrācijas nodibināšanu par kāda biedra mantu.

2267. Saistībās pret trešām personām ar sabiedrības izbeigšanos nekas negrozās.

2268. Ja sabiedrības līgumā noteikts, ka tādā gadījumā, kad kāds biedrs zaudē rīcības spēju, vai kad par viņa mantu atklāj konkursu vai nodibina administrāciju, vai kad kāds biedrs sabiedrības līgumu uzteic (2263.-2265.p.) vai nomirst, sabiedrībai jāpastāv tālāk pārējo biedru starpā, tad, iestājoties kādam no šiem apstākļiem, minētais biedrs uzskatāms par izstājušos.

PIEKTĀ APAKŠNODAĻA

Sabiedrības likvidācija

2269. Pēc sabiedrības izbeigšanās notiek likvidācija, ja nav norunāts citāds galīgas norēķināšanās veids.

2270. Likvidācijas dalībnieki ir visi biedri. Mirušā biedra mantiniekiem jāizvēlas kopīgs pārstāvis. Konkursā nonākušā biedra vietā par dalībnieku likvidācijā nāk attiecīgais konkursa organs. Likvidācijā var kopā ar biedriem piedalīties arī kreditors-piedzinējs, kas uzteicis sabiedrību (2265.p.).

Likvidācijas dalībnieki var izvēlēt par likvidātoriem arī vienu vai vairākas personas no sava vidus, kā arī trešās personas.

2271. Ja līgumā nav noteikts citādi, vairāki likvidātori ved sabiedrības lietas un pārstāv to tikai kopīgi.

Likvidātoriem jāievēro tie norādījumi par lietvedību, kurus dalībnieki ar vienbalsīgu lēmumu pieņēmuši. Likvidātorus var atsaukt uz dalībnieku vienbalsīga lēmuma pamata.

2272. Likvidācijas laikā sabiedrība uzskatāma par tālāk pastāvošu, sevišķi tekošu lietu pabeigšanai, šim nolūkam vajadzīgo jauno darījumu noslēgšanai, kā arī sabiedrības mantas uzturēšanai un pārvaldīšanai.

Likvidātoriem vispirms jāsastāda bilance, jāpiedzen prasījumi un jānokārto parādi. Pēc tam jāizsniedz atpakaļ ieguldījumi, kā arī jāatdod lietas, kas nodotas kopīgā lietošanā, pie kam tomēr nav jāatlīdzina nejauši cēlušies zaudējumi un vērtības zudums, kāds kārtīgi lietojot radies ar parasto nolietošanos. Lietas, kas nodotas īpašumā, neizdod atpakaļ, bet par tām, kā arī par citiem ieguldījumiem, izņemot naudu, jāatlīdzina vērtība, par kādu tie pieņemti, vai, ja to vērtība nav noteikta, tā vērtība, kāda šiem priekšmetiem bijusi ieguldīšanas laikā. Par ieguldījumiem, kas pastāv personīgā darbā, atlīdzību nevar prasīt. Parādu nokārtošanai un ieguldījumu atpakaļ izsniegšanai kopīgā manta, ciktāl nepieciešams, jāpārvērš naudā.

2273. Pēc likvidācijas pabeigšanas likvidātoriem jāsastāda slēguma bilance. Slēguma bilanci līdz ar grāmatām un dokumentiem nodod glabāšanā kādam biedram vai trešai personai.

2274. Ja pēc parādu nokārtošanas un ieguldījumu atpakaļ izsniegšanas paliek kāds atlikums, tad tas pienākas biedriem samērīgi ar viņu daļām kopīgā mantā.

Ja kopīgās mantas nepietiek kopīgo parādu nokārtošanai un ieguldījumu atpakaļ izsniegšanai, tad biedriem iztrūkums jāsedz samērīgi ar viņu daļām zaudējumos; ja no kāda biedra uz viņu krītošo summu nevar piedzīt, tad pārējiem biedriem iztrūkums jāsedz tādā pašā samērā.

2275. Ja nav sevišķas norunas un ja šās nodaļas noteikumi par galīgo norēķināšanos starp biedriem nav pietiekoši, attiecīgi jāpiemēro 1075.panta noteikumi.

2276. Ja sabiedrības līgums attiecas tikai uz zināmiem atsevišķiem darījumiem, kas bijuši jāizpilda kādam biedram savā vārdā uz kopīgu rēķinu, tad arī pēc sabiedrības izbeigšanās viņam vienam pašam šie darījumi jānokārto un jādod pārējiem biedriem norēķins.

2277. Ja likvidāciju izdara 2270.panta otrā daļā minētās personas, viņām jānodod norēķini sabiedrības biedriem.

2278. Ja kāds biedrs no sabiedrības izstājas, tad viņa daļa kopīgā mantā pieaug pārējo biedru daļām.

Palikušiem biedriem jāizsniedz atpakaļ aizejošam biedram viņa ieguldījumi saskaņā ar 2272.panta noteikumiem; viņš arī jāatbrīvo no kopīgiem parādiem, un viņam jāizmaksā viss tas, kas viņam pienāktos galīgi norēķinoties sabiedrības izbeigšanās gadījumā. Kad kopīgiem parādiem samaksas termiņš vēl nav iestājies, tad pārējie biedri var aizejošo biedru arī neatbrīvot, ja viņš nedod vajadzīgo nodrošinājumu.

Kopīgās mantas vērtība, ciktāl tas nepieciešams, jānoteic to novērtējot.

2279. Ja ar kopīgo mantu nevar segt parādus un ieguldījumus, tad aizejošam biedram jāsedz iztrūkums samērīgi ar viņa dalību zaudējumos.

2280. Biedrs piedalās peļņā un zaudējumos, kas radušies no darījumiem, kuri nav vēl bijuši nokārtoti viņa izstāšanās laikā. Pārējie biedri var nokārtot šos darījumus tādā veidā, kādā tas viņiem šķiet visizdevīgāki.

Aizgājušais biedrs var katra darbības gada beigās prasīt norēķinu par starplaikā nokārtotām lietām, kā arī viņam pienākošos summu izmaksu un ziņas par vēl nenokārtoto lietu stāvokli.

SEPTIŅPADSMITĀ NODAĻA

Laimes līgumi

PIRMĀ APAKŠNODAĻA

Spēles un derības

2281. Spēles līgums ir tāds līgums, ar ko peļņu vienai un zaudējumu otrai pusei dara atkarīgu no nezināma nākama notikuma.

2282. Derības ir tāds līgums, ar ko sakarā ar kādu apstrīdamu apgalvojumu vienojas par to, lai tas, kura apgalvojums izrādītos nepareizs, izpildītu kautko noteiktu par labu otrai pusei vai trešai personai (1521. un turpm.p.).

2283. Ne no spēles, ne no derībām saistības neizceļas. To, kas spēlē vai derībās pazaudēts un labprātīgi samaksāts, nevar prasīt atpakaļ, ja vien vinnētāja puse nav darbojusies ļaunprātīgi.

2284. Aizdevumu, ko kāds devis apzināti spēlei vai derībām, nevar piedzīt tiesas ceļā. Bet ja šāds prasījums ir nolīdzināts, tad saņemto vairs nevar prasīt atpakaļ.

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Izloze

2285. Izloze ir tāds līgums, pēc kura lietas īpašnieks lietu izlozē pēc noteikta plāna, bet izlozes dalībnieki, par zināmu likmi vai arī bez maksas, iegūst cerību to vinnēt.

2286. Izlozi var sarīkot tikai pēc noteikumiem, kas atrodas likumā par izlozēm.

2287. Izlozētājs atbild nevien par izlozējamās lietas esamību, bet arī nes risku par katru nejaušību ar to, līdz izlozes brīdim. Ja lieta pirms tam iet bojā, tad viņam jāatdod izlozes dalībniekiem viņu iemaksas.

2288. Pēc izlozes beigām izlozētājam lieta jānodod tam, kam tā kritusi, par pilnīgu īpašumu un par to jāatbild.

ASTOŅPADSMITĀ NODAĻA

Prasījumi no svešu lietu pārziņas

PIRMĀ APAKŠNODAĻA

Pilnvarojuma līgums

I. Vispārīgi noteikumi

2289. Ar pilnvarojuma līgumu viena puse (pilnvarnieks, uzdevuma ņēmējs) uzņemas izpildīt otrai (pilnvaras devējam, pilnvarotājam, uzdevuma devējam) - zināmu uzdevumu, bet pilnvaras devējs apņemas pilnvarnieka rīcību atzīt sev par saistošu.

2290. Pilnvarojuma līgumu nodibina ar līdzēju vienošanos, kas var notikt arī klusējot, ja kāds apzināti pielaiž trešo personu vest savas lietas. Tās personas klusēšana, kam uzdevums dots, nav vēl uzskatāma par pietiekošu un šaubu gadījumā atzīstama par nepiekrišanas zīmi.

2291. Pilnvarniekam var uzdot nevien vest atsevišķas un noteiktas lietas - ar speciālpilnvaru, - bet arī pārzināt visas pilnvarotāja lietas - ar universālpilnvaru, - kā arī tikai zināmas šķiras lietas - ar ģenerālpilnvaru.

2292. Dot uzdevumu var nevien savu paša, bet arī svešu lietu vešanai.

2293. Ja attiecīgā darbībā ir interese vienīgi uzdevuma ņēmējam pašam, tad tas atzīstams nevis par uzdevumu, bet par padomu vai ieteikumu (2318. un turpm.p.).

2294. Līdzēju attiecības pret trešām personām nosakāmas pēc vispārējiem noteikumiem par vietniecību.

II. Tiesiskās attiecības no pilnvarojuma līguma

1. Pilnvarnieka pienākumi

2295. Pilnvarniekam jādarbojas, izpildot viņam doto uzdevumu, ar lielāko rūpību, un viņš atbild pilnvarotājam par katru neuzmanību.

2296. Ja pilnvarnieks uzdevumu gan nav izpildījis, bet no tam nav cēlies nekāds zaudējums pilnvarotājam, tad šis pienākuma neizpildījums nedod pēdējam tiesību ne uz kādām prasībām.

2297. Par nejauša gadījuma sekām pilnvarnieks atbild tikai tad, kad viņš noteikti uzņēmies risku.

2298. Pilnvarnieks, kas nepareizi ziņo pilnvarotājam par savu uzdevumu, atbild par zaudējumu, kas no tam cēlies.

2299. Ja iemesli, kas ceļas no pilnvarnieka paša, kavē viņu personīgi izpildīt uzņemto uzdevumu, bet pie tam lietas raksturs neļauj to vilcināt, tad viņam jāizpilda savs pienākums caur trešo personu, ja vien pilnvarojuma tālākdošana citai personai (substitūcija) nav viņam ar līgumu tieši aizliegta.

Izņemot augstāk minētos steidzamos gadījumus, pilnvarnieks var sevi atvietot ar citu tikai tad, kad šādu tiesību viņam pilnvarotājs noteikti piešķīris.

Substitūcija neatsvabina pirmo pilnvarnieku no atbildības pret pilnvarotāju, ieskaitot arī atbildību par substitūta izvēli; bet pēdējais uz substitūcijas pamata nestājas nekādā līgumiskā attiecībā ar pilnvarotāju un atbild tam tikai kā nepilnvarots lietvedis.

2300. Pilnvarnieks nedrīkst pārkāpt viņam dotā uzdevuma robežas, un viņam jārīkojas vispirms pēc pilnvarotāja norādījumiem.

2301. Ja nav noteiktu norādījumu, pilnvarniekam, kaut tas arī būtu pat universālpilnvarnieks (2291.p.), jārīkojas nevis vienīgi pēc savas iegribas, bet tā, kā attiecīgā gadījumā, domājams, rīkotos pats pilnvarotājs, lai lietu visizdevīgāki nobeigtu; ģenerāl- un speciālpilnvarnieki drīkst uzsākt tikai tādu darbību, ko prasa viņiem uzdotās lietas raksturs un kas stāv ar to nepieciešamā sakarā.

Izdarīt atsavinājumus, ieķīlājumus vai nekustama īpašuma apgrūtinājumus ar lietu tiesībām, vest prāvas, izdarīt pārjaunojumus, kā arī izdarīt un saņemt maksājumus, universālpilnvarnieks, ja viņam nav uz to noteikta pilnvarojuma, drīkst tikai nepieciešamos gadījumos un lai pasargātu savu pilnvarotāju no draudošiem zaudējumiem.

Kam ir tikai ģenerāl- vai speciālpilnvara, tam, kaut gan ir atļauts nobeigt viņam uzdoto lietu ar izdevīgākiem nosacījumiem nekā pilnvarotāja norādītie, tomēr nav tiesības nobeigt to ar grūtākiem nosacījumiem, ne arī viņam uzdotās lietas vietā izpildīt citu, pat ja pēdējā viņam izliktos izdevīgāka pilnvarotājam.

2302. Ja pilnvarnieks ir pārkāpis sava pilnvarojuma robežas, tad viņa izdarītā darbība ir spēkā tikai tiktāl, ciktāl tā izpildīta saskaņā ar uzdevumu.

Tādā gadījumā pilnvarnieks var prasīt atlīdzību arī tikai tiktāl, ciktāl viņš palicis sava pilnvarojuma robežās, ja vien vispār ir iespējams nodalīt šim pilnvarojumam atbilstošo pilnvarnieka darbību.

2303. Ja pilnvarnieks, bez viņam uzdotās lietas, izpildījis vēl kādu citu, tad viņš attiecībā uz to pakļauts noteikumiem par neuzdotu lietvedību.

2304. Pilnvarnieks nedrīkst gūt no lietas peļņu sev pašam, bet viņam viss, ko viņš ar pilnvarojumu ieņēmis vai dabūjis, izņemot tikai to, ko pilnvarotājs no tā viņam piešķīris, kā arī visas uz uzdevuma pamata iegūtās lietas, tiesības un prasības, jāatdod pilnvarotājam, neizņemot arī to, ko viņš aiz maldības vai pārkāpjot pilnvarojumu saņēmis vairāk nekā pienācies.

Pilnvarniekam jāatdod savam pilnvarotājam arī saņemtā vai saņemamā peļņa, augļi un procenti, kā arī viss, kas viņam bijis uzticēts uzdevuma izpildīšanai.

2305. Pilnvarniekam jādod savam pilnvarotājam norēķins par uzdevuma izpildīšanu un sevišķi par visiem pie tam bijušiem ieņēmumiem un izdevumiem.

2306. Ja lietas vešana uzdota vairākām personām kopīgi, tad tās atbild savam pilnvarotājam kā kopparādnieki; bet ja viena no tām viņu apmierina, tad otra vai citas ir atsvabinātas no jebkādas tālākas atbildības.

2. Pilnvarotāja pienākumi

2307. Visu, kas pilnvarniekam bijis nepieciešami jāizlieto viņam dotā uzdevuma izpildīšanai, pilnvarotājs viņam atlīdzina un bez tam maksā procentus par to, ko pilnvarnieks izlicis no savas naudas. Pilnvarnieks tomēr var prasīt, lai lietas vešanai nepieciešamos līdzekļus viņam dod pilnvarotājs, un nekādā ziņā viņam nav jānogaida lietas nobeigšana, lai dabūtu atpakaļ savu paša izlikto naudu.

Ja uzdevumu devušas vairākas personas kopīgi, tad tās tiklab par pilnvarnieka izlikto paša naudu, kā arī par viņa uzņemtām saistībām atbild viņam solidāri; bet ja kāda no šīm personām nodarījusi zaudējumus, tad atbild tikai vainīgā.

2308. Ja nav norunāts citādi, tad pilnvarotāja pienākums atlīdzināt izdevumus neatkarājas no tam, vai viņa lietu vešanā pilnvarnieks ir sasniedzis vēlamās sekmes vai ne.

2309. Pilnvarotājam vai nu jāatsvabina pilnvarnieks no visām nastām, galvojumiem, paša mantas ieķīlājumiem u.t.l., kurus tas uzņēmies viņa lietu vešanai, vai arī tas attiecīgi jānodrošina.

Pilnvarnieka uzņemtās saistības pilnvarotājam jāatzīst un jāizpilda kā savas paša, ja vien pirmais nav pārkāpis sava uzdevuma robežas.

2310. Visus zaudējumus, ko pilnvarnieks, izpildot uzdevumu, cietis pilnvarotāja neuzmanības dēļ, pēdējam pienākas viņam atlīdzināt; bet pilnvarotājam nav jāatlīdzina nejauši zaudējumi.

2311. Ja nav nolīgts citādi vai no uzdevuma ilguma vai citiem apstākļiem neizriet pretējais, atlīdzība pilnvarniekam maksājama tikai pēc uzdevuma nobeigšanas un pieprasīta norēķina nodošanas.

III. Pilnvarojuma līguma izbeigšanās

2312. Pilnvarojuma līgums izbeidzas:

1) ar savstarpēju vienošanos;

2) ar dotā uzdevuma nobeigšanu;

3) kad pilnvarotājs atsauc savu pilnvarojumu;

4) kad pilnvarnieks uzteic pilnvarojumu;

5) ar vienas vai otras puses nāvi;

6) kad notecējis pilnvarojuma laiks.

2313. Pilnvarotājam ir tiesība katrā laikā vienpusēji atsaukt savu pilnvarojumu; bet, ja pilnvarnieks jau sācis uzdevumu izpildīt, viņam jāatlīdzina tam visi sakarā ar to taisītie izdevumi.

2314. Pilnvarnieka darbība pēc tam, kad viņam ticis zināms par pilnvarojuma atsaukšanu, nav spēkā, izņemot tos gadījumus, kad trešā persona, kas pie tam piedalījusies bez pašas vainas, nav zinājusi par pilnvarojuma atsaukšanu.

2315. Pilnvarnieks var uzteikt pilnvarojumu, bet viņš to nedrīkst darīt ļaunā nolūkā un nelaikā, lai pilnvarotājam būtu iespējams spert citus soļus lietas vešanai. Tikai tad pilnvarnieks var atteikties no uzdevuma izpildīšanas jebkurā laikā, kad viņam ir svarīgs iemesls, bet tādā gadījumā viņam nekavējoties jāpaziņo par to pilnvarotājam. Ja viņš šos noteikumus neievēro, tad viņam jāatlīdzina visi zaudējumi, kādi no tam rodas pilnvarotājam.

Tiesa izšķir, vai uzdotie atteikšanās iemesli ir svarīgi.

2316. Pilnvarotāja nāve iznīcina līgumiskās attiecības līdzīgi atsaukumam (2314.p.).

Izņēmums no šā noteikuma ir tas gadījums, kad pilnvarotājs devis tādu uzdevumu, kas bijis jāizpilda vai kuru var izpildīt tikai pēc viņa nāves.

Ja pilnvarnieks, dabūjot zināt par pilnvarotāja nāvi, jau ir iesācis vest viņam uzdoto lietu, tad viņam ir nevien tiesība, bet arī pienākums rūpēties par to tik ilgi, kamēr mantinieki nav devuši rīkojumu.

2317. Pilnvarojums izbeidzas arī ar pilnvarnieka nāvi un uz viņa mantiniekiem nepāriet.

Ja uzdevuma izpildīšana jau bijusi iesākta pirms pilnvarnieka nāves un no izpildīšanas pārtraukuma draud pilnvarotājam zaudējumi, tad pilnvarnieka mantiniekiem ir tiesība un pienākums, paziņojot tūliņ pilnvarotājam par pilnvarnieka nāvi, turpināt uzdoto lietu līdz tālākam rīkojumam.

Pilnvarnieka mantinieki var prasīt, lai atlīdzina par mantojuma atstājēja darbību un atmaksā viņa izdevumus, bet līdz ar to viņi arī uzņemas atbildību pret pilnvarotāju par sava mantojuma atstājēja darbību, no viņa saņemtā mantojuma apmērā.

III[1] Nākotnes pilnvarojums

(Sadaļa 29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013. Sadaļa stājas spēkā 01.07.2013. Sk. 29.11.2012. likumu)

2317.[1] Ar nākotnes pilnvarojumu pilnvarotājs uzdod pilnvarniekam pārzināt viņa lietas gadījumā, ja pilnvarotājs veselības traucējumu vai arī citu iemeslu vai apstākļu dēļ nespēs saprast savas darbības nozīmi un nespēs vadīt savu darbību.

Pilnvarniekam jādarbojas pilnvarotāja interesēs.

2317.[2] Nākotnes pilnvarojuma līgumu taisa notariālā akta formā, personīgi klāt esot pilnvarotājam un pilnvarniekam, un reģistrē Notariāta likumā noteiktajā kārtībā.

2317.[3] Nākotnes pilnvarojuma līgums stājas spēkā tā noslēgšanas dienā, bet pilnvarnieks savu darbību ir pilnvarots uzsākt ar brīdi, kad speciālajos likumos noteiktajā kārtībā konstatēts un reģistrēts tāds pilnvarotāja stāvoklis vai juridisks fakts, kura dēļ viņš uz laiku vai pastāvīgi nespēj saprast savas darbības nozīmi un nespēj vadīt savu darbību.

2317.[4] Tiesa var apturēt pilnvarnieka tiesību pārstāvēt pilnvarotāju, ja tiek konstatēts, ka pilnvarnieks savus pienākumus nemaz nepilda vai arī pilda pretēji pilnvarotāja interesēm. Pilnvarnieka tiesības apturēšana reģistrējama Notariāta likumā noteiktajā kārtībā.

2317.[5] Nākotnes pilnvarojums izbeidzas šā likuma 2312.pantā noteiktajos gadījumos.

2317.[6] Nākotnes pilnvarojuma tālākdošana citai personai ir aizliegta.

2317.[7] Nākotnes pilnvarniekam ir tiesība atsaukt citas pilnvarotāja izdotās pilnvaras tajā apjomā, kādā nākotnes pilnvarnieks ir tiesīgs darboties.

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Padoms un ieteikums

2318. Vienas personas padoms otrai pats par sevi nenodibina starp pusēm nekādu tiesisku attiecību, un kā padoma saņēmējam nav tas jāizpilda, tā arī padoma devējam, ja padoms bijis nesekmīgs, nav jāatlīdzina nekādi zaudējumi.

2319. Izņēmuma veidā padoma devējs atbild par padoma dēļ cēlušos zaudējumu, ja viņš devis kaitīgu padomu ļaunā nolūkā.

2320. Ieteikums vien, ar kuru otram uzslavē kādas personas vai lietas labās īpašības, lai ar to piedabūtu viņu pie zināmas darbības, vēl nenodibina pats par sevi nekādu saistību, izņemot gadījumu, kad ieteikums izdarīts ļaunā nolūkā.

TREŠĀ APAKŠNODAĻA

Komisijas līgums

2321. Ar komisijas līgumu jāsaprot tāds līgums, ar ko viena puse uztic otrai kādu kustamu lietu pārdošanai par zināmu cenu, ar nosacījumu, lai saņēmējs pēc zināma laika, bet ja laiks nav noteikts, pēc īpašnieka pieprasījuma, vai nu samaksā minēto cenu, vai atdod pašu lietu.

P i e z ī m e. Noteikumi par tirdznieciskās komisijas līgumu atrodas Tirdzniecības likumos.

2322. Īpašuma tiesība uz lietu, arī pēc tās nodošanas saņēmējam pārdošanai, paliek tās īpašniekam, uz kuru tādēļ krīt arī risks par nozaudējumu, ja vien saņēmējs nav to noteikti uzņēmies.

2323. Lietas saņēmējam ir tiesība, pēc sava ieskata, vai nu samaksāt īpašniekam tās cenu, vai atdot pašu lietu nebojātu; bet kamēr tā vēl nav pārdota, īpašnieks katrā laikā var to prasīt atpakaļ.

2324. Ja lietas saņēmējs pārdod to dārgāk par īpašnieka nolikto cenu, tad pārpalikums pieder viņam. Bez tam viņš var prasīt atlīdzību par savām pūlēm, ja tā bijusi pielīgta. Ja lietas saņēmējam bijusi iespēja lietu pārdot par nolikto cenu un viņš to nav darījis, tad viņš par to nenes nekādu atbildību pret īpašnieku.

CETURTĀ APAKŠNODAĻA

Neuzdota lietvedība

I. Vispārīgi noteikumi

2325. Ja kāds neaicināts uzņemas vest citas personas lietas saskaņā ar viņas patiesām interesēm un tādos apstākļos, kuros varētu pieņemt, kā šī persona, ja viņai būtu bijusi izdevība izteikt savu gribu, būtu piekritusi šādai vietniecībai, tad ar tādu lietvedību nodibinās starp lietvedi un pārstāvamo līgumam līdzīga tiesiska attiecība.

2326. Ja svešu lietu vešanu uzņemas rīcības nespējīga persona, tad viņas saistība pret pārstāvamo ir spēkā tikai tiktāl, ciktāl viņa ar to iedzīvojusies; bet ja viņa pati ceļ prasību lietvedības dēļ, tad viņa atbild neaprobežoti.

2327. Ja pats pārstāvamais arī nav spējīgs, izsakot savu piekrišanu, stāties saistībās, tad viņš par sava lietveža darbību atbild tiktāl, ciktāl ar to vēl ir iedzīvojies tajā brīdī, kad pret viņu ceļ prasību.

2328. Neuzdota lietvedība ir arī tad, kad dotais uzdevums nav spēkā, vai kad to nav devis pārstāvamais, vai kad tas nav dots lietvedim, kā arī kad lietvedība attiecas uz tādu lietu, kurā ieinteresētas vairākas personas, bet uzdevumu devusi tikai viena no viņām. Vai lietvedis zina, ka uzdevums viņam nav dots, ieb vai viņš maldīgi pieņem,

ka tas viņam dots, tam nav nekādas nozīmes.

2329. Ja kāds vēlāk apstiprina savu lietu vešanu, kas uzsākta vai jau nobeigta bez viņa uzdevuma, tad lietveža tiesiskais stāvoklis ar to nepārgrozās, bet attiecībā uz lietu vešanas apstiprinātāju piemērojami pilnvarojuma līguma noteikumi.

2330. Kas tikai savās interesēs un sava paša labuma dēļ iejaucas svešās lietās, ir gan pilnīgi atbildīgs pret pārstāvamo, bet pats var vērst pret to prasības tikai tiktāl, ciktāl tas ar viņa lietvedību iedzīvojies, ja vien viņam nav bijis iespējams atdabūt savus izdevumus, aizturot pārstāvamā lietas.

2331. Ja kāds vedis tādu lietu, kuru vest viņam bijis noteikti aizliegts, tad viņš, kaut arī būtu izpildījis to, ko uzņēmies, nevar prasīt, lai atlīdzina varbūtējos pie tam taisītos izdevumus.

II. Tiesiskās attiecības no neuzdotās lietvedības

1. Lietveža pienākumi

2332. Lietvedim nav jāpārzina visas pārstāvamā lietas. Viņa atbildība attiecas galvenā kārtā tikai uz tām no šīm lietām, kuras viņš iesācis vest, pie kam tomēr viņam jāievēro arī visas ar tām saistītās blakus lietas. Nekārtojot lietas, kas nestāv sakarā ar viņa lietvedību, viņš padara sevi atbildīgu tikai tiktāl, ciktāl viņa iejaukšanās ir kavējusi vest šīs lietas citam.

Lietvedim jānobeidz reiz uzņemtās svešās lietas, un pat pārstāvamās personas nāve nedod viņam tiesību savu lietvedību pārtraukt.

2333. Lietvedim jāpārzina uzņemtās lietas ar vislielāko rūpību, un tādēļ viņš atbild par jebkuru zaudējumu, kas pārstāvamam nodarīts ar neuzmanību.

Ja lietvedība bijusi uzsākta ļoti spaidīgos apstākļos, tad lietvedis atbild tikai par ļaunprātību un rupju neuzmanību.

Lietvedim jāatbild pat par nejaušu zaudējumu, ko viņš ar lietvedību nodarījis:

1) ja viņš darbojas pretēji noteiktam pārstāvamā aizliegumam;

2) ja viņš uzsāk jaunu lietu, pretēji pārstāvamā darbības raksturam;

3) ja viņš pēc līguma ar trešo personu noteikti uzņemas nest risku.

2334. Ja lietvedis uzsāk jaunu lietu pretēji pārstāvamā darbības raksturam, tad viņš nevar prasīt, lai atlīdzina viņa šai lietai taisītos izdevumus, un visa no tās radusies peļņa nāk par labu pārstāvamam. Tikai tajā gadījumā, ja no lietveža uzsāktām vairākām jaunajām lietām dažām būtu laimīgs, bet citām nelaimīgs iznākums, viņam atļauts attiecīgi ieskaitīt no šīm lietām radušos peļņu un zaudējumus.

2335. Ja lietvedis uzdod lietvedību citam, tad viņš atbild par neuzmanību izvēlē.

2336. Ja lietvedībā piedalās vairākas personas, tad katra atbild tikai par savu daļu.

2337. Lietvedim jādod norēķins tiklab par to, ko viņš saņēmis vai ieguvis pārstāvamam, kā arī vispār par visu savu darbību, un jāatdod uz šā norēķina pamata viss, kas atrodas viņa rokās, kaut arī viņa saņemto priekšmetu starpā atrastos tādi, kas īsti nemaz nepienākas pārstāvamam.

2338. No lietvedības izrietošie pienākumi pāriet arī uz mantiniekiem, bet tikai mantojuma apmērā. Bet ja viņi šo lietvedību turpina, tad viņu atbildība par savu pašu darbību noteicama uz vispārēja pamata (2332. un turpm.p.).

2. Pārstāvamā pienākumi

2339. Pārstāvamam viņa lietu vešanai taisītie izdevumi, ciktāl tie bijuši nepieciešami, jāatlīdzina lietvedim līdz ar procentiem; katrā ziņā viņam jāatļauj lietvedim, ja tam nav tiesības atprasīt šos izdevumus, ņemt atpakaļ visu, ko tas taisījis, kad tas ir iespējams nekaitējot pārstāvamam.

Ja lietvedis uzņēmies pārstāvamā interesēs kādus pienākumus un nastas, tad viņš var prasīt, lai viņu no tiem atsvabina.

2340. Pārstāvamā pienākumi (2339.p.) neatkrīt aiz tā iemesla, ka lietvedība nav nesusi viņam nekādu labumu, ja vien sākumā bijis gaidāms no tās labvēlīgs iznākums un pie tam par tādu cerību nepiepildīšanos nevar vainot lietvedi.

2341. Kas, domādams samaksāt savu parādu, samaksā svešu, tas var, pēc sava ieskata, vai nu prasīt atpakaļ no saņēmēja tam samaksāto neesošo parādu, vai kā īstā parādnieka lietvedis griezties pie tā ar prasījumu.

2342. Pārstāvamā attiecības pret trešām personām, ar kurām lietvedim bijusi darīšana, nosaka vispārējie noteikumi par vietniekiem.

PIEKTĀ APAKŠNODAĻA

Norēķināšanās pienākums

2343. Kas aicināts vai neaicināts ved svešas lietas, vai atsavina svešu mantu, vai pārvalda kā dalībnieks kopīgas lietas, vai pārvalda mantu uz kāda cita tiesiska pamata, vai arī kam jāizdod līdz ar augļiem sveša manta, tam par savu pārvaldību jādod norēķins vai nu pārstāvamam, vai pārējiem kopīpašniekiem, vai sabiedrības līdzbiedram, vai kādam citam, kam uz to ir tiesība.

2344. Tam, kam uzlikts pienākums dot norēķinu, jāizgatavo sīks saraksts par visiem ieņēmumiem un izdevumiem, pieliekot pierādījumus, un jāatbild par atlikumu.

2345. Ja tas, kam jādod norēķins, no šā pienākuma ir vispār atsvabināts, tad no tam vēl neizriet, ka līdz ar to būtu dzēstas arī prasības, kas varētu būt pamatotas uz viņa ļaunprātīgu darbību pārvaldībā.

2346. Pieņemts un pienācīgi kvitēts norēķins pasargā norēķina devēju pret jebkādām turpmākām prasībām.

Ja kvitētā norēķinā vēlāk izrādās rēķina kļūda un ja lieta vēl nav bijusi izšķirta ar spēkā nākušu tiesas spriedumu vai izlīgumu, tad var prasīt minētās kļūdas izlabošanu.

DEVIŅPADSMITĀ NODAĻA

Prasījumi no dažādiem pamatiem

PIRMĀ APAKŠNODAĻA

Prasījumi personisku aizskārumu dēļ

I. Atlīdzība par miesas bojājumiem

2347. Ja kāds ar darbību, par ko viņš ir vainojams un kas ir prettiesīga, nodara otram miesas bojājumu, tad viņam jāatlīdzina tam ārstēšanās izdevumi un bez tam, pēc tiesas ieskata, varbūtēja atrautā peļņa, un atlīdzība (mantiska kompensācija) par morālo kaitējumu.

Tam, kura darbība saistīta ar paaugstinātu bīstamību apkārtējiem (transports, uzņēmums, būvniecība, bīstamas vielas u.tml.), ir jāatlīdzina zaudējumi, ko nodarījis paaugstinātas bīstamības avots, ja viņš nepierāda, ka zaudējums radies nepārvaramas varas dēļ, ar paša cietušā nodomu vai viņa rupjas neuzmanības dēļ. Ja paaugstinātas bīstamības avots izgājis no īpašnieka, glabātāja vai lietotāja valdījuma bez viņa vainas, bet citas personas prettiesisku darbību rezultātā, par nodarīto zaudējumu atbild šī persona. Ja valdītājs (īpašnieks, glabātājs, lietotājs) arī uzvedies neattaisnojoši, atbildību par nodarīto zaudējumu var prasīt kā no personas, kas lietojusi paaugstinātas bīstamības avotu, tā arī no tā valdītāja, ievērojot, cik katrs vainīgs.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 22.12.1992. un 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

2348. Ja tāds miesas bojājums padara cietušo uz visiem laikiem nespējīgu turpināt savu amatu un laupa viņam iespēju kā citādi pelnīties, tad vainīgajam jāatlīdzina viņam arī tā peļņa, kas viņam tiktu atrauta turpmāk. Bet ja cietušā gādībā atrodas vēl kāds cits, tad, bez augšā sacītā, piemērojami arī 2351.panta noteikumi.

2349. Ja miesas bojājuma sekas bijušas sakropļojums vai izķēmojums, tad arī par to noteicama atlīdzība, pēc tiesas ieskata.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 26.01.2006. likumu, kas stājas spēkā 01.03.2006.)

2350. Kas vainīgs kāda cilvēka nāvē, tam jāatlīdzina mirušā mantiniekiem ārstēšanas un apbedīšanas izdevumi.

2351. Ja nomirējam bijis pienākums kādu uzturēt, tad šis pienākums pāriet uz to, kas vainīgs viņa nāvē. Tādas atlīdzības apmēru noteic pēc tiesas ieskata, pie kam jāņem vērā mirušā vecums, viņa spēja, nāves laikā, iegūt sev uzturu un, beidzot, tās personas vajadzība, kam noteicama atlīdzība. Ja pēdējai ir pietiekoši dzīves līdzekļi, tad atlīdzības pienākums atkrīt.

II. Tiesība uz atlīdzību no nodarījumiem pret personisko brīvību, godu, cieņu un pret sieviešu nevainību

(Daļas nosaukums ar grozījumiem, kas izdarīti ar 22.12.1992. likumu, kas stājas spēkā 01.03.1993.)

2352. Ja kāds pretlikumīgi laupa otram personisko brīvību, tad viņam tā atkal tam jāatdod un jādod, pēc tiesas ieskata, pilnīga atlīdzība, arī par morālo kaitējumu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 22.12.1992. likumu, kas stājas spēkā 01.03.1993.)

2352.[1] Katram ir tiesības prasīt tiesas ceļā atsaukt ziņas, kas aizskar viņa godu un cieņu, ja šādu ziņu izplatītājs nepierāda, ka tās atbilst patiesībai.

Ja personas godu un cieņu aizskarošās ziņas izplatītas presē, tad gadījumā, kad tās neatbilst patiesībai, šīs ziņas presē arī jāatsauc. Ja personas godu un cieņu aizskarošās ziņas, kas neatbilst patiesībai, ietvertas dokumentā, šāds dokuments jāapmaina. Citos gadījumos atsaukšanas kārtību nosaka tiesa.

Ja kāds prettiesiski aizskar personas godu un cieņu mutvārdiem, rakstveidā vai ar darbiem, tad viņam jādod atlīdzība (mantiska kompensācija). Atlīdzības apmēru nosaka tiesa.
(22.12.1992. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 26.01.2006. likumu, kas stājas spēkā 01.03.2006.)

2353. Kas izvarojis sievieti vai, viņai nesamaņas stāvoklī atrodoties, izdarījis ar viņu kopošanos, tam jādod viņai pilnīga atlīdzība arī par morālo kaitējumu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 22.12.1992. likumu, kas stājas spēkā 01.03.1993.)

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Prasījumi mantas prettiesīgu bojājumu dēļ

2354. Prasījumiem par lietu prettiesīgu bojāšanu jāpiemēro 1776.-1792.panta noteikumi.

2355. Tie paši noteikumi (2354.p.) ir spēkā attiecībā uz atlīdzību par zaudējumu, kas nodarīts ar svešas lietas patvaļīgu paņemšanu, pie kam tomēr jāievēro arī sekojošo (2356. un 2357.) pantu noteikumi.

2356. Ja nozagtās lietas vairs nav vai ja tā ir sabojāta, tad cietušais var prasīt no vainīgā šās lietas augstāko cenu, kāda tai bijusi no patvaļīgās paņemšanas laika.

2357. Patvaļīgam paņēmējam nav tiesības prasīt, lai atlīdzina viņa izdevumus lietai, un viņam jāatdod lieta tādā veidā un ar tām labajām īpašībām, kādas tā guvusi jau caur viņu pašu.

TREŠĀ APAKŠNODAĻA

Atlīdzība par zaudējumu, kas nodarīts ar izmešanu, izliešanu vai nokrišanu

2358. Ja zaudējumu nodara izmetot vai izlejot kautko uz ielu vai citu vietu, pa kuru ļaudis staigā vai kur tie mēdz atrasties, vai nepienācīgā kārtā nostiprinātiem priekšmetiem nokrītot no mājas uz ielu u.t.t., tad zaudējuma cietējs var prasīt zaudējumu atlīdzību no 2359.pantā norādītās personas.

2359. Zaudējumu atlīdzība prasāma nevis no ēkas īpašnieka, bet no tā, kas tajā dzīvo vai kā rokās aiz kautkāda iemesla atradusies šī ēka vai tā viņas daļa, no kuras kautkas izliets vai izmests.

2360. Dzīvokļa vai ēkas ieņēmējam ir tiesība atprasīt samaksāto zaudējumu atlīdzību no tā, kas patiesi vainīgs zaudējuma nodarīšanā.

Ja vienu un to pašu dzīvokli vai ēku ieņem vairākas personas, tad tās atbild par zaudējumu kā kopparādnieki; bet kura no tām samaksājusi vairāk nekā no viņas nācies, tā var prasīt šo pārmaksu no pārējām.

2361. Zaudējumu atlīdzība nosakāma pēc 2347.-2351. un 2354.panta noteikumiem, raugoties pēc tam, vai kaitējums nodarīts personām vai lietām.

2362. Prasība par izlejot u.t.l. nodarīta zaudējuma atlīdzību noilgst viena gada laikā.

CETURTĀ APAKŠNODAĻA

Atlīdzība par kustoņu nodarītiem zaudējumiem

2363. Par mājas kustoņa vai meža dzīvnieka nodarītiem zaudējumiem atbild kustoņa vai dzīvnieka turētājs, ja viņš nepierāda, ka viņš spēris visus pēc apstākļiem nepieciešamos drošības soļus, vai ka zaudējums būtu noticis, neraugoties uz visiem drošības soļiem.

2364. Ir vienalga, vai zaudējums nodarīts aiz kustoņa vai dzīvnieka straujuma, sabīšanās vai trakulības lēkmes un vai kustonis vai dzīvnieks to nodarījis tieši vai netieši.

2365. Ja kustonis vai dzīvnieks pieder vairākiem īpašniekiem, tad viņi atbild par tā nodarīto zaudējumu kā kopparādnieki.

2366. Ja zaudējumu nodarījušo kustoni vai dzīvnieku tā īpašnieks uzticējis uzraugam vai sargam, tad šis pēdējais atbild par visu zaudējumu, bet uz īpašnieku atbildība krīt tikai sarga maksātnespējas gadījumā.

2367. Ja zaudējums cēlies no tam, ka kāda trešā persona kustoni vai dzīvnieku kaitinājusi, vai viņa vadītāja nepietiekošas uzmanības dēļ, tad zaudējumu atlīdzības pienākums krīt uz šo personu.

2368. Ja kāds aizsargādamies no sveša kustoņa vai dzīvnieka, kas viņam uzbrūk vai kaitē viņa lietām - kad viņam nav cita aizsardzības līdzekļa - to nogalina vai ievaino, tad viņam nav jāatlīdzina īpašniekam zaudējumi. Bet tam, kas kustoni vai dzīvnieku nogalinājis vai sakropļojis patvaļīgi, zaudējums jāatlīdzina.

PIEKTĀ APAKŠNODAĻA

Prasījumi no netaisnas iedzīvošanās

I. Neesoša parāda izpildījuma atprasījums

2369. Kas bez tiesiska pamata un tikai maldīgi uzskatīdams to par savu pienākumu kautko izdara vai apsola izdarīt otram par labu, tas var prasīt, vai nu lai atdod izpildījumu, vai lai atsvabina viņu no dotā apsolījuma.

Ir vienalga, vai maldīgi samaksātam parādam no paša sākuma nav bijis tiesiska pamata, jeb vai tas zaudējis spēku tikai vēlāk.

2370. Ja izpildīta tāda neesoša parāda saistība, kas vēlāk dabūjusi tiesisku pamatu, tad atprasījuma tiesība atkrīt.

2371. Atprasījuma tiesība pielaižama arī tajā gadījumā, kad parāds gan tiešām pastāvējis, bet to izpildot notikusi maldība vai nu par parāda saistības saturu, vai arī par tiesīgo vai saistīto personu.

2372. Atprasījuma tiesība pieder arī tam, kam kautkas bijis jāizpilda tikai pret nodrošinājumu, bet kas maldīgi to izpildījis, neizlietojot šo savu tiesību.

2373. Maldībai, kuras dēļ izdarīts izpildījums (2369.p.), vajaga būt atvainojamai.

Atprasījuma tiesību dod arī izpildīšana bez maldības, ja to izdarījusi rīcības nespējīga persona.

Maldība dod ar to piešķirtās tiesības tikai tad, kad līdz ar izpildītāju ir maldījies arī izpildījuma pieņēmējs. Bet ja pēdējais rīkojies ļaunticīgi, tad piemērojami noteikumi par atlīdzību par patvaļīgi paņemtām lietām (2355.-2357.p.).

2374. Atprasījuma tiesība pieder galviniekam, kas galvojis par spēkā nebijušo parādu un to samaksājis.

2375. Ja kopparādnieki samaksā vairāk nekā no viņiem pienācies, tad pārmaksājumu katrs no viņiem var atprasīt samērīgi ar savu daļu.

2376. Atprasījuma tiesības priekšmets ir vai nu tā atdošana, kas izpildīts bez attiecīgas saistības, vai, ja šis izpildījums vairs nepastāvētu, tā vērtības atlīdzība.

2377. Atprasījuma tiesības mērķis ir: 1) kad dots apsolījums - atsvabināt no tā, atdodot parāda dokumentu, ja tāds bijis izdots; 2) kad izdarīti darbi - atlīdzināt to vērtību; 3) kad nodibināts vai atcelts servitūts - atjaunot agrāko stāvokli.

2378. Ja dotas atvietojamas lietas, tad jāatdod tās pašas šķiras un tāda paša labuma lietas.

2379. Neatvietojamas lietas atdodamas līdz ar to pieaugumiem un augļiem, tiklab ar jau ievāktiem, kā arī ar tiem, kurus pēc prasības celšanas pret atbildētāju viņš nav ievācis aiz nolaidības, pie kam tomēr jāatlīdzina atbildētājam šajā nolūkā taisītie izdevumi.

2380. Ja labticīgs saņēmējs lietu jau atsavinājis, tad viņam jāatdod tikai par to saņemtā maksa; bet ja lieta viņa valdījuma laikā gājusi bojā vai bojāta, tad pirmā gadījumā viņam par to nav jāatlīdzina, bet pēdējā jāatdod lieta tāda, kāda tā ir.

2381. Prasītājam jāpierāda, ka izpildījums izdarīts bez tiesiska pamata.

2382. Izņēmuma veidā saņēmējam sekojošos gadījumos jāpierāda, ka parāds tiešām pastāvējis:

1) kad viņš ļaunprātīgi noliedz samaksas saņemšanu;

2) kad atprasa tādu parāda dokumentu, kurā nav apzīmēts saistības tiesiskais pamats.

2383. Ja atprasījuma tiesībai ir tiesisks pamats, tad tā nav izbeidzama iepriekš atteicoties no tās.

II. Nākoša notikuma izredzē izpildītā atprasījums

2384. Ja kāds kautko devis, uz tieši izteikta vai no apstākļiem neapšaubāmi izrietoša pamata pieņemdams, ka nākamībā jāiestājas zināmam notikumam, tas var prasīt no saņēmēja, ja notikums neiestājas, lai viņam doto dod atpakaļ.

Ir vienalga, vai paredzētais notikums neiestājas nemaz, jeb vai tas iestājas citādi nekā bijis paredzēts, kā arī vai paredzētais mērķis paliek pavisam nesasniegts, vai arī nav sasniegts pienācīgā kārtā.

2385. Par atprasījuma priekšmetu ir spēkā 2376.-2380.panta noteikumi.

2386. Kad paredzētais notikums (2384.p.) jau no paša sākuma bijis neiespējams, tad devējam, ja viņš par tādu neiespējamību zinājis, nav tiesības doto atprasīt.

Ja devējs pats kavē paredzētā notikuma iestāšanos, tad viņš zaudē atprasījuma tiesību.

Ja paredzētais notikums neiestājas aiz nejauša gadījuma, bez jebkādas saņēmēja vainas, tad devējam nav atprasījuma tiesības.

III. Atprasījums netikumīga vai pretlikumīga pamata dēļ

2387. Ko kāds saņēmis netikumīgam vai pretlikumīgam mērķim, to devējs, ja vien arī došana pati par sevi nav bijusi netikumīga vai pretlikumīga, var atprasīt no saņēmēja vai viņa mantiniekiem, vienalga, vai paredzētais mērķis sasniegts vai ne.

2388. Par atprasījuma priekšmetu ir spēkā 2376.-2380.panta noteikumi, tikai ar to izņēmumu, ka šeit nekādā gadījumā nevar prasīt procentus.

IV. Atprasījums jebkāda pamata trūkuma dēļ

2389. Ja kādam ir bez jebkāda pamata kāds priekšmets no otra mantas, tad to var no viņa atprasīt.

Attiecībā uz šādu atprasījumu nav nekādas nozīmes, vai tāda priekšmeta iegūšanai nav bijis pamata no paša sākuma, jeb vai pamats, kas agrāk ir bijis, vēlāk atkritis.

2390. Par atprasījuma priekšmetu ir spēkā 2376.-2380.panta noteikumi.

V. Vispārējs atprasījums iedzīvošanās dēļ

2391. Nevienam nav tiesības netaisni iedzīvoties otram par ļaunu un uz tā rēķinu.

Kas no tam cietis zaudējumu, tas var prasīt, lai atdod viņam to, ar ko un par cik otrs iedzīvojies.

2392. Par iedzīvoto atzīstams tikai tas, kas, ceļot pret atbildētāju atprasījuma prasību, vēl atrodas viņa mantā, vienalga, vai tas būtu dabā, vai tādos priekšmetos, ko viņš ieguvis pret labā ticībā atsavināto vai patērēto. Uz visu to, ko atbildētājs līdz tam laikam bez ļauna nolūka izdāvinājis, nodzīvojis vai nejauši nozaudējis, atprasījuma tiesību nevar attiecināt.

DIVDESMITĀ NODAĻA

Tiesība prasīt lietas parādīšanu

2393. Tas, kas nodomājis izlietot kādu tiesību uz zināmu kustamu lietu un tādēļ vēlas apriekš to redzēt, var prasīt no katra šās lietas turētāja, lai to viņam parāda.

2394. Lietas parādīšanu var prasīt nevien tas, kas prasa īpašuma tiesību uz to, bet arī kas vēlas izlietot citas lietu tiesības, vai iegūt atpakaļ lietas valdījumu, vai izlietot savu izvēles tiesību, vai arī kas pierāda, ka viņam ir kāda tiesiska interese, lai lietu viņam parāda.

2395. Prasību par lietas parādīšanu var vērst nevien pret valdītāju, bet arī pret katru tās turētāju, kā arī pret to, kas lietu valdījis, bet tīši to nodevis svešās rokās vai iznīcinājis. Šāda prasība pielaižama arī tad, kad atbildētājam varbūt nemaz nav zināms, vai lieta tiešām pie viņa atrodas.

2396. Atbildētājs atbild par katru savu neuzmanību no tā laika, kad prasība viņam paziņota. Ja valdītājs ir ļaunticīgs, tad viņš nes risku arī par bojā eju un bojāšanos, pieņemot, ka tas nebūtu noticis, ja lieta būtu laikā izdota prasītājam.

2397. Lieta jāparāda tajā vietā, kur tā atrodas ceļot pret atbildētāju prasību; bet ja atbildētājs to ļaunprātīgi aizgādājis prom, tad viņam tā uz savu rēķinu atkal jānogādā uz šo vietu.

2398. Ja atbildētājs bez pamata izvairās lietu parādīt vai tīšām padara to neiespējamu, tad viņam jāatlīdzina prasītājam visi zaudējumi.

2399. Atbildētājs var prasīt, lai prasītājs atlīdzina lietas parādīšanas izdevumus, kā arī pie tam nejauši ciestos zaudējumus.

2400. Atbildētāja mantinieks atbild tikai tiktāl, ciktāl viņam lietas parādīšana iespējama un ciktāl viņš nav iznīcinājis šo iespēju ar savu paša prettiesīgu darbību, kā arī ciktāl ar mantojuma atstājēja prettiesīgu darbību radusies viņa mantai peļņa un ciktāl tā pārgājusi uz mantinieku.

Informatīva atsauce uz Eiropas Savienības direktīvām

(26.01.2006. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 23.05.2013. likumu, kas stājas spēkā 26.06.2013.)

Likumā iekļautas normas, kas izriet no:

1) Padomes 1986.gada 22.decembra direktīvas 87/102/EEK par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz patēriņa kredītu;

2) Padomes 1990.gada 22.februāra direktīvas 90/88/EEK, ar ko groza direktīvu 87/102/EEK par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz patēriņa kredītu;

3) Eiropas Parlamenta un Padomes 1998.gada 16.februāra direktīvas 98/7/EK, ar ko groza direktīvu 87/102/EEK par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz patēriņa kredītu;

4) Padomes 1993.gada 5.aprīļa direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos;

5) Eiropas Parlamenta un Padomes 2000.gada 8.jūnija direktīvas 2000/31/EK par dažiem informācijas sabiedrības pakalpojumu tiesiskajiem aspektiem, jo īpaši elektronisko tirdzniecību, iekšējā tirgū (direktīva par elektronisko tirdzniecību);

6) *(izslēgts ar 23.05.2013. likumu)*;

7) Eiropas Parlamenta un Padomes 2011.gada 16.februāra direktīvas 2011/7/ES par maksājumu kavējumu novēršanu komercdarījumos nacionālajā tiesību sistēmā.

Publisko ezeru un upju saraksts

(Pielikums 16.09.2021. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 11.10.2021.)

1. Publiskie ezeri

Nr. p. k.	Ezera nosaukums	Agrākais nosaukums Civillikumā (ja atšķiras)	Pagasts vai pilsēta	Platība (ha)	Koordinātas (LKS-92)	
					X	Y
Aizkraukles novads						
1.	Dāmenezers		Aiviekstes pag.	46,1	282412	609549
2.	Līdacis	Līdaces ezers	Aiviekstes pag.	8,5	280788	607779
3.	Odzes ezers		Aiviekstes pag.	268,7	281971	604697
4.	Znotiņu ezers (Aklais ezers)		Daudzeses pag.	24,6	262130	569983
Alūksnes novads						
5.	Alūksnes ezers		Alūksnes pils., Jaunalūksnes pag.	1543,7	372293	685294
6.	Ilgāja ezers (Ilgajs) (Latvijas daļa)	Ilgāja ezers	Veclaicenes pag.	8,7	386705	670587
7.	Indzeris	Indzera ezers	Alsviķu pag.	145,3	363740	680562
8.	Murata ezers (Latvijas daļa)	Muratu ezers	Ziemera pag.	11,2	385638	684438
9.	Sudals (Sudalezers) (daļa Gulbenes nov., sk. Nr. 83)	Sudalezers	Zeltiņu pag.	182,3	355639	661961
10.	Vaidavas ezers		Ziemera pag.	23,3	383707	685785
Augšdaugavas novads						
11.	Audēju ezers		Sventes pag.	1,8	194148	643880
12.	Beļānu ezers (Latvijas daļa)	Beļānu ezers (Baltais ezers)	Skrudalienas pag.	55,4	177708	679613
13.	Boltazars	Baltezers	Vaboles pag.	48,5	216474	654522
14.	Briģenes ezers (Briģines ezers)	Briģenes ezers	Demenes pag.	136,4	180550	659640
15.	Demenes ezers		Demenes pag.	30,2	179390	659217
16.	Dūnakļu ezers		Salienas pag.	17,5	183226	680463
17.	Galiņu ezers (Latvijas daļa)		Šēderes pag.	15,5	187952	640097
18.	Grendzes ezers (Latvijas daļa)		Medumu pag.	1,1	176382	650516
19.	Kamenkas ezers (Latvijas daļa)		Salienas pag.	11,0	186059	682941
20.	Klepinu ezers		Salienas pag.	34,0	183071	678421
21.	Koša ezers (Kosinis)	Kāša ezers (Koša ezers)	Līksnas pag.	59,2	209919	648599
22.	Kurcuma ezers		Medumu pag.	12,1	178614	648942
23.	Laucesas ezers (Latvijas daļa)	Laucesas ezers (Smelīnes ezers)	Medumu pag.	94,8	180982	644263
24.	Lielais Ilgas ezers (daļa no ezera 109,2 ha platībā)		Medumu pag.	109,2	186933	645378
25.	Lielais Kolupa ezers (daļa Preiļu nov., sk. Nr. 167)	Lielais Kalupes ezers (Salenieku ezers)	Kalupes pag.	175,0	225344	656835
26.	Lielais Kumpinišku ezers	Lielais Kumpinišķu	Medumu pag.	44,1	183053	642179

26.	(Latvijas daļa)	ezers	Medumu pag.	44,1	183053	642179
27.	Lielais Kumpotis (Latvijas daļa)	Lielais Kumpoša ezers	Medumu pag.	7,4	176282	654164
28.	Lielais Subates ezers		Subates pils.	51,0	208751	619639
29.	Luknas ezers		Višķu pag.	409,0	217179	672666
30.	Marinovas ezers (Marijas ezers)	Marijas ezers	Šēderes pag.	19,3	195036	639229
31.	Mazais Ilgas ezers		Medumu pag.	21,7	185995	644848
32.	Mazais Kolupa ezers	Mazais Kalupes ezers (Keišu ezers)	Kalupes pag.	110,0	221444	657504
33.	Mazais Kumpinišku ezers		Medumu pag.	3,6	183345	642725
34.	Mazais Subates ezers (Latvijas daļa)		Subates pils.	22,0	207829	618791
35.	Meduma ezers		Medumu pag.	271,5	185317	646837
36.	Riču ezers (Latvijas daļa)		Demenes pag.	587,7	176299	670090
37.	Robežas ezers (Latvijas daļa)		Medumu pag.	12,0	176769	649181
38.	Samaņkas ezers (Latvijas daļa)		Medumu pag.	18,0	176308	649660
39.	Sasaļu ezers		Sventes pag.	27,4	200698	643971
40.	Sila ezers		Skrudalienas pag.	262,0	180352	675059
41.	Sitas ezers (Latvijas daļa)		Skrudalienas pag.	43,1	173880	674729
42.	Skirnas ezers (Latvijas daļa)		Demenes pag.	31,8	173451	661077
43.	Sventes ezers		Sventes pag.	734,8	192562	647362
44.	Šarlotes ezers		Šēderes pag.	27,2	195388	637330
45.	Šķirnates ezers (Latvijas daļa)	Šķirnates ezers (Kimbarcišķu ezers)	Demenes pag.	10,0	174063	657103
46.	Šķirstiņu ezers		Medumu pag.	26,3	187677	646888
47.	Višku ezers	Višķu ezers	Višķu pag.	360,1	215547	676265
48.	Zabolotņiku ezers		Salienas pag.	21,0	181476	676642
Ādažu novads						
49.	Dūņezers		Ādažu pag.	274,1	334104	521700
50.	Dzirnezers		Carnikavas pag.	140,9	332808	518937
51.	Garezeri		Carnikavas pag.	24,4	336009	518681
52.	Lielais Baltezers (daļa Ropažu nov., sk. Nr. 190)		Ādažu pag.	597,5	320202	517673
53.	Līlastes ezers		Ādažu pag.	183,6	337223	521575
54.	Mazais Baltezers		Ādažu pag.	198,7	322620	519870
Balvu novads						
55.	Bolvu ezers	Balvu ezers	Kubulu pag.	167,9	336693	695672
56.	Pārkunu ezers	Pērkonu ezers	Kubulu pag.	229,7	337848	699503
57.	Svātiunes ezers	Svētaunes ezers (Jorzavas ezers)	Baltinavas pag.	36,0	310502	715569
58.	Viļakas ezers		Viļakas pils.	137,6	344916	722935
Bauskas novads						
59.	Taurkalnes Aklais ezers	Taurkalnes Aklezers	Valles pag.	20,0	269431	555267
Cēsu novads						
60.	Alauksts	Alauksta ezers	Vecpiebalgas pag.	774,8	329190	607379
61.	Āraišu ezers		Drabešu pag.	32,6	345904	577625
62.	Inesis	Ineša ezers	Inešu pag.	519,5	322405	608094
63.	Juveris	Juvera ezers	Dzērbenes pag.	77,5	343248	601050
64.	Mazums	Mazuma ezers	Vaives pag.	25,9	343413	583709
65.	Ratnieku ezers		Līgatnes pag.	44,1	336062	562216

66.	Riebiņu ezers		Straupes pag.	75,5	359833	557215
67.	Taurenes ezers		Taurenes pag.	31,6	336623	602388
68.	Ungurs (Rustēgs)	Rustēga ezers (Unguru ezers)	Raiskuma pag.	393,6	355737	565321
Daugavpils valstspilsētas pašvaldības teritorija						
69.	Lielais Stropu ezers		Daugavpils valstspilsēta	417,9	198866	662252
70.	Šuņazars	Šuņezers	Daugavpils valstspilsēta	74,8	197839	656786
Dienvidkurzemes novads						
71.	Durbes ezers		Dunalkas pag., Durbes pag., Tadaiķu pag.	670,0	277770	337764
72.	Kalšu ezers (Latvijas daļa)		Vaiņodes pag.	19,2	248707	368324
73.	Liepājas ezers (daļa Liepājas valstspilsētā, sk. Nr. 116)		Grobiņas pag., Otaņķu pag., Nīcas pag.	3715,0	261040	318897
74.	Papes ezers		Rucavas pag., Nīcas pag.	1205,0	231742	317944
75.	Tāšu ezers		Medzes pag.	94,9	277385	329368
Dobeles novads						
76.	Apguldes ezers		Naudītes pag.	40,8	266454	453657
77.	Lielauces ezers		Lielauces pag.	376,0	265940	432487
78.	Zebrus ezers		Bikstu pag.	443,0	276918	437830
Gulbenes novads						
79.	Ādmiņu ezers		Lejasciema pag.	28,2	349492	644699
80.	Kalmodu ezers		Rankas pag.	23,0	348352	632095
81.	Lielais Virānes ezers		Tirzas pag.	60,9	326285	642773
82.	Ludza ezers		Stāmerienas pag.	280,9	350499	673800
83.	Sudals (Sudalezers) (daļa Alūksnes nov., sk. Nr. 9)	Sudalezers	Lejasciema pag.	182,3	355639	661961
84.	Ušurs	Ušura ezers	Jaungulbenes pag.	160,8	326329	661251
Jēkabpils novads						
85.	Baļotes ezers		Kūku pag.	149,2	268484	623971
86.	Ilzu ezers (Garais ezers) (Latvijas daļa)	Garais ezers (Akmeņu ezers, Ilzes ezers)	Rites pag.	39,0	225543	595245
87.	Pīslaistas ezers	Pieslaista ezers	Atašienes pag.	54,7	272987	657771
88.	Saukas ezers		Saukas pag.	718,2	236542	590843
89.	Vārzgūnes ezers		Kalna pag.	43,0	250559	616750
90.	Viesītes ezers		Viesītes pag.	232,0	246176	601226
Jūrmalas valstspilsētas pašvaldības teritorija						
91.	Slokas ezers		Jūrmalas valstspilsēta	250,0	312536	473360
Krāslavas novads						
92.	Baltais ezers (Latvijas daļa)	Baltais ezers (Belojes ezers)	Robežnieku pag.	35,3	205203	728598
93.	Cārmins	Cērmenes ezers (Cārmaņa ezers)	Aulejas pag.	221,8	215885	698173
94.	Dagdas ezers		Asūnes pag.	484,1	221189	722380
95.	Dolgojes ezers (Latvijas daļa)		Indras pag.	9,0	193796	727465
96.	Dreidzs	Drīdža ezers	Kombuļu pag., Skaistas pag.	753,0	208369	705494
97.	Eša ezers (Ežezers)	Ežezers (Ješa ezers)	Ezernieku pag.	987,9	231295	723961

98.	Kairišu ezers	Kairīšu ezers	Svariņu pag.	91,7	222400	730018
99.	Lielais Gusena ezers (Lielais Ūseņa ezers)	Lielais Gusena ezers	Robežnieku pag.	120,5	208403	725722
100.	Maksimovas ezers (Latvijas daļa)		Indras pag.	16,1	200317	726759
101.	Malcānu ezers (Nazaru ezers)	Nāzaru ezers (Malcānu ezers)	Bērziņu pag.	12,5	225516	739909
102.	Matejka	Matejka ezers	Robežnieku pag.	9,9	208462	724839
103.	Medvedka	Medvedka ezers (Lāču ezers)	Robežnieku pag.	8,4	209552	726295
104.	Melnais ezers (Latvijas daļa)	Melnais ezers (Čornojes ezers)	Robežnieku pag.	8,0	204627	728377
105.	Nauļānu ezers		Robežnieku pag.	55,9	209573	729352
106.	Osvas ezers		Bērziņu pag.	51,8	221727	734614
107.	Rušons (daļa Rēzeknes un Preiļu nov., sk. Nr. 169 un Nr. 182)	Rušona ezers (Cīruļu ezers)	Kastuļinas pag.	2373,0	230447	687652
108.	Sivers	Sīvera ezers	Aulejas pag., Skaistas pag.	1759,0	213005	707775
109.	Žabinka	Žabinka ezers	Robežnieku pag.	3,4	209206	724498
Kuldīgas novads						
110.	Ķikuru ezers		Turlavas pag.	21,6	297678	357144
111.	Lielais Nabas ezers		Padures pag.	70,5	327243	367275
112.	Mazais Nabas ezers		Padures pag.	66,8	326968	368983
113.	Slujas ezers		Rendas pag.	57,3	329766	389174
114.	Vilgāles ezers		Kurmāles pag.	242,5	305520	366425
115.	Zvirgzdu ezers		Alsungas pag., Gudenieku pag.	74,7	312695	356733
Liepājas valstspilsētas pašvaldības teritorija						
116.	Liepājas ezers (daļa Dienvidkurzemes nov., sk. Nr. 73)	Liepājas ezers	Liepājas valstspilsēta	3715,0	261040	318897
117.	Tosmares ezers		Liepājas valstspilsēta	405,0	273264	319278
Limbažu novads						
118.	Augstrozes Lielezers		Umurgas pag.	400,0	376591	560747
119.	Dūņezers		Limbažu pag.	135,6	376828	541960
120.	Katvarezers (Pepītis)	Katvaru ezers	Katvaru pag.	64,7	379874	547629
121.	Lādes ezers (Nabes ezers)	Lādes ezers	Limbažu pag.	246,0	366368	541427
122.	Limbažu Lielezers		Limbažu pag., Limbažu pils.	256,4	371159	542058
Līvānu novads						
123.	Daguma ezers	Deguma ezers (Pelēčāres ezers)	Rudzātu pag.	59,0	261241	653847
124.	Jersikas ezers		Jersikas pag.	41,0	236366	637513
Ludzas novads						
125.	Cirms	Cirma ezers	Cirmas pag.	1261,2	274140	721773
126.	Čornojes ezers (Latvijas daļa)		Briģu pag.	5,0	259069	758633
127.	Dziļais ezers	Dziļezers	Istras pag.	150,9	241546	747569
128.	Istras ezers		Istras pag.	155,3	240372	746376
129.	Kurjanovas ezers		Līdumnieku pag.	127,8	272334	745247
130.	Laudera ezers		Lauderu pag.	55,3	252295	746498
131.	Lielais Ludzas ezers		Zvirgzdenes pag.	846,4	272379	731477
132.	Mazais Ludzas ezers		Ludzas pils.	36,5	273415	728172

133.	Nierzas ezers	Nirzas ezers (Nierzas ezers)	Nirzas pag.	551,6	256465	741026
134.	Nūmiernes ezers	Nūmērnes ezers	Salnavas pag.	73,8	305983	714936
135.	Peiteļa ezers (Latvijas daļa)	Pīteļa ezers	Līdumnieku pag.	138,5	280376	747579
136.	Pildas ezers		Ņukšu pag.	294,6	265102	732348
137.	Plisūns	Plisūna ezers (Plusons, Dunduru ezers)	Istras pag.	480,0	237774	748387
138.	Šešku ezers		Pasienes pag.	38,7	233905	755771
139.	Zilezers (Sīnojs) (Latvijas daļa)	Zilezers	Līdumnieku pag.	95,0	270174	754050
140.	Zviergzdines ezers	Zvirgzdenes ezers	Zvirgzdenes pag.	134,2	274740	726545
Madonas novads						
141.	Apaļais dīķis	Apaļais ezers	Aronas pag.	0,6	308156	629773
142.	Dreimaņa ezers (Svētes ezers)		Mārcienas pag.	49,0	293643	631688
143.	Gulbēris	Gulbēra ezers	Liezēres pag.	87,2	317984	620948
144.	Ilziņš	Ilziņa ezers	Vestienas pag.	21,9	303983	614881
145.	Jumurdas ezers		Jumurdas pag.	173,7	312650	606807
146.	Kaijenieks		Aronas pag.	9,4	308343	629823
147.	Kalsnavas ezers		Kalsnavas pag.	23,4	290772	624443
148.	Kālezers		Vestienas pag.	407,1	303416	611366
149.	Kurtavas ezers		Mētrienas pag.	74,0	279343	644174
150.	Lielais Līdēris		Aronas pag.	125,2	313372	623225
151.	Liezēris	Liezēra ezers	Liezēres pag.	105,9	319815	624625
152.	Lubāns (daļa Rēzeknes nov., sk. Nr. 178)	Lubāna ezers	Barkavas pag., Ošupes pag.	8210,0	295170	674972
153.	Mazais Virānes ezers		Cesvaines pag.	47,2	324745	643410
154.	Odzienas ezers		Mētrienas pag.	47,0	281125	642019
155.	Rāceņu ezers (Plaksnis)	Rāceņu ezers	Lazdonas pag.	34,9	300620	635508
156.	Salu ezers (Baznīcas ezers)	Salas ezers	Madonas pils.	31,8	302248	637298
157.	Talejs	Talejas ezers	Vestienas pag.	79,7	303838	617214
158.	Viešūrs	Viešūra ezers (Kaķīšu ezers)	Vestienas pag.	175,0	307467	619807
Mārupes novads						
159.	Babītes ezers		Babītes pag., Salas pag.	2555,7	308702	484338
Ogres novads						
160.	Lobes ezers		Krapes pag.	533,5	287150	578340
161.	Pečors	Pečora ezers	Ķeipenes pag.	102,6	305331	568954
162.	Plaužu ezers		Ķeipenes pag.	95,6	305632	576341
Preiļu novads						
163.	Bicānu ezers		Rušonas pag.	149,4	234911	680387
164.	Bieržgaļa ezers	Biržgaļa ezers (Biržkalnu ezers, Kapiņu ezers)	Aglonas pag.	272,2	227090	693425
165.	Cirišs	Ciriša ezers	Aglonas pag.	630,6	224835	684882
166.	Feimaņu ezers (daļa Rēzeknes nov., sk. Nr. 174)		Rušonas pag.	625,7	240611	685709
167.	Lielais Kolupa ezers (daļa Augšdaugavas nov., sk. Nr. 25)	Lielais Kalupes ezers (Salenieku ezers)	Rožkalnu pag.	175,0	225344	656835
168.	Pelēča ezers		Aizkalnes pag.	82,0	228306	669007

169.	Rušons (daļa Rēzeknes un Krāslavas nov., sk. Nr. 107 un Nr. 182)	Rušona ezers (Cīruļu ezers)	Rušonas pag.	2373,0	230447	687652
Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības teritorija						
170.	Kovšu ezers (Rēzeknes ezers)	Rēzeknes ezers	Rēzeknes valstspilsēta	22,0	266402	704287
Rēzeknes novads						
171.	Ciskodu ezers (Tiskādu ezers)	Tiskādu ezers (Ciskada ezers)	Silmalas pag.	179,5	260697	689658
172.	Černostes ezers		Maltas pag.	213,3	241986	694363
173.	Dziļūts	Dziļūta ezers	Stoļerovas pag.	33,1	253440	725612
174.	Feimaņu ezers (daļa Preiļu nov., sk. Nr. 166)		Feimaņu pag.	625,7	240611	685709
175.	Idzipoles ezers		Kaunatas pag.	48,0	249851	727296
176.	Ismeru ezers (Žogotu ezers)	Ismeru–Žogotu ezers	Čornajas pag.	147,0	253749	705937
177.	Kaunatas ezers		Kaunatas pag.	54,5	247951	717766
178.	Lubāns (daļa Madonas nov., sk. Nr. 152)	Lubāna ezers	Gaigalavas pag., Nagļu pag.	8210,0	295170	674972
179.	Meirānu ezers		Bērzgales pag.	114,7	282015	716552
180.	Pušas ezers		Pušas pag.	241,4	237670	698448
181.	Rāznas ezers	Rāznas ezers (Rēznas ezers)	Čornajas pag., Kaunatas pag., Mākoņkalna pag.	5756,4	247491	713780
182.	Rušons (daļa Preiļu nov. un Krāslavas nov., sk. Nr. 107 un Nr. 169)	Rušona ezers (Cīruļu ezers)	Feimaņu pag.	2373,0	230447	687652
183.	Solojs	Salāja ezers (Lakstīgalu ezers, Solovju ezers)	Mākoņkalna pag.	174,7	234337	711435
184.	Virauds	Viraudas ezers	Lendžu pag.	95,4	275974	715849
185.	Viertiukšnis	Virtūkšņa ezers (Vertūkšņas ezers)	Lūznavas pag.	52,8	250799	697276
186.	Zosnas ezers		Lūznavas pag.	156,5	248095	705319
Rīgas valstspilsētas pašvaldības teritorija						
187.	Juglas ezers		Rīgas valstspilsēta	570,0	315390	516812
188.	Ķīšezers		Rīgas valstspilsēta	1730,0	319796	510581
Ropažu novads						
189.	Langstiņu ezers		Garkalnes pag.	35,7	318770	520524
190.	Lielais Baltezers (daļa Ādažu nov., sk. Nr. 52)		Garkalnes pag.	597,5	320202	517673
191.	Lielais Jūgezers		Garkalnes pag.	35,5	323342	514565
Saldus novads						
192.	Brocēnu ezers (Brocenu ezers)		Cieceres pag.	43,6	284700	411342
193.	Cieceres ezers		Cieceres pag.	276,8	279373	411933
194.	Ķerkliņu ezers		Zvārdes pag.	50,0	265209	418584
195.	Remtes ezers		Remtes pag.	75,5	288838	419589
196.	Saldus ezers		Saldus pils.	22,0	282016	408626
197.	Zvārdes ezers (Odzēnu ezers)	Zvārdes ezers (Odzānu ezers)	Zvārdes pag.	20,0	270880	414020
Saulkrastu novads						
198.	Pabažu ezers		Sējas pag.	38,2	346113	535814
Siguldas novads						
199.	Aijažu ezers		Lēdurgas pag.	311,4	360098	543357
200.	Jūdažu ezers		Siguldas pag.	32,7	329449	557500

Smiltenes novads						
201.	Draudzesskolas ezers	Skolas ezers (Drustu ezers)	Drustu pag.	34,3	343405	610968
202.	Lizdoles ezers		Launkalnes pag.	53,9	351526	610758
203.	Zvārtavas ezers		Gaujienas pag.	23,3	379292	641552
Talsu novads						
204.	Engures ezers (daļa Tukuma nov., sk. Nr. 208)		Mērsraga pag.	4130,7	346791	445516
205.	Sasmakas ezers		Ārlavas pag.	252,0	358865	416410
Tukuma novads						
206.	Dūņieris	Dūņiera ezers	Lapmežciema pag.	25,3	316250	469574
207.	Dzirciema ezers		Zentenes pag.	27,1	330465	440162
208.	Engures ezers (daļa Talsu nov., sk. Nr. 204)		Engures pag., Zentenes pag.	4130,7	346791	445516
209.	Kaņieris	Kaņiera ezers	Lapmežciema pag., Smārdes pag.	1122,1	317649	467622
210.	Lielapsauju ezers	Lielapsauju ezers (Apsauju ezers)	Jaunpils pag.	20,0	286348	443819
211.	Pālansu ezers		Lestenes pag.	36,0	292457	443227
212.	Sēmes ezers		Sēmes pag.	48,6	323517	443749
213.	Valguma ezers		Smārdes pag.	60,3	316580	458223
Valkas novads						
214.	Cepšu ezers		Kārķu pag.	25,3	411713	599454
215.	Valdis (Valžezers)	Valda ezers	Ērģemes pag.	24,8	402060	605369
Valmieras novads						
216.	Burtnieks	Burtnieku ezers	Burtnieku pag., Matīšu pag., Vecates pag.	4006,0	400647	573981
217.	Dauguļu Mazezers		Dikļu pag.	62,5	378819	561727
218.	Ķiruma ezers (Kreņa ezers)	Ķiruma ezers	Vecates pag.	53,5	404592	562633
219.	Ramatas Lielezers		Ramatas pag.	162,0	428250	555201
220.	Rāķis	Rāķa ezers	Dikļu pag.	67,0	384686	555218
221.	Vaidavas ezers		Vaidavas pag.	87,2	367774	576261
Ventspils novads						
222.	Klāņezers		Popes pag., Tārgales pag.	67,0	371426	366604
223.	Puzes ezers		Puzes pag.	520,5	356449	377404
224.	Usmas ezers		Usmas pag.	3469,2	339027	390832
Ventspils valstspilsētas pašvaldības teritorija						
225.	Būšnieku ezers		Ventspils valstspilsēta	330,0	369423	358617

2. Publiskās upes

1.	Abava — no Viesatas upes ietekas līdz ietekai Ventā
2.	Aiviekste (ar sazarojuma kanāliem) — visā garumā
3.	Aktica — posmā pa Latvijas—Baltkrievijas robežu
4.	Asūnīca — posmā pa Latvijas—Baltkrievijas robežu
5.	Bārta — no Latvijas—Lietuvas robežas līdz ietekai Liepājas ezerā
6.	Brasla — no Braslas ūdenskrātuves aizsprosta līdz ietekai Gaujā
7.	Buļļupe (Lielupes atzarojums Rīgas teritorijā) — visā garumā
8.	Daugava (tās atzarojumi un Pļaviņu, Ķeguma un Rīgas HES ūdenskrātuves) — no Latvijas—Krievijas robežas līdz ietekai Rīgas jūras līcī (ieskaitot posmu pa Latvijas—Baltkrievijas robežu)

9.	Dubna — no iztekas no Sivera līdz ietekai Daugavā
10.	Gauja — no Tirzas upes ietekas līdz ietekai Rīgas jūras līcī (ieskaitot posmu pa robežu), Gaujas—Baltezera kanāls
11.	Gauja — posmā Lizuma pagasta teritorijā
12.	Iecava — no Dzērvītes upes ietekas līdz ietekai Lielupē
13.	Irbe — visā garumā
14.	Jugla — no Lielās Juglas un Mazās Juglas satekas līdz Juglas ezeram un no Juglas ezera līdz ietekai Ķīšezerā
15.	Juglas kanāls — no Lielā Baltezera līdz ietekai Juglā
16.	Lielā Jugla — visā garumā (no Mergupes un Sudas satekas līdz satekai ar Mazo Juglu)
17.	Lielupe un tās atzarojumi — visā garumā
18.	Ludza — no iztekas no Lielā Ludzas ezera līdz Latvijas—Krievijas robežai un ieskaitot posmu pa robežu
19.	Mazā Jugla — no Abzas upes ietekas līdz satekai ar Lielo Juglu
20.	Melnupe — posmā pa Latvijas—Igaunijas robežu
21.	Mēmele — no Latvijas—Lietuvas robežas (ieskaitot posmu pa robežu) līdz satekai ar Mūsu
22.	Mērsraga kanāls — visā garumā
23.	Misa — no Zvirgzdes upes ietekas līdz ietekai Iecavas upē
24.	Mīlgrāvis — visā garumā
25.	Mūsa — no Latvijas—Lietuvas robežas (ieskaitot posmu pa robežu) līdz satekai ar Mēmeli
26.	Ogre — no Valolas upes ietekas līdz ietekai Daugavā
27.	Pededze — no Alūksnes upes ietekas līdz ietekai Aiviekstē
28.	Pernovka — posmā pa Latvijas—Krievijas robežu
29.	Pērse — no Pelavas upes ietekas līdz ietekai Daugavā
30.	Rēzekne — visā garumā
31.	Rinda — visā garumā
32.	Roja — no Lubes dzirnavām līdz ietekai Rīgas jūras līcī
33.	Saka — visā garumā
34.	Salaca — visā garumā
35.	Sarja (Sarjanka) — posmā pa Latvijas—Baltkrievijas robežu
36.	Sīnupe (Zilupe) — posmos pa Latvijas—Krievijas robežu
37.	Suseja (Dienvidsusēja) — posmā pa Latvijas—Lietuvas robežu
38.	Sventāja — posmā pa Latvijas—Lietuvas robežu
39.	Svēte — no Latvijas—Lietuvas robežas (ieskaitot posmu pa robežu) līdz ietekai Lielupē
40.	Užava — no Kauliņas upes (Kauliņupes) ietekas līdz ietekai Baltijas jūrā
41.	Vadakste ar Vadakstes ūdenskrātuves Latvijas daļu — no Latvijas—Lietuvas robežas (ieskaitot posmu pa robežu) līdz ietekai Ventā
42.	Vaidava — posmā pa Latvijas—Igaunijas robežu
43.	Venta — no Latvijas—Lietuvas robežas (ieskaitot posmu pa robežu) līdz ietekai Baltijas jūrā

Ezeru saraksts, kuros zvejas tiesības pieder valstij

(Pielikums 16.09.2021. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 11.10.2021.)

Nr. p. k.	Ezera nosaukums	Agrākais nosaukums Civillikumā (ja atšķiras)	Pagasts vai pilsēta	Platība (ha)	Koordinātas (LKS-92)	
					X	Y
Alūksnes novads						
1.	Grundu ezers		Mālupes pag.	48,9	355769	699072
2.	Ķiploks	Ķiploku ezers	Zeltiņu pag.	25,2	357174	663383
3.	Lukumītis (Lukumietis)	Lūkumīša ezers	Mārkalnes pag.	51,9	377318	686615
4.	Pātražs	Pātraža ezers	Zeltiņu pag.	31,0	358673	663664
5.	Pullans	Pullanu ezers	Alsviķu pag.	17,8	366048	682709
6.	Raipals	Raipala ezers	Veclaicenes pag.	36,1	386478	678108
Augšdaugavas novads						
7.	Bruņu ezers (Bruņenes ezers)	Bruņu ezers	Skrudalienas pag.	37,0	186077	668479
8.	Čerņavas ezers	Černavas ezers (Drisvjates ezers)	Demenes pag.	86,2	178633	666550
9.	Dārza ezers		Demenes pag.	51,1	175952	660399
10.	Dervanišku ezers	Dervanišķu ezers (Ustaukas ezers)	Demenes pag.	68,7	185531	658660
11.	Kamiņčas ezers		Eglaines pag., Bebrenes pag.	27,6	206499	628180
12.	Kirjanišku ezers		Salienas pag.	40,4	184521	681922
13.	Kumbuļu ezers		Demenes pag.	41,4	181381	667242
14.	Ļūbasts	Ļūbasta ezers	Līksnas pag.	59,0	203362	652955
15.	Smiļģines ezers	Smiļģinu ezers	Skrudalienas pag.	49,0	178619	676659
16.	Šēnheidas ezers		Skrudalienas pag.	59,0	182501	671837
17.	Veirūgnes ezers (daļa Preiļu nov., sk. Nr. 172)	Vīragnas ezers	Dubnas pag.	128,4	220866	670632
Ādažu novads						
18.	Kadagas ezers		Ādažu pag.	25,0	330484	521536
19.	Ummis	Umma ezers	Carnikavas pag.	25,4	336147	520063
Balvu novads						
20.	Kalnis (daļa Gulbenes nov., sk. Nr. 47)	Kalņa ezers	Rugāju pag.	119,5	331845	680812
21.	Lazdags (daļa Gulbenes nov., sk. Nr. 48)	Lazdaga ezers	Rugāju pag.	148,1	327760	679395
22.	Lielais Pokuļovas ezers	Lielais Pokuļevas ezers	Vīksnas pag.	21,3	346165	708168
23.	Ploskīnes ezers	Plaskines ezers	Lazdulejas pag.	68,2	324229	712984
24.	Sprūgu ezers		Vīksnas pag.	47,9	348707	703371
25.	Tepenīcas ezers		Susāju pag.	30,9	348126	717640
Cēsu novads						
26.	Arāja ezers (Āraisis)	Āraiša ezers	Dzērbenes pag.	16,6	340808	600918

27.	Auciema ezers		Raiskuma pag.	41,4	354613	569041
28.	Bānūžu ezers		Taurenes pag.	42,6	334686	596258
29.	Lielais Bauzis (daļa Valmieras nov., sk. Nr. 205)	Lielais Bauža ezers	Raiskuma pag.	57,6	364876	571259
30.	Mazais Bauzis (daļa Valmieras nov., sk. Nr. 206)	Mazais Bauža ezers	Raiskuma pag.	32,0	363865	572437
31.	Nedzis	Nedža ezers	Inešu pag.	82,8	319600	609555
32.	Pūricas ezers (Ikuldas ezers)	Pūricu ezers	Straupes pag.	32,1	353326	561073
33.	Raiskuma ezers		Raiskuma pag.	78,5	352989	570163
34.	Ruckas ezers		Stalbes pag.	41,0	363980	554868
35.	Sārumezers		Straupes pag.	189,1	364441	549445
36.	Tauns	Tauna ezers	Vecpiebalgas pag.	71,9	325368	607825
37.	Zobols	Zobola ezers	Vecpiebalgas pag.	82,5	327147	603327
Dienvidkurzemes novads						
38.	Reiņa ezers	Reiņu ezers	Bunkas pag., Priekules pag.	23,0	269476	356920
39.	Sepenes ezers		Embūtes pag.	67,0	270336	360656
40.	Tīdu ezers		Kalvenes pag.	30,5	278501	362409
Dobeles novads						
41.	Gaurata ezers	Gauratas ezers	Dobeles pag.	13,8	280325	456397
42.	Lielais Vipēdis	Lielais Vipēda ezers	Zebrenes pag.	20,1	272198	438419
43.	Spārņa ezers (Spārnis)	Spārņa ezers	Īles pag.	14,0	268084	440937
44.	Svētes ezers		Zebrenes pag.	55,0	275288	437595
Gulbenes novads						
45.	Augulienas ezers		Beļavas pag.	78,3	350732	662703
46.	Galgauskas ezers		Galgauskas pag., Lejasciema pag.	30,5	345326	652918
47.	Kalnis (daļa Balvu nov., sk. Nr. 20)	Kalņa ezers	Litenes pag., Stradu pag.	119,5	331845	680812
48.	Lazdags (daļa Balvu nov., sk. Nr. 21)	Lazdaga ezers	Stradu pag.	148,1	327760	679395
49.	Mezītis	Mezīša ezers	Stradu pag.	69,2	330979	676435
50.	Pintelis (Liss)	Pinteļa ezers	Beļavas pag.	65,7	351177	664873
51.	Pogas ezers		Stāmerienas pag.	27,9	344414	675085
52.	Sprīvulis (Putriņu ezers)	Sprīvuļu ezers	Beļavas pag.	52,3	355913	670095
53.	Stāmerienas ezers		Stāmerienas pag.	92,6	345872	674590
Jēkabpils novads						
54.	Baltezers		Variešu pag.	45,0	278678	633883
55.	Baltiņu ezers		Sēlpils pag.	32,8	265585	601250
56.	Dumblis	Aizdumbles ezers (Dumbļa ezers, Dutvulu ezers)	Elkšņu pag.	100,0	224915	597860
57.	Ildzenīks	Ildzenieku ezers	Kūku pag.	26,8	262433	624572
58.	Krīgānu ezers		Rites pag.	61,5	229527	591091
59.	Laukezers (Loukazars)		Kūku pag.	50,4	262588	623554
60.	Piksteres ezers		Viesītes pag.	255,0	257258	596734
61.	Sūpes ezers		Viesītes pag.	37,9	238334	602525

62.	Vīķu ezers		Sēlpils pag.	85,4	269020	604461
Krāslavas novads						
63.	Aksenovas ezers	Aksenavas ezers	Šķeltovas pag.	118,0	214863	690524
64.	Arla ezers	Arla ezers (Rokuļu ezers)	Andzeļu pag.	27,0	233496	720395
65.	Aulejs	Aulejas ezers	Aulejas pag.	190,4	216597	704086
66.	Ārdavs	Ārdavas ezers	Kombuļu pag.	229,8	212256	703242
67.	Baltais ezers	Baltais ezers (Belojes ezers)	Indras pag.	34,0	194945	718817
68.	Bierža ezers	Birža ezers	Aulejas pag.	107,1	220421	705701
69.	Bižas ezers		Andrupenes pag.	173,6	229538	709308
70.	Bolts	Balta ezers (Baltais ezers)	Krāslavas pag.	58,2	203195	703978
71.	Cierps	Cērpa ezers (Tērpes ezers)	Aulejas pag.	134,9	219979	702832
72.	Dorotpoles ezers		Kalniešu pag.	37,8	199714	714387
73.	Dubulis	Dubuļu ezers	Kastuļinas pag.	72,4	226889	701724
74.	Gaļšūns	Galšūna ezers (Rapšu ezers)	Dagdas pag.	65,3	225060	721432
75.	Garais ezers		Indras pag.	71,2	192727	718061
76.	Garais ezers		Robežnieku pag.	103,1	212253	720008
77.	Geraņimovas Ildzs	Geraņimovas Ilzas ezers	Kastuļinas pag.	327,8	227580	696532
78.	Gordojs	Gordovas ezers (Gordoja ezers)	Šķaunes pag.	45,3	234091	748410
79.	Idaņa	Jidausa ezers (Idaņas ezers, Kurlais ezers)	Kastuļinas pag.	37,6	229704	704448
80.	Ildzs	Ildzas ezers	Skaistas pag.	26,0	205278	708715
81.	Iļdžs	Indricas ezers (Iļdža ezers)	Robežnieku pag.	24,3	213740	716363
82.	Indrs	Indras ezers	Skaistas pag.	202,3	211054	716089
83.	Ižiuns	Ižūna ezers	Skaistas pag.	101,4	215351	714312
84.	Ižuņa	Užuņu ezers	Kastuļinas pag.	265,2	228598	703128
85.	Janovas ezers	Janovas ezers (Beitānu ezers, Puteņu ezers)	Dagdas pag.	23,7	226601	721379
86.	Jazinks	Jezinakas ezers (Jazinkas ezers)	Grāveru pag.	263,9	218704	695312
87.	Jolzas ezers (Aldzs)	Jolzas ezers	Asūnes pag.	52,2	214524	722831
88.	Kaitras ezers		Asūnes pag.	51,4	219061	727632
89.	Kaļveiša ezers	Kalvīšu ezers	Grāveru pag.	33,5	216846	693430
90.	Karašu ezers	Karašu ezers (Karpa ezers)	Šķeltovas pag.	61,4	220681	691956
91.	Košiuns (Patmaļnīku ezers)	Patmalnieku ezers	Ezernieku pag.	36,5	237629	723497
92.	Koškinas ezers	Koškina ezers	Kastuļinas pag.	91,5	225626	700095
93.	Kuļa ezers		Skaistas pag.	35,8	204201	709521
94.	Kustaru ezers		Kastuļinas pag.	144,2	222991	700151
95.	Lejs	Lejas ezers	Kombuļu pag.	177,4	212616	699723
96.	Lielais Gausls	Lielais Gaušļa ezers	Aulejas pag.	72,2	216515	701009
97.	Lielais Ožukns	Lielais Āžukņa ezers (Lielais Ožukna ezers)	Skaistas pag.	88,5	206394	706091

98.	Mazais Gausls	Mazais Gaušļa ezers	Aulejas pag.	20,5	217340	700954
99.	Ojots	Ojatu ezers (Ojatnieku ezers)	Konstantinovas pag.	30,9	217533	710199
100.	Okras ezers		Kastuļinas pag.	63,5	225187	704158
101.	Olksns	Alksnas ezers (Volksnas ezers, Olksnas ezers)	Krāslavas pag.	54,1	202674	700357
102.	Olovecs (Olouss)	Olovecas ezers (Volovecas ezers)	Andrupenes pag.	164,9	229806	713380
103.	Ormijs	Ormijas ezers	Robežnieku pag.	67,6	210340	723138
104.	Ostrovnas ezers		Indras pag.	31,5	192713	721628
105.	Ots	Ata ezers (Ota ezers)	Kombuļu pag.	122,8	209833	704437
106.	Rešetnīku ezers	Rešetnieku ezers (Gubena ezers)	Andzeļu pag.	48,2	233427	718384
107.	Rokolu ezers	Isakovas ezers (Rokoļu ezers, Lielais ezers)	Andzeļu pag.	47,9	233531	719472
108.	Saviņu ezers (Saveļu ezers)	Saviņu ezers (Saveļu ezers)	Grāveru pag.	55,3	218968	697142
109.	Seklis	Seklais ezers (Sekļa ezers)	Kombuļu pag.	26,9	206962	698954
110.	Skaists	Skaistas ezers	Krāslavas pag.	46,7	204523	706071
111.	Soms	Sama ezers (Soma ezers)	Skaistas pag.	33,6	206292	707815
112.	Stirns	Stirnu ezers	Kalniešu pag.	148,0	203122	711736
113.	Šilovkas ezers	Šilovkas ezers	Kaplavas pag.	81,5	190925	703494
114.	Udrijas ezers	Ūdrāju ezers (Ūdriņu ezers)	Ezernieku pag.	53,5	233724	724978
115.	Varnaviču ezers		Kaplavas pag.	55,3	191218	706433
116.	Vilnīšu ezers	Vilnīšu ezers (Krivojes ezers)	Kaplavas pag.	45,0	189678	706325
117.	Visolda ezers	Visaldas ezers (Viraudas ezers, Kazimirovas ezers)	Andrupenes pag.	96,4	226872	713621
118.	Zirga ezers		Krāslavas pag.	38,0	201191	699416
Kuldīgas novads						
119.	Gulbis		Rendas pag.	24,6	331120	396372
120.	Kukšu ezers		Alsungas pag.	42,0	315064	359044
121.	Pinku ezers		Ēdoles pag.	29,0	319477	359729
Limbažu novads						
122.	Auziņezers	Auziņu ezers	Limbažu pag.	56,5	370288	536055
123.	Āsteres ezers		Viļķenes pag.	84,9	386543	542520
124.	Riebezers		Limbažu pag.	82,2	372305	534710
Ludzas novads						
125.	Audzeļu ezers		Istras pag.	64,9	242209	746407
126.	Bižas ezers (Bīžas ezers)	Bižas ezers	Rundēnu pag.	166,3	241069	730606
127.	Brigu ezers	Briģu ezers	Briģu pag.	28,0	259693	751035
128.	Diunokļa ezers	Dūnākļu ezers	Ludzas pils.	82,7	274385	728107
129.	Dukanu ezers	Dukānu ezers	Cirmas pag.	143,8	267580	724061
130.	Franapoles ezers		Zvirgzdenes pag.	70,4	274682	732564
131.	Ilza ezers		Istras pag.	68,6	239807	752377

132.	Kiudalu ezers	Lielais Kivdalovas ezers	Pureņu pag.	40,7	263225	726257
133.	Križutas ezers	Križutu ezers	Cirmas pag.	67,1	265178	715788
134.	Leidiukšņa ezers	Līdūkšņas ezers	Pildas pag., Nirzas pag.	95,5	256777	738229
135.	Lielais Kūrmas ezers	Lielais Kurmas ezers	Pildas pag.	83,8	258114	733504
136.	Mazais Kūrmas ezers	Mazais Kurmas ezers	Pildas pag.	59,8	259280	734215
137.	Opolais Snidzins	Apaļais Sniedziņa ezers (Augšsniedziņu ezers)	Ņukšu pag.	46,9	254206	727636
138.	Pintu ezers		Pasienes pag.	39,4	234258	755702
139.	Rogaižas ezers	Rogaižu ezers	Pildas pag.	58,0	252212	730426
140.	Rojevkas ezers	Rajevkas ezers	Blontu pag.	42,9	293230	737383
141.	Soidu ezers		Cirmas pag.	30,0	269062	724812
142.	Sološu ezers		Lauderu pag., Zaļesjes pag.	88,5	250971	751965
143.	Škaunas ezers		Istras pag.	254,9	242668	751376
144.	Zeiļu ezers		Isnaudas pag.	44,8	269015	725866
Madonas novads						
145.	Driksnis	Driksņa ezers	Ļaudonas pag.	40,5	283616	635480
146.	Dūku ezers		Mārcienas pag.	39,7	294589	632241
147.	Dziļūkstes ezers		Liezēres pag.	28,3	316976	625756
148.	Ilzins	Ilzēnu ezers	Sausnējas pag.	21,6	302958	603764
149.	Labones ezers		Mārcienas pag.	26,0	295715	629233
150.	Lazdonas ezers		Lazdonas pag.	30,2	300004	636725
151.	Pakšēns	Pakšēnu ezers	Jumurdas pag.	41,6	310044	603937
152.	Pulgosnis	Pulgosņa ezers	Ērgļu pag.	93,3	305713	602943
153.	Salājs	Salāja ezers	Vestienas pag.	44,4	304843	614116
154.	Sāvienas ezers		Ļaudonas pag.	57,9	282094	628522
155.	Sezēris	Sezēra ezers	Liezēres pag.	29,0	319343	626435
156.	Stirnezers		Sausnējas pag.	68,2	304057	605685
157.	Ūbēris	Ūbēra ezers	Liezēres pag.	30,6	315704	620517
Preiļu novads						
158.	Biešons	Bešēnu ezers (Biešona ezers)	Aglonas pag.	64,2	221602	691835
159.	Bleidas ezers		Vārkavas pag.	33,8	233682	663804
160.	Eikša ezers		Rušonas pag.	57,5	231773	679263
161.	Gerlaks	Garlaku ezers	Rožkalnu pag.	37,0	231528	645422
162.	Jašazars	Jāšezers	Rušonas pag.	107,6	233366	679282
163.	Kameņecas Ilzis	Ilzas ezers	Aglonas pag.	33,5	226343	687524
164.	Kategrades ezers	Kategradas ezers	Rušonas pag.	133,1	235603	682052
165.	Kaučers	Kaučera ezers	Rušonas pag.	49,9	239950	676982
166.	Lielā Kurtoša	Lielais Kurtaša ezers	Rušonas pag.	48,8	232148	684905
167.	Lielā Solka	Lielais Salkas ezers	Rušonas pag.	48,5	229552	676914
168.	Mazā Solka	Mazais Salkas ezers	Rušonas pag.	27,0	229824	678088
169.	Pakalnis	Pakalņa ezers	Aglonas pag.	54,8	220598	682005
170.	Salmejs	Salmeja ezers	Rušonas pag.	104,3	242058	677878

171.	Šusta ezers		Aizkalnes pag.	73,0	230896	666384
172.	Veirūgnes ezers (daļa Augšdaugavas nov., sk. Nr. 17)	Vīragnas ezers	Pelēču pag.	128,4	220866	670632
Rēzeknes novads						
173.	Adamovas ezers (Odumovas ezers)	Adamovas ezers	Vērēmu pag.	186,0	273440	708332
174.	Bižu ezers	Bižas ezers	Griškānu pag.	140,1	270270	714713
175.	Ilzas ezers		Mākoņkalna pag.	40,0	239621	702589
176.	Kaugurs	Kaugaru ezers	Mākoņkalna pag.	52,0	237778	704878
177.	Lielais Kiuriņa ezers	Lielais Kūriņu ezers	Gaigalavas pag.	65,8	295115	686999
178.	Micānu ezers		Bērzgales pag.	242,8	280525	714784
179.	Pārtovas ezers	Pārtavas ezers	Kaunatas pag.	83,4	246450	725509
180.	Pujatu ezers	Pujatu ezers	Nautrēnu pag.	36,6	287102	704292
181.	Sedziers	Sedzera ezers (Zeltiņu ezers)	Lendžu pag.	57,7	273703	718454
182.	Sološnīku ezers	Sološnieku ezers (Salošu ezers)	Dricānu pag.	81,2	284946	703868
183.	Stībraišs	Stiebrāja ezers	Mākoņkalna pag.	45,1	237300	707021
184.	Svātovas ezers	Svētavas ezers (Svātavas ezers)	Pušas pag.	133,9	234517	694830
185.	Umaņu ezers (Umins)	Umaņu ezers	Pušas pag.	56,5	235176	705145
186.	Viraudas ezers		Mākoņkalna pag.	124,1	236023	710408
187.	Zeļteņu ezers (Sološu ezers)	Labvārža ezers (Salatu ezers, Sološu ezers)	Lendžu pag.	66,2	274932	711297
Ropažu novads						
188.	Sudrabezers		Garkalnes pag.	91,4	320587	521028
189.	Sunīšu ezers		Garkalnes pag.	22,2	314445	522122
Saldus novads						
190.	Veiķenieku ezers		Lutriņu pag.	28,0	289770	392613
Siguldas novads						
191.	Aģes ezers		Lēdurgas pag.	111,2	350963	549173
Smiltenes novads						
192.	Garais ezers		Trapenes pag.	19,2	369061	661010
Talsu novads						
193.	Gulbju ezers		Ģibuļu pag.	115,5	342453	394555
194.	Kāņezers		Ģibuļu pag.	33,0	335002	396622
195.	Laidzes ezers (Sārcenes ezers)	Laidzes ezers	Laidzes pag.	170,5	351313	420732
196.	Lubezers		Ārlavas pag.	129,6	362136	418291
197.	Mordangsezers		Ģibuļu pag.	45,0	334883	396182
198.	Pluncezers	Plunču ezers	Ģibuļu pag.	42,1	338463	402390
199.	Spāres ezers		Ģibuļu pag.	201,1	342661	398055
Tukuma novads						
200.	Kliģu ezers		Lestenes pag.	21,8	286607	445469
201.	Seklis	Sekļa ezers	Tumes pag.	34,2	318215	446616
Valkas novads						
202.	Salainis	Salaiņa ezers	Zvārtavas pag.	77,8	384406	628991
203.	Vadainis	Vadaiņa ezers	Zvārtavas pag.	49,6	383943	627798
204.	Vēderis	Vēdera ezers	Zvārtavas pag.	50,8	385106	628335

Valmieras novads						
205.	Lielais Bauzis (daļa Cēsu nov., sk. Nr. 29)	Lielais Bauža ezers	Vaidavas pag.	57,6	364876	571259
206.	Mazais Bauzis (daļa Cēsu nov., sk. Nr. 30)	Mazais Bauža ezers	Vaidavas pag.	32,0	363865	572437

Upju vai to daļu saraksts, kurās zvejas tiesības pieder vienīgi valstij

(Pielikums 14.05.1998. likuma redakcijā, kas grozīta ar 16.09.2021. likumu, kas stājas spēkā 11.10.2021.)

1. Aiviekste (ar sazarojuma kanāliem) - visā garumā;
2. Bārta - no Latvijas-Lietuvas robežas līdz ietekai Liepājas ezerā;
3. Brasla - no Braslas ūdenskrātuves aizsprosta līdz ietekai Gaujā;
4. Buļļupe (Lielupes atzarojums Rīgas teritorijā) - visā garumā;
5. Daugava (tās atzarojumi un Pļaviņu, Ķeguma un Rīgas HES ūdenskrātuves) - no Latvijas-Krievijas robežas līdz ietekai Rīgas jūras līcī (ieskaitot posmu pa Latvijas-Baltkrievijas robežu);
6. Gauja - no Braslas upes ietekas līdz ietekai Rīgas jūras līcī;
7. Gāte - visā garumā;
8. Irbe - visā garumā;
9. Lielupe un tās atzarojumi - visā garumā;
10. Mērsraga kanāls — visā garumā;
11. Mīlgrāvis - visā garumā;
12. Rīva - no Agas upes ietekas līdz ietekai Baltijas jūrā;
13. Roja - no Lubes dzirnavām līdz ietekai Rīgas jūras līcī;
14. Saka - visā garumā;
15. Salaca - visā garumā;
16. Užava - no Kauliņas upes ietekas līdz ietekai Baltijas jūrā;
17. Venta - no Latvijas-Lietuvas robežas līdz ietekai Baltijas jūrā.

© Oficiālais izdevējs "Latvijas Vēstnesis"